KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN FİZİKSEL VE ALGISAL DEĞİŞİM BAĞLAMINDA İRDELENMESİ: TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Peyzaj Yüksek Mimarı Filiz DOĞAN

ŞUBAT - 2016
TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN FİZİKSEL VE ALGISAL DEĞİŞİM BAĞLAMINDA İRDELENMESİ: TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ

Peyzaj Yüksek Mimarı Filiz DOĞAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce

" DOKTOR (PEYZAJ MİMARLIĞI) "

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 05 / 01 /2016

Tezin Savunma Tarihi : 10 / 02 /2016

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Trabzon 2016

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Filiz DOĞAN tarafından hazırlanan

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN FİZİKSEL VE ALGISAL DEĞİŞİM BAĞLAMINDA İRDELENMESİ: TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 05 /01 / 2016 gün ve 1634 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Ayhan USTA .....

Üye : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN .....

Üye : Prof. Dr. Oğuz YILMAZ .....

Üye : Doç. Dr. Ömer İskender TULUK .....

Üye : Doç. Dr. Arzu KALIN .....

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Tarihsel süreç içerisindeki kültürel değişimin fiziksel ve algısal değişimini bir modele oturtarak incelemeyi amaçladığım bu tez çalışması KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı doktora programında hazırlanmıştır.

Doktora danışmanlığımı üstlenerek, eleştirileri, fikirleri ile beni yönlendiren, tez konumun gelişmesini sağlayan değerli hocam sayın Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN'e teşekkürü bir borç bilirim.Her zaman kendisinden destek gördüğüm, aklıma takılan soruların çözümlenmesinde karşılıklı fikir alışverişinde bulunduğum sayın Doç. Dr. Arzu KALIN'a, detaylı eleştirileri ve özellikle restitüsyon konusundaki bilgileriyle tezime katkıda bulunan, sıkça sorularımla zamanını aldığım sayın hocam Doç. Dr. Ömer İskender TULUK'a, görüşlerini benden hiçbir zaman esirgemeyen sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Tuğba DÜZENLİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam sürecinde her zaman desteğini gördüğüm sevgili oda arkadaşım Emine TARAKÇI'ya hep yanımda olduğu için çok teşekkür ediyorum. Ayrıca tüm bu süre boyunca tüm sıkıntılarımı sabırla paylaştığım sevgili hocalarım sayın Yrd. Doç. Dr. Sema MUMCU ve sayın Yrd. Doç. Dr. Serap YILMAZ'a, sevgili arkadaşım Merve ALPAK'a, görüşleriyle yardımını benden esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Hamiyet ÖZEN'e, çizim haritalarına altlık oluşturan planlara ulaşmamda bana yardımcı olan sayın harita mühendisi İsa AKTÜRK'e ve görüşme yaptığım, değerli görüşleriyle tezime katkı sağlayan çok kıymetli katılımcılara desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Daima yanımda olan, her koşulda sonsuz desteklerini gördüğüm sevgili eşim İlyas DOĞAN'a, aileme, en önemlisi varlıklarıyla hayatıma neşe katan canım oğlum ve canım kızıma teşekkür ederim.Bu araştırma 9480 kodlu "Kültürel Değişime Bağlı Etkinlik ve Mekan Değişiminin Belirlenmesi" isimli KTÜ Bilimsel Araştırma Projesi tarafından desteklenmiştir.

Filiz DOĞAN
Trabzon 2016

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Doktora Tezi olarak sunduğum "Tarihsel Süreç İçerisindeki Kültürel Değişimin Fiziksel ve Algısal Değişim Bağlamında İrdelenmesi: Trabzon Kent Meydanları Örneği" başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN 'in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 10/02/2016

Filiz DOĞAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ……... III

TEZ ETİK BEYANNAMESİ..... IV

İÇİNDEKİLER……... V

ÖZET……VIII

SUMMARY……... IX

ŞEKİLLER DİZİNİ……..... X

TABLOLAR DİZİNİ……... XIV

1. GENEL BİLGİLER..... 1

1.1. Araştırma Probleminin ve Yaklaşımının Ortaya Koyulması..... 1

1.2. Kültür Kavramı, Tanımı ve Özellikleri..... 11

1.2.1. Kültürel Süreçler..... 14

1.3. Bir Kültür Ürünü Olarak Mekan..... 15

1.3.1. Mekan Tanımı ve Türleri..... 18

1.3.1.1. Kentsel Mekan Ürünü Olarak Meydan..... 22

1.3.1.2. Meydan Tanımı ve İşlevi..... 22

1.3.2. Kültürel Süreçlerin Mekansal Değişime Etkisi..... 24

1.3.2.1. Mekan Kuramları..... 24

1.4. Çalışmanın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Konması..... 26

1.5. Araştırma Yöntemi İçinde Yer Alan Teknikler..... 26

1.5.1. Belge Tarama 27

1.5.2. Yüz Yüze Görüşme..... 27

1.5.3. İçerik Analizi..... 29

1.5.4. Restitüsyon Çalışması.....30

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....31

2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi.....31

2.2. Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması.....34

2.3. Birinci Aşama: Çalışmada Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesi..... 36

2.3.1. Belge Tarama..... 36

2.3.2. Soruların ve Görüşmeye Katılanların Belirlenmesi..... 37

2.3.3. Yüz Yüze Görüşme Süreci..... 39

2.4. İkinci Aşama: Kültürel Değişim bağlamında Fiziksel ve Algısal Değişim Verilerinin Toplanması.....41

2.4.1. İçerik Analizi..... 41

2.4.2. Restitüsyon Çalışması..... 41

2.5. Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi.....43

3. BULGULAR.....44

3.1. Birinci Aşama: Çalışmada Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesine İlişkin Bulgular.....44

3.2. İkinci Aşama: Kültürel Değişim Bağlamında Fiziksel ve Algısal Değişim Verilerine İlişkin Bulgular..... 44

3.2.1. Görüşme Katılımcılarının Ssosyo-Demografik Özellikleri..... 44

3.2.2. Çalışma Alanlarına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri..... 44

3.2.2.1. Kavak Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri..... 45

3.2.2.2. Zağanos Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri..... 60

3.2.2.3. Sakız Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri..... 72

3.2.2.4. Taksim Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri..... 77

3.2.2.5. Güzelhisar Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri..... 101

3.2.3. Restitüsyon Çalışmasına Altlık Oluşturan Verilere İlişkin Bulgular..... 110

3.4. Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Kıyaslanması..... 126

4. TARTIŞMA..... 142

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER..... 152

6. KAYNAKLAR..... 156

7. EKLER..... 164

ÖZGEÇMİŞ

Doktora Tezi

ÖZET

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN FİZİKSEL VE ALGISAL DEĞİŞİM BAĞLAMINDA İRDELENMESİ: TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ

Filiz DOĞAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN
2016, 163 Sayfa, 2 Sayfa Ek

Bu çalışmada, Yapılan etkinliklerin bir mekanı farklılaştırması beklenir.Ancak gelişmekte olan ülkelerin teknolojik bağımlılığına bağlı olarak gerçekleşen değişim hızı, birbirine benzer mekanların doğmasına sebep olur.Bunun sonucu olarak insanların zihnindeki mekan ile yapısal mekan arasındaki uyum kaybolur ve algılanabilirlik azalır.Bu durum insanın mekana yabancılaşmasına neden olur.Bu varsayımlardan yola çıkarak tez çalışması kapsamında değişim hızına paralel olarak kaybolan, devam eden ve ortaya çıkan yeni etkinliklerin, bu etkinliklere olanak sağlayan mekansal özelliklerin saptanması ve bununla birlikte yaşanan bu değişim sonucu geçmiş ve günümüz kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesi ve bu değişim sonucu belirli bir yaş grubuna göre oluşan negatif mekan kavramına alternatif getirilmesi amaçlanmaktadır.Bu yaklaşım içinde yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan kavramlarından yararlanılarak bir araştırma modeli ortaya koyulmuştur.Araştırmanın uygulama kısmı çeşitli aşamalardan meydana gelmiştir. Birinci aşamada çalışmada kullanılacak fiziksel ve algısal özellikleri belirleyebilmek amacıyla tarihi fotoğraflar, haritalar, yazılı ve sözlü anlatımlar ile görüşmeler sonucu elde edilen verilerin incelenmesi yer alır. İkinci aşamada fiziksel ve algısal değişim sınıflandırılmış ve bir tipolojiye oturtulmuştur. Üçüncü aşamada önceki aşamada elde edilen tüm veriler bir arada değerlendirilmiştir.Çalışmanın sonucunda oluşturulan araştırma modeli ile değişimin (belirli bir yaş grubuna göre) insan ve mekan arasındaki bağı azalttığı ve böylece mekansal süreklilikteki kopukluğun negatif mekanlar ürettiği tespit edilmiştir. Fiziksel sürekliliğin sağlanmaması durumunda insanın mekana ve paralelinde birbirlerine yabancılaştığı belirlenmiştir. Bu durumun bireyin uyum ve aidiyet duygusundaki azalmaya sebep olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Değişim, Fiziksel Değişim, Algısal Değişim, Tarihi Süreç, Kent Meydanları

PhD. Thesis

SUMMARY

PHYSICAL AND PERCEPTUAL CHANGE OF CULTURAL CHANGE IN THE HISTORICAL PROCESS: THE CASE STUDY OF TRABZON CITY SQUARES

Filiz DOĞAN

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Landscape **Graduate Program**
Supervisor: Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN
2016, 163 Pages, 2 Pages Appendix

Any changes in the spaces are expected to make a difference in the space itself. However, the pace of the rapid changes for the technological dependency level of the developing countries creates spaces which are similar. As a result of this, the harmony between imaginary and real spaces in the minds of the people is lost and the perceptibility is reduced, which causes alienation to the space. Based on these assumptions, within the framework of this thesis, the aim is to determine the spatial features of the activities which either disappear or continue and occur in parallel with the rapid changes and to evaluate the satisfaction level of the past and present users as a result of the changes as well as to provide alternatives to the concept of negative space created for a certain age group. A study model within the framework of the current approach is proposed by making use of such concepts as alienation, socialization, belonging and trust, positive and negative spaces. The implementation part of the study is composed of various stages. In the first stage, historical photographs, maps, written and oral narrations and the interview data are investigated in order to determine the physical and perceptual features to be used in the study. In the second stage, physical and perceptual changes were classified and a typology is provided. In the third stage,all the data obtained in the previous stage were evaluated alltogether. Thanks to there search model that is developed in the end of the study, it was concluded that the change (based on a certainage group) reduced the bond between the humans and the spaces and that the gaps in th espatial continuity produced negative spaces. It was observed that the humans become alienated to the space and to each other accordingly in the case of a failurein providing a physical continuity. It was also observed that this situationals oreduced the sense of belonging and harmony of the individuals .

KeyWords: Cultural Change, Physical Change, Perceptual Change, Historical Process, Urban Square

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Araştırma Modelinin Temel Kavramları.....4

Şekil 2. Kültürel değişime sebep olan olguların, korunmuşluk-korunmamışlık ölçütlerinin ve insanın bununla etkileşiminin sonuçlarının araştırma modeline eklenmesi.....10

Şekil 3. Trabzon kenti kentsel mekan elemanları..... 32

Şekil 4. Araştırma modeli kapsamında kurgulanan aşamalar..... 33

Şekil 5. Trabzon kenti değişiminin belirgin bir biçimde hissedildiği alanlar.....34

Şekil 6. Çalışma alanı.....36

Şekil 7. I. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....40

Şekil 8. II. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular..... 42

Şekil 9. III. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....43

Şekil 10. Çalışma alanlarına ait kültürel değişim bağlamında fiziksel ve algısal değişim analizi.....44

Şekil 11. Kavak meydanı, askeri birlikle(1920'li yıllar).....45

Şekil 12. Kavak Meydanı, futbol (1930'lu yıllar)..... 46

Şekil 13. Kavak Meydanı, dönme dolaplar(1950'liyıllar)..... ..46

Şekil 14. Kavak meydanına ait etkinlik değişim analizi..... 47

Şekil 15. Kavak Meydanı, 1920'ler..... 47

Şekil 16. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı)..... 48

Şekil 17. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1920'li yıllar)..... 48

Şekil 18. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)..... 49

Şekil 19. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)..... 49

Şekil 20 .Kavak Meydanına ait mekan değişim analizi (1950'li yıllar).....50

Şekil 21. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar).....50

Şekil 22.Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)..... 51

Şekil 23.Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)..... 51

Şekil 24.Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)..... 52

Şekil 25.Zağanos Meydanı, Otobüs durağı,1950'li yıllar..... 52

Şekil 26.Zağanos Meydanı, kare formunda havuz, 1950'li yıllar..... 61

Şekil 27.Zağanos meydanına ait etkinlik değişim analizi..... 61

Şekil 28.Zağanos Meydanı,1920'ler muhtemel biçimi..... 62

Şekil 29.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi
(1900'lü yılların başı ve 1920'li yıllar)..... 63

Şekil 30.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)..... 63

Şekil 31.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'ı yıllar)..... 64

Şekil 32.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)..... 64

Şekil 33.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'ı yıllar)..... 65

Şekil 34.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)..... 65

Şekil 35.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)..... 66

Şekil 36.Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)..... 66

Şekil 37.Sakız meydanına ait etkinlik değişim analizi..... 72

Şekil 38.Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi
(1900'lü yılların başı - 1950'li yıllar)..... 73

Şekil 39.Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'ı yıllar)..... 73

Şekil 40.Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi
(1980'li yıllar/2000'li yılların başı)..... 74

Şekil 41.Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)..... 74

Şekil 42.Meydan, deve kervanları (1900'lü yılların başı)..... 74

Şekil 43.Sümer sineması, opera dinletileri,tiyatro gösterilerinin yapıldığı tarihi bina (1920'li yıllar)..... 77

Şekil 44.Meydan,Askeri Fener Alayı Yürüyüş Merasimi,1960'lı yıllar..... 77

Şekil 45.Meydan, katlanır sandalyeler (1950'ler)..... 77

Şekil 46.Taksim meydanına ait etkinlik değişim analizi..... 78

Şekil 47.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı)..... 79

Şekil 48.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1920'lü yılların başı)..... 79

Şekil 49.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)..... 80

Şekil 50.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)..... 80

Şekil 51.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)..... 81

Şekil 52.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)..... 81

Şekil 53.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)..... 81

Şekil 54.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)..... 82

Şekil 55.Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)..... 83

Şekil 56.Güzelhisar Meydanı (1947)..... 101

Şekil 57.Güzelhisar Meydanı (1962)..... 101

Şekil 58.Güzelhisar meydanına ait etkinlik değişim analizi..... 101

Şekil 59.Güzelhisar meydanı, Ganita..... 102

Şekil 60. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı, 1920'li yıllar)..... 103

Şekil 61.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar, 1940'lı yıllar)..... 103

Şekil 62.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)..... 104

Şekil 63.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar, 1980'li yıllar)..... 104

Şekil 64.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)..... 105

Şekil 65.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)..... 105

Şekil 66.Korunan, Az Korunan, Korunmamış alanlarına ilişkin (%) aralığı..... 139

Şekil 67.Kavramların çalışma alanlarına göre dağılımı..... 141

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Çalışma alanlarına ait veriler..... 35

Tablo 2. Kavak Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı.....47

Tablo 3. Kavak meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama..... 53

Tablo 4. Kavak meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması....59

Tablo 5. Zağanos Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı..... 61

Tablo 6. Zağanos meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama..... 67

Tablo 7. Zağanos meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması.71

Tablo 8. Sakız Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı..... 72

Tablo 9. Sakız meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama.....75

Tablo 10.Sakız Meydanı ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması..... 76

Tablo 11.Taksim Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı..... 78

Tablo 12.Taksim meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama..... 84

Tablo 13.Taksim meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması.....98

Tablo 14.Güzelhisar Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı.....102

Tablo 15.Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama..... 106

Tablo 16.Güzelhisar Meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması..... 109

Tablo 17.Kavak meydanına ait korunmuş,korunmamış,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı..... 111

Tablo 18.Zağanos meydanına ait korunmuş,korunmamış,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı.....114

Tablo 19.Taksim meydanına ait korunmuş,korunmamış,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı.....117

Tablo 20.Sakız meydanına ait korunmuş,korunmamış,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı.....120

Tablo 21.Güzelhisar ait korunmuş,korunmamış,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı.....123

Tablo 22.Kavak meydanı geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....126

Tablo 23.Kavak meydanı geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları..... 127

Tablo 24.Kavak meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları..... 128

Tablo 25.Zağanos meydanı geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları..... 128

Tablo 26.Zağanos meydanı geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları..... 129

Tablo 27.Zağanos meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları..... 130

Tablo 28.Taksim meydanı geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları..... 131

Tablo 29.Taksim meydanı geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....132

Tablo 30.Taksim meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....133

Tablo 31.Sakız meydanına ait geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....134

Tablo 32.Sakız meydanına ait geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....135

Tablo 33.Sakız meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....135

Tablo 34.Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....135

Tablo 35.Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....136

Tablo 36.Güzelhisar meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları.....137

Tablo 37.Etkinlik Frekans Dağılımı Göstergeleri.....138

Tablo 38.Mekan Frekans Dağılımı Göstergeleri.....138

Tablo 39.Etkinlik ve Mekan Korunma Yüzdeleri.....138

Tablo 40.Çalışma alanlarına ait korunmuşluk göstergeleri.....139

Tablo 41.Çalışma alanlarına ait kavramların tekrarlanabilirlik yüzde dağılımları.....140

1.GENEL BİLGİLER

1.1.Araştırma Probleminin ve Yaklaşımının Ortaya Koyulması

Steward'ın (1948) yerleşme kuramına göre; her yerleşme biriminin kendine özgü kültürel özellikleri vardır. Büyük bir kent yerleşmesinin farklı semt ve mahallelerinde bile farklı kültürel özellikler bulunur. Kalkınma ve modernleşme çabaları, ulusal sınırlar içindeki farklı alt kültürleri milli bir senteze doğru götürürken; kalkınmanın sebep olduğu nüfus hareketleri, kentleşme, sanayileşme, sınıflaşma eğilimleri kültürel sınırları sürekli olarak değiştirir, birleştirir ve ayırır (Steward,1948). Varoluşsal mekan (zihinsel yapı ve süreçler) ile yapısal mekan arasındaki uyum sağlandığında algılanabilirlik artar. Uyum sağlanmadığında ise "yabancılaşma" başlar (Schulz,1971). Günümüz dünyasında iletişim, medya ve küreselleşme mekanlar arasındaki farkı azaltmış ve benzerlikleri arttırmıştır. Bağlantılı olarak insanın kafasındaki "yer olgusu", yani kültürel aktiviteleri (insan ürünlerini gerçekleştirme etkinliği) ile bir mekanı farklılaştırma zarar görerek, küçülmüştür. Kentleşme sürecinde yaşanan hız ve kaçınılmaz iletişim boyutu farklılıkları ortaya koyacağına, benzerliğin vurgusunu yapmıştır (Rowe, 1993). Küreselleşme süreciyle birlikte üretim ve tüketim toplumları arasındaki alışveriş sadece hizmetle sınırlı kalmamış, sunulan hizmetin içinde bu hizmeti üretenlerin kültürleri de yer almaya başlamıştır. Böylece, küresel kitle kültürü, gelişen iletişim teknolojilerinin de yardımıyla dünya üzerinde büyük bir hızla yayılmaya, baskın duruma geçmeye başlamıştır (İçli, 2001). Eğer toplum teknolojiyi üretmezse teknoloji insanları kullanmaya başlar ki çağımızda "kültürel geri kalma", "kültür boşluğu" adı verilen olgu budur (Güvenç, 2008). Dolayısıyla kültürel aktivitelerin (insan ürünlerini gerçekleştirme etkinliğinin) bir mekanı farklılaştırması beklenir; ancak gelişmekte olan ülkelerin teknolojik bağımlılığına bağlı olarak gerçekleşen değişim hızının (iletişim, medya, küreselleşme vb.) birbirine benzer mekanların doğmasına ve bunun sonucu olarak insanların zihnindeki mekan ile yapısal mekan arasındaki uyumun kaybolarak algılanabilirliğin azalmasına ve böylece insanın mekana yabancılaşmasına neden olduğusöylenebilir.

İnsanın çevresini tanıyabilmesi mekanla arasında bağ kurmasına bağlıdır. Aksi takdirde, kendisini kaybolmuş hisseder. Yaşanılan çevreye uyum sağlaması, aidiyet duygusunun gelişmesi sonucu kullanıcı ile çevre arasında bir bağ oluşur ve güven duygusu

artar (Carr ve diğ., 1992; Lang, 1994)."Aynılaşan" kavramını kimliksiz olarak tanımlayan Koalhaos'a (1995) göre, kimliksiz şehrin başlıca öğeleri kamusal alanı boşaltılmış, araçlara bırakılmış, birbirinin benzeri alanlar, parçalı ve kendini tekrar eden bir yapıya sahip, en önemlisi de geçmişi silinmeye başlamış, geçmişinden kalan öğeler de turistik birer metaya dönüştürülmüş kentlerdir. Koalhaos bu durumu kentlerin sonu olarak tanımlamaktadır (Koalhaos ve Mau, 1995).

Handlin (1963) günümüz kent tanımını; "insanların kalabalıklar içinde kendini yalnız hissettiği, iyilik ve kötülük, zayıflık ve güçlülük potansiyellerini bir arada yaşadığı mekanlar olarak tanımlar" (Handlin,1963). Bu konudaki araştırmaların öncülerinden Güvenç (2008); "bir sokak ya da mahalle çevresinde en az 15-20 yıllık (bir kuşaklık) süreklilik sağlanamadığı takdirde, kente göç eden yeni kentlinin kimlik bunalımına düşmesi kaçınılmaz olacağını ve kimlik bunalımına düşen kentlinin, göç ederek terk ettiği köyüyle ya da memleketiyle özdeşim kurmakta güçlük çektiğini savunmaktadır"(Güvenç, 2008). Bu nedenle, sürekliliğin ve buna bağlı olarak algılanabilirliğin sağlandığı pozitif mekanların oluşabilmesi için kültürel değişim sürecinin ve bu sürecin mekana ve topluma olan yansımasının araştırılması ve öneriler geliştirilmesi gerekir.

Gür (1996)'e göre; eğer bir etkinliğin ortaya konma biçiminde gerçekleştiği yere uyum sağlamayan, kültürün dışından empoze edilmiş fiziksel biçimler söz konusu ise ve ilgili alt kültürün tavır ve tutumunu değiştirmesindeki hızı düşükse bir sorun ortaya çıkabilir. Ya da tersine, değerler ve dünya görüşü çeşitli etkilerle hızla değişmişse ve çevre hala eskiden olduğu gibi kaldıysa yine sorun var demektir. Kültürel öğeler, bunların evrimleri ve değişimleri yeni tasarımlarda göz önünde bulundurulmak zorundadır (Gür, 1996). Bu doğrultuda fiziksel değişim kültürel değişimden hızlı oluştuğunda ya da bunun tersi gerçekleştiğinde yani; kültürel değişim fiziksel değişimin önüne geçtiğinde insan-çevre etkileşimi arasında bir sorun var demektir.Toplumun kültürel yapısını dikkate alan düzenlemeler, o toplum için çevrelerine uyum sağlamalarında oldukça yardımcı olacaktır. Rapoport; kültürel değişimin bir şok gibi yaşanmasını önlemek için "destekleyici çevreler" (onarıcı çevreler) kavramını ileri sürer. Geleneksel ve bilindik etkinliklerin desteklemekle güvenli ve tanıdık ortam oluştururlar ki bu sağlıklı bir uyumu ve modernizasyonu hızlandırır. Bu tip yerleşmeler biliş şemasının topyekün yeniden yapılanmasına gerek bırakmaz ve böylelikle stresi azaltır (Rapoport,1978). Tarihin sürekliliği, yaşamın sürekliliği ile birlikte düşünülmelidir. Yaşamın özünde, bu sürekliliği sağlayan değişme ve

gelişmeleri gerçekleştiren dinamikler vardır. Bu kavramlar insanoğlunun yarattığı fiziki mekana uygulandığında belli koşullar altında değişme ve gelişme yoluyla bu sürekliliği sağlayan dinamikleri görmek mümkün olur (Batur, 1975).

Bu nedenle kültürel sürekliliği sağlayan çevre düzenlemeleri, toplumun birbirine ve mekana yabancılaşmasına engel olması ve kültür çeşitliliği oluşturması açısından oldukça önemlidir. Rapoport (2004); "İnsanla çevreleri arasındaki mekanizmalar kültüreldir, kültürle ilişkilidir, kültürle değişir" tanımlamasını yapmıştır (Rapoport, 2004).Bunlara bağlı olarak; kentleşme sürecinde yaşanan değişim hızının, bu değişim hızına paralel olarak ortaya çıkan ve kaybolan etkinliklerin ve bu etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sağlayan mekansal özelliklerin belirlenmesi gerekmektedir.Ayrıca araştırmalar (Gür,1996) göstermiştir ki; yeni çevrelerin tasarımı ve alternatif çözümleri söz konusu olduğunda, kültürel öğelerin tanımı kadar değişim sürecinin ve değişime uğramış davranışın (kullanım kültürü/etkinlik) belirlenmesinin de önemli olduğunu, buna koşut olarak gerek geleneksel çevrelerden, gerekse değişmekte olan çevrelerden veri toplanmasının ve bu çevresel verilerin analizinin önemli olacağını, bu veri kümelerinin karşılıklı yordanmasından geleceğin çevresinin ilkeleri ve standartlarının belirlenebileceğini ortaya koymaktadır (Gür, 1996). Buradan; kültürel öğelerin gerçekleştiği değişim sürecinin beraberinde pek çok değişime uğramış etkinliklerin ortaya çıkabileceği, bunun da mekanların kullanılabilirliği ve başarısı açısından en önemli unsurlardan biri olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu durumda akla şu sorular gelir:

- Kültürel değişime sebep olan olgular nelerdir?
- Kültürel değişimin değerlendirilmesi nasıl ya da neye göre olmalıdır?
- Kültürel değişim (1) Fiziksel değişim, (2) Algısal değişim olarak değerlendirilebilir mi?

Kültürel sürekliliği sağlayan çevre düzenlemelerinin başarılı kılınmasına ilişkin araştırmalar, algılanabilirliğin sağlandığı mekanların önemine işaret ederken, bu konuya ilişkin çok net kriterler ortaya koymamışlardır. Bu çalışmanın amacı; kültürel değişimi fiziksel değişim ve algısal değişim olmak üzere iki başlık altında derinlemesine ele almaktır.

Kültürlerin somut olmayan alanına; diller, dinler, gelenekler, görenekler, töreler, anonim halk edebiyatının sözlü ürünleri, seyirlik oyunlar, ritüeller, mitler vd. girmektedir. Günümüzde bu kültürün ve mirasın korumaya alınması sadece bireysel, ulusal değil uluslararası bir konu hâline gelmiştir (Artun, 2004).

Bu araştırmada kültürel değişim;" kaybolan, varolan ve yeni eklenen etkinlikleri ve mekan özelliklerini fiziksel değişimle,kullanım durumunu ve kullanıcı memnuniyetini algısal değişimle ilişkilendirerek ele alınmıştır. Bununla birlikte kültürel değişimin fiziksel değişim (etkinlik ve mekan) ve algısal değişim (kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti) arasındaki etkileşimin1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen süreçte (1900'lü yılların başı - 2014 sorgulaması bu çalışmanın öncelikli hedefi olmuştur (Şekil 1).

ARAŞTIRMANIN TEMEL İLGİ ALANI

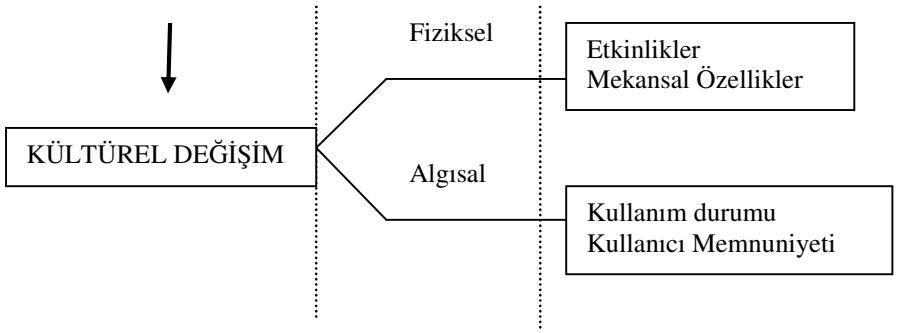

Şekil 1. Araştırma Modelinin Temel Kavramları

1950 yılından günümüze kadar, hızlı bir kentleşme sürecine giren ülkemizde, kırsal alanlardan kentlere olan göç, yerleşim sorununu beraberinde getirmiş, yerleşme alanları olarak bir yandan yeni alanlar seçilirken, bir yandan da merkezi tarihi doku içindeki alanlar cazip hale gelmiştir. Böylece; zengin tarihsel çevreye sahip olan kentlerimiz, bu değerlerin bir kısmını yitirmiştir, bir kısmını ise yitirme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Geçmişin tümünün kaybedilmesi korkusu ise "koruma" fikrinin doğmasına neden olmuştur (Özden,Görgülü, 2006).Bu çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikli olarak kültürel değişim ile fiziksel değişimin değerlendirilebilmesi için "koruma" kavramı kültür-mekan etkileşiminin aydınlatılmasında anahtar rolü oynamaktadır.1972 yılında kabul edilen Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi'nden başlayarak insanlığın bütün zaman dilimleri içinde yaşadığı, biriktirdiği, geliştirdiği, zenginleştirip sürekliliğini sağladığı, kendinden sonrakilere aktardığı veriler dizisi yani varlığının kanıtı olan kültürel mirasın (Artun, 2008) korunması için önemli kararlar alan UNESCO'nun, 1989 yılındaki ilk önemli kararı "Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararı"dır. 1995-

1999 yılları arasında yapılan bölgesel ve alt bölgesel sekiz seminer bu konuda önemli bir duyarlılık oluşturmuştur (Artun, 2008).

Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, kültürel mirası korumak; ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin kültürel mirasına saygı göstermek; kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği, uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak amacıyla imzalanmıştır. Kültürel mirasın aktarılmasında gelenekler ve sözlü anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar,ritüeller ve şölenler; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; el sanatları geleneği somut olmayan kültürel mirasın belirdiği alanlar olarak kayda geçmiştir.Kültürel mirasın korunması, bu mirasın "sürdürülebilir" kılınmasıyla mümkündür. Küresel olgular tarafından hızla yok edilip tüketilen ve yeni kuşaklar tarafından sahip çıkılmayan bir miras, yok olmaya mahkumdur (Ekici, 2004).2000 yılında Floransa'da Avrupa Konseyi üyesi devletler tarafından peyzaj korunmasını, yönetimini ve planlamasını geliştirmek amacıyla Avrupa Peyzaj Sözleşmesi imzalanmıştır. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi çok geniş bir tanımlama ile sadece kentsel ölçekte değil, hem kırsal hem de kentsel ölçekte sürdürülebilir gelişmenin peyzajı korumak, yönetmek ve planlamaya dayandığını belirtmektedir. Bu nitelikteki bir koruma ile fiziksel yapıda iyileşmenin yanı sıra sosyal refahın da sağlanacağı ifade edilmektedir (CE,2006).

Kentsel anlamda koruma kavramı(Keleş,1981), "kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değerleri yüksek yapıtlarla anıtların ve doğal güzelliklerin gelecek kuşakların da yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve zararlı eylemler karşısında güvence altına alınması" olarak tanımlanmıştır (Çelik, Yazgan, 2007). Başka bir deyişle, kentsel koruma," toplumun geçmişteki sosyal, ekonomik koşullarını, kültür değerlerini yansıtan fiziksel yapının, günümüzün değişen sosyal, ekonomik koşulları altında yok olmasına engel olmak ve çağdaş gelişmelerle bütünleştirerek yaşamasını sağlamak"tır (Bostancı, 1989). Yapısal çevrenin örgütlenmesi mekan, anlam, iletişim ve zamanın örgütlemesiyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle bireylerin veya grupların fiziksel çevredeki seçimleri aslında biliş ortamlarının bir anlamda fiziksel varoluşları ve anlatımları (Gür, 1996) olarak tanımlanmaktadır."Hızla değişen dünya çerçevesinde, ondan daha hızlı değişen Türkiye'de teknolojik ilerleme ve toplumsal-kültürel çevre değişikliği baş döndürücü bir nitelik kazanmıştır" (Kongar, 2008). Modernleşmeye, etnik rekabete, küreselleşmeye, heveslere ve modalara, ihtiyaçların yerine isteklerin giderek artan rolüne ve teknolojik değişimlere bağlı olarak bu kültürel değişim çok hızlı olmakla birlikte,

giderek de artmaktadır. Göçler de hızla artmakta ve başka kültürel edinimler bu benzeşmenin çeşitli biçimlerine yol açmaktadır; bunun sonucu olarak kültürün bütün ifadelerinde de hızlı değişimler olmaktadır (Rapoport, 2004).Koruma yalnız binanın korunması değil, sosyal ve kültürel boyutlarıyla yapıların ve çevre peyzajlarının da bir bütün olarak korunmasını gerektirir (Atik, Danacı, 2013).Gelişmekte olan ülkelerin teknolojik bağımlılığına bağlı olarak gerçekleşen değişim hızı ve bunun sonucu olarak kullanım kültürü ve mekan kullanımında yaşanan süreklilikteki kopukluklar negatif mekanları doğurmuş ve bu durum insan-mekan arasındaki yabancılaşmaya sebep olmuştur.

Güvenç (1979)' e göre;doğal çevre ile kültürel ve teknolojik değişkenlerin bir bileşkesi olan doğal seçim, geleneksel kültürlerde, toplumlararası farklılaşmaya, modern dünyada ise benzeşmeye yardım eder. Çünkü teknoloji, belli bir çerçevede yaşayacak şekilde özelleşen genleri, çevreden bağımsız kılmaya çalışır. Coğrafi hareketliliğin (göçlerin) sınırlı olduğu geleneksel toplumlarda genetik kayma da sınırlı kalacağından, gruplar arası farklılaşma hızlanacak; modernleşme ile beraber göçler artacağından, toplumlar arası benzeşme güç kazanacaktır. İlkel ve geleneksel toplumlarda bilgi, tutum, davranış ve kültürler arası farklar nedeniyle seçicilik kuvvetli olacağından, kültürler arası farklılaşma artacak; çağdaş ve kentsel toplumlarda ırk ayrımı ve seçicilik zayıflayacağından, benzeşme eğilimi güçlenecek ve hızlanacaktır (Güvenç, 1979). Değişime sebep olan olgular; kırsaldan kente göç (iki kültürlülük) , hızla değişen değerler, hızla değişen idealler, hızla değişen yaşam tarzları ve toplumsal yapılar ile kültürün öteki yanları (Tipple, 2000) olarak tanımlanmaktadır. Kongar (2002), "tek düze bir tüketim kültürünün egemenliğinde, yerel ve ulusal kültürlerin zayıflamasını" küreselleşmenin bir sonucu olarak görmektedir (Kongar, 2002).Sanayileşmiş ülkelerde, sanayinin kentlerde yarattığı çekim ve kırda serbest bıraktığı işgücü belirli bir denge yaratırken, sanayileşmemiş ülkelerde kentleşme, kırsal nüfusun itilmesi ile meydana gelmektedir ve buna göre; Türkiye'de II. Dünya savaşından sonra, küçük kasaba ve köylerden kentlere akını sanayileşmeye bağlı olmayan kentleşme olarak ele almak gerekir (Sjoberg,1967). Endüstrileşme sonucu alınan göçler ve artan hareket olanakları ile değişen günümüz kent yapısı, makro ölçekte kozmopolit bir yapıya sahip olmasına karşılık; mikro ölçekte, insanların yaşamak için daha güvenli ve homojen topluluklardan oluşan yerleşimlere çekilmesiyle sosyal ve fiziksel olarak kutuplaşmaya başlamıştır. Bu durum aynı zamanda insanların tüm toplum tarafından paylaşılan kamusal mekânlardan çekilmesine de sebep

olmuş, farklı gruplar arasında gerilim ve endişe kaynaklı bir ayrım oluşturmuştur (Low ve dig., 2005; Lownsbrough, Beunderman,2007).

Kartal (1992)'a göre;Türkiye'de kentsel nüfusun hızla artışının ana nedeni kırdan kente göçtür. 1950-1980 döneminde kentlere her yıl ortalama 350 bin dolayında insanın göç ettiği düşünülmektedir. Bu hesaba göre, bu 30 yılda en az 10 milyon taşralı kentlere göç etmiş demektir (Kartal,1992). Tekeli (2001)'e göre; Türkiye'de 1980 sonrası ülke nüfusunun yarısından çoğu kentlerde yaşamaya başlamıştır. Gecekondularda yaşayanların ikinci ve üçüncü kuşakları kentte yaşamaktadır. Bu nüfus modernite projesinin beklediği "kültürel dönüşümü" gerçekleştirememiş, bunun sonucu olarak kültürel dönüşüm yerine farklı kanallarda gelişme yolu bulabilen ikili kültürel yapının sürekliliği söz konusu olmuştur (Tekeli, 2001). Türkiye'de şehirlilerin köylüleşmesinin, köylülerin şehirleşmesinden daha hızlı cereyan ettiğini iddia eden Frey (1965); Türk toplumunun kırsallaşmasının bu perspektif içinde daha açık hale gelmekte olduğunu savunmaktadır.

20.yy nüfus hareketleri sonucu; kentli nüfus artmış, kırsal nüfusun oranı, kentsel nüfus oranının altına düşmüştür (Keleş,2000). Kente kırdan gelen büyük sayıdaki nüfusun modernitenin kalıpları dışındaki yaşantısı, modernistler için bu grupların kentli yaşamla nasıl bütünleştirileceği sorununu ortaya çıkarmıştır (Tekeli,2001).Kentlere göçle birlikte, kasaba ve köylerdeki küçük iş, zanaat ve meslekler düzeyindeki yapı yeni kişilerce doldurulmaktadır. Bu bakış açısı altında, toptan sosyal değişme, şehirleşmeden kaynaklanandan çok daha büyük olmaktadır. Elit devşirme ve yetiştirmeye ilişkin bu modelin çökmesiyle, şehirlilerin kırsallaşması köylülerin şehirleşmesinden daha hızlı seyretmiş ve bundan dolayı Türk toplumu etkili bir elitsizleşmeye uğramıştır (Mardin, 2009). Binlerce yıllardan beri küçük, kırsal yerleşmelerde yaşayan köylüler, 1950'den sonra, ulaşım araçları ve karayolları yapımındaki gelişmelerle kentlere göç etmeye başlamış, bu durum kent kültürünün "Arabeskleşmesine" yol açmıştır (Güvenç, 2008). "Arabeskleşme denilen bu süreç, tarım kültürünün kırsal alanlarda egemen olan geleneklerini reddeden, fakat sanayi toplumunun değerler sistemine sahip kentsel bir kültürü de benimsemeyen, geçici gibi görülen, melez (ve yoz) garip bir kültürü yansıtmaktadır" (Kongar, 2008).

Güvenç (2008)' e göre;bir sokak ya da mahalle çevresinde en az 15-20 yıllık (bir kuşaklık) süreklilik sağlanmadığı taktirde, yeni kentlilerin kimlik bunalımına düşmesi kaçınılmaz olacaktır. Kimlik bunalımına düşen kentli, göç ederek terk ettiği köyü ya da

memleketiyle özdeşim kurmakta güçlük çekmektedir. Artan nüfus köylerden kentlere, iç yörelerden kıyılara, Doğu illerinden Batı illerine doğru sürekli bir iç göç süreci içinde bulunmaktadır. Köylerde çoğu kasabalar nüfus yitirerek küçülürken, kentlerle büyük kentler göçen nüfusu alarak, ülke ortalamasından 2-3 kat hızlı büyümektedir (Güvenç, 2008).Özetle; teknolojik değişim hızı, göç, nüfus artışı, kentleşme hızı, sanayileşme, modernleşme, küreselleşme,sosyal ve ekonomik koşullar" kültürel değişim, fiziksel değişim ve beraberinde gerçekleşen algısal değişime sebep olmuş, değişimde yaşanan hız kültürümüzü ve yapısal çevremizi etkileyerek sürekliliği sağlanmayan etkinlik biçimini ve mekan özelliğini değiştirmiştir.

Schulz (1971)'un geliştirdiği kişisel dünya, kamusal dünya ve bilimsel dünya kademelenmesi olarak *Üç Genelleşme Modeli'*ne göre, insan ve çevresi arasındaki yabancılaşmanın önlenebilmesi amacı ile geçmiş mekan özelliklerinden kopmamak gerekir (Aksoy, 1975).Başarılı mekan örgütlenmelerine erişmek için hangi çevrelerde, kim için, ne zaman, hangi koşullarda, niçin ve kültürün hangi yönleri önemlidir sorularının yanıtlanması gerekir (Gür, 1996). İnsan ve mekan arasındaki yabancılaşmanın önlenebilmesi için ileri sürülen destekleyici çevreler kavramı (Rapoport, 1978);

- kültürel sistemin en önemli öğeleri en fazla desteklenmeli ve daha uzun ömürlü olmaları sağlanmalı,
- en önemli gizli sembolik fonksiyonları olan etkinlikler ki bunlar kültür için kritik öneme sahip olanlardır, vurgulanmalı ve desteklenmeli,
- yerleşimlerin, komşuluk birimlerinin ve konutların mekansal örgütlenmesi, mekansal kullanımına, zaman kullanımına, anlam ve toplumsal- iletimsel örgütlenmeye bağlı olarak ele alınmalı,
- gerçek ve algılanan yoğunluk, geleneklere bağlı olarak irdelenmelidir (Gür, 1996) gibi genel ilkelere dayalıdır.

Tüm bu görüşler ve önermeler bağlamında bu çalışmanın amacı; kültürel değişimi kent ölçeğinde fiziksel değişim ve algısal değişim olmak üzere iki başlıkta tanımlayan bir uygulama çalışması yapmaktır. Bu uygulama çalışması ile değişim hızına paralel olarak kaybolan, devam eden ve ortaya çıkan yeni etkinliklerin ve bu etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sağlayan mekansal özelliklerin saptanması, yaşanan bu değişim

sonucu geçmiş ve günümüz kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesi ve bu değişim sonucu oluşan negatif mekan kavramına alternatif getirilmesi hedeflenmektedir.

Bu bağlamda (1) Fiziksel değişimin saptanabilmesi amacıyla etkinlik ve mekan tanımları belirlenmiştir.Korunmuşluk ve korunmamışlık kriterleri üzerinden değerlendirilen fiziksel değişim üç ana başlık;

- Korunan (etkinlik ve mekan korunmuş),
- Az korunan (mekan korunmuş-etkinlik değişmiş yada etkinlik korunmuş-mekan değişmiş)
- Korunmayan (mekan ve etkinlik değişmiş) olarak belirlenmiş ve çalışmaya yön vermiştir.

(2) Algısal değişimin saptanabilmesi amacıyla geçmiş ve günümüz kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti literatürde tanımlanan kavramlar doğrultusunda sınanmıştır.

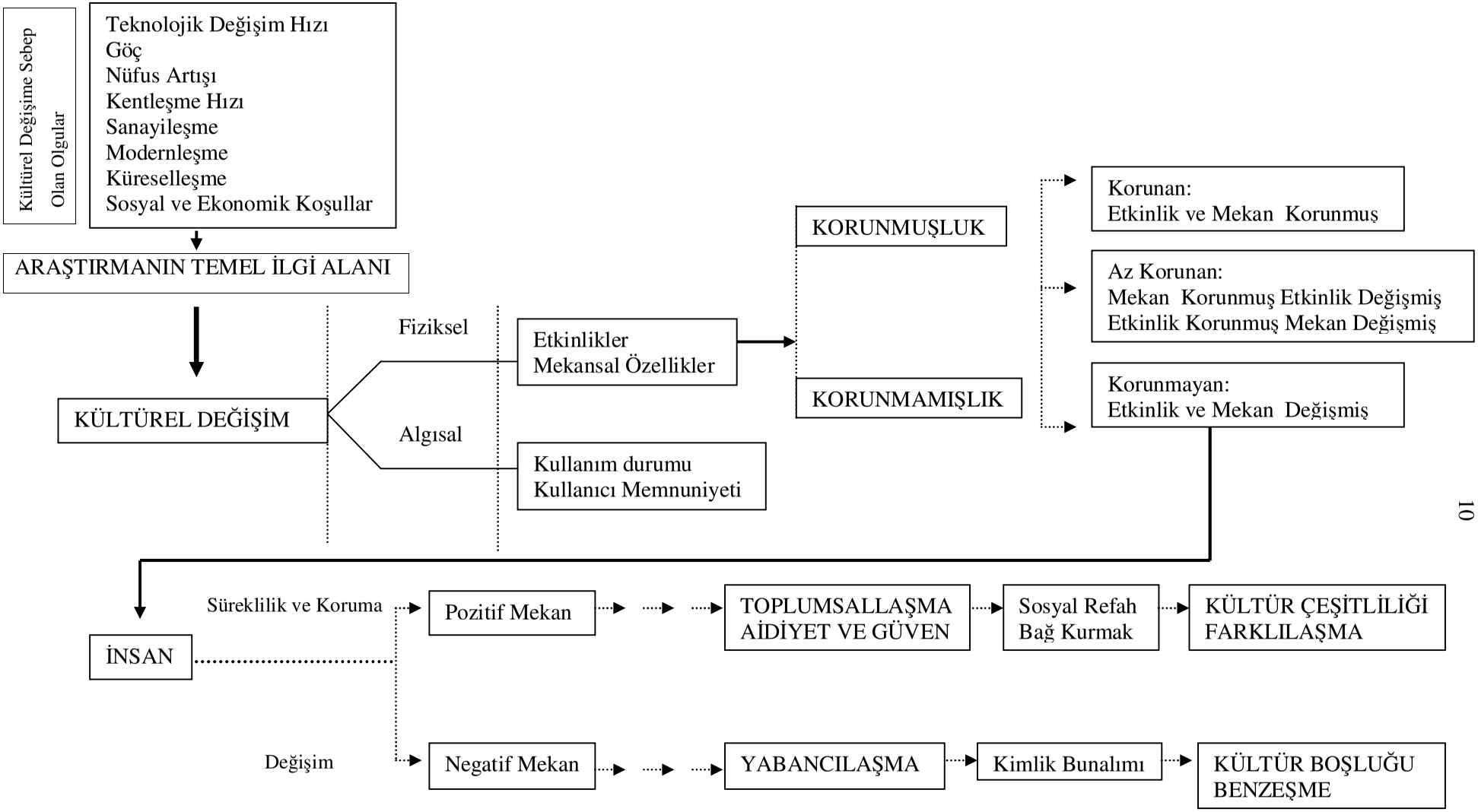

Şekil 2. Kültürel değişime sebep olan olguların, korunmuşluk-korunmamışlık ölçütlerinin ve insanın bununla etkileşiminin sonuçlarının araştırma modeline eklenmesi

Bu bağlamda, Trabzon kentinde açık mekan değişiminin1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihsel süreç açısından sorgulanması ve kültürel çevre bağlamındaki etkileşimin geçmiş ve günümüz fiziksel (etkinlik ve mekan tanımları), algısal (geçmiş ve günümüz kullanıcı memnuniyeti ve kullanım durumu) olarak irdelenerek ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında şu temel varsayımlar ileri sürülmüştür:

- Kültürel değişimin kullanım ve etkinlik boyutu ile Fiziksel boyutu arasında bir ilişki vardır.
- Kültürel değişim de kullanım ve etkinlik değişimi ile beraber fiziki değişim de gerçekleştiğinde kullanıcı mekana uyum sağlar ve mekanın algılanabilirliği artar.Uyum sağlanmadığında ise yabancılaşma başlar.
- Fiziksel değişim algısal değişime göre hızlı gerçekleştiğinde insan ve mekan arasındaki bağ azalır. Algısal ve mekansal süreklilikteki kopukluk negatif mekanların üretilmesine sebep olur.
- Fiziksel sürekliliğin (etkinlik ve mekan) sağlanmadığı çevre düzenlemeleri toplumun mekana ve buna paralel olarak birbirlerine yabancılaşmasına neden olur.
- Çevresine yabancılaşan birey yaşadığı çevreyle bağ kuramaz, yaşadığı çevreye uyum sağlayamaz ve aidiyet duygusu azalır ve bu durum bireyin kimlik bunalımına düşmesine sebep olur.

Bu varsayımların sınanabilmesi amacıyla çalışmanın birinci bölümünde genel bilgiler başlığı altında kültür kavramına ve bir kültür ürünü olarak mekan tanımına cevap aranmış, kültürel süreçlerin mekansal değişime etkisi başlığı altındaki kavramların birbirleri ile ilişkileri bir model içerisinde anlatılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasında ise bu varsayımların sınanmasına yönelik teknikler geliştirilecek ve bu teknikler doğrultusunda araştırmada ileri sürülen varsayımlar sorgulanacaktır.

1.2.Kültür Kavramı, Tanımı ve Özellikleri

Çeşitli çalışmalar kültür kavramının farklı tanımlarını ortaya koymaktadır. Bu tanımlara göre kültür; bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir (Güvenç, 1979), bir toplumun tüm hayat biçimidir (Linton,1945), bir grubun yaşama biçimidir (Marguet,1949), insanların

içinde bulundukları yaşam koşullarına uyumlarının toplamıdır (Sumner ve Keller, 1927), sosyal etkileşimin ürünüdür (Winston, 1933), yaşam çevremizin insan yapısı olan kesimidir (Herskvotis,1948), doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı hemen her şeydir (Marx, 1967),maddi öğelerin, davranışların, düşünce ve duyguların, simgelerden oluşan simge (sembol)lere dayalı örgütlenmesidir (White, 1949).

Kültürün ne olduğu sorusuna cevap veren Rapoport (1978); "kültürün göçle gelenlerin kültürlendirilmesi yoluyla kuşaklar boyunca simgesel olarak aktarılan bir şemalar sistemi olarak göründüğünü, bu aktarma işinin lisanla, örnek olmakla vb. gerçekleşebileceği gibi, inşa edilmiş çevre ve ortamların kullanışı yoluyla da olduğunu" savunmaktadır (Rapoport, 1978). Çevre düzenleniş formunun sebepleri ve sonuçları üzerinde duran Rapoport (Lawrence, 1990) kültürü; "Grupların birbirinden farklılaşmalarını sağlayan özellikleri" (M.Low,Chambers, 1989) olarak özetler.

Berry (1981); "insan davranışının fiziksel çevre dışındaki kültürel ortamların da etkisi altında ortaya çıktığını" savunmaktadır. Kültür insanın en önemli uyum aracıdır (Cohen, 1968) bu nedenle, bir grubun çevresel konumuyla etkileşimlerinde yinelenen problemlerle başa çıkması ve onlara uyum sağlaması olarak da tanımlanmaktadır(Berry, 1981). Bu durumda "sosyal tabakalaşma" ve "toplumsallaşma" önemli kültürel öğeler olarak kabul edilmektedir (Nimkoff, Middleton, 1960 ve Pelto, 1968). Geleneksel kültürel öğelerden diğer önemli bir tanesi de "sorumluluk" ve "boyun eğme" eğitimi (Gür, 1996) olarak açıklanan "toplumsallaşma"olarak ileri sürülmektedir (Berry ve diğ., 1959).

Kültürün özellikleri (Güvenç, 1979) şu ana başlıklar altında açıklanabilir;

- Kültür öğrenilir: Kültür, içgüdüsel ve kalıtımsal değil, her bireyin doğduktan sonraki yaşantısı içinde kazandığı alışkanlıklar (davranış ve tepki eğilimleri)'dır (Kağıtçıbaşı, 1977). Dolayısıyla her bireyin yada toplumun davranış ve tepki eğilimleri kültürünün bir yansıması anlamına gelir.
- Kültür tarihidir ve süreklidir:Eğer kültür bir kuşaktan diğerine geçiyorsa, yani sürekliyse, onun her kültürde ortak nedenleri ve sonuçları vardır. Kültürün sürekliğini gelenek ve görenekler sağlar. İşte bundan ötürü, kültürün tarihi bir varlık alanı olduğu önerilmiştir (Güvenç, 1979).Ancak teknolojik değişim hızı, göçler ve nüfus artışı beraberinde yaşanan kentleşme hızı ve küreselleşme gibi olgular kültürel sürekliliğin zarar görmesine ve bozulmasına sebep olmuştur.

- Kültür toplumsaldır: Bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan alışkanlıklar, kabul edilen davranış, tutum ve değerler o grubun kültürüdür (Güvenç, 1979). Bu sayede toplumsallaşma, uyum ve kültür çeşitliliği başlar.
- Kültür ideal veya idealleştirilmiş kurallar sistemidir:İdeal olması gerekendir. Fakat kişiler, aynı kültürün üyeleri oldukları halde, kültürel ideale uygun hareket etmezler. Öyleyse bütün davranışlar, kültürel veya ideal değildir (Güvenç, 1979).
- Kültür, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır:Kültür, temel biyolojik ihtiyaçları ve bunlardan doğan ikinci derecedeki ihtiyaçları, çoğu zaman ve önemli ölçüde karşılar. Doyum alışkanlıkları destekler ve pekiştirir. Doyum yokluğu ise alışkanlıkların kaybolmasına sebep olabilir. Öyleyse kültürel öğeler, toplumun üyelerine bir doyum veya hizmet sağlayarak var olabilirler (Güvenç, 1979).Dolayısıyla kaybolan alışkanlıklar, etkinlikler, kullanımlar ve mekansal özellikler doyum yokluğu bağlamında da değerlendirilebilirler.
- Kültür, insanın biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığı sürece vardır (Güvenç, 1979).
- Kültür değişir: Değişme uyum yoluyla gerçekleşir. Doğal şartlar kültürel özellikleri belirleyecek kadar etkili ya da güçlü değildir ama kültürler, zaman boyutu içinde, doğal çevreye uyum gösterirler. Kültürler, yayılma, ödünç alma, öykünme vb. yollarla komşularına da benzerler. Kültürel değişme, sistemin bütünlüğünde hemen gerçekleşmez. Sistemin belli bir kesimindeki değişmeler, geri kalan kurumları, bu yeni duruma uymaya zorlar. Bazı durumlarda geri kalan kurumlar değişmeyi yavaşlatmaya; bazı durumlar da ise destekleyip hızlandırmaya çalışır (Güvenç, 1979).Değişme uyum yoluyla gerçekleşmediğinde toplumun birbirine ve mekana yabancılaşması kaçınılmaz olacaktır, kültür boşluğu denen olgu da budur.
- Kültür bütünleştiricidir:Bütünleşme bir yön ve idealdir. Fakat gerçekleşmesi uzun zaman alır. Kültürün bütünleştirme süreci, sosyal/kültürel değişmenin açtığı uçurumları, beslediği çatışmaları uzlaştırıp katmaya çalışır (Moore, 1963 ve Güvenç, 1976).
- Kültür bir soyutlamadır:Kültür gözlemlenebilir bir olgu değil, soyut bir kavramdır. Ancak soyut kavramı destekleyen olaylar, konular, kurum ve değişkenler gözlemlenebilir türdendir (Güvenç, 1979).

Bu çalışmanın amacı kültürü gözlemlenebilir somut veriler elde edilebilir değişkenler doğrultusunda değerlendirmek ve sayısallaştırmaktır. Bu bağlamda tez çalışmasının birincil hedefi kullanım kültürü olarak nitelendirilen etkinlikleri, yapısal ve doğal karakterleri ile fonksiyonu olarak değerlendirilen mekansal özellikleri, sınanan kullanıcı memnuniyetini istatistiki analiz verilerine dönüştürmektir.Kültür; çok yönlü ve soyut bir kavram olması nedeniyle bir çok tanıma sahiptir. Bu nedenle kültür kavramını özetleyen bu tanımlamalar doğrultusunda literatür araştırmasının bundan sonraki kısımlarında kültürel süreçlerin ne olduğu, bir kültür ürünü olarak mekan tanımı ve türleri ortaya koyulacak, araştırma tasarımına yardımcı olabilecek bazı yöntemsel ipuçları elde edilmeye çalışılacaktır.

1.2.1. Kültürel Süreçler

Bu konuda önde gelen isimlerden biri olan Güvenç (1979) "İnsan ve Kültür" adlı kitabında kültürel süreçleri aşağıdaki biçimde açıklamıştır:

- Kültürleme; doğumdan ölüme kadar, bireyin, toplumun istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilenmesi ve değiştirilmesi (Güvenç,1979) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama "kültür, öğrenilir" özelliğinin bir başka ifadesidir.
- Kültürel Yayılma; belli bir toplumda, dıştan içe doğru ya da içten dışa doğru, maddi ve manevi öğelerin sürekli olarak yayılmasıdır (Güvenç,1979). Kültürel yayılma göçlerle içten dışa doğru olabildiği gibi, küreselleşme ile dıştan içe doğru da gerçekleşebilir.
- Kültürleşme; kültürel yayılma süreciyle gelen maddi ve manevi öğelerle, başka kültürden birey ve grupların, belli bir kültüre gitmesi ve karşılıklı etkileşim sonunda her ikisinin de değişmesidir (Güvenç,1979). Önemli olan bu değişmenin uyum içinde gerçekleşmesidir.
- Kültürlenme (Rapoport,1978); belli bir toplumun alt-kültürlerinden, ya da farklı toplumlardan kopup gelen birey ve grupların buluşması ve bir etkileşim süresi sonunda, asıl kültür ve alt-kültürlerde bulunmayan yepyeni bir birleşime varılması, ulaşılmasıdır (Güvenç,1979).
- Kültür Şoku; bir kültürden başka bir kültüre giden bireylerin, yeni kültüre uyum yapmakta karşılaştıkları güçlükler, sıkıntı ve bunalımlar, gösterdikleri tepkilerdir (Güvenç,1979). Kültür şoku, yalnızca taşradan kente göç edenleri değil; aynı

zamanda küreselleşme yolu ile toplumun her kesimini de etkilemektedir. Bunun sonucu olarak toplumun birbirine ve beraberinde mekana yabancılaşması beklenir.

- Zorla Kültürleme; bir kültüre mensup birey ve grupların, başka bir kültür tarafından zorla değiştirilmesidir (Güvenç,1979).
- Kültürel Özümseme; bir kültürel sistemin başka bir kültürel sistemi giderek kendine benzetmesi, kültürel egemenliği altına almasıdır (Güvenç,1979).
- Kültürel Değişme veya Kültür Değişmesi; yukarıdaki bütün süreçlerin ve öteki kültürel etkenlerin bir bileşkesi olarak, toplumun bütünüyle ya da kısmendeğişmesi veya değişikliğe uğramasıdır (Güvenç, 1979). Rapaport' a göre insanların yaşam tarzları, değerleri ve ihtiyaçlarının değişmesi beraberinde kültürel değişmeyi getirir. Zamanla geleneksel çözüm yollarının ihtiyaçları karşılama düzeyi azalır. Bu noktada yeni ihtiyaçları karşılamak üzere farklı kültür elemanları ortaya çıkar. Bu kültür elemanları diğer toplumlardan alınır veya yayılma yoluyla gelir (Rapoport, 1978).

Bu tez çalışması kapsamında ilgi alanına giren kavramlar ağırlıklı olarak kültürleme, kültürel yayılma, kültürleşme, kültür şoku, kültürel değişme kavramlarıyla ilişkilidir.Kültürel değişim kullanım ve etkinlik değişimi beraberinde fiziki değişimi de gerçekleştirdiğinde uyum sağlanır ve algılanabilirlik artar. Bunun tersi yaşandığında, yani fiziksel değişim hızlı gerçekleştiğinde insan ve mekan arasındaki bağın azalması beklenir. Kültürel ve mekansal süreklilikteki kopukluk ise negatif mekanların üretilmesine vebunun sonucu olarak da toplumun mekana ve buna paralel olarak birbirine yabancılaşmasına neden olur. Çevresine yabancılaşan birey yaşadığı çevreyle bağ kuramaz, yaşadığı çevreye uyum sağlayamaz ve bu durum bireyin kimlik bunalımına düşmesine sebep olur.

Bu doğrultuda araştırma " kültürel değişimi"; fiziksel ve algısal olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirirken, sayısallaştırıp ölçülebilir bir veri olarak tanımlamayı ve tasarımda kullanmayı amaçlamaktadır.

1.3. Bir Kültür Ürünü Olarak Mekan

Bu bölümün amacı kültür-mekan etkileşimine yönelik çeşitli tanımlamaların neler olduklarını ve özelliklerini tanımlamak, bunlardan hangisinin bu tez çalışmasında yönlendirici olacağını belirlemektir.

Farklı kültürlerin farklı üslupları toplumun yaşam tarzını, estetik anlayışını biçimlendirme süreciyle oluşur. Toplumların yapısını yansıtan sokak, cadde, meydan ve konut gibi mekansal elemanlar, kültürel ya da yapısal çevreyi oluşturur. İnsanın çevresiyle ilişkisinde kullanım kültürü, mekanın belirleyici niteliğidir. Mekanlar, kültürün en önemli yaşamsal kanıtıdırlar (Çınar, 1996). Sonnenfeld, (1972)'e göre; insan ve çevresi arasındaki etkileşim incelendiğinde, aynı uyaran düzeyi söz konusu olsa bile, çevre ile birey arasındaki etkileşimlerin, çevresel davranışa dönüştüğünde farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Aynı uyaran düzeyine maruz kalan bireyler için bu farklılıkların, kültüre ve çevreye dolayısıyla mekana göre değişen bu kritik kişilik boyutlarından biri veya daha fazlası bağlamında açıklanabileceği belirtilerek çevre algı ve değerlendirmesinin göreceliliğinin doğasına vurgu yapılmaktadır (Sonnenfeld, 1972). Özetle hiçbir kültürel (sosyal) sistem tek başına var olamaz. Onun bir kültür çevresi vardır. Kültür, çevresindeki uzak-yakın öteki toplumlarla alışveriş içinde bulunan açık bir sistemdir (Emery, 1972) ve insanın kimliği mekanın kimliğiyle bağlantılıdır. Herhangi bir olayı çevresinden bağımsız olarak düşünmek anlamsızdır. Kişinin yaşamı ve fiziksel çevresi arasındaki bilinçsel ve bilişsel bağlar, kişinin çevresine verdiği anlamlar, kullanıcıların mekana karşı aidiyet, güven, süreklilik gibi pozitif hisler oluşturmasına katkıda bulunur. İşte bu sebepten, insanlar hayatları ile yaşadıkları fiziksel çevre arasında bağlantılar ve anlamlar bulma ihtiyacı duyarlar (Carr ve diğ., 1992). Dolayısıyla her sosyal ve kültürel sistem var olabilmek için, kendi yaşama özelliklerine uygun, yeterli bir doğal çevreye muhtaçtır (Güvenç, 1979).Yapay çevre, her ölçekte kültürel bir bilgiyi barındırır ve onu oluşturan sosyal organizasyonları ve onun etkilediklerini yansıtır. Çevrede her ölçekteki mekanda bu ayrımların yansımaları görülebilmektedir (Lang, 1987).

Kısacası insanla çevreleri birbirine bağlayan mekanizmalar kültüreldir, kültürle ilişkilidir, kültürle değişir (Rapoport,1978).Kültürdeki yeni öğeler evrimsel veya kurumsal olarak kendilerini kabul ettirdiklerinde yine fiziksel çevreye yansırlar (Gür, 1996).Toplumları oluşturan bireylerin yaşamlarını sürdürmeleri için gereksinimlerini karşılayacak fiziksel çevre, o toplumun yapısına uygun olarak ortaya çıkmış ve yine o toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik durumuna uygun olarak gelişme göstermiştir. Fiziksel çevre, fiziksel, davranışsal ve kültürel faktörlerle birlikte şekillenmektedir. Ayrıca o bölgenin doğal yapısı ve orada yaşayan insanların toplumsal yapısı da fiziksel çevrenin belirleyicilerindendir (Yürekli, 1980). "Dış etkilerin tümü, ilişkiler ve ortamlar bütünü, kişiyi etkileyen, şekillenmesini sağlayan ve yaşamını belirleyen fiziksel ve toplumsal

etmenlerin tümü" biçiminde tanımlanan çevre kavramı (Şentürer, 1995), algılayan kişiyle bilginin alınma ve yorumlanma biçimini de içine alan çeşitli öğelerin dinamik bir sistemi olarak anlaşılmalıdır. Çevre, eylem aracılığıyla yaşanır ve simgesel, estetik, çok biçimli (eş zamanlı olarak tüm duyuları ilgilendirme) bir değere sahiptir (Morval, 1985). Koffka (1935), öznel ve nesnel çevre ayrımını ilk vurgulayan kişidir. Lewin (1951), aynı anlamda kişinin eylemlerinin salt çevreye değil eylemde bulunanın kişiliğine de bağlı olduğunu belirtmiştir. Kirk, bu görüşü geliştirerek çevreyi olgusal, kişisel ve bağlamsal olarak üç aşamada tanımlamıştır.

1. Olgusal çevre; nesneler evreni
2. Kişisel çevre:
    - Davranışsal çevre; kişinin nesneler evreninden edindiği imgeler evreni
    - Deneyimsel çevre; bireyin tutum, inanç ve yeğlemelerinden oluşan evren
3. Bağlamsal çevre; kişinin geçmişini yansıtan, algılarını saptıran kültür, etnik grup, sınıf, yaş ve cinsiyet gibi toplumsal özellikleridir.

Çevre başka bir şekilde insanlar ve elemanlar arasında düzenli ilişkiler sürekliliği sonucu doğmuş bir örüntüler bütünüdür. Fiziksel çevredeki bu ilişkiler ise öncelikle mekânsaldır. Nesneler ve insanlar bu mekân içinde sürekli etkileşim içindedir ve bu mekân doğal ve insan yapısı olarak ayrılabilir. Doğal olan iklimlerle birlikte ortaya çıkan biyolojik bir dönüşümken insan yapısı olan ise insanın doğayı kullanışfaaliyetlerinin doğa üzerindeki ortaya çıkan etkileridir. Bu etkiler ise çevre biçimini sürekli değiştirmektedir (Yürekli,1977).

Davranışsal, algısal, işlevsel çevre gibi farklı boyutlarda konuttan kente kadar değişen bir ölçek içinde ele alınabileceği gibi (Rapoport, 1977) kimine göre de çevre; sadece fiziksel ve sosyal mekandan oluşmaktadır (Gürel, 1978). Mekan ve anlamın belli bir biçimde örgütlenebilmesi iletişimin örgütlenmesine yansır. Kim kiminle iletişim kurar, hangi koşullarda, nasıl, ne zaman, nerede, hangi bağlamda… Bu bağlam, yapılmış çevre ile toplumsal örgütlenmenin birbirine bağlandığı yerdir. İkisi de kültüre bağlı olarak değişir. Etkileşimlerin doğası, yoğunluğu, ivmesi ve yönüne uygun düşecek biçimde kentler ve mekanlar farklılaşır (Gür, 1996). Örneğin, mahremiyetin önem kazandığı, içe dönük toplumlar, ev ile sokak aksı arasında geçiş noktaları bulundururken, açık toplumlar bu geçişe fazla ihtiyaç duymazlar. Sokak aksı ile konut alanları, farklı yaşam biçimleri ile

farklı dünya görüşlerinin sembollerle ifadesidir. Sosyal ve kültürel farklılıklar, mekânların coğrafyasını ve insanların ilişkilerini etkiler. İnsanların mekân içinde aralarındaki ilişkilerin niteliği de onların kültürüyle etkileşim halindedirler (Çınar,2006).Çevresindeki uzak ya da yakın öteki toplumlarla alışveriş içinde bulunan açık bir sistem olarak görülen kültür kavramı (Emery, 1972); fiziksel çevre ile bir bütün olarak ele alınır ve mekanın bir yansıması olarak kabul görür (Lang, 1987). İnsanların yaşadıkları fiziksel çevreyle anlamlar bulma ihtiyacı (Carr ve diğ., 1992), süreklilik ile sağlanır ve bu durum kullanıcının mekana aidiyet ve güven duygusu oluşturmasına katkı sağlar. Bu araştırma kültürün mekana yansımasının somut bir şekilde değerlendirilebilmesi için etkinliğin, etkinliğe olanak sağlayan mekansal özelliklerin incelenmesi yönünde planlanmıştır. Bu bağlamda bundan sonraki bölümde mekan tanımlarına yönelik daha detaylı bilgi verilerek çalışmaya yön verecek kavramlara ışık tutulmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Mekan Tanımı ve Türleri

Bu bölümde "mekan" kavramına ait çeşitli tanımlamalara yer verilmiş, mekan türlerinden "kentsel mekan" kavramı tanımlanmış ve kentsel mekan elemanlarının neler oldukları, özellikleri ortaya konmuştur.

Gür (1996) ’e göre; insan topluluklarını diğer canlı topluluklarından ayırt eden en büyük etmen kültür olarak belirginleşmiştir. Temel ekolojik kavramlar ve onların insan ekolojisiyle olan ilişkileri incelendiğinde ise mekan kavramının önemi bir kere daha güçlü bir biçimde karşımıza çıkmaktadır.Mekan en basit tanımıyla bir kişi veya grubun yeridir. Mekan insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur (Gür, 1996).

Moholy-Nagy ve Muck’a göre mekan; objektif mekan, sübjektif mekan olmak üzere iki aşamalı olarak ele alınmaktadır. Objektif mekan; üç boyutuyla ölçülebilir, sübjektif mekan ise; ölçülemeyen ancak duyularla kavranabilen mekandır (Ataç, 2006). Mekanlar iç ve dış mekanlar (Giedion,1941,1967; Zevi,1957,1990)olarak ayırt edilebilecekleri gibi insan elinden çıkmış veya doğada var olduğu haliyle mekansal özellik taşıyan mekanlar da doğal/yapay mekanlar olarak tartışılabilirler ve özel/toplumsal olma boyutunda da derecelenebilirler(Ataç, 2006). Norberg Schulz (1971,1984), dış mekanı

daha çok kentsel/toplumsal mekanı anlatmada, iç mekanı ise özel ve yarı özel kapalı mekanları anlatmada kullanır. İç mekan kapalılık hissi uyandırırken, dış mekan açıklık hissi uyandırır (Schulz,1971).

Mekan, çevrenin insana göreli durumudur. Bu bakımdan mekanı kavramada en önemli paradigma bu defa çevrenin değil insanın varoluşsal gerçekliğidir.Gür (1996)'e göre; mekanla ilişki kuran insan önce en somut ve yararsal olana ulaşır ve somutla deneyimlerinden bir soyut tanıya varır. Deneyimler yapısal mimari mekanın soyut geometrik formunun algısıyla, ekolojik deneyimleriyle başlar ve ancak zihinsel olarak algılanan siyasal, toplumsal,ekonomik, kültürel ve simgesel bir varlığa uzanır (Gür, 1996). İnsanın varoluşsal mekanı, ki buna mekanın göreliliği de demek olanaklıdır, ilk kez Norberg Schulz tarafından tanımlanmıştır (Schulz, 1963). Bu durumda varoluşsal mekan herhangi bir plan paralelinde değil de toplumun kültürel, simgesel ve deneyimsel koşullarına ilintili olarak oluşan ve yaşayan mekandır (Gür, 1996). Bir başka tanıma göre; "mekan, yerde, yeraltında, yerüstünde doğal olarak oluşmuş ya da insanlarca oluşturulmuş, içinden yararlanılabilen boşluklardır" (Güngör, 1972). Tasarımcının görevinin anlam dolu yerler tasarlamak olduğunu belirten Norberg-Schulz; "Genuis Loci" kitabında "yer, özel bir karaktere sahip mekandır" diyerek mekan kavramına yorum getirmiştir (Schulz, 1980).

Norberg Schulz'a (1971) dayalı olarak mekan aşağıdaki gibi sınıflanmaktadır;

1. Yararsal mekan; fiziksel çevreyi kendi gereksinmeleri doğrultusunda kullanan ve değiştiren insanın yaşama, çoğalma ve üretmeye ilişkin sürekli kullandığı davranış modlarının yer aldığı ekolojik ve operasyonal mekandır.
2. Simgesel mekan;bireyin doğrudan algısal boyutları içinde olmayan siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal sistemler ve bunların simgesel yapısına bağlı olan, toplumun biliş, duygu ve değerlendirmeleri ile yordanan bireye nüfuzeden mekandır.
3. Varoluşsal mekan; insanın duyu organlarıyla algıladığı fiziksel mekanın ilişkiler, anılar, beklentiler gibi örneklenebilen, bilişe dayalı öznel yorumlarla tanımlanmasıdır. Varoluşsal bir gerçeklik olan bu mekan pasif olmayıp, insanın eylemleri tarafından sürekli olarak yeniden yaratılan ya da biçimlenen mekandır. Varoluşsal mekanı zihinsel yapı ve süreçler belirler.İnsanın çevresel algılardan ve simgelerden oluşturduğu ve varoluşunun boyutlarından biri şeklinde belleğinde

canlı tuttuğu birikim varoluşsal (varlıksal) mekan adı verilebilecek bir birikimdir (Aksoy, 1975).Varoluşsal mekân, yönelme ve kişilik gibi, birbirini tamamlayan iki bölüme ayrılmıştır. İnsan, varoluşunun kaynağı olan sembolleri yaşadığı çevrede bulup, psikolojik ihtiyaçları olan kişilik ve yönlenme sayesinde anlamlandırdığı için orada ikamet eder ve ancak böylelikle mekânların ruhundan söz edilebilir ve bu sayede de orası aidiyeti simgeleyen bir "yer" olur (Çınar,2006).

4. Yapısal (Mimari) mekan;insanı barındıran, zaman dahil dört boyutu sınırlandırılmış, örgütsel boşundur. Coğrafyasal mekandan binaya kadar çeşitli düzeyleri kapsar. İnsanla çevresi arasındaki ilişki iki yönlü bir etkileşimdir. Mimari mekan, bu sürecin somutlaşmış bir görünümüdür.
5. Soyut mekan;mimari mekanın soyutlama yolu ile elde edilen geometrik kurgusu ve kompozisyonudur.
6. Algısal mekan;içinde bulunan insan tarafından gözlenen, yaşanan ve algılanan mekandır. Hem uyarıcının fiziksel özelliklerinin hem de algılayanın öznel değerlerinin bir işlevidir. Nesnel değerlerin algılama yolu ile öznede oluşturduğu duyusal, simgesel ve izlenimsel bütün, algısal mekanı oluşturur (Schulz, 1980).
7. Bilişsel mekan;mekanın insan zihninde, düşüncede yeniden yapılandırılmış ve içselleştirilmiş temsilidir. Saptama, varsayım yapma ve değerlendirme sonucu zihinde oluşan üç boyutlu kurgular zihinsel şemaları oluşturur.
8. Sosyal mekan; mimari (yapısal) mekan içinde insanların mekan ve birbirleriyle girdikleri ilişkinin tümüdür.
9. Psikolojik mekan;bireyin kendi çevresinde koruduğu mekanın niteliği ve boyutlarıdır. Psikolojik mekanı etkileyen sosyal nitelikler ise statü, kişiler arası arkadaşlık, tanışıklık, yabancılık, kültürel öğelerdir (Morval, 1985).

Özetle; insan geçmişi tanımlarken zihnindeki bilişsel mekanı tanımlar. Bir mekanın varoluşsal mekan olarak tanımlanabilmesi ise;mekanın ve mekandaki etkinliklerin sürdürülmesi ile ilişkilidir ve insan kendini o mekana ait hisseder. Eğer o mekanda insanlarla ve mekanla bir ilişki kalmamışsa sosyal mekan ve varoluşsal mekan kaybolur. Bu durum insanın mekana ve topluma yabancılaşmasına sebep olur. Crang (1998)'e göre;mekân bir toplumun kültürünü, pratiklerini ve teknolojilerini yansıtır. Mekân insanların inançlarını yansıtan bir metin şeklinde okunabilir (Crang, 1998). Alver (2007)'e göre ise; insan ve toplum mekânda varlık kazanır, mekânda oluşumunu gerçekleştirir,

mekânda dönüşür. Mekân sadece insanın varlığını çevreleyen yer olmanın ötesinde bir değer olarak da kabul edilmektedir (Alver, 2007).

Çevre ve insan etkileşimi, toplum, mekân ve davranış ilişkileri bireylerin ve toplumun kendi yaşam koşullarını belirlemesine imkân verir. Bu durum kentlinin kent kültürü ile gelişimi açısından çok önemlidir (Erdönmez, 2005).Benjamin (1979)'a göre kent; insanların geçmişlerinin bir deposudur ve kentsel mekanla somutlaşır (Çetin, 2010).Zaman içerisinde toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak üretilen kentsel mekan; yapılardan oluşan, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların gerçekleştiği bir bütündür (Konuk, 1979).Kentsel mekânlar, değişen sosyo- ekonomik koşullara ve kentlerin kültürel dokusuna cevap verebilen "yaşayan organizmalar" (Alexander,1977) olarak da kabul edilmektedir.Kentsel mekan elemanları meydanlar ve cadde/sokaklar (Rob Krier, 1988) olarak tanımlandığı gibi, meydan, cadde/sokak ayırımı düğüm noktaları ve dağıtım alanları (Leon Krier, 1988) şeklinde de yapılmaktadır. Lynch (1992), somut olarak şehirleri okunabilir yapan ve fiziksel yapısını anlaşılır kılan beş kategorideki elemanları yollar, sınırlar, bölgeler, düğümler, vurgu noktaları olarak belirler.Norberg Schulz (1971), Lynch'in tanımladığı algısal beş öğeye yakın bu tür üç temel elemanı yerler, yollar ve alanlar olarak tanımlar. Stea (1969), noktalar, sınırlar, yollar ve engeller olarak dört temel ayrım yapar. Lang (1987), insanların yolları şehri organize eden en önemli elemanlar olarak algıladığını ortaya koyar.

Değişen sosyo- ekonomik koşullara ve kentlerin kültürel dokusuna cevap verebilen "yaşayan organizmalar" (Alexander,1977) olarak tanımlanan kentsel mekânlar, sadece insanın varlığını çevreleyen yer değil, aynı zamanda bir değer (Alver, 2007) olarak da kabul görmektedir. İnsanların geçmişlerinin bir deposu (Benjamin, 1979) olarak değerlendirildiğinde mekan ve mekan içerisindeki etkinliklerin sürdürülmesi, insanların o mekana ait birikimiyle (Aksoy, 1975) ilişkilidir.Bu tez çalışması kapsamında ele alınan konu kültürün bir yansıması olarak değerlendirilecek olan etkinliğin ve bu etkinliğe olanak sağlayan mekansal özelliklerin geçmişten günümüze kadar geçen tarihsel süreç içerisinde irdelenmesine, geçmiş ve günümüz kullanıcı memnuniyetinin saptanmasına yöneliktir.Kültürel süreçlerin mekansal değişime etkisi tanımlamasına geçilmeden önce bundan sonraki kısımlarda kentsel mekan ürünü olarak meydan, tanımı ve işlevi kavramları ele alınacaktır.

1.3.1.1. Kentsel Mekan Ürünü Olarak Meydan

Kentsel mekânlar, her kentin kendine özgü karakterini zenginleştiren ve açığa vuran, oluşturan veya tanımlayan gösterge alanlarıdır. Bu oluşumda farklı kültürel ya da yerel kodlar ve zaman içinde toplumsal yaşamın sürdüğü izler etkin olmuştur. Kentsel mekân, kültürel oluşumlarla ve bunları belirleyen değerlerin karşılıklı etkileşimi dikkate alınarak tanımlanmaktadır (Lynch, 1981).Kentsel mekânın formunu belirlemede, Punter'e göre, fonksiyonlar, kültürel birlik, anlam, imaj, kalite, kullanım değerleri, toplumsal ve kültürel yargılar vb. etkindir. Ancak katılım bu etkenleri bağlayıcı, öncelikli bir olgudur. Dolayısıyla kullanıcının mekâna yüklediği anlam ve algılama biçimi, kentsel mekânın tanımlanmasında ya da üretilmesinde önemli bir diğer ölçüttür (Ashihara,1981).

Kentsel mekân, kendi içlerinde "yapılanmış mekânlar" ve "yapılanmamış mekânlar" olarak gruplandırılabilir. Yapılanmamış olan alanlar, "kentsel dış mekânları; yani yol, sokak, cadde, meydan, park, bahçe, arsa, arazi, vb. tarif eder. Yapılanmış dış mekânlar ise kamu binaları, ticari faaliyet sürdüren kurumlar, sanayi, sağlık, eğitim, eğlence, dinlenme, vb. donatılardan oluşur (Ashihara,1981). Robert Krier'e göre kentsel mekân, öz anlamı ile kentin binalarla tanımlanan, ancak binaların dışında kalan bölümleridir. Bu alanlar topluma ait ortak mekânlardır (Krier, 1979).

1.3.1.2. Meydan Tanımı ve İşlevi

Meydan, sözlüklerde insanların toplandığı, etrafı binalarla çevrili, geniş ve düz alan olarak tanımlanmakla beraber, Akdoğan (1962) 'ye göre meydan; halkın sosyal, dini ve ticari amaçlarla toplandığı, askeri ve siyasi gösterilere sahne olan açık alanlar olarak ifade edilmektedir (Altınçekiç ve Kart,2000). Meydan, insana sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok, durma olanağı veren ve hareketliliği zorlamayan mekandır (Öksüz,1999).Geleneksel Türk kentlerinde meydanlar, toplumun dini, kültürel, sosyal, ticari, eğitimsel, eğlence, dinlenme ve ulaşım gibi fonksiyonel ihtiyaçları sonucu belirli bir biçim kazanmış kentsel mekanlardır (Gençel,2000).Bir başka tanıma göre meydan, kentsel sirkülasyonu başlatma ve yönlendirme ile kent insanına toplanma mekanı olarak hizmet veren geniş açık alanlar olup, bu mekanlar her türlü yerleşim biriminin odak noktası yada odak noktalarıdır (Küçükerbaş,Özkan,1994). Meydan kelimesine getirilen bir başka tanımlama ise, doğal çevre ve/veya yapılaşmış çevre öğeleri ile çevrelenmiş sınırlı bir mekan olmasıdır. Meydan kentte veya köyde olsun belirli bir amaca yönelik toplu

etkinliklere olduğu kadar bireysel isteklere bağlı hareketlere de olanak sağlar. Bireysel ve toplu etkinlikler için hiçbir ödeme yapılmadan kullanıma açıktır. Bu kamu arazisini çevreleyen yapılaşmalar tarihsel gelişme sürecinde zaman içinde oluşur. Kent kimliğini yansıtan bu yapısal gelişme genelde korunması gereken bir ortak miras yaratmaktadır (Suher, 1998).

Meydanlar tarihten günümüze, şehir halkının veya ziyaretçilerinin buluşma yeri, şehrin karmaşasından kopup soluklandıkları, rahatlama ve dinlenme imkânı buldukları, insanların birbirini izledikleri ve kentteki olup biten olayları paylaştıkları, kısaca çok amaçlı kullanım mekânları olmuşlardır. Günümüzde ise teknolojinin ve iletişimin gelişmesiyle birlikte bütün dünya şehirlerinde olduğu gibi araçlar tarafından yoğun trafikle işgal edilmişlerdir. Geçmişteki kullanım anlamlarını ve amaçlarını biraz yitirmişlerdir (İnceoğlu,2007).

Meydanlar, kent yaşamını belirli bir işlevinin, özel bir etkinliğin, özel bir yapının ya da içerisinde bulunan herhangi bir objenin adıyla da anılabilmektedir (Zucker,1959). Osmanlı kentinde çeşitli etkinlikler için kullanılan geniş açık alanlar meydan olarak tanımlanmıştır. Bu anlamda Osmanlı kentinde meydan olarak ifade edilen mekanlar,kentin içinde veya dışında, yapılarla sınırlı veya sınırlı olmayan alanlardır. Bu meydanlar, sahip oldukları özel işleve göre adlandırılmıştır. Örneğin Cirit oyunlarının oynandığı alanlar At Meydanı, okçuluk ile ilgili çalışmaların yarışmaların yapıldığı alanlar ise Ok Meydanı adını almıştır (Şahin,2006). Bu mekânlar antik dönemden Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar kentin temel öğesi olarak kent kültürünün önemli bir parçası olmuştur. Ancak Türkiye'nin 1950'li yıllarda başlayarak hızlanan gelişme sürecinde yaşadığı hızlı kentleşme olgusuyla birlikte kentler sürekli büyümekte ve nitelik değiştirmektedir. Kentsel mekanlar; tasarımın ekonomik rasyonellik baskısı altında kalmakta ve geçmişteki Anadolu kentlerinin kent imgesinin kenti tanımlayan öğeler olarak meydan, sokak, avlu, insan ölçeği ve kent kültürünün kentlilik, kentli olma bilinci ve kentte yaşanılan değerler, gelenek, görenek, unutulmasıyla kimliksiz, niteliksiz ve benzer karakterde mekanlar ortaya çıkmaktadır (URL-2). Meydanlar toplumun organik bir parçasıdır. İnsanlar bir araya gelmek, buluşmak, günlük problemlerini tartışmak, alışveriş yapmak için bütün kültürlerde meydanlara ihtiyaç duymuşlardır (Şahinler,1964). Kevin Lynch'e göre meydanlar, kentsel mekanlarda oluşturulmuş yoğun aktivite odaklarıdır. Tipik olarak meydanlar döşenmiş, yüksek yoğunlukta yapılar ve caddelerle çevrelenmişlerdir ve insan gruplarını etkileyecek ve buluşmaları kolaylaştıracak özellikler taşırlar (Marcus ve Francis 1998). Meydanları

sınıflandırmada, fonksiyon ve form aynı derecede önem taşıyan iki kriterdir. Bir meydanın fonksiyonu, meydanın yaşaması ve görsel çekiciliği açısından önem taşır (Moughtin, 1992). Meydanlar tarihsel süreç içinde ticaret, yönetim, kültür, eğlence gibi çeşitli işlevler ve anlamlar yüklenmişler, değişik isimler altında tanımlanmışlardır. Bir meydanda aktivite olması hem mekânın canlılığı, hem de görsel çekiciliği açısından önem taşımaktadır. Meydanların işlevleri, farklı derecelerde önceliklere sahip olabilirler. Bir kentte birbirinden farklı işlevlere sahip çok sayıda meydan bulunabilir (Uzun,2006).

Çalışmanın bu kısmına kadar sıkça kullanılan terimler kültür, kültürel değişim, etkinlik, fiziksel değişim, mekan ve algısal değişim olmuştur. Bu terimlerin neye göre bir arada kullanıldıkları açıklanmaya çalışılacaktır. Kültürel değişimin etkinlik - mekan ve algısal değişime yansıması basite indirgenip şöyle ifade edilebilir:

Kültürel değişim;

1. Fiziksel değişim (kullanım kültürü / etkinlikler, yapısal ve doğal karakterler + fonksiyon / mekan)
2. Algısal değişim (kullanıcı memnuniyeti)

Bu doğrultuda Kültürel değişim;

Fiziksel değişim = Etkinlik (korunan, korunmayan)

Mekan (korunan, korunmayan)

Algısal değişim = Kullanıcı memnuniyeti

olarak bu tez çalışması kapsamında geçmişten günümüze değişimin saptanabilmesi için kabul edilmiştir.

1.3.2.Kültürel Süreçlerin Mekansal Değişime Etkisi

Bu bölümde, mekan kuramları ve tez çalışması kapsamında ele alınan değişim hızı sonucu oluşan negatif mekan ve bu kavrama alternatif getirmesini amaçlayan pozitif mekan tanımlarına yer verilecektir.

1.3.2.1.Mekan Kuramları

Trancik (1986) “Finding Lost Space” kitabında tasarımcıların kentsel mekanı tasarlarken sadece doluluk boşluk gibi fiziksel mekanla kalmayıp, kültürel değerleri de göz önüne alarak, tüm çevrenin sosyal ve kültürel sentezinin bu mekana yansıtılması gerektiğini savunur (Trancik, 1986). Aalto (1996); şekil-zemin kuramını; kentteki doluluk

boşluk oranını gösteren, şehirdeki kentsel mekanların yerini belirginleştiren grafiksel bir araç olarak açıklamaktadır. Her şehir kütle (şekil), boşluklardan (zemin) meydana gelir.Bina dağılımının açık mekan dağılımına şekil verip onların birer pozitif mekan olmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtir(Aalto, 1996). Bağlantı kuramına göre; çizgilerin organizasyonu önem taşır. Bu çizgiler, cadde/sokak, yaya yolları, lineer açık mekanlar ve şehir kısımlarını birbirine bağlayan diğer elemanlardan oluşur. Fumihika Maki (1992), çok geniş bir alanı, bu alanın birbirinden ayrı kısımlarını birbirine bağlamak yoluyla kente hem anlaşılabilir bir strüktür hem de kolay ulaşım sağlanabileceğini savunmaktadır (Maki, 1992). Yer kuramı ise; tasarıma insanın algılamalarını, kültürel ve sosyal değerlerini, tarihi ve doğal çevreleri de katar. İnsanın kültürel ve sosyal karakteriyle sıkı sıkıya ilişkili olan yer kuramına göre, eğer bir mekana çevreden gelen bir anlam kazandırılabilirse yer adını alabilir (Relph, 1987). Kevin Lynch (1970) yerelliğin yakın geçmişte olduğu gibi, yakın gelecekle de ilişkili olması gerektiğini, yer ve zamanın insanın küçüklüğünden beri yaşadığı tecrübelerle var olan ayrılmaz bir bütün olduğunu belirtmektedir (Lynch, 1970). Bu bilgiler doğrultusunda genel olarak kültürel değerlerin mekana yansıtılması (Trancik, 1986), mekan dağılımının pozitif mekan sağlayacak şekilde düzenlenmesi (Aalto, 1996), insanın kültürel ve sosyal karakterleriyle mekana anlam kazandırılması gerektiği (Relph, 1987) sonucu ortaya çıkmaktadır.

Alexander (1977) mekanı, pozitif ve negatif olmak üzere iki türlü ele almıştır. Pozitif mekan kesin, belirgin, kolay anlaşılabilir, okunabilir mekanlar olarak tanımlanmıştır (Alexander,1977).

Pozitif mekan; bütünlük, kuşatılmışlık, rahatlık, işlevsel uygunluk hissi veren, tasarımda iyi kurgulanmış mekanlardır(Çakmaklı, 1992).Mekanın okunaklılığı kullanıcının mekanı algılaması, uyum sağlaması ve tanımlayabilmesi için önemlidir. Bireyin mekanı algılayışı ve mekanla olan ilişkisi o mekanın okunaklılığından doğrudan etkilenir (Gökgür, 2008).

Negatif mekan, binalar arasında kesin bir tanımdan uzak, insanların kendilerini rahat hissetmedikleri mekandır (Alexander,1977). Negatif mekan; biçim algısında belirsizlik, işlevsel ve görsel rahatsızlık hissi veren mekanlardır (Çakmaklı, 1992).

1.4.Çalışmanın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Konması

Bu tez çalışmasının başlangıcından beri sıkça kullanılandeğişim hızı ve beraberinde gerçekleşen kültür-mekan etkileşimi doğrultusundaki yönlenmeler;

(1) Değişim hızına paralel olarak kaybolan, devam eden ve ortaya çıkan etkinlikleri,
(2) Korunan, korunmayan ve yeni eklenen mekansal özellikleri,
(3) Geçmiş ve günümüz kullanıcı memnuniyetini,
(4) Yaşanan bu değişimin, tez çalışmasının başında tanımlanan yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet-güven, pozitif mekan ve negatif mekan kavramlarıyla olan ilişkisini,
(5) Yaşanan bu değişim sonucu oluşan negatif mekan kavramına alternatif getirilmesini savunan bir araştırma modeli ile sonuçlanmıştır.

Bu çalışmanın en önemli yönü kültürel değişimi fiziksel değişim ile beraberinde gerçekleşen algısal değişimin, etkinlik, mekan ve kullanıcı memnuniyeti bağlamında teorik bir çatkıya göre belirlenmesini savunması ve bunu sağlamasıdır. Böylece çevresel tasarımcılar toplum için ortak olan değerleri sağlam bir çatkıya bağlı olarak saptayıp, güvenilir bulgular elde edebilirler. Bu bulgular doğrultusunda yapılacak olan tasarımların kullanıcı ve mekan arasındaki uyumu güçlendirerek, mekanın algılanabilirliğini arttırması ve böylece toplumun çevresine ve aynı zamanda birbirine yabancılaşmasının önüne geçilmesi mümkün olur.

Bu çatkının kabulü çalışmanın amacını ve varsayımlarını da doğrudan etkileyip yönlendirmiştir. Çalışmanın amacı; genel olarak kültürel değişime bağlı olarak kaybolan,devam eden ve ortaya çıkan etkinliklerin ve bu etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sağlayan mekansal özelliklerin ve geçmiş günümüz kullanıcı memnuniyetinin saptanması ve yaşanan bu değişim sonucu oluşan negatif mekan kavramına alternatif getirilmesidir.

1.5.Araştırma Yöntemi İçinde Yer Alan Teknikler

Bu başlık altında uygulamada kullanılacak olan araştırma tekniklerine ilişkin literatür bilgilerine yer verilmiştir. Araştırmada farklı teknikler bir arada kullanılarak

bütüncül bir araştırma yaklaşımı belirlenmiştir. Temelde kullanılan teknikler belge tarama, yüz yüze görüşme, içerik analizi ve restitüsyon çalışmasıdır.

1.5.1. Belge Tarama Tekniği

Tarihsel süreç içerisinde fiziksel değişimin belirlenebilmesi amacıyla belge taraması yöntemiyle veriler toplanmıştır. Çalışma alanlarına ait etkinlik ve mekan özelliklerine ilişkin yazılı anlatımlar ve hatıratlar (Ala, 2011; Çapa ve Çiçek, 2004; Bal, 2011; Özdemir, 2011; Sezer, 2010; Kantarcı, 2011; Sümerkan, 2011; Özer, 2011; Aksoy, 2008; Üçüncüoğlu, 2012; Yılmaz, 2011) tarihi fotoğraflar (Özdemir, 2011; Özer, 2011 ve Ceyhan Murathanoğlu arşivi), haritalar (Lambert Trabzon İmar Planı, 1939; Trabzon İl Etüt Projesi, 1967; Trabzon İmar Planı, 1986;Trabzon İmar Planı, 2001; Trabzon İmar Planı, 2014) taranmıştır.

1.5.2. Yüz Yüze Görüşme Tekniği

Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği, sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir (Karasar, 2005). Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, "önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci" olarak tanımlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).Görüşme türleri yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış olmak üzere üçe ayrılır.

Yapılandırılmış görüşme tekniği:Önceden yapılan ve ne tür soruların ne şekilde sorulup, hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan, görüşme planının aynen uygulandığı bir görüşmedir (Karasar, 2005). Bu türde yanıtlayıcıdan önceden belirlenmiş yanıt kategorileri içinde önceden belirlenmiş bir dizi soruyu yanıtlaması istenir. Görüşme, aynı zamanda standartlaştırılmışsa bütün yanıtlayıcılara, tüm sorular, aynı sırada ve standartlaştırılmış bir biçimde yöneltilir. Görüşmeyi yapan tarafsız kalır. Büyük oranda yapılandırılmış görüşme, özellikle cevap seçenekleri de bütünü ile yapılandırılmış ise daha çok bir nicel veri toplama tekniğidir. Ancak ileri düzeyde yapılandırılmış mülakat yanıtları ya da gözlem verileri, çoğu kez nitel diye tanımlanmakla birlikte bunlar ileri derecede düzenlenmiş olsalar da gerçekte sayılara dönüştürülmedikçe nicel olarak tanımlanmayacaktır (Punch, 2005).

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği:Yapılandırılmış görüşme tekniğinden biraz daha esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme

protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek,2005).

Yapılandırılmamış görüşme tekniği:Görüşmeciye büyük hareket ve yargı serbestisi veren, esnek, kişisel görüş ve yargıların kökenlerine inmeyi sağlayan bir görüşme şeklidir. Bu görüşmeler daha çok, araştırmaların başlangıç aşamalarında soruna ilişkin önemli değişkenleri saptarken yararlı olurlar (Karasar, 2005). Bu görüşmelerin geleneksel türü, etnografik görüşme olarak da adlandırılan standartlaştırılmamış, açık uçlu, derinlemesine görüşmedir (Punch, 2005).

Görüşmeler, görüşme amacına, görüşmeye katılanların sayısına görüşülmek istenen kişi ile görüşmedeki kuralların katılığına bağlı olarak sınıflandırılabilirler. Görüşmeye katılanların sayısına göre görüşmeler; bireysel ve grupça olmak üzere iki sınıfta incelenebilir. Bireysel görüşmede görüşmeci ile kaynak kişi dışında kimse bulunmaz. Grupça görüşmede ise çok sayıda kaynak kişi konuyu birlikte konuşup tartışırlar. Çoğu görüşmeler bireysel niteliktedir (Karasar, 2005).

Araştırma stratejisi, bakış açısı, amaçları ve soruları ile uygun olacak biçimde görüşme türüne karar verilmesi önemli bir aşamadır.Görüşme yapılacak kişilerin seçimi, görüşmenin yönetilmesi ve görüşmeyi kaydetme, uygulamada ortaya çıkan temel noktalardır (Punch, 2005).Örneklem seçiminde uygulanan ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan örneklem grubuyla çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).Açık uçlu sorular görüşmecilerin kendi yanıtlarını belirttikleri (Sommer ve Sommer, 2002), herhangi bir seçeneğin sunulmadığı soru tipleridir.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve araştırmanın örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılacak, görüşmeler açık uçlu sorular yöneltilerek bireysel olarak gerçekleştirilecek ve kayıt altına alınacaktır. Böylece geçmiş ve günümüz mekansal özellikleri ile kullanım kültürünü (etkinlikleri)

saptamak, görüşmeye katılanların ifadeleriyle geçmiş ve günümüzü tanımlamak amaçlanmaktadır.

1.5.3. İçerik Analizi

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek,2005). Strauss ve Corbin (1990) belirttiği gibi " bilim kavramlar olmadan var olamaz, kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdiğimiz zaman, o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramlarla ilişkilendirebiliriz" (Strauss ve Corbin, 1985).

Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya yönelik yapılan işlem, birbirine benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır. Bu temel amaç çerçevesinde içerik analizinin yapılışında takip edilen aşamalar; tümevarımcı analiz, kodlama, kavram ve kategori (tema) olmak üzere 4'e ayrılır (Yıldırım ve Şimşek,2005).

Bu aşamalardan yola çıkarak içerik analizi yöntemiyle görüşme sonucu elde edilen verilerin analiz edilmesi amacıyla verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların organize edilmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması gerekir.

Verilerin kodlanması aşaması elde edilen verilerin incelenmesine ve kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğinin bulunmasına yönelik bir aşamadır (Yıldırım ve Şimşek,2005). Daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama ve genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama olmak üzere üç tür kodlama biçimi vardır (Strauss ve Corbin, 1985). Daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, veriler toplanmadan önce bir kod listesi çıkarılarak oluşturulur.Verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlamada ise, araştırmacı verileri satır satır okur ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalışır. Genel bir çerçeve içinde yapılan kodlamada, verilerin analizinden önce genel bir kavramsal yapı oluşturulur ve bu kavramsal yapıya göre kodlama yapılır. Ancak ortaya çıkan yeni kodlar listeye dahil edilir (Yıldırım ve Şimşek,2005).Bu tez çalışmasında içerik analizi yöntemi kapsamında daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama olan birinci tür kodlama ile verilerden

çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama olan ikinci tür kodlama biçimlerinin birleşiminden oluşan "genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama" biçimi uygulanacaktır.

1.5.4. Restitüsyon Çalışması

Restitüsyon çalışmasının amacı bir kültür varlığının ilk yapıldığı andan (özgün halinden) başlayarak, günümüze kadar geçirdiği çeşitli değişimleri ve bu değişimlerin ortaya çıktığı dönemlerde veya anlarda bu kültür varlığının fiziksel durumunu saptayabilmektir. Yöntem olarak restitüsyon, günümüzden başlanarak yapılır ve kaynakların yeterliliği, güvenilirliği doğrultusunda özgüne ulaşana kadar devam ettirilir (URL-1).Yenileme anlamına gelen restorasyon sözcüğü dilimize Fransızca'dan girmiş olup, kazılar sonucu ortaya çıkan ya da hala ayakta olan antik yapıların, gelecek kuşaklara taşınmasını sağlamak amacıyla, özgün yapılarını korumak ilkesiyle yapılan onarım çalışmaları olarak tanımlanmaktadır (Ahunbay, 1996). Bir başka deyişle restorasyon tarihi yapıların gelecek kuşaklara aktarılmasının ve koruma anlayışının gelişmesinde en önemli teknik yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir (Erim, 2007). Ahunbay (1996)'a göre tarihi bir sokak, kent, mahalle, doğal ve kültürel değerlerin bir arada olduğu alanlar da korunacak alanlar olarak benimsenmektedir (Atik; Danacı, 2013).Bir başka tanıma göre restitüsyon,sonradan değişikliğe uğramış, kısmen yıkılmış ya da yok olmuş öğelerin, yapıların veya yerleşmelerin ilk tasarımlarındaki ya da belirli bir tarihteki durumlarının, arşiv kayıtlarından, yapı üzerindeki izlerden, yapıya, yerleşmeye ait çizim, fotoğraf gibi belgelerden yararlanılarak plan, kesit, görünüş ve aksonometrik çizimlerle, ya da maketle anlatımına denilmektedir (Ahunbay, 2014). Ahunbay (2014) 'a göre; ilk tasarım ve onu izleyen dönemler 1. dönemin restitüsyonu, 2. dönemin restitüsyonu şeklinde adlandırılabilir. Eğer bu dönemlerin tarihi biliniyorsa, örneğin ilk restitüsyon "1850'deki durum" olarak yada 19. yüzyıl sonuna rastlıyorsa bu aşama "1900'lerdeki durum" olarak açıklanır. Bu tez çalışmasında burada anlatılan yaklaşım geçmiş dönemlere ait mevcut durumun ve mekansal özelliklerin (yapısal ve doğal karakterlerin) görselleştirilebilmesi,farklı zaman periotlarındaki fiziksel değişimin yıllara göre analizinin saptanabilmesi amacıyla kullanılacaktır.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi

Geçmişten günümüze gerçekleşen kültürel ve fiziksel değişim hızının değerlendirilebilmesi amacıyla ortaya çıkan, devam eden ve kaybolan etkinliklerin ve bu etkinliklere olanak sağlayan mekansal özelliklerin ve kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi ve yaşanan bu değişim sonucu, belirli bir yaş grubuna *göre*oluşan negatif mekankavramına alternatif getirilmesi bu çalışmada temel amaçtır. Araştırmanın temel varsayımı ise; kültürel değişimin kullanım ve etkinlik boyutu ile fizikselboyutu arasında doğrusal bir ilişki olduğu, fiziksel değişimin hızlı gerçekleşmesi sonucuinsan ve mekan arasındaki bağın azaldığı, kültürel süreklilikteki kopukluğun negatif mekanların üretilmesine sebep olduğudur. Kültürel sürekliliğin sağlanmadığı çevre düzenlemeleri toplumun mekana ve buna paralel olarak birbirlerine yabancılaşmasına neden olur ve çevresine yabancılaşan birey yaşadığı çevreyle bağ kuramayarak, yaşadığı çevreye uyum sağlayamaz aidiyet duygusu azalır ve bu durum bireyin kimlik bunalımına düşmesine sebep olur. Başka bir deyişlekültürel süreklilikte yaşanan kopukluk negatif mekanların üretilmesine sebep olurken, kültürel sürekliliğin yaşandığı mekanların pozitif mekan olması beklenir.

Tarihsel süreç içerisinde yapı ve çevre ilişkisi, koruma, restitüsyon konularında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları tarihi yapı ve çevresinin malzeme özellikleri, restitüsyon öncesindeki ve sonrasındaki malzemeler (Ahunbay,1996), fonksiyonu, doğal ve yapay unsurları, restitüsyon öncesi ve sonrası kullanıcı sayısı (Orbaşlı, 2008 ve Insall, 2008) gibi çeşitli sınıflandırmaların yapıldığı analiz çalışmalarıdır. Ahunbay (1996), Orbaşlı (2008) ve Insall (2008)'in çalışmalarından yola çıkarak bu araştırmadaki çalışma alanlarına ait restitüsyon ve çizim haritalarının mevcut durum restitüsyonundan günümüze kadar belirlenen zaman aralıklarındaki mekan özelliklerini belirleyebilmek için fonksiyonu, doğal ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlik değişim analizini belirleyebilmek amacıyla bu sınıflandırmalara ek olarak etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldıklarını kapsaması planlanmıştır. Görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüz kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti de literatürde belirlenen kavramlar doğrultusunda sınanmıştır.

Bu bağlamda fiziksel değişimi belirleyebilmek amacıyla; geçmiş ve günümüz etkinlik ve mekan tanımları,korunmuşluk ve korunmamışlık kavramları altında korunan alanlar etkinliğin ve mekanın korunduğu, az korunan alanlar etkinliğin değiştiği; ancak mekanın korunduğu ya da mekanın değiştiği; ancak etkinliğin korunduğu, korunmayan alanlar ise hem etkinliğin hem de mekanın değiştiği alanlar olarak belirlenmiştir. Algısal değişimi belirleyebilmek amacıyla; tanımlanan "yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan ve negatif mekan" kavramları görüşmeler sonucu bu kavramlara karşılık gelen ifadeler sınanmıştır. Bu araştırmadaki uygulamanın şu temel aşamaları kapsaması planlanmıştır: (1) Çalışmada ele alınacak olan geçmiş ve günümüze ait etkinliklerin ve mekansal özelliklerin belirlenmesi, (2) Fiziksel ve algısal verilerin toplanması, (3) Verilerin değerlendirilmesi

Her uygulama aşaması için amaca en uygun olan veri toplama yöntemi seçilmiştir. Her aşamanın amacı ve elde edilmeye çalışılan bilgi göz önünde bulundurularak, araştırma modelinde çok yöntemli bir yaklaşım sergilenmiştir. Böylece yöntemlerden birinin eksik yönünü diğerinin gidermesi sağlanmıştır. Bu bağlamda Trabzon kenti tarihsel süreç içerisinde ele alındığında kentsel mekan elemanlarından Meydanlar, Caddeler ile değişimin belirgin bir biçimde hissedildiği Mahalleler, Mesire Yerleri ve Kıyılar çalışma alanı olarak öne çıkmaktadır (Şekil 3).

ÇALIŞMA ALANI

Çalışma alanını Trabzon kentinde beş ana başlık altında toplanan "*Meydanlar, Mahalleler, Caddeler, Mesire Yerleri ve Kıyı Alanı*" oluşturmaktadır.

Meydanlar
Kavak Meydanı, Sakız Meydanı, Taksim Meydanı, Güzelhisar (Kalepark), Zağanos (Atapark) (Çapa;Çiçek, 2004)

Mahalleler
Pazarkapı, Çarşı/Mumhane önü, Çömlekçi, Ortahisar

Caddeler
İskele caddesi, Kunduracılar caddesi, Uzunsokak, Maraş caddesi, Semerciler caddesi

Mesire Yerleri
Boztepe, Soğuksu, Ayasofya, Değirmendere

Kıyı Alanı
Liman,Ganita,Kemerkaya,Moloz,Faroz,Yenimahalle,Ayasofya sahil bandı

Şekil 3. Trabzon kenti kentsel mekan elemanları

Çalışma kapsamında belge tarama, yüz yüze görüşme, içerik analizi, restitüsyon gibi farklı tekniklerin bir arada olduğu bir araştırma modeli kurgulanmıştır (Şekil 4).

1. ÇALIŞMADA ELE ALINACAK GEÇMİŞ VE GÜNÜMÜZE AİT FİZİKSEL VE ALGISAL ÖZELLİKLERİN BELİRLENMESİ

BELGE TARAMA

Çalışmada ele alınacak olan geçmiş ve günümüze ait fiziksel ve algısal özellikleri belirleyebilmek için;

- Geçmiş dönemlere ait bilgi içeren yazılı ve sözlü anlatımların, fotoğrafların, tarihi haritaların, belediye verilerinin saptanması

GÖRÜŞME

- Geçmiş ve günümüz kullanıcı grubunun belirlenmesi,
- Yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak fiziksel ve algısal özelliklerin, kullanım verilerinin saptanması ve kayıt altına alınması

2. KÜLTÜREL DEĞİŞİM BAĞLAMINDA FİZİKSEL VE ALGISAL DEĞİŞİM VERİLERİNİN TOPLANMASI

İÇERİK ANALİZİ

Belge tarama ve Görüşme sonucu elde edilen verilerin;

- Kodlanması,
- Temaların bulunması,
- Kodların ve temaların organize edilmesi,
- Tanımlanması

RESTİTÜSYON

- 1900'lü yılların başındaki durum restitüsyonunun oluşturulması
- Durum restitüsyonu referans alınarak belirlenen zaman aralıklarındaki değişimin çizim haritalarına dönüştürülerek görselleştirilmesi

3. BÜTÜN VERİLERİN BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

- Fiziksel değişim verilerinin sayısallaştırılarak istatistiki analiz verilerine dönüştürülmesi,
- Algısal değişim verilerinin içerik analizi yöntemiyle çözümlenmesi,
- Mekansal değişim verilerine göre 1900'lü yılların başındaki durum restitüsyonunun çizilmesi ve 1900'lü yılların başındaki durum restitüsyonu referans alınarak belirlenen zaman aralıklarında değişimin çizim haritalarına dönüştürülmesi,
- Kültürel değişim bağlamında fiziksel ve algısal değişim verilerinin kendi içlerinde ve aralarında korunmuşluk ölçütlerine ve kullanıcı memnuniyetine bağlı olarak değerlendirilmesi.

Şekil 4. Araştırma modeli kapsamında kurgulanan aşamalar

2.2.Çalışma Alanının Seçimi ve Tanımlanması

Kuruluşu M.Ö. 2000'li yıllara dayanan Trabzon konumu itibariyle tarihin bütün evrelerinde tüm dünyanın ilgisini çekmiş ender kentlerden biridir. Avrupa ile Asya'nın ipek yolu üzerindeki en önemli irtibat noktasında bulunması, değişik medeniyetlere ev sahipliği yapması Trabzon'u ayrıcalıklı kılan etkenlerin başında gelmektedir. Çok sayıda yerli ve yabancı gezginler tarafından ziyaret edilerek adından övgü ile söz ettirmiş, ünlü seyyah Marko Polo ve Evliya Çelebi'nin anılarına da konu olmuştur (Trabzon, 2009).Trabzon, Karadeniz'in çok eski ve köklü bir kültür kentidir. Geçmişi dört bin yıl öncesine uzanan bu tarihsel kentin kültür yaşamı, yüzyıllar boyunca süren göç ve istilalarla iç içe geçerek biçimlenmiş ve bu etkileşim sürecinde çok değişik halkların kültürel birikimiyle harmanlanarak günümüze ulaşmıştır (Aşut,2009). Her zaman önemli bir ticaret ve geçiş bölgesi olan Trabzon'da 19. yüzyılın sonlarında üç ayrı dilde gazete çıkmaktadır ve 10 ayrı ülkenin konsolosluğu da yine bu kentte bulunmaktadır (Özdemir, 2011).Trabzon kent yerleşiminde 1900'lü yıllardan günümüze kadar tarihsel süreç içerisinde değişiminin belirgin bir biçimde hissedildiği alanlar olarak öne çıkan Caddeler (Semerciler Caddesi, Kunduracılar, Uzunsokak, Maraş Caddesi, İskele Caddesi), Mahalleler (Pazarkapı, Ortahisar, Tabakhane, Çömlekçi, Mumhaneönü Mahallesi), Meydanlar (Kavak Meydanı, Sakız Meydanı, Meydan ve çevresi, Güzelhisar-Kalepark, Zağnos-Atapark), Mesire Yerleri (Ayasofya, Boztepe, Değirmendere, Soğuksu, Kireçhane) ve Kıyı Alanı (Liman,Ganita,Kemerkaya,Moloz,Faroz, Yenimahalle,Ayasofya sahil bandı) çalışma alanının sınırlarını oluşturmaktadır (Şekil 5).Çalışma alanlarına ilişkin elde edilen veriler Tablo 1. de verilmiştir.

Şekil 5. Trabzon kenti değişiminin belirgin bir biçimde hissedildiği alanlar

Tablo 1. Çalışma alanlarına ait veriler

	Fotoğraflar	Haritalar	Literatür ve Sözlü Anlatım	Belediye Verileri
Semerciler Caddesi				
Kunduracılar Caddesi	✓	✓	✓	
Uzunsokak	✓	✓	✓	
Maraş Caddesi		✓	✓	
İskele Caddesi	✓	✓	✓	
Pazarkapı Mahallesi		✓	✓	✓
Ortahisar	✓	✓	✓	
Tabakhane	✓			✓
Çömlekçi	✓	✓	✓	✓
Mumhaneönü	✓	✓	✓	
Kavak Meydanı	✓	✓	✓	✓
Sakız Meydanı		✓	✓	
Meydan	✓	✓	✓	
Güzelhisar/Kalepark	✓			
Zağ noz/Atapark	✓	✓	✓	
Ayasofya	✓	✓	✓	✓
Boztepe	✓	✓	✓	✓
Değirmendere	✓	✓	✓	
Soğuksu	✓	✓	✓	
Kireçhane				✓
Liman	✓	✓		
Ganita	✓	✓	✓	
Kemerkaya	✓			✓
Moloz	✓	✓	✓	
Faroz	✓	✓		
Yenimahalle	✓			✓

Çalışmanın amacı geçmişten günümüze gerçekleşen kültürel değişimin kullanım ve etkinlik ile mekan etkileşimi bağlamında değerlendirilmesine yönelik olduğundan, çalışma alanı olarak Trabzon kenti için önemi ve anlamı olan, yoğun kullanımlı bir alan seçilmesi kararlaştırılmıştır. Çalışma alanlarına ait diğer araştırmalardan (Özer ve Ayten, 2005; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009; Eyüce, 2000)elde edilen sonuçlar dikkate alındığında farklı fiziksel ve kültürel özellikleri de bünyesinde barındıran ve aynı zamanda kenti en iyi yansıtan alanların meydanlar olduğu belirlenmiştir. Böylece Trabzon kent merkezinde bulunan Meydanlardan Taksim Meydan ve çevresi (Çapa ve Çiçek, 2004;Tuluk ve Düzenli, 2010) çalışma alanı olarak seçilmiştir (Şekil 6).

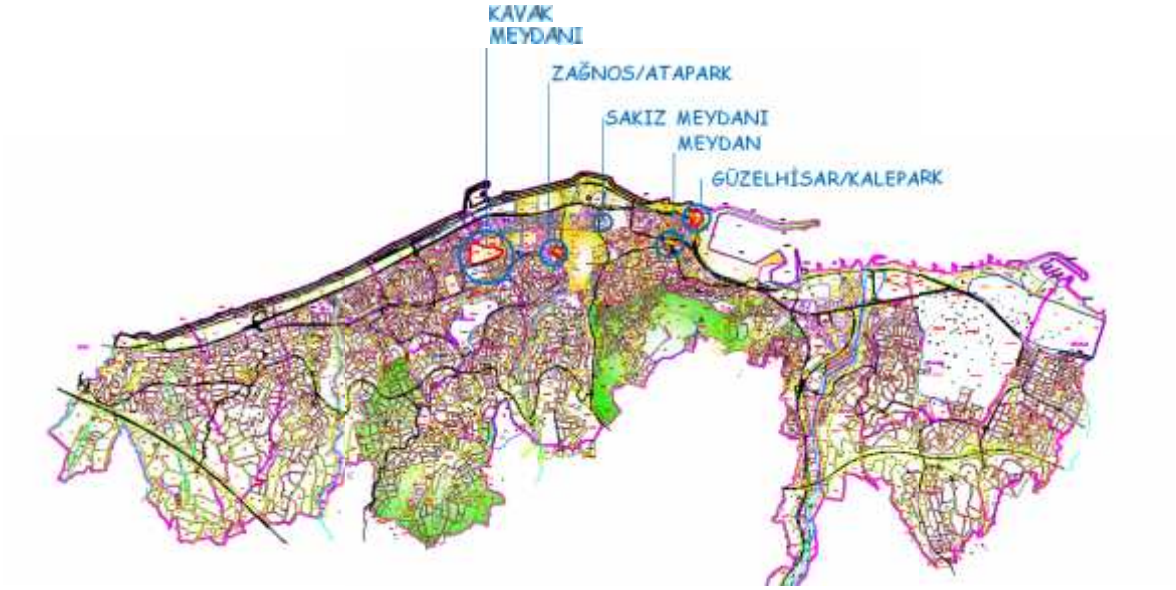

Şekil 6. Çalışma alanı

2.3. Birinci Aşama: Çalışmada Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesi

2.3.1. Belge Tarama

Araştırma modelinin ilk adımında belge taraması yapılarak çalışma alanları ile ilgili 1900'lü yıllardan günümüze etkinlik ve mekan özellikleri belirlenmiştir. Bu özellikleri belirlerken çalışma alanlarının 1900'lü yılların başından günümüze kadar etkinlik ve mekansal özelliklerini yansıtan, geçmiş ve günümüze ait tanımlamaları içeren yazılı anlatımlar ve hatıratlardan (Ala, 2011; Çapa ve Çiçek, 2004; Bal, 2011; Özdemir, 2011; Sezer, 2010; Kantarcı, 2011; Sümerkan, 2011; Özer, 2011; Aksoy, 2008; Üçüncüoğlu,

2012; Yılmaz, 2011) tarihi fotoğraflardan (Özdemir, 2011; Özer, 2011 ve Ceyhan Murathanoğlu arşivi) yaralanılmıştır. Daha sonra elde edilen bu veriler doğrultusunda 1900'lü yılların başına ait mevcut durumu gösteren restitüsyon haritası oluşturulmuştur. 1900'lü yıllara ait mevcut durumu gösteren ilk restitüsyon haritası referans alınarak bir önceki yıla göre korunan, korunmayan ve yeni eklenen mekanlar AutoCAD 2014 ortamında çizilerek Meydanların fiziksel değişimi geçmişten günümüze adım adım haritalandırılmıştır. Çizimlere altlık olarak Lambert Trabzon İmar Planı (1939), Trabzon İl Etüt Projesi (1967), Trabzon İmar planı (1986), Trabzon İmar planı (2001), Trabzon İmar planı (2014) haritalarından yararlanılmıştır. Restitüsyon çalışması sonucu üretilen haritalarda, fiziksel değişim analizi restitüsyon sonrası belirlenen zaman aralıklarındaki fonksiyon, doğal ve yapay unsurlar, malzeme özellikleri, etkinliklerin neler olduğu ve nerede yapıldığının değişimi üzerinden değerlendirilmiştir. Bu alanlara ait daha detaylı bilgi elde edebilmek ve elde edilen verilerin eksik yönlerini tamamlayabilmek amacıyla görüşme yapılması planlanmıştır.

2.3.2.Soruların ve Görüşmeye Katılanların Belirlenmesi

İstatistiksel işlemler ya da başka bir sayısal araç olmaksızın verilerin üretildiği (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2005), bütüncül bir yaklaşımla algıların ortaya konulduğu, araştırma deseninde esnekliğe ve tümevarımcı bir analize sahip olan (Yıldırım ve Şimşek, 2006) nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarma olduğundan, görüşmecilerin duygu ve düşüncelerini anlama sürecinde daha derin bilgi sağlamaktadır (Kuş, 2009). Bu tez çalışmasında görüşmelerde Çevik'in (1991) ve Kalın'ın (2004) görüşme yürütme planı olarak belirlediği ilgi alanları ve sorulması olanaklı sorular uygulama çalışmasına adapte edilerek 1. Grup soru "Tarif ve Tanıtma",2. Grup soru "Geçmiş Yaşantı ve Günümüz Yaşantı"olmak üzere iki soru tekniği bir arada kullanılmıştır (Çevik, 1991). Çalışma alanlarına ait daha detaylı bilgi alabilmek amacıyla;

1. "Trabzon'un meydanları olarak bilinen Kavak meydanı, Zağanos meydanı, Sakız meydanı, Taksim meydanı ve Güzelhisar meydanı geçmişte (çocukluğunuzda) nasıldı?Anlatır mısınız?"

2. "Meydanların en belirgin özellikleri nelerdi? Nasıl bir yerdi?"

3."Özel yerler ve yapılar var mıydı?"

4. "Günümüzde nasıl değerlendirir misiniz?"

5. "Geçmişte meydanları nasıl kullanıyordunuz?Neler yapıyordunuz?Hatırladığınız özel kullanımlar,mekanlar, olaylar var mı?"

6. "Günümüzde meydanları kullanıyor musunuz?Neler yapıyorsunuz?"

7. "Geçmişe göre bu alanlar günümüzde nasıl?"

8. "Toplumsal olarak nasıl değiştik sizce?Geçmişte insanlar nasıldı?Günümüzde nasıl, anlatır mısınız?"

9. "Değişimden memnun musunuz? Bu değişimin sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?"

10. "Bu meydanları günümüzde kullanıyor musunuz?"

şeklindeki sorulara görüşmeye katılanlardan yanıt vermeleri istenmiştir. İçerik analizi, literatür taramasıyla saptanılan;Yabancılaşma,Toplumsallaşma,Aidiyet ve Güven,Negatif Mekan, Pozitif Mekan kavramları bakımından algılanan değerlerin ve kullanıcı memnuniyetinin belirlenebilmesi amacıyla yapılmıştır. Değişimi saptayabilmek amacıyla geçmiş ve günümüz (1) etkinlik tanımı ve (2) mekan tanımı verilerine de ulaşılmıştır.

Araştırmanın örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2005) kullanılmıştır. Bu konuda en çok bilgi sahibi kimler olabilir? sorusuyla ulaşılan ilk bilgi kaynağının ya da kaynaklarının verdiği isimlerle günümüz ve geçmişe ait kültürel ve mekansal değişimi saptamak amacıyla "kartopu yada zincirleme örnekleme yöntemi" (Altunışık; Coşkun; Yıldırım ve Bayraktaroğlu, 2002) kullanılarak görüşme denekleri belirlenmiştir. Yapılan bir araştırmada uzman 6 akademisyenle görüşmeler yapılmış, katılımcılar tarafından elde edilen 47 cevap temalara ve alt temalara ayrılarak analiz edilmiştir (Aydoğmuş, 2015). Bir başka araştırmada çalışma grubunu oluşturan toplam 13 kişiyle görüşme yapılmıştır (Kaya, Alım, 2015). Bir başka araştırmada ise görüşme yapılan 32 kişi arasından çalışmaya yön verecek toplam 5 kişi seçilmiştir (Taşcı, Soran,2012). Yine benzer bir araştırmada oluşturulan 13 kişilik örneklem grubuyla görüşmeler yapılmıştır (Özdem, Sarı, 2007). Bu tez çalışmasında örneklem grubu oluşturulurken dikkate alınan ölçütler; "çalışma alanını bilen, en az üç kuşak Trabzon kentinde ikamet etmiş olmak" olarak belirlenmiş ve genelini 60 yaş üzeri kullanıcı

grubunun oluşturduğu 16 kişiyle yüz yüze görüşme yapılmıştır.Görüşme ve belge tarama sonucu görüşme sayısı 26 kişiye ulaşmıştır.Saptanılan tanımlamalar, ifadeler ve kullanım verileri günümüz ve geçmiş dönem çalışma alanı için de sınanmıştır. Bunlar dışında katılımcıların adları, yaşları ve kaç yıldır Trabzon'da oturdukları da görüşmede kaydedilmiştir.

2.3.3.Yüz Yüze Görüşme Süreci

Çalışmanın bu aşamasında Trabzon kent meydanlarının geçmişten günümüze fiziksel ve kültürel değişimi bireysel yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanarak tanımlanmıştır. Fiziksel ve kültürel değişimin geçmişten günümüze tanımlanması hem izlenen sürecin algılanabilmesi, hem de bu süreç içerisinde negatif ve pozitif yönde değişmiş bölgelerin belirlenmesini sağlayacaktır. Görüşme yaklaşık 1 saat sürmüş ve kayıt altına alınmıştır. Bu bağlamda kurgulanan uygulama çalışmasının bu aşamasında; Trabzon'u çalışma alanı kapsamında en iyi bildiği düşünülen görüşmeciler tespit edilmiş, kartopu örnekleme (Altunışık, vd.,2002) yapılarak görüşme yapılan kişinin yardımıyla bir başkasıyla, daha sonra yine aynı yolla bir başkasıyla temas kurularak kartopu etkisi şeklinde, zincirleme olarak örnek büyütülmüştür. Görüşmeler sonucu elde edilen bilgilerle yeni isimlere ulaşılmış ve görüşmeci sayısı bu şekilde arttırılmıştır.

Görüşmelerin içerik analizinin ilk aşaması olarak veriler, satır satır okunarak araştırmanın amacı çerçevesinde geçmiş ve günümüz etkinlik, mekan özellikleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda görüşmecilerin ifadelerinden geçmiş ve günümüz etkinlik ve mekan özelliklerine ilişkin kavramlar kodlanmıştır. Bu çalışma yapılırken Çevik'in (1991) ve Kalın'ın (2004) görüşme yürütme planı olarak belirlediği genel görüşme yürütme adımlarından da yararlanılmıştır.

Ana başlıklar halinde ilgi alanları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Tarif/Tanıtma (FİZİKSEL DEĞİŞİM)	Uygulama alanının geçmişini bilenler, orada yaşayan ve etkin kullananlar tarafından ifadesi ve anlatımındaki öğeler-vurgulu öğeler, tanımlayıcı-ilişkilendirici öğeler

2. Geçmiş ve Günümüz Yaşantı (ALGISAL DEĞİŞİM) — Geçmişten günümüze oradaki yaşantı, yaşanan özel olaylar, anısı olan şeyler.Duygusal bağlar, bağ oluşturan şeyler

Görüşmede elde edilmesi planlanan bu verilerin yanı sıra algısal değişimi saptayabilmek amacıyla geçmiş ve günümüz kullanım durumunu ve kullanıcı memnuniyetini belirlemek de esas alınmıştır.Böylece yazılı anlatımların, fotoğrafların ve tarihi haritaların yanı sıra sözlü anlatımların da çalışmaya yön vermesi bu aşamanın öncelikli hedefleridir.

I. AŞAMA

AMAÇ: Belge taramanın amacı geçmiş ve günümüze ait fiziksel özelliklerin belirlenmesidir.
YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR:
- Belirlenen çalışma alanlarının geçmiş fiziksel özellikleri nelerdir?
- Bu alanlardaki doğal ve yapısal karakterler nelerdir?
- Bu alanlarda yapılan etkinlikler nelerdir?

↓

TEKNİK ÖZELLİKLER
- Yazılı anlatımlar, tarihi fotoğraflar, haritalar ve belediye verilerinin incelenmesi

ELDE EDİLECEK BULGULAR
- Restitüsyon çalışması ve çizim haritalarında değerlendirilecek veriler

↓

AMAÇ: Görüşmenin amacı geçmiş ve günümüze ait fiziksel ve algısal özelliklerin belirlenmesidir.
YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR
- Çalışma alanlarına ait geçmiş mekan tanımları,
- Çalışma alanlarına ait günümüz mekan tanımları ,
- Çalışma alanlarına ait geçmiş etkinlik tanımları,
- Çalışma alanlarına ait günümüz etkinlik tanımları,
- Çalışma alanlarına ait geçmişi tanımlayan ifadeler,
- Çalışma alanlarına ait geçmişi tanımlayan ifadeler nelerdir?

↓

TEKNİK ÖZELLİKLER
- Yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme tekniği

ELDE EDİLECEK BULGULAR
- Etkinlik ve Mekansal özellikler
- Kullanıcı memnuniyeti ve kullanım verileri

↓

II. AŞAMAYA TABAN OLUŞTURAN VERİLER

Şekil 7. I. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.4. İkinci Aşama:Kültürel Değişim Bağlamında Fiziksel ve Algısal Değişim Verilerinin Toplanması

2.4.1. İçerik Analizi

Nitel araştırmalarda geçerlik bulguların doğruluğu, güvenilirlik ise bulguların tekrarlanabilirliğiyle ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda yapılan görüşmeler ile çalışma alanlarına ait bilgi içeren yazılı ve sözlü anlatımlar satır satır okunarak geçmiş ve günümüze ait veriler kodlanmış, kodlanan veriler literatür taramasıyla saptanılan kavramlara karşılık gelen ifadeler, etkinlik ve mekan tanımları olarak temalara ayrılmıştır.Güvenilirliğinin sınanabilmesi amacıyla elde edilen verilerin tekrarlanabilirliği analiz edilmiş ve sıklık yüzdeleri hesaplanmıştır(Şekil 8).

2.4.2. Restitüsyon Çalışması

Bu aşamada birinci aşamada elde edilen veriler doğrultusunda çalışma alanları ve yakın çevresinin "1900'lü yılların başındaki durum" restitüsyonunu çizmek, restitüsyon çalışmasını referans alarak belirlenen zaman periotlarındaki mekansal değişimi görselleştirmek hedeflenmiştir. Bu bağlamda Trabzon kent meydanlarının "1900'lü yılların başındaki durum" restitüsyonundan günümüze kadar geçen tarihsel süreç içerisinde mekansal değişimini görselleştirmek amacıyla tarihi haritalar, fotoğraflar, literatür ve sözlü anlatımlar, belediye verileri çalışmaya yön vermiştir. Bu amaç doğrultusunda her bir çalışma alanı için;

- "1900'lü yılların başındaki durum" restitüsyonun çizilmesi,
- Restitüsyon çalışması referans alınarak yıllara göre mekansal özelliklerinin (fonksiyonu, yapısal ve doğal karakterleri, malzeme özelliği (varsa donatısı), etkinlikler ve etkinliklerin nerede yapıldığı) belirlenmesi hedeflenmiştir (Şekil 8).

II. AŞAMA

AMAÇ:Çalışma alanlarına ait geçmiş ve günümüz literatür taramasıyla saptanılan kavramlara karşılık gelen ifadeleri, etkinlik ve mekan tanımlarını belirlemek.

YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR

- Görüşmeciler, yazılı ve sözlü anlatım verilerine ait kodlar ve temalar nasıl organize edilmeli?
- Organize edilen kodlar ve temalar nasıl tanımlanmalı?

TEKNİK ÖZELLİKLER

Belge tarama ve görüşme sonucu elde edilen veriler ve imar planları doğrultusunda;

- Verilerin içerik analizi yöntemiyle tekrarlanabilirliği analiz edilmiş, sıklık yüzdeleri hesaplanmıştır.

ELDE EDİLECEK BULGULAR

- Çalışma alanlarına ait geçmiş ve günümüz algısal ve fiziksel değişim verilerinin tablolara dönüştürülmesi.

AMAÇ: Çalışma alanlarına ait 1900'lü yılların başındaki durum restitüsyonunu çizmek, restitüsyon çalışmasını referans alarak belirlenen zaman aralıklarındaki fiziksel değişimi görselleştirmek.

YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR

- Restitüsyon çalışması neye göre çizilmelidir?
- Zaman aralıkları neye göre belirlenmelidir?
- Belirlenen zaman aralıklarındaki fiziksel değişim nasıl görselleştirilmelidir?

TEKNİK ÖZELLİKLER

Belge tarama ve görüşme sonucu elde edilen veriler ve imar planları doğrultusunda;

- Veriler AutoCad 2014 ortamında çizim haritalarına dönüştürülmüştür.

ELDE EDİLECEK BULGULAR

- Çalışma alanlarına ait geçmiş ve günümüz fiziksel değişim verilerinin çizim haritalarına dönüştürülmesi

III. AŞAMAYA TABAN OLUŞTURAN VERİLER

Şekil 8. II. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.5. Üçüncü Aşama:Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Üçüncü ve son aşama tüm aşamalardan elde edilen verilerin birleştirilmesi ve karşılaştırılmasını içerir. Bu aşamanın amacı varsayımların sınanmasıdır. Varsayımların sınanmasına yönelik istatistiki analizlerin ağırlıkta olduğu bir aşamadır (Şekil 9)

III. AŞAMA

AMAÇ: Bu aşamada amaç araştırmanın ortaya koyduğu varsayımların sınanmasıdır.

YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR:

- Birinci aşamada belirlenen fiziksel ve algısal değişim verileri görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda nasıl bir dağılım içermişlerdir?
- Yıllara göre dağılım fiziksel değişim bağlamında etkinlik ve mekansal özelliklerin değişimini ortaya koymuş mudur?
- Çalışma alanlarından hangisi korunan, hangisi az korunan, hangisi korunmamış alan olarak, nasıl sınıflandırılmıştır?
- Geçmiş ve günümüz kıyaslandığında algısal değişim insan-mekan etkileşimi bağlamında farklılık göstermiş midir?

TEKNİK ÖZELLİKLER:İstatistiki analizlerle karşılaştırma ve kıyaslamalar

SONUÇLAR

Şekil 9. III. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

3. BULGULAR

3.1.Birinci Aşama: Çalışmada Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Yazılı ve sözlü anlatımlar, tarihi fotoğraflar, haritalar ve belediye verilerinden yararlanılmış, çalışma alanlarına ait daha detaylı bilgi elde edebilmek ve elde edilen verilerin eksik yönlerini tamamlayabilmek amacıyla görüşme yapılmıştır.

3.2.İkinci Aşama: Kültürel Değişim Bağlamında Fiziksel ve Algısal Değişim Verilerine İlişkin Bulgular

3.2.1. Görüşme Katılımcılarının Sosyo-demografik Özellikleri

Araştırmanın örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda 16 kişiyle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeye katılanlar 60 ile 90 yaşları arasındadırlar. Katılımcıların çoğu en az 60 yıldır Trabzon'da ikamet etmektedirler. Katılımcıların eğitim düzeyleri üniversite olup, meslek açısından çeşitlilik göstermektedirler (Akademisyen, ressam, otel işletmecisi, eski belediye başkanı gibi). Yazılı ve sözlü anlatımlardan da yararlanılarak görüşme sayısı 26 kişiye ulaşmıştır.

3.2.2. Çalışma Alanlarına ait Fizikselve Algısal Değişim Verileri

Yazılı anlatımlar, tarihi fotoğraflar, haritalar, belediye verileri ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda, geçmiş ve günümüz fiziksel ve algısal değişimin sorgulanabilmesi için çalışma alanlarına ait etkinlikler, mekansal özellikler ile kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyetine ilişkin kavramlar bu kısımda sunulacaktır (Şekil 10).

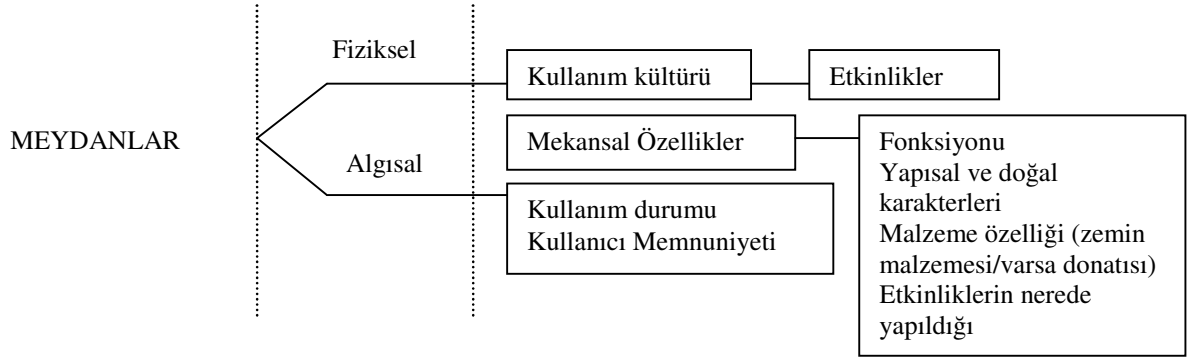

Şekil 10. Çalışma alanlarına ait kültürel değişim bağlamında fiziksel ve algısal değişim analizi

1900'lü yılların başındaki mevcut durum, 1920'ler ve 1930'lar, 1940'lar, 50'ler, 60'lar, 80'ler, 2000'li yılların başı ve 2014 hem yazılı ve sözlü anlatımlar, tarihi fotoğraflar, haritalardan hem de görüşme sonucu elde edilen verilerden yararlanılarak fiziksel ve algısal değişim bağlamında değerlendirilmiştir. Fiziksel değişimin yıllara göre dağılımı etkinlik ve mekan açısından detaylı bir şekilde sorgulanmıştır. Algısal değişim verileri ise içerik analizi yöntemi uygulanarak sayısallaştırılmıştır. Çalışma alanlarına ilişkin 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçteki fiziksel değişim analizleri oluşturulan mevcut durum restitüsyonu referans alınarak çizim haritalarına dönüştürülmüştür.

3.2.2.1.Kavak Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri

Yazılı anlatımlar, tarihi fotoğraflar ve görüşmeler doğrultusunda elde edilen fiziksel değişim verilerine göre Kavak meydanı 1900'lü yılların başında ve 1920'li yıllarda askeri birliklerin talim yeri (Şekil 11) ve futbol maçlarının oynandığı alan olarak işlev görmektedir. Görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre; 30'lu yıllarda futbol maçlarının oynandığı bir alan olarak kullanılmıştır (Şekil12). 40'lı ve 50'li yıllarda ise bayram törenlerinin kutlandığı, dönme dolapların kurulduğu bir panayır alanı ve futbol maçlarının oynandığı alan olmuştur (Şekil13), 50 sonrası ve günümüze gelindiğinde sadece futbol maçlarının oynandığı bir alandır.

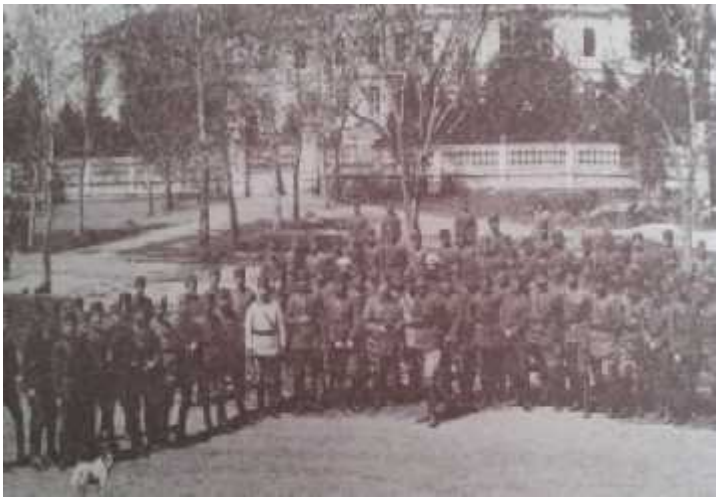

Şekil11. Kavak meydanı, askeri birlikler, 1930'lu yıllar (Özdemir,2011)

Şekil 12.Kavak Meydanı, futbol,1920'li yıllar (Özdemir,2011)

Şekil 13.Kavak Meydanı, dönme dolaplar, 1950'li yıllar (Özdemir,2011)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Kavak Meydanına ait geçmiş ve günümüz fiziksel değişimi etkinlik ve mekan bağlamında değerlendirilmiş ve etkinlik değişimine ilişkin tanımlamalara Şekil 14 'de yer verilmiştir.

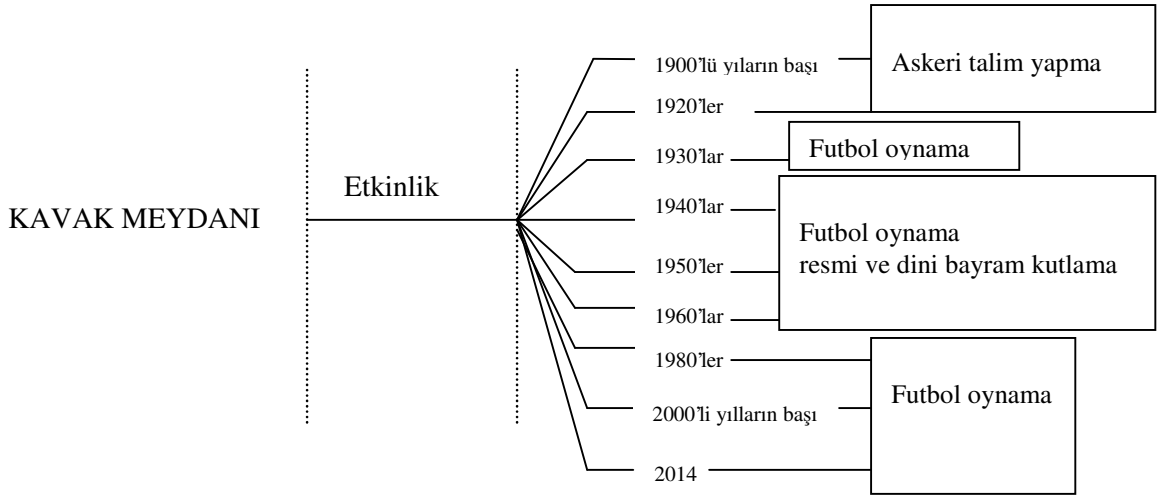

Şekil 14. Kavak meydanına ait etkinlik değişim analizi

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Kavak Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Kavak Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı

Kavak Meydan'ına ait Etkinliğe bağlı özellikler	1900'lü yılların başı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların başı	2014
Askeri Talim Yapma	✓	✓							
Futbol			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bayram Kutlamaları				✓	✓	✓			

1900'lü yılların başındaki mevcut durum, 1920'ler (Şekil 15), 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler,1980'ler, 2000'li yılların başı ve 2014 yıllarına ait mekansal değişim analizi, fonksiyonu, doğal ve yapay unsurları, malzeme özellikleri(donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldığına ilişkin bulgular doğrultusunda değerlendirilmiş ve Şekil 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24'de verilmiştir.

Şekil15. Kavak Meydanı, 1920'ler (Özdemir,2011)

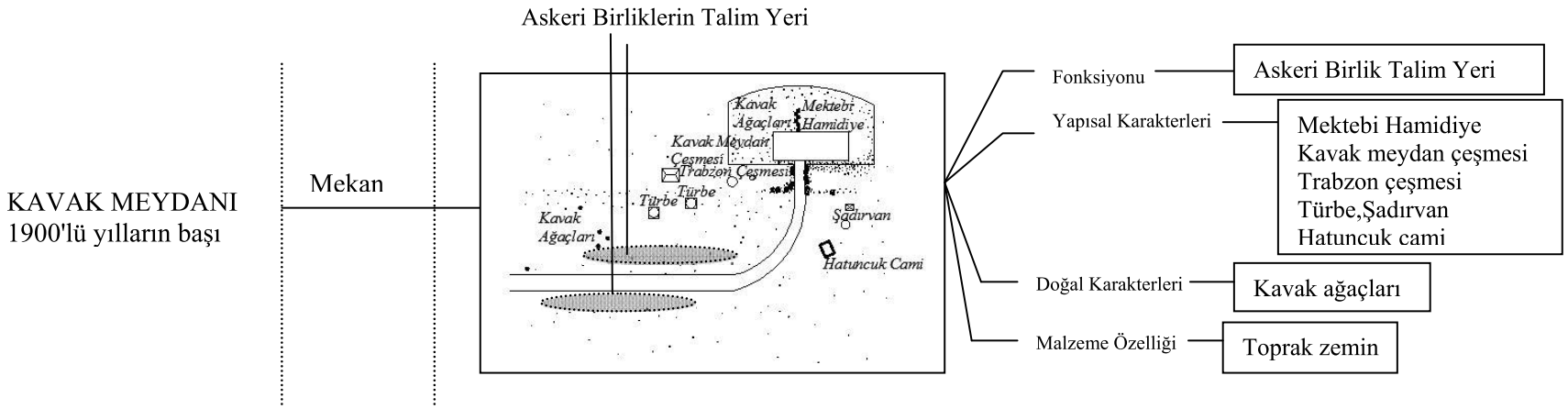

Şekil 16. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı)

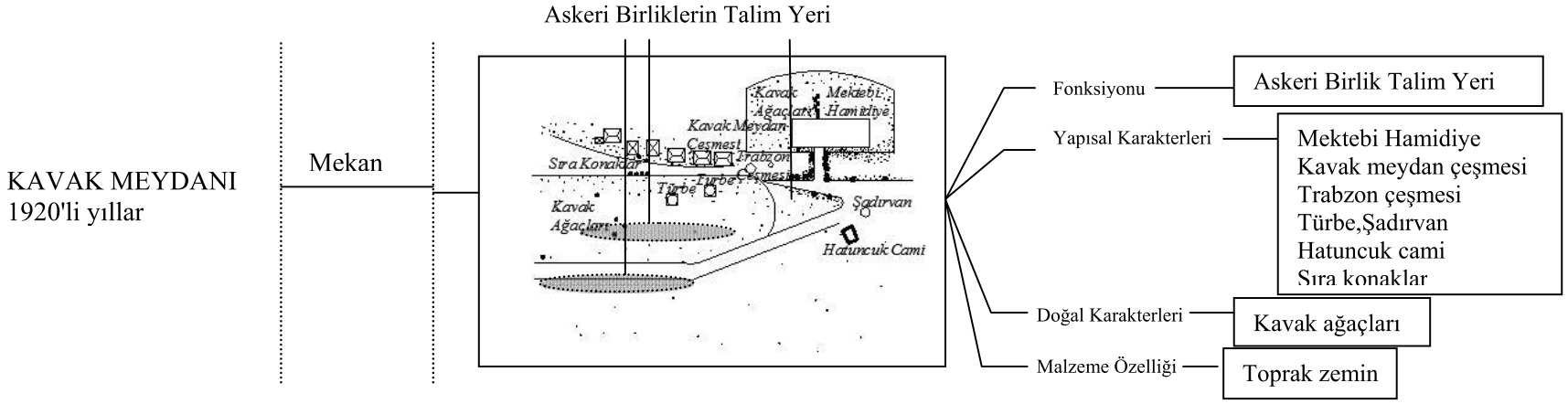

Şekil 17. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1920'li yıllar)

KAVAK MEYDANI
1930'lu yıllar

Mekan

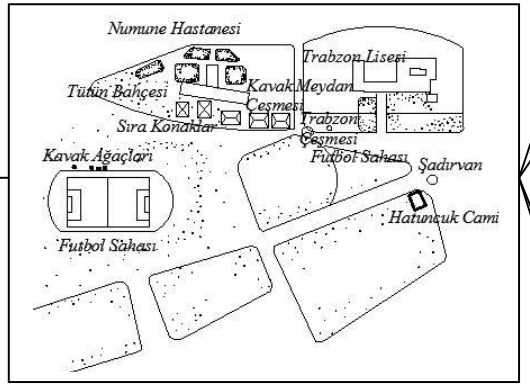

- Fonksiyonu — Futbol aksı
- Yapısal Karakterleri — Trabzon Lisesi, Kavak meydan çeşmesi, Trabzon çeşmesi, Şadırvan, Hatuncuk cami, Sıra konaklar, Numune Hastanesi
- Doğal Karakterleri — Kavak ağaçları, Tütün bahçesi, Toprak saha(futbol sahası)
- Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 18. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)

KAVAK MEYDANI
1940'lı yıllar

Mekan

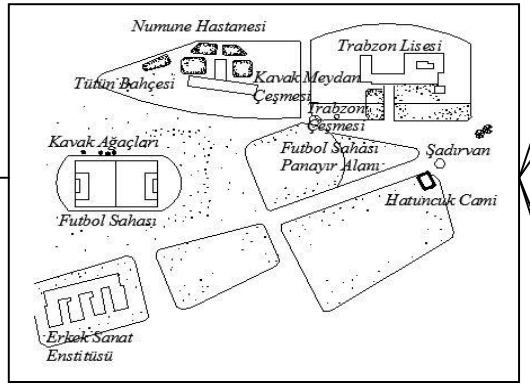

- Fonksiyonu — Futbol aksı/Panayır alanı/ Eğlence merkezi
- Yapısal Karakterleri — Trabzon Lisesi, Kavak meydan çeşmesi, Trabzon çeşmesi, Şadırvan, Hatuncuk cami, Numune Hastanesi, Erkek Sanat Enstitüsü
- Doğal Karakterleri — Kavak ağaçları, Tütün bahçesi, Toprak saha(futbol sahası)
- Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 19. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)

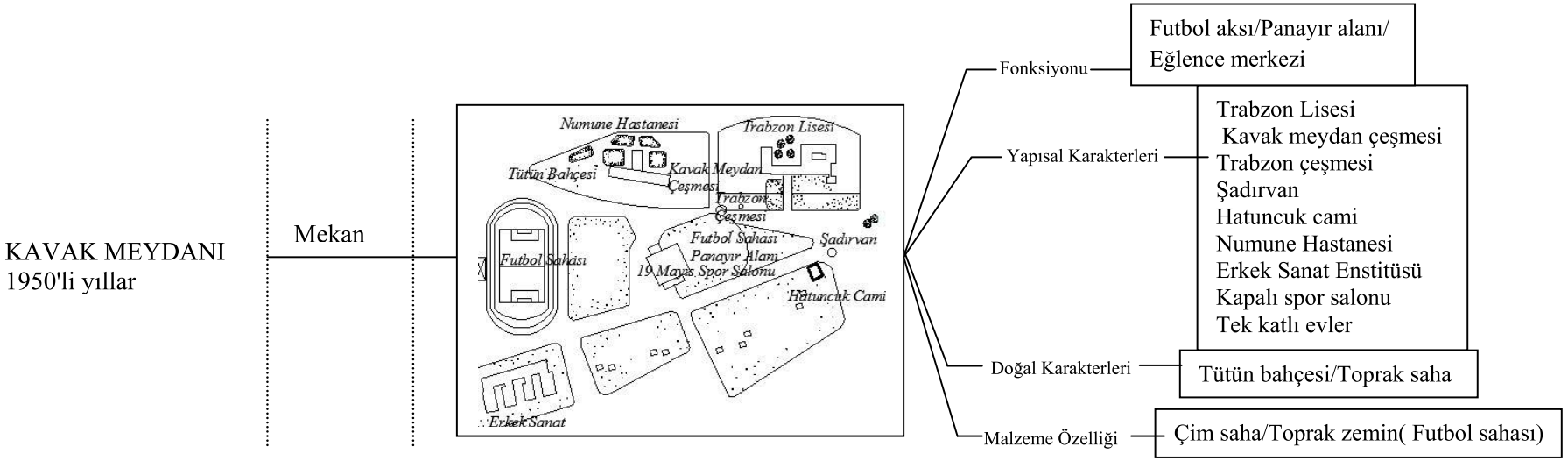

Şekil 20. Kavak Meydanına ait mekan değişim analizi (1950'li yıllar)

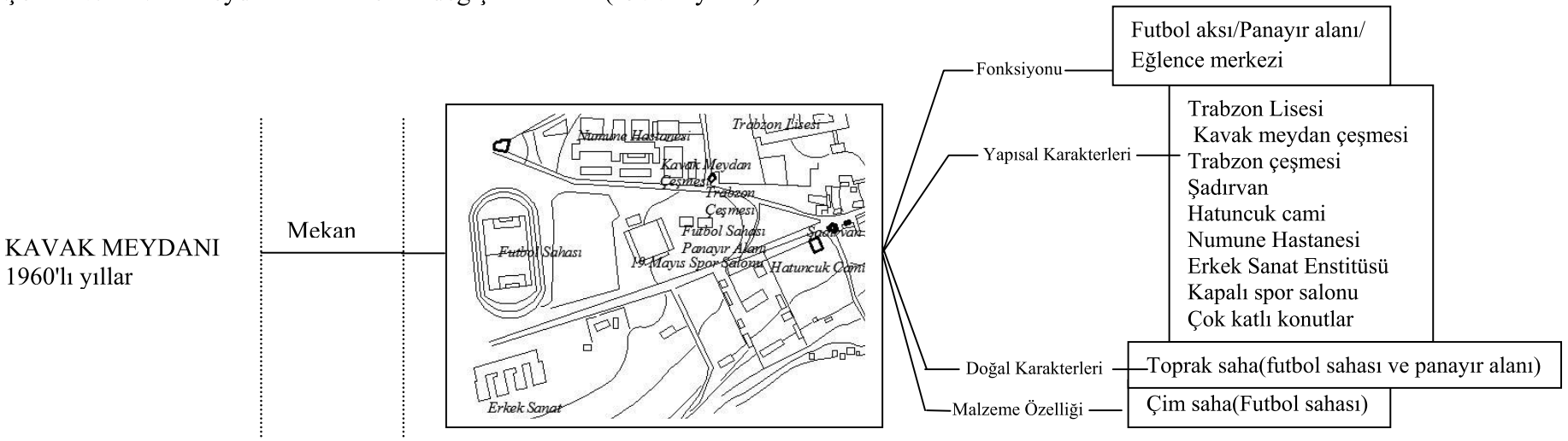

Şekil 21. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

KAVAK MEYDANI
1980'li yıllar

Mekan

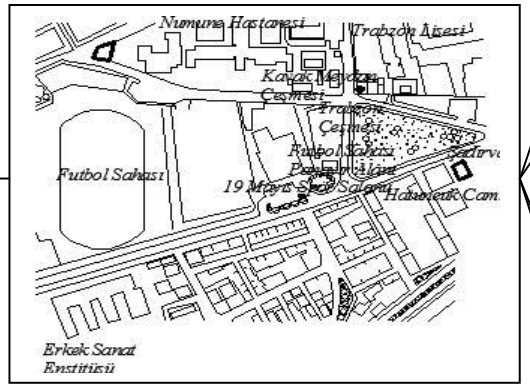

- Fonksiyonu — Futbol aksı/Panayır alanı/ Eğlence merkezi
- Yapısal Karakterleri — Trabzon Lisesi, Kavak meydan çeşmesi, Trabzon çeşmesi, Şadırvan, Hatuncuk cami, Numune Hastanesi, Erkek Sanat Enstitüsü, Kapalı spor salonu, Çok katlı konutlar
- Doğal Karakterleri — Toprak saha(futbol sahası ve panayır alanı)
- Malzeme Özelliği — Çim saha(Futbol sahası)

Şekil 22. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)

KAVAK MEYDANI
2000'li yılların başı

Mekan

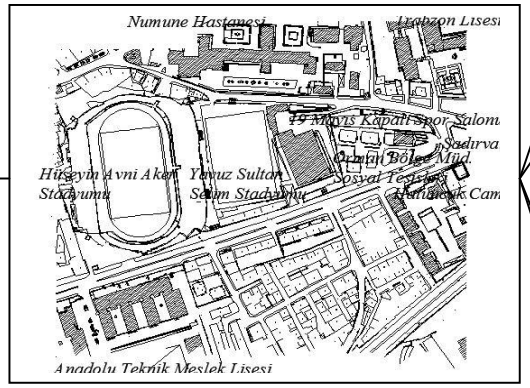

- Fonksiyonu — Futbol aksı
- Yapısal Karakterleri — Trabzon Lisesi, Kavak meydan çeşmesi, Trabzon çeşmesi, Şadırvan, Hatuncuk cami, Numune Hastanesi, Kapalı spor salonu, Çok katlı konutlar, Orman Böl. Müd. Sosyal Tesisleri, Anadolu teknik lisesi
- Doğal Karakterleri
- Malzeme Özelliği — Çim saha(Futbol sahası)

Şekil 23. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

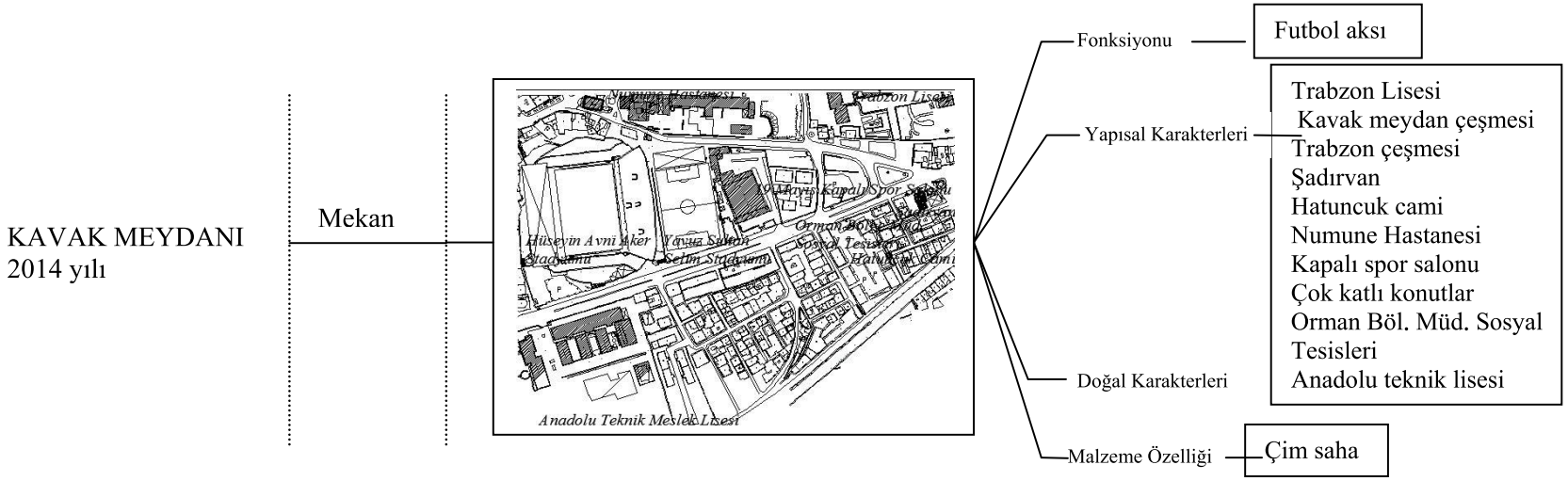

Şekil 24. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Kavak Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 3'de verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 3). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı,sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavrama karşılık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 4).

Tablo 3. Kavak meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

Görüşmeci 1: ...Çelebi zamanından beri var olan, panayır alanı... 1937 yılında plancı Lambert tarafından kentin spor aksı olarak belirlenmiştir.Bugünkü Orman lojmanlarının bulunduğu geniş, boş alan üç-dört mahallenin çift kale maç yaptığı alan olarak kullanılırdı. Bayramlarda bu alana panayırlar kurulur, çadırlarda çeşitli gösteriler düzenlenirdi...bugünkü stadın orada olması kentin nefes aldığı bir boşluk oluşturuyor, ancak etrafında yükselen binalar adete boğazını sıkarcasına... Toplumsal karakterimiz bozuldu...	geçmiş günümüz	panayır alanı spor aksı geniş, boş alan maç bayram kutlamaları Orman lojmanları stat yükselen binalar (adete boğazını sıkarcasına)
Görüşmeci 2: ...Ok atma talimlerinin yapıldığı, futbol oynanan, bayram törenlerinin yapıldığı, askeri birliklerin talim yeri, geniş düz alan. Kavak ağaçları...kent yabancılaşıyor...anlamı vardı...daha samimiydi...	geçmiş	(askeri birliklerin talim yeri) geniş, düz alan kavak ağaçları ok atma futbol oynama bayram törenleri
Görüşmeci 3: ...Halkın eğlence yeri, yeşil bahçelerle doluydu, özellikle Cumhuriyet Bayramlarında atlı karıncalar, salıncaklar, ahşaptan yapılmış dönme dolaplar ve kayıklar kurulur, meydan panayır alanına dönüşürdü...ne güzeldi...insan dışlanmamalı...tarihi dokuya aykırı...	geçmiş	eğlence yeri yeşil bahçeler panayır alanı bayram kutlamaları atlı karıncalar dönme dolaplar kayıklar güzel
Görüşmeci 4: ...Fetihten önce şehrin dışında kalan, spor, eğlence kültürü, Kommenoz döneminde polo oyunlarının oynandığı, Yavuz Selim'in cirit oynadığı, atlı sporların yapıldığı geniş alan, dini ve resmi bayramların kutlandığı panayır alanıdır...gürültülü ve kısıtlanan alanlar...	geçmiş	geniş alan panayır alanı spor eğlence bayram kutlamaları

Tablo 3'ün devamı.

Görüşmeci 5: ...Dini ve Resmi Bayramlarda ahşaptan yapılmış dönme dolaplar ve kayıklar kurulurdu. Futbol maçları oynanırdı...Kavak ağaçlarıyla doluydu...kimse birbirine selam bile vermiyor...yok olmuşluk...betonlaştırdık...eskiden doğaldı...	geçmiş: kavak ağaçları, bayram kutlamaları, dönme dolaplar, kayıklar, futbol
Görüşmeci 6: ...Kavak ağaçlarının olduğu, düz alandı. Arazi çok genişti. Bütün futbol antremanları orada yapılırdı...Bugünkü Numune hastanesinin olduğu yerler tütün bahçesiydi... komşuluk ilişkileri bağlılık çok güzeldi...şimdi güzel değil...yoğun yapılaşma...	geçmiş: kavak ağaçları, düz, geniş alan, tütün bahçesi, futbol günümüz: Numune hastanesi
Görüşmeci 7: ...Bugünkü Orman lojmanlarının olduğu yer etrafı duvarla çevrili, geniş, düz alanda top oynardık. Aynı alanda bayram kutlamalarında cambazlar gösteriler yapar, dönme dolaplar kurulurdu...Bugünkü Numune hastanesinin olduğu yerler tütün bahçesiydi...kente yabancılaştık...sohbet vardı...paylaşım vardı...	geçmiş: geniş,düz alan, tütün bahçesi, top oynama, bayram kutlamaları, cambaz gösterileri, dönme dolaplar
Görüşmeci 8:...futbol sahası...futbol izlemeye giderdik... futbolcular bugünkü Şadırvanda yıkanırlardı...kimse birbirine saygı duymuyor...anlaşılır ve doğaldı...şimdi karmaşa var...	geçmiş: futbol sahası, seyir, Şadırvan
Görüşmeci 9: Trabzon'da 1950'den sonra apartman yapımı başlamıştır. Onun öncesinde apartman yoktu, bütün binalar 2-3 katlı, bahçe içindeydi...yeşil alan daha çoktu...Kavak meydanında mandalina, portakal bahçeleri vardı...gözünüze çirkin gelen hiç bir şey yoktu.Günümüzde aynı yerlere bakıyorum, çok çirkin...Bugünkü Orman Bölge lojmanlarının olduğu yerde futbol sahası vardı,oradan ötesi boştu,tamamen tütün tarlalarıydı...futbol izlerdik...toprak zemindi saha...futbolcular bugünkü Şadırvanda o yıllarda futbol sonrası yıkanırlardı...şehir kültürü kayboldu...geçmişe özlem duyuyorum...	geçmiş: 2-3 katlı bahçeli evler (mandalina,portakal bahçeleri), çirkin değildi günümüz: çok çirkin, Orman Bölge lojmanları, Şadırvan geçmiş: futbol sahası, toprak zemin, Şadırvan
Görüşmeci 10: ...o yıllarda Tuğla fabrikası stadın arkasında kalırdı...Bugünkü Orman bölge lojmanlarının bulunduğu alan boştu, futbol oynanırdı...Biz seyrederdik...panayır kurulur, salıncaklar, dönme dolaplar bayram kutlamaları orada olurdu...hızlı bir değişim söz konusu...paylaşım vardı...komşuluk vardı...daha yeşildi...	geçmiş: boş alan, futbol, seyir, panayır alanı, salıncaklar, dönme dolaplar, bayram kutlamaları günümüz: Orman Bölge lojmanları

Tablo 3'ün devamı.

Görüşmeci 11: ...bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da var...futbol seyretmeye giderdik...kurulan dönme dolap, salıncak, kayıklara binerdik...yol güzergahı bomboştu...tütün bahçeleri vardı...Bugünkü orman bölge lojmanlarının bulunduğu alan boştu, o alanda futbol oynanır, bayram kutlamalarında o alanda panayırlar kurulurdu... yabancılaştık...bizden değil...	geçmiş Trabzon Lisesi futbol seyir dönme dolaplar salıncaklar, kayıklar tütün bahçeleri boş alan bayram kutlamaları panayır alanı günümüz Trabzon lisesi Orman Bölge lojmanları
Görüşmeci 12:...Bisiklet kiralardık...boş araziye kurulan çubuklarla ehliyet sınavları orada olurdu... bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da var...futbol seyretmeye giderdik...kurulan dönme dolap, salıncak, kayıklara binerdik...yol güzergahı bomboştu...tütün bahçeleri vardı...Bugünkü orman bölge lojmanlarının bulunduğu alan boştu, o alanda futbol oynanır, bayram kutlamalarında o alanda panayırlar kurulurdu...kente bakıyorum da tanıyamıyorum...her şey değişti...eskiyi özlemle anar olduk... kayboldu her şey... en güzeldi... yoğunluk... betonarme...	geçmiş Bisiklet kiralama ehliyet sınavları Trabzon Lisesi futbol seyir dönme dolaplar salıncaklar, kayıklar tütün bahçeleri boş alan bayram kutlamaları panayır alanı günümüz Trabzon lisesi Orman Bölge lojmanları tanıyamıyorum değişti özlem kayboldu
Görüşmeci 13:Kavak meydanında sıra konaklar, bahçeli ve meyve ağaçlı...Bugünkü Orman bölge lojmanlarının bulunduğu boş alan futbol sahası, oradan askeri talim başlar bugünkü Fatih hastanesine kadar devam ederdi...Bugünkü Stadın çevresi o yıllarda yüksek duvarlarla çevreliydi...Futbol oynardık, seyrederdik...duvarların alt tarafları, bugünkü Şadırvanın oralarda Kavak ağaçları vardı...bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da vardı...ah o yıllar geri gelse keşke... kavak meydanına gitmiyorum artık...doğal bulmuyorum...yeşil yok...	geçmiş sıra konaklar bahçeli,meyve ağaçlı boş alan futbol sahası askeri talim stat futbol seyir Kavak ağaçları Şadırvan Trabzon Lisesi günümüz Şadırvan Trabzon Lisesi stat özlem

Tablo 3'ün devamı.

Görüşmeci 14: Kavak meydanında bahçeli ve bahçesinde meyve ağaçları olan konaklar vardı.Bugünkü Orman bölge lojmanlarının bulunduğu boş alan futbol sahasıydı... orada askeri talimler yapılırdı...Bugünkü Stadın çevresi o yıllarda yüksek duvarlarla çevreliydi...Futbol oynardık, seyrederdik... Kavak ağaçları vardı...bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da vardı...yeşil daha çoktu...yeşil kalmadı, betonlaştırdık her yeri... kavak meydanına gitmiyorum artık...yeşil kalmadı...	geçmiş bahçeli konaklar boş alan futbol sahası askeri talim stat futbol seyir Kavak ağaçları Trabzon lisesi yoğun yeşil günümüz Orman Bölge lojmanları stat Trabzon lisesi yeşil kalmadı betonlaştırdık
Görüşmeci 16: ...Bugünkü Trabzon Lisesi o yıllarda da vardı...futbol oynardık...Bugünkü Orman bölge lojmanlarının olduğu yer geniş, boş bir toprak alandı...stadyum yapıldı...Bugünkü Numune hastanesinin orası tütün bahçesiydi..bayram kutlamaları yapılırdı....Kavak ağaçları vardı...şimdi etrafını doldurdular alanın...çok yoğun yapılaşmalar var...Binalar bugünkü gibi çok yüksek değildi...şimdi hiçbir yeri göremez olduk...gitmiyorum, kullanmıyorum burayı...tanıdık gelmiyor artık...paylaşım kalmadı...daha karmaşık...	geçmiş Trabzon Lisesi futbol geniş,boş,toprak alan stadyum tütün bahçesi Kavak ağaçları bayram kutlamaları günümüz Trabzon Lisesi Orman bölge lojmanları stadyum Numune hastanesi yüksek binalar yoğun yapılaşma
Sözlü anlatım 1:... Davul, zurna sesleri duyarım...çocuk sesleri de gelmektedir kulağıma...Salıncak kurulur...Cambazlar düştü düşecek...Kemençe sesi yükselir...Horona duran ayakların tepinen sesleri yankılanır...Kamalar çekilmiş, bıçak oyunu oynanmaktadır...(Ala, 2011)....Trabzon halkı bayram yapmaktadır...Kavak meydanda büyük sevinç gösterileri ile kutlanır... Kavak meydanım da narenciye ağaçlarıyla doluymuş aslında...1887 yılında Mektebi Hamidiye açılır...evimizin önü futbol sahası... Numune hastanesi 1937 de projelendirilmiş, 47 de kavak meydanında halka hizmet etmeye başlamış...stadyumdan çıkış yaparak meydanıma dolan seyirci, evimin önünden akın akın, slogan ata ata ilerliyor...sağ tarafımda yıllar önce top koşturulan alan var.Orman Bölgeye tahsisli o alan...Bakarken içimin ezildiği o alan...bol ağaçlarla kaplı olsa da çevresi, geçiş yaparken oynanıyor orada hala o maç sahnesi...	geçmiş davul, zurna sesleri çocuklar salıncak cambazlar horon bayram kutlamaları narenciye ağaçları Mektebi Hamidiye Numune Hastanesi futbol sahası SSK binası stat slogan atarak ilerlemek top koşturulan alan bol ağaçlar bayram provaları antreman toprak saha

Tablo 3'ün devamı.

seyir hakkı sunan Yavuz selim spor sahası Avni aker ile 19 mayıs arasında kalan...öğrenciler bayram provalarını bu sahada yapıyor...amatör kulüpler antremanlarına bu saha da çıkıyor...2007 yılına kadar toprak olan bu saha suni çim şimdi...	günümüz Orman Bölgeye tahsisli içimin ezildiği Yavuz Selim Spor sah. Avni Aker stadı 19 Mayıs salonu suni çim
Sözlü anlatım 2:...köylüsüyle, kentlisiyle halk toplanırdı.....meydanın tam göbeğinde boş bir alan vardı...çakıl doluydu yer.bayramlar orada olurdu...siyasi partiler orada konuşma yapardı...Lisedeki bahçe ağaçlandırıldığında kuzeyde çınar, dışbudak, güneyde manolya tercih edilmişti... ...(Ala, 2011)	geçmiş halk toplanırdı boş alan çakıl zemin bayramlar konuşmalar(siyasi p.) Trabzon Lisesi çınar, dışbudak, manolya
Sözlü anlatım 3: resmi geçitler, bayramlar orada olurdu...Atlar, omzu tüfekli askerler lisenin önüne gelirdi...Baştan başa evdi caddenin üstü...taş binalar, bombeli cumbaları demirli evler...bahçelerinde her çeşit meyve vardı.....(Ala, 2011)	geçmiş resmi geçitler bayramlar atlar,omzu tüfekli asker... Trabzon Lisesi sıra konaklar bahçeli, meyve ağaçlı
Sözlü anlatım 4:...gündüz futbol oynar, spor yapar, gece de bağlamasını alan gelir meydana saz çalar söylerdi...Numüne hastanesinin olduğu yerlerde inekler otlardı...öğrenciler şehrin her yerinden yürüme gider gelirdi...(Ala, 2011)	geçmiş futbol spor saz çalıp söylemek Numune Hastanesi yaya ulaşımı
Sözlü anlatım 5: ...meşrutiyetten beri muhtelif spor faaliyetlerinin, mitinglerin ve bayram eğlencelerinin yapıldığı bir yerdi (Çapa;Çiçek, 2004)	geçmiş spor faaliyetleri mitingler bayram eğlenceleri
Sözlü anlatım 6: ...bu kavak meydanında bayram eğlencelerin yapıldığı gibi, horon oyunları da oynanırdı...(Çapa;Çiçek, 2004)	geçmiş bayram eğlenceleri horon
Sözlü anlatım 7:...Trabzon Lisesi yapımı 1881...eskiydi ve yıkılmak üzereydi...Bahçedeki manolya ağacı zarar görmesin diye lisenin planı hafiften geriye doğru alınmıştı...Lise geniş muhafaza duvarlarıyla çevriliydi...Batıda Numune hastanesi vardı. Arada boş alanlar bulunuyordu.Boşluktan sonra iki-üç tane ev ve Şadırvan vardı...Şadırvandan askerler, öğrenciler su içerdi.Şadırvanın yanındaki ilk evin altında bir dükkan vardı. İdmanocağının lokali buradaydı...birkaç ağaçtan sonra Zağanos'a giden yol gelirdi...daha yukarı gidince askeri tesisler ve Ziya Bey'e ait mandalinalık vardı...(Bal, 2011)	geçmiş Trabzon Lisesi manolya ağacı Numune Hastanesi boş alan Şadırvan askerler mandalinalık

Tablo 3'ün devamı.

Yazılı anlatım 1:Kavak meydan arkasında Trabzon bugünkü lisesi, 1900'lü yıllar...Ön planda iki türbe dönemin valisi tarafından yıktırılmıştır...Kazım Karabekir Paşa Trabzon lisesi önünde 1922 yılında askeri talim yaparken...(Özdemir, 2011)	geçmiş Trabzon Lisesi iki türbe askeri talim
Yazılı anlatım 2:...Okullar tatil olduğu için Trabzon Lisesinin bahçesi oldukça ıssız, yaklaşıp manolya ağacını görmeye çalışıyorum, mimar Taut'un kesilmesin diye okul projesini değiştirdiği manolya ağacı! Trabzon Lisesi, 1884 yılında Vali Giritli Sırrı Paşa'nın girişimleri ile tasarlanıp temeli atılmış.1887 yılında öğrenime açılmış...1933 yılında ise iyice eskiyen bu bina yıkılarak, aynı yere şimdiki lise binası inşa edilmiştir...Bir ağacı kesmemek için teknik planlarını değiştiren insanların var olduğu dünyada, umutlu olmak için hala neden var demektir...1800'lü yıllarda çeşitli toplantılarda, evlerde şiir okuyan, ud çalıp, şarkı söyleyen kadınların, birçoğu aynı zamanda şair, edip olan yöneticilerin yaşadığı, ülke ve dünyada gerek yetiştirdiği bilim ve sanat adamları, gerekse ticari potansiyeli açısından önemli bir yeri olan Trabzon, bugün yalnızca futbol üzerinden var olmaya çalışıyor...yıl 1946, Trabzon Lisesinden Yetişenler Musiki Cemiyeti kurulur...kentler taşıdıkları değerlerle, oluşturdukları yaşama kültürü, estetik bilinç ve bilime verdikleri katkı ile kimlik kazanırlar.Trabzon kültür tarihi bu gibi örneklerle doludur...bu da kentin kültür dokusunu besler, sosyal yaşama canlılık	geçmiş Trabzon Lisesi manolya ağacı umutlu olmak geçmiş şiir okuyan ud çalan şarkı söyleyen kadınlar bilim ve sanat günümüz sadece futbol geçmiş yaşama kültürü estetik bilinç bilim kimlik kültür dokusu sosyal yaşam

Tablo 4. Kavak meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	**Kavrama Karşılık Gelen İfadeler**	
YABANCILAŞMA (günümüz)	...toplumsal karakterimiz bozuldu...	**Görüşmeci 1**
	...kent yabancılaşıyor...	**Görüşmeci 2**
	...koruma olacaksa insan dışlanmamadan olmalı...	**Görüşmeci 3**
	...kimse birbirine selam bile vermez oldu...	**Görüşmeci 5**
	...kente yabancılaştık...	**Görüşmeci 7**
	...kimse birbirine saygı duymuyor...	**Görüşmeci 8**
	...şehir kültürü kayboldu...	**Görüşmeci 9**
	...geçmişe özlem duyuyorum...	
	...yabancılaştık...bizden değil...	**Görüşmeci 11**
	...tanıyamıyorum...	**Görüşmeci 12**
	...değişti...	
	...özlemle anar olduk...	
	...kayboldu her şey...	
	...ah o yıllar geri gelse keşke...	**Görüşmeci 13**
	...tanıdık gelmiyor artık...	**Görüşmeci 16**
	...bakarken içimin ezildiği o alan...	**Sözlü anlatım 1**
TOPLUMSALLAŞMA (geçmiş)	...herkes birbirine saygılıydı...	**Görüşmeci 1**
	...komşuluk ilişkileri, bağlılık çok güzeldi...	**Görüşmeci 6**
	...sohbet vardı...	**Görüşmeci 7**
	...paylaşım vardı...	
	...sosyal hayat bugünkünden daha ilerdeydi...	**Görüşmeci 9**
	...paylaşım vardı...komşuluk vardı...	**Görüşmeci 10**
	...paylaşım,yardımseverlik,saygı vardı...	**Görüşmeci 16**
	...şiir okuyan, ud çalan, şarkı söyleyen...	**Yazılı anlatım 2**
	...bilim ve sanata katkı sağlayan...	
	...yaşama kültürüne yansıyan estetik bilinç...	
	...bilime ilgi...	
	...sosyal yaşama canlılık getirirdi...	
AİDİYET VE GÜVEN (geçmiş)	...daha tanıdıktı...	**Görüşmeci 1**
	...bir anlamı vardı...daha samimiydi...	**Görüşmeci 2**
	...eskiden daha bizden, bize ait hissederdik...	**Görüşmeci 11**
	...daha kimlikliydi...	**Yazılı anlatım 2**
POZİTİF MEKAN (geçmiş)	...karakter bütünlüğü vardı...	**Görüşmeci 1**
	...mutlu ve gidilesi mekanlardı...	**Görüşmeci 2**
	...güzeldi...	**Görüşmeci 3**
	...huzurlu mekanlardı...	**Görüşmeci 4**
	...doğaldı...	**Görüşmeci 5**
	...çirkin değildi...	**Görüşmeci 9**
	...daha yeşildi...daha doğaldı...	**Görüşmeci 10**
	...en güzeldi...	**Görüşmeci 12**
	...yoğun yeşil...	**Görüşmeci 14**
NEGATİF MEKAN (günümüz)	...adete boğazını sıkarcasına yükselen binalar...	**Görüşmeci 1**
	...yoğunluk...yoğun yapılaşma...	**Görüşmeci 2**

Tablo 4'ün devamı.

NEGATİF MEKAN (günümüz)	...tarihi dokuya aykırı...	**Görüşmeci 3**
	...gürültülü ve kısıtlanan alanlar...	**Görüşmeci 4**
	...yok olmuşluk...betonlaştırdık...	**Görüşmeci 5**
	...güzel değil...	**Görüşmeci 6**
	...yoğun yapılaşma...	
	...karmaşa...	**Görüşmeci 8**
	...çok çirkin...	**Görüşmeci 9**
	...betonlaştırdık...	
	...yoğunluk...	**Görüşmeci 12**
	...betonarme...	
	...doğa yok...yeşil yok...	**Görüşmeci 13**
	...doğal bulmuyorum...	**Görüşmeci 14**
	...yeşil yok...	

3.2.2.2. Zağanos Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri

Yazılı anlatımlar, tarihi fotoğraflar, haritalardan elde edilen verilere göre Zağanos Meydanı 1930'lu yılların sonuna kadar bugün ayakta kalabilmiş Gülbaharhatun Camii ve Türbesinden başka içerisinde medrese, imaret, mektep, darül-kurra'nın yer aldığı Hatuniye külliyesi olarak işlev görmüştür (Tuluk ve Düzenli,2010). Görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Zağanos Meydanı 1937 den sonra yıktırılan yapıların boşaltıldığı bir park alanına dönüştürülmüştür. O yıllarda parkta yer alan yaklaşık 6x30 m daire formundaki havuz büyüklüğüyle dikkat çekici bir özellik göstermektedir. Alana havuzu seyir amaçlı gelenlerin sayısı oldukça fazladır. Havuz etrafında oturma, seyir gibi etkinlikler yapılırken, okul çıkışında öğrenciler yine havuz etrafında ders çalışmaktadır. Günümüzde parkın karşısında yer alan Avm 40'lı yıllarda 500 ün üzerinde bayan işçinin çalıştığı Tütün Farikası olarak işlev görmektedir ve işçilerin çıkış saatinde meydan panayır alanına dönmektedir. Aynı yıllarda günümüzde tiyatro binasının bulunduğu alanda mitingler düzenlenmekte, bayramlarda cambazlar gösteri yapmaktadır. 50'li yıllarda Zağanos Burcu'nun hemen karşısında inşa edilen ahşap silindir planlı otobüs durağı (Şekil 25) insanların toplanma ve dağılma noktasıdır. Yine o yıllarda park içerisinde yer alan havuz küçültülmüş ve kare formunu almıştır (Şekil 26).

Şekil 25. Zağanos Meydanı, Otobüs durağı, 1950'li yıllar (Özdemir, 2011)

Şekil 26. Zağanos Meydanı, havuz, 1950'li yıllar(Özdemir,2011)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Zağanos Meydanına ait fiziksel değişim etkinlik ve mekan bağlamında değerlendirilmiş ve etkinlik değişimine ilişkin tanımlamalara Şekil 27'de yer verilmiştir.

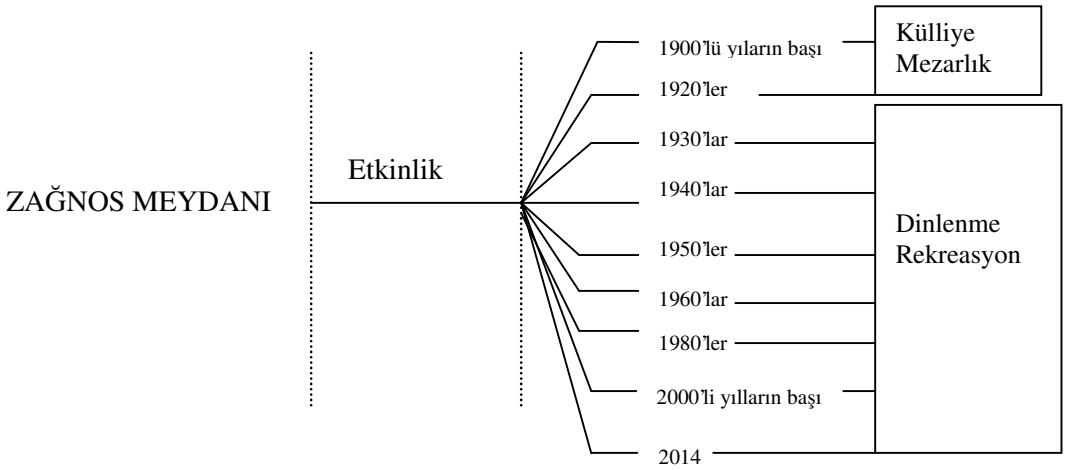

Şekil 27. Zağanos meydanına ait etkinlik değişim analizi

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Zağanos Meydanına ait etkinlik değişim analizi yıllara göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Zağanos Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı

Zağanos Meydan'ına ait Etkinliğe bağlı özellikler	1900'lü yılların başı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların başı	2014
Külliye	✓	✓							
Mezarlık	✓	✓							
Dinlenme			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Rekreasyon		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Havuzu seyir			✓	✓					
Ders çalışma			✓	✓					

1900'lü yılların başındaki mevcut durum, 1920'ler (Şekil 28), 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler, 1980'ler, 2000'li yılların başı ve 2014 yıllarına ait mekansal değişim analizi, fonksiyonu, doğal ve yapay unsurları, malzeme özellikleri(donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldığına ilişkin bulgular doğrultusunda değerlendirilmiş ve Şekil 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36'da verilmiştir.

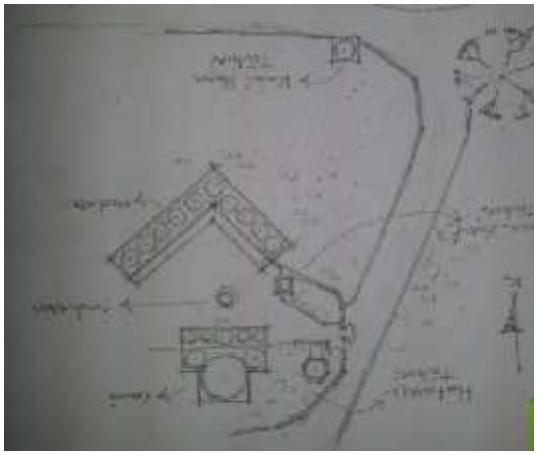

Şekil 28. Zağanos Meydanı,1920'ler muhtemel biçimi
(Restitüsyon: Ömer İskender Tuluk)

ZAĞNOS MEYDANI
1900'lü yılların başı
1920'li yıllar

Mekan

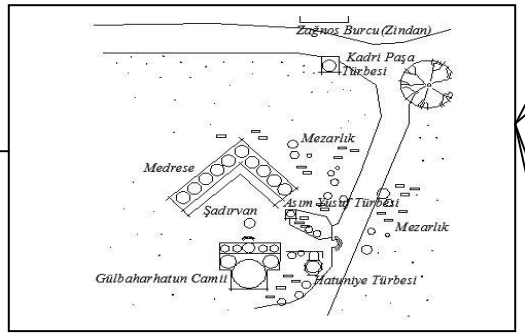

Fonksiyonu — Külliye

Yapısal Karakterleri — Zağanos Burcu, Kadri Paşa Türbesi, Mezarlık, Medrese, Asım Yusuf Türbesi, Gülbaharhatun camii, Hatuniye Türbesi, Sadırvan

Doğal Karakterleri

Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 29. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı ve 1920'li yıllar)

ZAĞNOS MEYDANI
1930'lu yıllar

Mekan

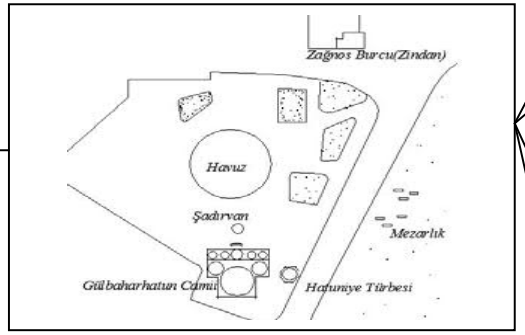

Fonksiyonu — Park

Yapısal Karakterleri — Zağanos Burcu, Gülbaharhatun camii, Hatuniye Türbesi, Şadırvan, Havuz(daire biçimli)

Doğal Karakterleri — Yesil alan

Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 30. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)

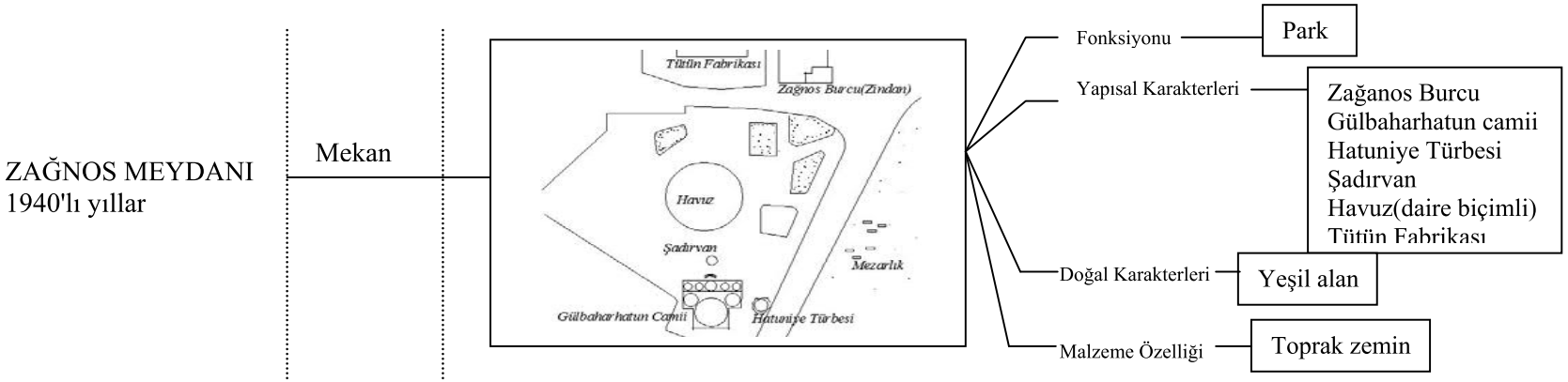

Şekil 31. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)

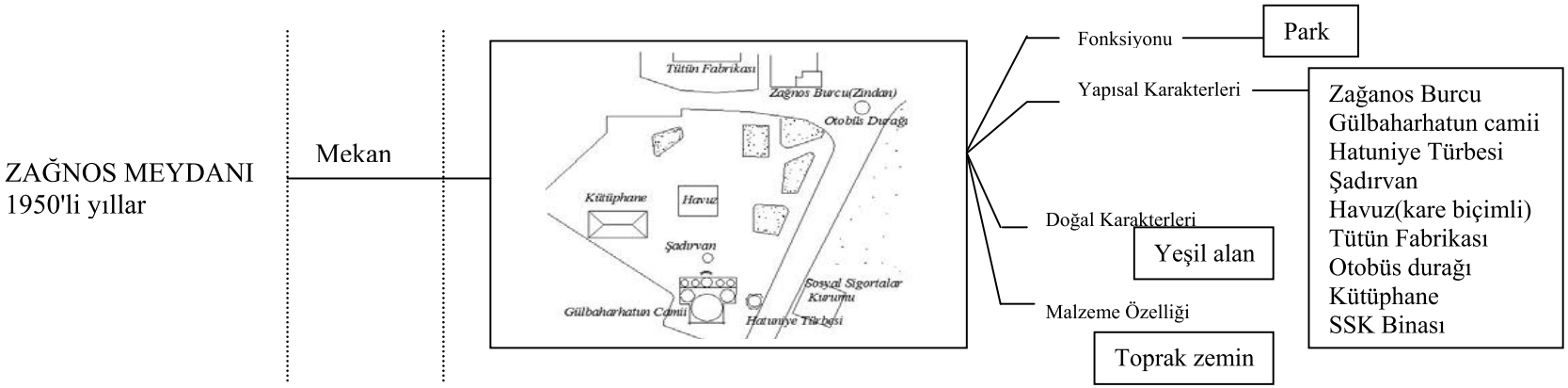

Şekil 32. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)

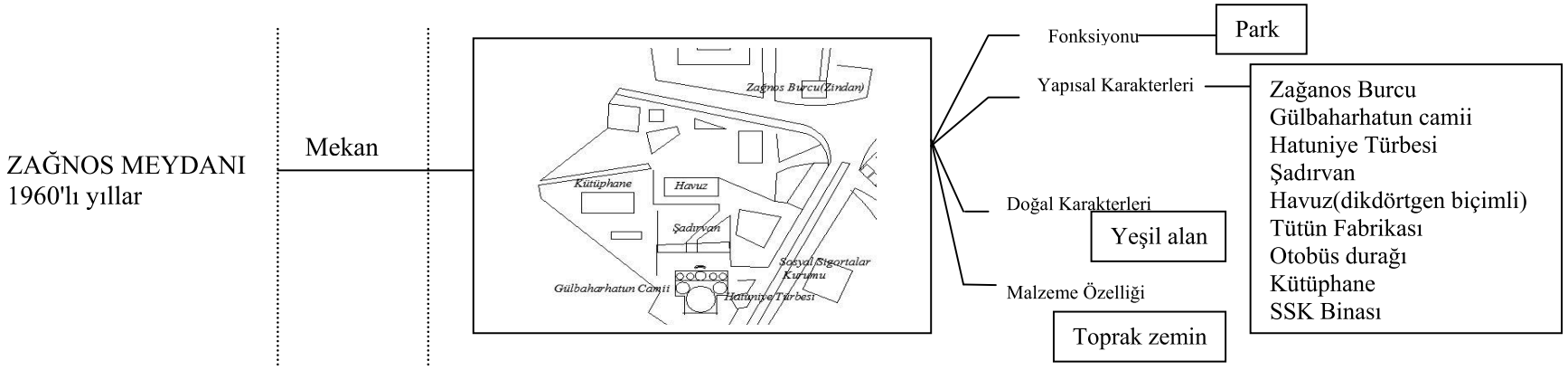

Şekil 33. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

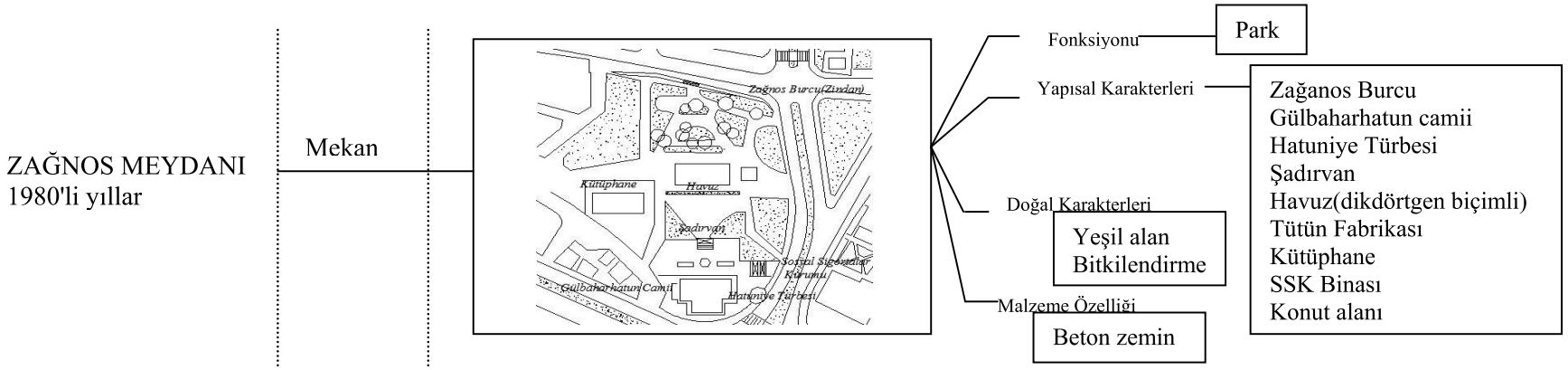

Şekil 34. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)

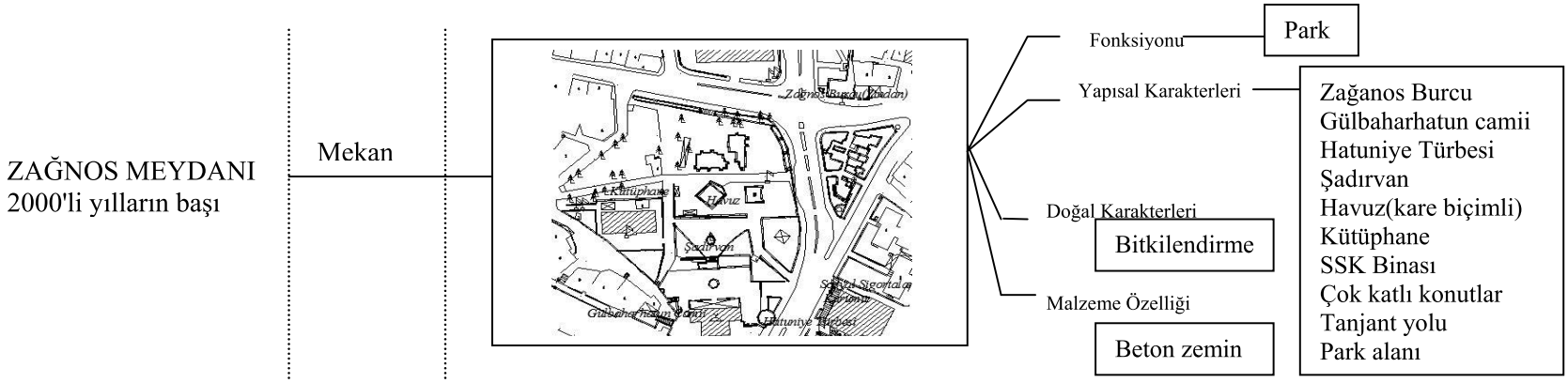

Şekil 35. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

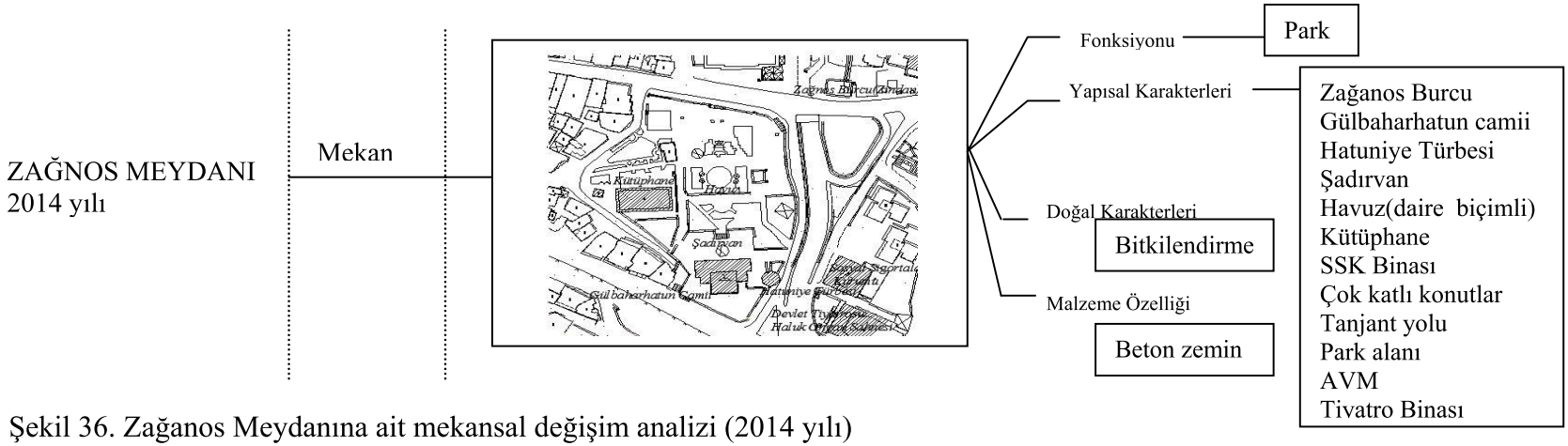

Şekil 36. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Zağanos Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 6). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı,sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavrama karşılık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 7).

Tablo 6. Zağanos meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

Görüşmeci 1: ...Vadiler, Surlar daha net, az müdahale edilmiş. Surlarla özdeşleşen sivil mimari ve bahçe örnekleri, surlar içerisindeki tarihi alanlarda eski, geleneksel Osmanlı - Türk karışımı (hibrit) konutlar...Vadiler ise; yemyeşil, portakal bahçelerinin olduğu, vadinin kuzeyinde güneye doğru yavaş yavaş estetik ve fonksiyonel kaygılar düşünülmeden yapılmış derme çatma binaların başlangıcı...toplum olarak toplumsal karakterimiz erozyona uğradı diyebilirim...eskiden herkes birbirine saygılıydı...kent daha tanıdık gelirdi...karakter bütünlüğü vardı...	geçmiş	daha net az müdahale edilmiş surlarla özdeşleşen geleneksel yemyeşil portakal bahçeleri saygı tanıdık karakter bütünlüğü
	günümüz	...toplumsal karakterimiz erozyona uğradı...
Görüşmeci 2: Yavuz Selim'le birlikte Külliye'ye dönüşmüş, Cumhuriyet döneminde şehrin ortasında yer alan bir mezarlık haline gelmiş, 1937 yılında yıkılan türbeler ve mezarlıklarla park alanı olmuştur...yıkılan her şeyle birlikte kent yabancılaşmaya başlıyor...eskisi daha samimi ve anlamlıydı...	geçmiş	Külliye Mezarlık Park
	günümüz	yabancılaşma
	geçmiş	samimi anlamlı
Görüşmeci 3: Bugünkü AVM'nin olduğu yer Eski Tekel Binasıydı. Tam meydanın ortasında piramidal,silindir planlı otobüs durağı vardı. Yağmurlu havalarda tıka basa dolar, otobüsler beklenirdi. Park bugünkü gibi küçük değil daha büyüktü. O günlerde bugüne göre daha canlıydı. Metal, silindirik bir kameriye vardı. Banklarda oturur, çay içer, gelen gideni izlerdik. Havuz bugünkünden 2-3 kat daha büyüktü, çok bakımlıydı. Toprak, çim zemin, bitkiler, ahududular, menekşeler... Lise talebeleri havuzun başında ders çalışırdı. Vadinin eteklerin iki-üç tane ahşap küçük ev bulunur, tertemiz derede balıklar yüzerdi. Bugünkü SSK ve Tiyatronun bulunduğu alanda (Eski mezarlık) mitingler yapılırdı. Kavak Meydanı işlevini yitirdiği zaman cambazların bulunduğu panayır alanı buraya kurulurdu...	geçmiş	Tekel Binası otobüs durağı daha büyük kameriye banklarda oturma çay içme seyir büyük havuz daha doğal ... havuz başında ders çalışma... mitingler panayır alanı cambazlar

Tablo 6'nın devamı.

insanla mekan arasındaki bağı, o alanda yaşanmış anıları yok ediyorsunuz...	günümüz SSK ve Tiyatro Binası bağ-anıları yok etmek
Görüşmeci 4: Şimdiki Atapark SSK lojmanlarına kadar büyük bir alandı. 5x20 ya da 6x30 ebatlarında büyük bir havuz vardı. Orhan Bey zamanında 6x6 büyüklüğünde bir havuz olarak küçültülmüştür. Havuzun büyüklüğünü izlemek için Zağanos meydanına gidilirdi. Olması gerektiğinden büyüktü ve büyüklüğü insanı çekerdi. Koca bir göl izlenimi verirdi. etrafında oturulur, çay içilir ve havuz ilgiyle izlenirdi. Parka dönüştürülmeden önce Atapark'ın tümü, Sigorta Kurumu, Tiyatro, Lojmanlar ve Zağanos vadisinin başına kadar mezarlıktı...	geçmiş büyük alan büyük bir havuz havuzu seyir havuz etrafı oturma çay içme mezarlık günümüz Atapark SSK-Tiyatro Binası
Görüşmeci 6: Zağanos Köprüsünün altı mandalina ve portakal ağaçlarıyla doluydu. Tabakhane Köprüsünün altından geçen derede (Kuzguncuk adı verilir) hem yüzülür hem de balık tutulurdu. Şimdiki Suat Oyman Parkı'na kadardı. Küçük bir meydancık ortasında kameriye , kocaman bir havuzu vardı...Komşuluk ilişkileri ve paylaşım çok güzeldi...	geçmiş ... mandalina,portakal ağaçları... Kameriye kocaman havuz komşuluk paylaşım günümüz Suat Oyman parkı
Görüşmeci 7: Bugünkü Tiyatro binasının olduğu yer mezarlıktı, sonraki yıllar tiyatro gösterilerinin yapıldığı, mitinglerin düzenlendiği düz bir alana dönüştürüldü. Mandalina ve portakal ağaçlarıyla dolu, tertemiz bir dereye sahipti. Atapark'ta yuvarlak büyük bir havuz vardı...her yer değişti...yok oldu...yok ettik...yabancılaştık...eskiden sohbet vardı...paylaşım vardı...	geçmiş mezarlık tiyatro gösterileri mitingler düz alan ...mandalina,portakal ağaçları... sohbet-paylaşım günümüz her yer değişti yok oldu yok ettik yabancılaştık
Görüşmeci 8: Öğrenciyken Zağanos köprüsünden geçer okula yürüyerek gider gelirdik. Köprünün altı mandalina ve portakal ağaçlarıyla doluydu. Atapark'ın içinde büyük bir havuz vardı...herkes birbirini tanırdı...saygı vardı...	geçmiş ...mandalina,portakal ağaçları... büyük havuz tanıdık saygı
Görüşmeci 9: ...eski tarihi, bahçe içindeki binalar yok oldu...Atapark mezarlıktı, bugünkü Tiyatro Binasının olduğu yer mezarlıktı...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı...İnsanlar yeşil alana gitme ihtiyacı duyar...Ama her yeri betonlaştırdık...Bir karış yeşil bırakmadık...Halkın sosyal yaşam ve yeşil alan ihtiyacını yok ettik...Bugün şehirli kalmadığı için şehir kültürü kalmadı...şehirdeki insanlar büyük şehirlere göç edince, kırsal kesimden ve yakın vilayetlerden şehre göç aldık...Alışkanlıklar değişti...tarihi doku, surlar, bir-iki katlı geleneksel binalar her şey uyum içindeydi...	geçmiş tarihi binalar mezarlık geleneksel uyum yeşil-doğal günümüz Suat Oyman parkı betonlaştırdık yeşil bırakmadık yok ettik göç

Tablo 6'nın devamı.

şimdi bakıyorum da estetik anlayışından uzak yüksek binalar...her yer beton yığını oldu...daha yeşil ve daha doğaldı eskiden...	değişen alışkanlıklar estetikten uzak beton yığını
Görüşmeci 10: ..Zağanos meydanında anımsadığım mandalina ve portakal bahçeleri vardı...Bugünkü tiyatro binasının olduğu boş alana salıncaklar kurulur, cambazlar gelirdi...Atapark önceden mezarlıktı...boşaltılıp parka dönüştürüldü...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı...parkın hemen önünde otobüs durağı vardı...Ataparkta havuz vardı etrafında oturur, seyrederdik...paylaşım kalmadı...daha yeşildi...	geçmiş ...mandalina,portakal ağaçları... boş alan salıncaklar cambazlar mezarlık otobüs durağı havuz havuz etrafı oturma seyir daha yeşil günümüz Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı paylaşım kalmadı
Görüşmeci 11: ...bugünkü Tiyatro ve SSK Binasının olduğu alan mezarlıktı...daha sonraları boşaltıldı...boş alana kurulan salıncaklara binerdik...cambazlar gelirdi...izlerdik...artık hiçbir şey bize ait gelmiyor...daha doğaldı...	geçmiş mezarlık boş alan salıncaklar cambazlar seyir daha doğal günümüz Tiyatro binası-SSK bize ait değil
Görüşmeci 12: ...bugünkü Atapark, Tiyatro ve SSK Binasının olduğu alan mezarlıktı...daha sonraları boşaltıldı...boş alana kurulan salıncaklara binerdik... cambazlar, gelirdi...eskiye özlem duyuyorum...parkın içerisindeki havuzun etrafında oturur,seyrederdik...şimdiki yapılaşmalar tarihi dokuya aykırı...	geçmiş mezarlık boş alan salıncaklar cambazlar eskiye özlem ...havuz etrafında oturma... seyir günümüz ...tarihi dokuya aykırı yapılaşma...
Görüşmeci 13: ..Zağanos meydanında anımsadığım mandalina ve portakal bahçeleri vardı...Bugünkü tiyatro binasının olduğu boş alana salıncaklar kurulur, cambazlar gelirdi...Atapark önceden mezarlıktı...boşaltılıp parka dönüştürüldü...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı...parkın hemen önünde otobüs durağı vardı... köye gitmek isteyenler otobüs durağına dolar, orada beklerdi...Atapark'ta havuz vardı etrafında oturur, seyrederdik...	geçmiş ...mandalina,portakal ağaçları... boş alan salıncaklar cambazlar mezarlık otobüs durağı havuz seyir daha yeşil

Tablo 6'nın devamı.

		havuz etrafı oturma
	günümüz	Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı
Görüşmeci 14: ..Zağanos meydanında mandalina ve portakal bahçeleri vardı...Bugünkü tiyatro binasının olduğu boş alana salıncaklar kurulur, cambazlar gelirdi...Atapark önceden mezarlıktı...boşaltılıp parka dönüştürüldü...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı...parkın hemen önünde otobüs durağı vardı... köye gitmek isteyenler otobüs durağına dolar, orada beklerdi...Atapark'ta havuz vardı etrafında oturur, seyrederdik...	geçmiş	...mandalina,portakal ağaçları... boş alan salıncaklar cambazlar mezarlık otobüs durağı havuz havuz etrafı oturma
	günümüz	Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı
Görüşmeci 16: ...Suat Oyman parkı yapılmadan önce durak yeriydi...ahşap, piramidal kubbeli otobüs durağı vardı...o yıllarda Atapark'ta ağaçlar vardı...parkın içinde havuz vardı...Bugünkü SSK ve Tiyatro binasının olduğu yerler mezarlıktı...daha doğaldı...daha gelenekseldi...	geçmiş	otobüs durağı ağaçlar havuz mezarlık doğal geleneksel
	günümüz	SSK-Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı
Sözlü anlatım 1:...Atapark'ın karşısında Zağanos karakolu vardı...Zağanos meydanına gelince solda Maraş caddesine inen geniş bir yol vardı...Yolun başında Zağanos Zindanı bulunuyordu...Zağanos meydanında birkaç dükkanla, meşhur bir fırın bulunuyordu...Zağanos meydanının benim için iki yönü var...bunlardan biri Zağanos Vadisi ve tarihi surlar...bir diğeri de Tekfurçayır ile Kindinar'ı birleştiren iki yaka arasındaki su yolu...(Bal,2011)	geçmiş	Zağanos Zindanı tarihi surlar vadi
	günümüz	Zağanos Zindanı tarihi surlar vadi
Yazılı anlatım 1: ...Gülbaharhatun Türbesine bakıyorum...türbenin yan tarafındaki avlusunda bir grup erkek ayaküstü sohbet ediyor.Bazıları usul adımlarla yürüyor çıkışa doğru.Parmaklıkların dış tarafında yürüyen bir kadın, türbenin kalın demir parmaklıklarından içeriye bakarak, ellerini kaldırıp dua ediyor...Ardından avluda kalabalık dağılıyor.Kadının gidişiyle boş kalan türbe penceresinden içeri bakıyorum...onlar hakkında ne kadar az şey bildiğimizi düşünüyorum...(Sezer, 2010)	geçmiş	Gülbaharhatun türbesi
	günümüz	Gülbaharhatun türbesi ...geçmişe dair az şey bilmek...

Tablo 7. Zağanos meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	**Kavrama Karşılık Gelen İfadeler**	
YABANCILAŞMA (günümüz)	...toplumsal karakterimiz erozyona uğradı...	**Görüşmeci 1**
	...kent yabancılaşmaya başlıyor...	**Görüşmeci 2**
	... yaşanmışlıkları yok ediyoruz...	**Görüşmeci 3**
	...heryer değişti...	**Görüşmeci 7**
	...yok oldu...yok ettik...	
	...yabancılaştık...	
	...yok ettik...	**Görüşmeci 9**
	...alışkanlıklarımız değişti...	
	...paylaşım kalmadı...	**Görüşmeci 10**
	...bize ait değil...	**Görüşmeci 11**
	...geçmişe dair az şey bildiğimizi düşünüyorum...	**Yazılı anlatım 1**
TOPLUMSALLAŞMA (geçmiş)	...herkes birbirine saygılıydı...	**Görüşmeci 1**
	...komşuluk ilişkileri, bağlılık çok güzeldi...	**Görüşmeci 6**
	...sohbet vardı...	**Görüşmeci 7**
	...paylaşım vardı...	
	...herkes birbirine saygılıydı...	**Görüşmeci 8**
	...herşey uyum içindeydi...	**Görüşmeci 9**
AİDİYET VE GÜVEN (geçmiş)	...daha tanıdıktı...	**Görüşmeci 1**
	...daha samimi...	**Görüşmeci 2**
	...daha anlamlı...	
	...daha tanıdık...	**Görüşmeci 8**
POZİTİF MEKAN (geçmiş)	...daha net...	**Görüşmeci 1**
	...az müdahale edilmiş...	
	...surlarla özdeşleşen mimari...	
	...geleneksel...	
	...yemyeşil...	
	...karakter bütünlüğü...	
	...daha doğaldı...	**Görüşmeci 3**
	...geleneksel...	**Görüşmeci 9**
	...yeşil...doğal...	
	...daha yeşildi...	**Görüşmeci 10**
	...daha doğaldı...	**Görüşmeci 11**
	...doğaldı...geleneksel yapılaşma...	**Görüşmeci 16**
NEGATİF MEKAN (günümüz)	...betonlaştırdık...	**Görüşmeci 9**
	...estetikten uzak...	
	...beton yığını...	
	...tarihi dokuya aykırı yapılaşma...	**Görüşmeci 12**

3.2.2.3. Sakız Meydana Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri

Sakız Meydanı 1900'lü yıllarda olduğu gibi duvara yaslanma, oturma, çay,kahve,nargile içme, damla sakızı satma, sohbet etme etkinliklerinin günümüze kadar taşındığı küçük bir meydan işlevi görmektedir. 1900'lü yıllarda mangalda kahve çevirme günümüzde uygulanmamaktadır.Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Sakız Meydanına ait fiziksel değişim etkinlik ve mekan bağlamında değerlendirilmiş ve etkinlik değişimine ilişkin tanımlamalara Şekil 37 'de yer verilmiştir.

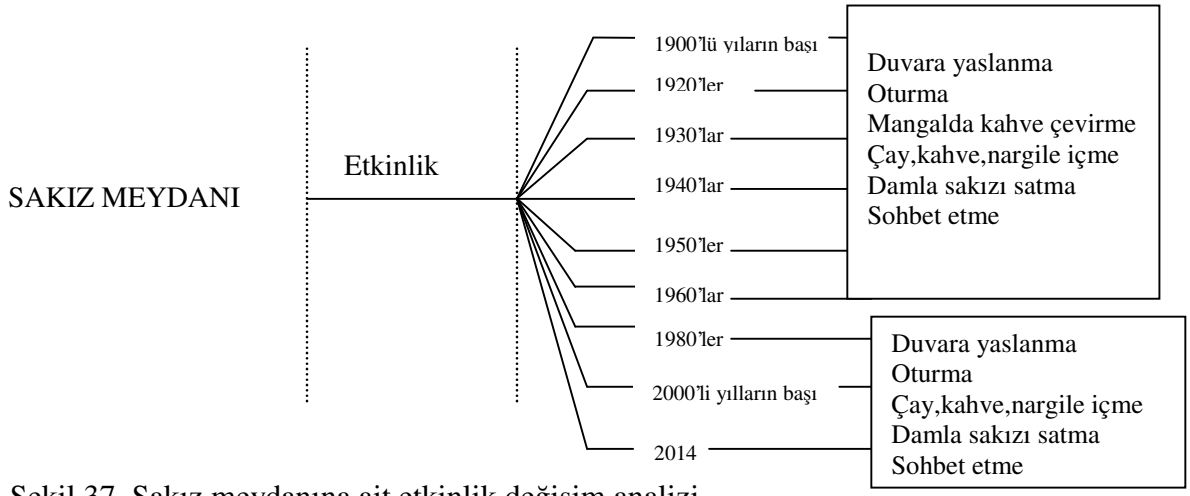

Şekil 37. Sakız meydanına ait etkinlik değişim analizi

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Sakız Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Sakız Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı

Sakız Meydan'ına ait Etkinliğe bağlı özellikler	1900'lü yılların başı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların başı	2014
Duvara yaslanma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Oturma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mangalda Kahve çevirme	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
Çay,kahve,nargile içme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Damla sakızı satma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sohbet etme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

1900'lü yılların başındaki mevcut durum, 1920'ler, 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler, 1980'ler, 2000'li yılların başı ve 2014 yıllarına ait mekansal değişim analizi, fonksiyonu, doğal ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldığına ilişkin bulgular doğrultusunda değerlendirilmiş ve Şekil 38, 39, 40, 41'deverilmiştir.

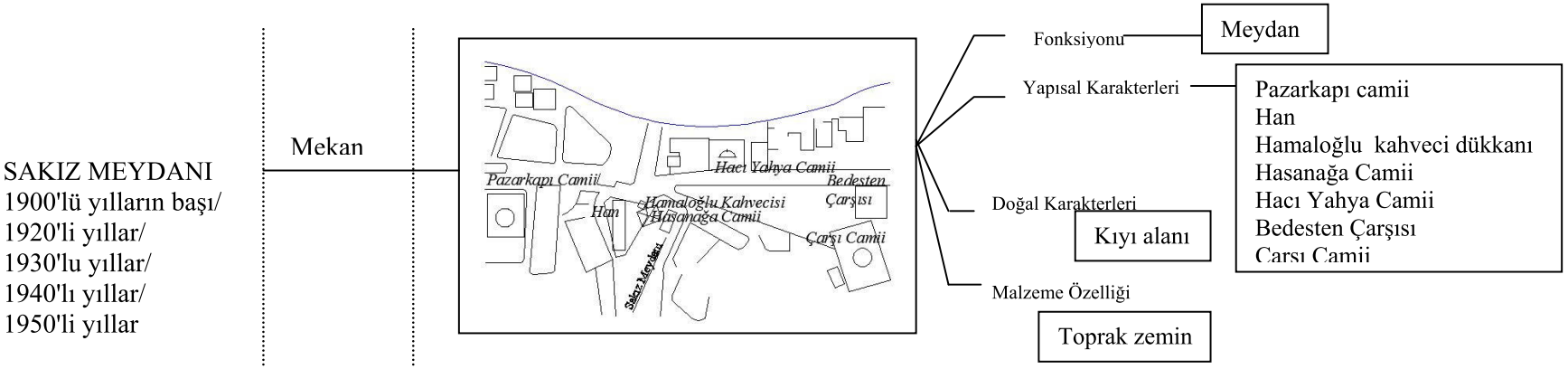

Şekil 38. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı - 1950'li yıllar)

Şekil 39. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

SAKIZ MEYDANI
1980'li yıllar/
2000'li yılların başı

Mekan

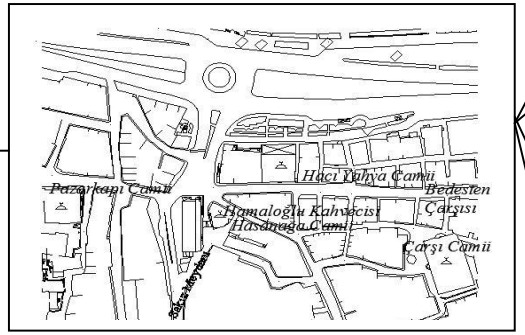

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri —
Pazarkapı camii
Pazar yeri
Hamaloğlu kahveci dükkanı
Hasanağa Camii
Hacı Yahya Camii
Bedesten Çarşısı
Çarşı Camii
Pazar yeri
Züccaciye dükkanları
Çok katlı konutlar
Sahil yolu
Dolmuş durağı

Doğal Karakterleri

Malzeme Özelliği — Beton zemin

Şekil 40. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar/2000'li yılların başı)

SAKIZ MEYDANI
2014 yılı

Mekan

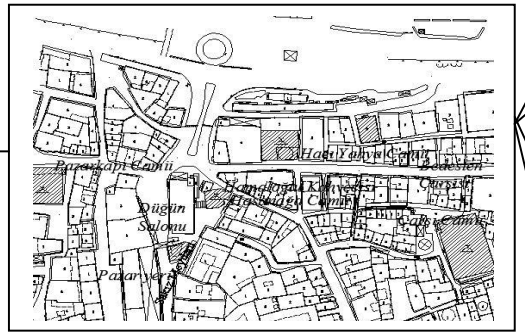

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri —
Pazarkapı camii
Pazar yeri
Hamaloğlu kahveci dükkanı
Hasanağa Camii
Hacı Yahya Camii
Bedesten Çarşısı
Çarşı Camii
Pazar yeri
Züccaciye dükkanları
Çok katlı konutlar
Sahil yolu
Dolmuş durağı

Doğal Karakterleri

Malzeme Özelliği — Beton zemin

Şekil 41. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Sakız Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 9da verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 9). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı,sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavrama karşılık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 10).

Tablo 9. Sakız meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

Görüşmeci 2: ... Ticari alanın ortasında küçük bir alandır. Diğer meydanlardan daha farklı bir işlev üstlendiğini düşünmekteyim...halen bu alan aynı kaldı diyebilirim...eski esnaflardan aktarla hala burada...eskilerden pek fazla kişi kalmadı...insanlar değişti...ihtiyaçlar değişti...	geçmiş	küçük bir alan
	günümüz	küçük bir alan
Görüşmeci 3: ...Mumhane Meydanı'nda bal mumu satılırdı. Sakız Meydanı'nda damla sakızı satılırdı. Ahşap silindir yapılı Balıkhane hemen meydanın önündeydi. Kahveler mangalda elle çevrilerek kavrulurdu. Mis gibi kahve kokardı...aktarlar burada hala...bir iki züccaciye dükkanı eklendi... konfeksiyoncu...	geçmiş	damla sakızı satmak Balıkhane mangalda kahve çevirmek
Görüşmeci 4: ...küçük bir avlusu olan ve meydan işlevinin tümüyle karşılandığı bir alandır.İnsanların duvara yaslandıkları, sohbet ettikleri, birkaç masada oturup çay, kahve içtikleri, içinden birkaç yolla geçebildikleri bir meydandı. Çok da değişmedi aslında... 110-120 m2 lik bir alan... Mumhaneönü toprak zemine sahipti zamanla parke kaplaması yapıldı. Ortasında bir aydınlatma direği vardı. Atlar oraya bağlanırdı. Geçici olarak yüklerin yığıldı bir alan olarak kullanılırdı...aktarlar...Hasanağa camii...az ilerde eskiden han,şimdi ise pazar yeri...bu küçük alanda kahve içilirdi...	geçmiş	küçük bir avlu duvara yaslanma sohbet etme ... masada oturup çay içme... kahve içme
	günümüz	...çok da değişmedi...
Görüşmeci 6: ...Alçak sandalyelerde oturulur, sapsız fincanlarda kahveler içilirdi. Mumhane önü Meydanı ticaret meydanı olarak işlev görür, fındık tüccarları ve toptancılar, kantarcılar gelir malzemeyi tartar not verirlerdi...hamallar bu alanda dinlenirdi...pek de değişmedi burası...	geçmiş	...alçak sandalyelerde oturma... kahve içme
Görüşmeci 7: ...Sakız satılır, kahve içilir, oturulur, sohbet edilirdi...aktarlar var hala...damla sakızı da satılmaya devam ediliyor...ancak mangalda kahve pişirilip, içilmiyor artık...	geçmiş	sakız satma kahve içme oturma sohbet etme

Tablo 9'un devamı.

Görüşmeci 15. ...Sakız meydanı hiç değişmedi diyebilirim...küçük bir meydan burası...dükkanların çevrelediği bir avlu bile diyebiliriz...eskiden han olan yapı bugün pazar yeri olarak kullanılmakta...buradaki dükkanların bulundukları yerler aynı...sadece bazı dükkanların fonksiyonu değişti...kağıtçı dükkanıyken şimdi konfeksiyoncu oldu mesela...meydanın hemen karşısındaki betonarme yapı eklendi...ve pazar yerinin karşısında bir iki tane yüksek katlı betonarme yapılardan başka pek de bir değişiklik olmadı burada...aktarlar halen burada hizmet vermektedir...meydan çok değişmedi, ama eskiden olduğu gibi meydanda oturup kahve içilip, sohbet edilmiyor...insanların çoğu yabancı...bir ben kaldım eskilerden...	geçmiş Han Kağıtçı dükkanı günümüz ...değişmedi diyebilirim... pazar yeri (konfeksiyoncu dükkanları) betonarme yapılar aktarlar
Yazılı anlatım 1: Eskiden beri aynı adla anılan Sakız meydanı Hasan Ağa Camisinin avlusu görünümünde, dört yoldan varılabilen küçük bir meydandır...Sakız Meydanına çıkan aralıklar oldukça dardır...Sakız Meydanında kahve pişirilir, Trabzon'un ekabir takımı buraya kahve içmeye gelirmiş...(Kantarcı, 2011)	geçmiş kahve pişirme Hasan Ağa Camii günümüz Hasan Ağa Camii
Yazılı anlatım 2: (Sümerkan, 2011)...Sakız meydanını görünce meydan sözcüğünün aslında bir kavram olduğunu, büyüklüğünün ikinci planda kaldığını algılıyorsunuz...	

Tablo 10.Sakız Meydanı ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	**Kavrama Karşılık Gelen İfadeler**	
YABANCILAŞMA (günümüz)	...eskilerden fazla kişi kalmadı...	**Görüşmeci 2**
	...insanlar değişti...	
	...insanların çoğu yabancı...	**Görüşmeci 15**
	...eskilerden bir ben kaldım...	
TOPLUMSALLAŞMA (geçmiş)	...sohbet vardı...	**Görüşmeci 6**
	...Paylaşım vardı...	**Görüşmeci 7**
	...sohbet vardı...	
	...herkes birbirini tanırdı...	**Görüşmeci 15**
	...sohbet vardı...	
AİDİYET VE GÜVEN (geçmiş)	...bu meydan aynı kaldı diyebilirim...	**Görüşmeci 2**
	...çok da değişmedi...	**Görüşmeci 4**
	...pek değişmedi...	**Görüşmeci 6**
	...değişmedi diyebilirim...	**Görüşmeci 15**

3.2.2.4. Taksim Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri

Tarihi fotoğraflar ve görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanı 1900'lü yılların başında sadece sirkülasyon (geçiş alanı) ve kervanların dinlenme alanı olarak işlev görmektedir (Şekil 42). 1920'li yıllarda sinema ve tiyatronun etkisiyle insanların buluşma, sohbet etme mekanı haline gelmiş, konserlerin dinlendiği bir alan olmuştur. Özellikle meydanın kuzeydoğu köşesinde yer alan Sümer sineması bir cephesiyle eski Belediye binasına bakan görkemli bir yapıdır (Şekil 43). Türkiye'de yapılan ilk opera binası olması sebebiyle de kentli için oldukça önemli ve anlamlıdır (Özen, 2014).

Görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre 1930'lu yıllarda meydan insanların toplanıp radyo (ajans) haberlerini bir arada dinledikleri ve gündemi takip ettikleri bir alan olmuştur. Yine bu yıllarda askeri fener alayının bando eşliğinde yürüyüş yaptığı (Şekil 44) ve bayram törenlerinin günlerce horon oynanarak kutlandığı bir alan olmuştur ve 1950'li yılların sonuna kadar bu etkinlik devam etmiştir. 50'li yıllarda Taksim meydanında bulunan katlanır sandalyeler oturma etkinliği için kullanılmıştır (Şekil 45).

Şekil 42. Deve kervanları (Özdemir, 2011)

Şekil 43. Sümer sineması (Özdemir, 2011)

Şekil 44.Yürüyüş Merasimi, 1960'lar (Ceyhan Murathanoğlu'ndan)

Şekil 45. Meydan, katlanır sandalyeler 1950'ler (Özer, 2011)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanına ait fiziksel değişim etkinlik ve mekan bağlamında değerlendirilmiş ve etkinlik değişimine ilişkin tanımlamalara Şekil 46'da yer verilmiştir.

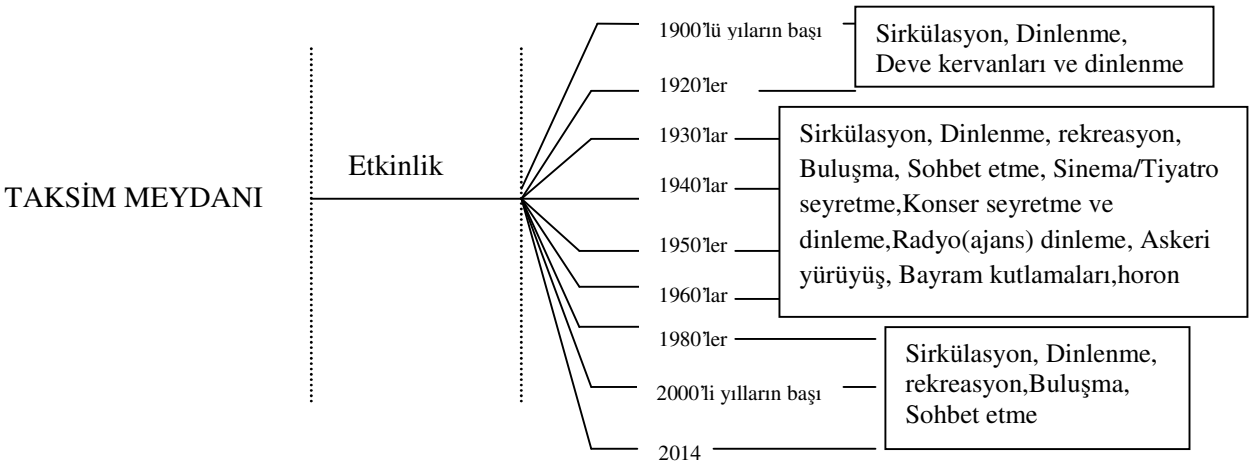

Şekil 46. Taksim meydanına ait etkinlik değişim analızı

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.Taksim Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı

Meydan'a ait Etkinliğe bağlı özellikler	1900'lü yılların başı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların başı	2014
Sirkülasyon	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dinlenme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Deve Kervanları Dinlenme	✓	✓	✓	✓					
Rekreasyon		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Buluşma		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sohbet etme		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sinema/Tiyatro Seyretme		✓	✓	✓	✓	✓			
Konser Seyretme ve Dinleme		✓	✓	✓	✓	✓			
Radyo (Ajans) Dinleme			✓	✓	✓	✓			
Askeri yürüyüş Merasimi			✓	✓	✓	✓			
Bayram Kutlamaları /Horon			✓	✓	✓	✓			

1900'lü yılların başındaki mevcut durum, 1920'ler, 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler,1980'ler, 2000'li yılların başı ve 2014 yıllarına ait mekansal değişim analizi, fonksiyonu, doğal ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldığına ilişkin bulgular doğrultusunda değerlendirilmiş ve Şekil 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55'de verilmiştir.

TAKSİM MEYDANI
1900'lü vılların bası

Mekan

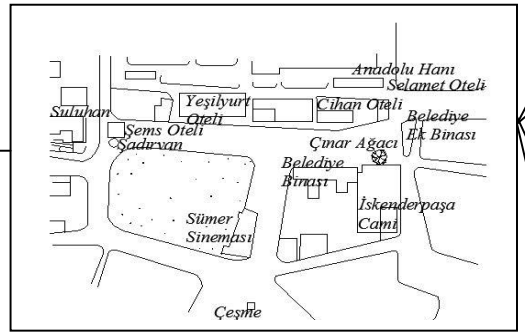

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri — Şems Oteli, Şadırvan, Yeşilyurt Oteli, Cihan Oteli, Anadolu Hanı, Suluhan, Selamet Oteli, Sümer Sineması, Belediye Binası, Belediye Ek Binası, İskenderpaşa Camii, Çeşme

Doğal Karakterleri — Çınar Ağacı

Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 47. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı)

TAKSİM MEYDANI
1920'li yıllar

Mekan

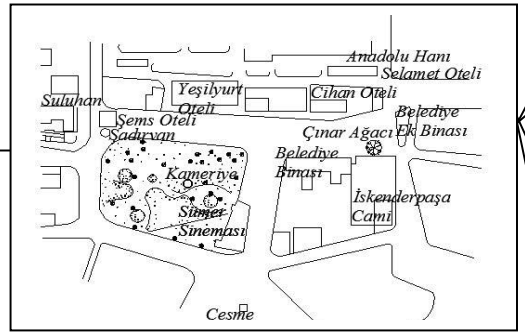

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri — Şems Oteli, Şadırvan, Yeşilyurt Oteli, Cihan Oteli, Anadolu Hanı, Suluhan, Selamet Oteli, Sümer Sineması, Belediye Binası, Belediye Ek Binası, İskenderpaşa Camii, Çeşme, Kameriye

Doğal Karakterleri — Çınar Ağacı, Yeşil alan

Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 48. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1920'lü yılların başı)

TAKSİM MEYDANI
1930'lu yıllar

Mekan

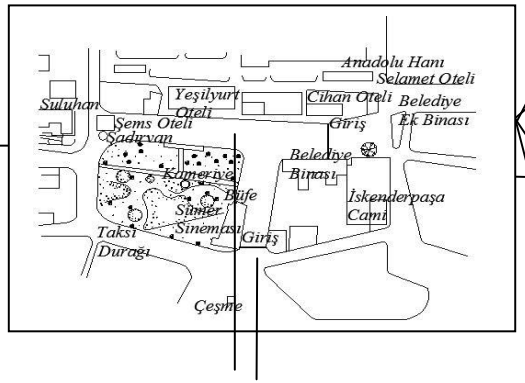

Bayram Kutlamaları/Horon

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri — Şems Oteli, Şadırvan, Yeşilyurt Oteli, Cihan Oteli, Anadolu Hanı, Suluhan, Selamet Oteli, Sümer Sineması, Belediye Binası, Belediye Ek Binası, İskenderpaşa Camii, Çeşme, Taksi Durağı, Kemerli giriş, Sütunlu giriş, Büfe

Doğal Karakterleri — Çınar Ağacı, Yeşil alan

Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 49. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)

TAKSİM MEYDANI
1940'lı vıllar

Mekan

Bayram Törenleri Geçiş Merasimi

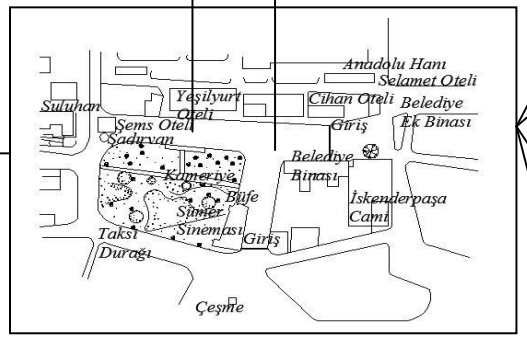

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri — Şems Oteli, Şadırvan, Yeşilyurt Oteli, Cihan Oteli, Anadolu Hanı, Suluhan, Selamet Oteli, Sümer Sineması, Belediye Binası, Belediye Ek Binası, İskenderpaşa Camii, Çeşme, Taksi Durağı, Kemerli giriş, Sütunlu giriş, Büfe, Gazeteciler Cemiveti

Doğal Karakterleri — Çınar Ağacı, Yeşil alan

Malzeme Özelliği — Toprak zemin

Şekil 50. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)

TAKSİM MEYDANI
1950'li yıllar

Mekan

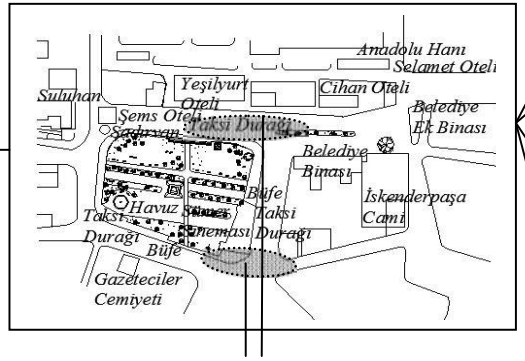

Bayram Kutlamaları/Horon

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri —
- Şems Oteli
- Şadırvan
- Yeşilyurt Oteli
- Cihan Oteli
- Anadolu Hanı
- Suluhan
- Selamet Oteli
- Sümer Sineması
- Belediye Binası
- Belediye Ek Binası
- İskenderpaşa Camii
- Taksi Durağı
- Kemerli giriş
- Sütunlu giriş
- Büfe
- Gazeteciler Cemiyeti
- Atatürk Heykeli
- Havuz

Doğal Karakterleri
- Çınar Ağacı
- Yeşil alan

Malzeme Özelliği
- Çim+Çakıl zemin

Donatısı
- Katlanır Sandalyeler

Şekil 51. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)

Bayram Törenleri Geçiş Merasimi

TAKSİM MEYDANI
1960'lı yıllar

Mekan

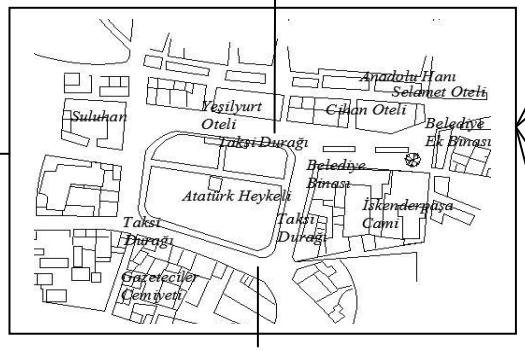

Bayram Kutlamaları/Horon

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri —
- Yeşilyurt Oteli
- Cihan Oteli
- Anadolu Hanı
- Suluhan
- Selamet Oteli
- Belediye Binası
- Belediye Ek Binası
- İskenderpaşa Camii
- Taksi Durağı
- Kemerli giriş
- Sütunlu giriş
- Büfe
- Gazeteciler Cemiyeti
- Atatürk Heykeli
- Havuz

Doğal Karakterleri
- Çınar Ağacı
- Yeşil alan

Malzeme Özelliği
- Çim+Çakıl zemin

Donatısı
- Katlanır Sandalyeler

Şekil 52. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

TAKSİM MEYDANI
1980'li yıllar

Mekan

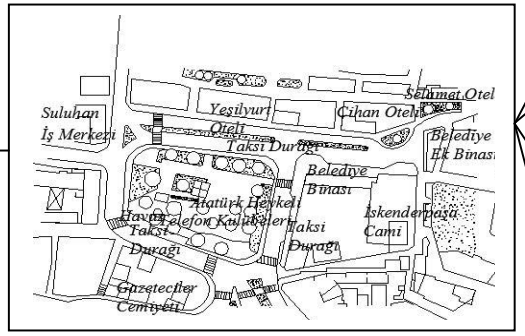

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri —
Yeşilyurt Oteli
Cihan Oteli
Suluhan (İş Merkezi)
Selamet Oteli
Belediye Binası
Belediye Ek Binası
İskenderpaşa Camii
Taksi Durağı
Büfe
Gazeteciler Cemiyeti
Atatürk Heykeli
Havuz
Hediyelik eşya dükkanı
Kuaför
Cafe
Posthane
Telefon Kulübeleri
Ayakkabı Boyacıları

Doğal Karakterleri — Çınar Ağacı Bitkilendirme

Malzeme Özelliği — Beton zemin

Donatısı — Plastik Sandalyeler

Şekil 53. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)

TAKSİM MEYDANI
2000'li yılların başı

Mekan

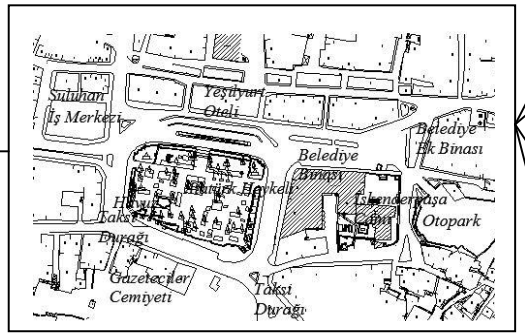

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri —
Yeşilyurt Oteli
Cihan Oteli
Suluhan (İş Merkezi)
Selamet Oteli
Belediye Binası
Belediye Ek Binası
İskenderpaşa Camii
Taksi Durağı
Büfe
Gazeteciler Cemiyeti
Atatürk Heykeli
Havuz
Hediyelik eşya dükkanı
Kuaför
Cafe
Posthane
Telefon Kulübeleri
Ayakkabı Boyacıları
Otopark
Taksi

Doğal Karakterleri — Çınar Ağacı Bitkilendirme

Malzeme Özelliği — Beton zemin

Donatısı — Plastik Sandalyeler

Şekil 54. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

TAKSİM MEYDANI
2014 yılı

Mekan

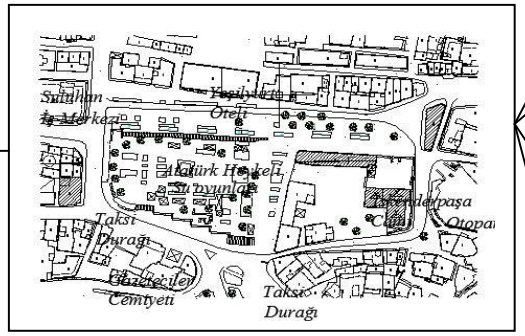

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri —
Yeşilyurt Oteli
Cihan Oteli
Suluhan (İş Merkezi)
Selamet Oteli
İskenderpaşa Camii
Taksi Durağı
Büfe
Gazeteciler Cemiyeti
Atatürk Heykeli
Havuz
Hediyelik eşya dükkanı
Kuaför
Cafe
Posthane
Ayakkabı Boyacıları
Otopark

Doğal Karakterleri
Çınar Ağacı
Bitkilendirme
Su Ovunları

Malzeme Özelliği
Beton zemin

Donatısı
Ahşap Oturma Birimleri

Şekil 55. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 11'de verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 12). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı,sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavrama karşılık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 13).

Tablo 12. Taksim meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

Görüşmeci 1:...anlamsal olarak düşünüldüğünde birbirine saygılı herkesin meydana gelme uslübü ve tarzı vardı.Meydanın çevresindeki tüm binalar tescile değerdi.Başta Anadolu Hanı, Suluhan, Eski Belediye Binası, Selamet Oteli...karakter bütünlüğü içerisinde uyumluluk vardı. Sosyal olarak değerlendirildiğinde, bando eşliğinde müzik dinletisi, Belediye önünde Bayram Törenleri düzenlenirdi. Yazlık Sinemalar dağıldığında Meydan'da kahve ve şıra içmek bir alışkanlıktı. Yaya ulaşımının yoğun olduğu, herkesin birbirini tanıdığı, selamlaştığı,sosyal kalitenin yüksek olduğu,... Konserler yapılır, tiyatrolar düzenlenirdi.... Fener alayları yürüyüş yapar, Vapur geldiğinde ayrı bir seramoni yaşanırdı...Trafiğin az olduğu, yaya ulaşımının yoğun olduğu bir alandı...Günümüzde ise toplumsal karakterin ve diyalogların erozyona uğradığı, her açıdan iyi örneklerin değil, kötü örneklerin çoğunlukta olduğu, bütünüyle yoğunluğu,kirliliği sürükleyen gerçeğiyle yüz yüzeyiz...Meydan revize edilmeden önce etrafında trafik ve kotlar, sınırlarla ayrılmıştı.Önceden daha çok park fonksiyonunda olan Taksim meydanı günümüzde meydan olma özelliğine dönüşmüştür...Geçmiş değerlendirildiğinde karakterli ve yoğun yeşil olan bu alanların, günümüzde karaktersiz, yoğun yapılaşmanın olduğu alanlara dönüşmüş olması üzücü...	geçmiş	saygı tescile değer binalar karakter bütünlüğü uyum müzik dinletisi bayram törenleri yazlık sinemalar kahve ve şıra içmek yoğun yaya ulaşımı tanıdık selamlaşmak konserler tiyatrolar fener alayları yürüyüş karakterli yoğun yeşil
	günümüz	toplumsal erozyon kötü örnekler yoğunluk kirlilik karaktersiz yoğun yapılaşma
Görüşmeci 2: ...sirkülasyon, dinlence, gazino, sinema/tiyatro, ajans(radyo), merasim, idamlar(58'ler), otobüs durağı, ayakkabı boyacısı, buluşma noktası, demokrasi(heterojen bir yapı) gibi birkaç fonksiyonu bir arada bulundurdu meydan ... Sümer sinemasının (opera binası) önünde resmi törenler düzenlenirdi, 58'li yıllarda yıkıldı...Yeşilyurt oteline Trabzon'un elit kesimi gelirdi... Meydan parkında katlanır sandalyeler vardı ...Günümüzde uygulama öncesi değerlendirildiğinde fonksiyonların bazıları aynı ancak, uygulama sonrası değişti...Manolya, Çınar yok oldu, flora mahvoldu...	geçmiş	sirkülasyon dinlence gazino sinema/ tiyatro (ajans)radyo merasim idam otobüs durağı ayakkabı boyacısı buluşma noktası

Tablo 12'nin devamı.

...katlanır sandalyelerin bir anlamı vardı, daha samimiydi, günümüzde ise standart masa, sandalyeler..kent yabancılaşıyor...Çocukluğumuzda, gençliğimizde mutlu mekanlardı, şimdi ise az mutlu mekanlar...	katlanır sandalyeler anlam samimiyet mutlu mekan günümüz standart masa, sandalyeler yabancılaşma az mutlu mekan
Görüşmeci 3:Şehrin tam göbeğinde daha sembolik, her kesimin, her etnik grubun bulunduğu ama daha çok ticaret merkezi olduğu için geçmişte daha çok gayrimüslimlerin ekonomik üstünlüğünün yer aldığı bir alan...şehre dışarıdan gelenlerin buluşma noktası...Son birkaç yıl önce yapılan uygulamanın postmodern , tarihi dokuya aykırı kullanılan malzeme...Kültürünü ve kimliğini şehir kendi üretir, insan dışlanarak koruma olmaz, yaşama kültürü devam etmeli...kente dair belleğinizde bir şeyler kapatıyorsunuz...Ortak dinlenme mekanlarının kullanıcılarla, insanlar ve mekanlar arasındaki bağdan bahsediyorum, yapılan düzenlemelerle o bağ kalktı...Ruhuma indirilmiş bir darbe...ilişkisini kopardı...	geçmiş sembolik her etnik gruptan insan ticaret merkezi (gayrimüslimlerin ekonomik üstünlüğü) buluşma noktası günümüz postmodern malzeme tarihi dokuya aykırı dışlanma (insan-mekan arasındaki bağın kopması)
Görüşmeci 4:...meydanın boyutu yoktur, yönü de yoktur,meydana girince boyuttan arınırsın, her noktası senindir, kendini nerede rahat ve güvende hissedersen orada oturur ya da ayakta durursun...geçmişte 1870'lere ait bir fotoğraf meydanı anlatan tam da böyle bir yer... herkes tarafından özgürce kullanılırdı. Belediyeden özellikle de Cumhuriyet Bayramlarında havai fişek gösterileri yapılır, Boztepe'den askerler yürüyüş yapar, üstü açık arabalarla da geçiş törenleri düzenlenirdi. ...şehir halkı meydana yaya iner, çay içerdi. Belediye binasının önündeki düzlükte dans gösterileri yapılırdı...Trafikten arındırıldıktan sonra daha iyi ancak, o kadar bölündük ki, meydan kavramını yitirdi.Meydanda koşarsın, top oynarsın, miting yaparsın...Ancak günümüzde bu alanlar kısıtlandı.Meydan ile park kavramı karıştırılıyor...Araç sayısı arttıkça meydanları yitirdik. 50'li yıllarda araç olmadığından şehir halkı meydana iner, çay içer vakit geçirirdi.Günümüzde ise zaman geçirmek için uğrak yeri oldu sadece...Eskiden bu alanlar huzurlu, gidilesi alanlardı ancak şimdi, gürültülü, zorunluluktan gidilen adeta bekleme salonuna dönüştü...meydanı geçiş amaçlı kullanıyorum...	geçmiş boyut yok yön yok her noktası senin rahat hissetme güvende hissetme özgürce kullanım havai fişek gösterileri askeri yürüyüş geçiş törenleri yaya ulaşım çay içmek dans gösterileri huzurlu gidilesi günümüz bölünmüşlük kısıtlanma uğrak yeri gürültülü zorunluluktan gidilen

Tablo 12'nin devamı.

	bekleme salonu
Görüşmeci 5:...zeminde çakıl taşlarıyla, çiçekleriyle Meydan doğal bir parktı. Bahçeli sıralı evler Meydan'dan Arafilboyu güzergahı boyunca çömlekçiye kadar inerdi...hiç biri kalmadı...yok oldu gittiler...yerini betonlaşmış, yapay şeyler aldı...	geçmiş çakıl taşları çiçekler doğal bahçeli sıralı evler günümüz yok olmuşluk betonlaşmış yapay
Görüşmeci 6:... Çınar ağacı altında hamallar aşık oyunu oynar, çocuklar misket yuvarlardı. . Meydan için önemi olan kapalı çarşı niteliğinde Anadolu Hanı'na atlar, deve kervanları gelir, Han'ın üstünde konaklar, alt katında hayvanlar bırakılırdı.. Taşbaşı'ndan yukarı meydana çıkan yolu vapurla limana gelenler kullanırdı. . Meydan parkının içerisinde tiyatro oyunları sergilenirdi...Cumhuriyet Bayramları günlerce kutlanır, köyden gelenler, şehirdekiler katılır, davullar, zurnalar çalınır, horonlar oynanır, kutlamalar sabaha kadar sürerdi. Çok aktif kullanılan Sümer Sinemasında tiyatrolar, sinemalar izlenir,açık hava sineması olarak işlev gören Yıldız Sineması da hem tiyatro hem sinema olarak kullanılırdı.Bugünkü Doktorlar işhanının olduğu yer de yine açık hava sinemasıydı. Meydan'ın içinde havuz, teneke masalar ve katlanır sandalyeler vardı. Komşuluk ilişkileri, bağlılık çok güzeldi. Meydan'da birçok konsolosluk binası vardı...Eskiden güzeldi, gelenekseldi...Şimdi ise güzel değil, bize ait değil...Komşuluk ilişkileri, paylaşımlar çok güzeldi, bağlılık vardı...Günümüzde ise kimse birbirine selam bile vermiyor...Bahçeli evler, meyve ağaçları, taşlık alan her biri yıkıldı, yok oldu...Meydana gitmem şimdi...	geçmiş çınar ağacı aşık oyunu (hamallar) misket oyunu(çocuklar) Anadolu Hanı deve kervanları tiyatro oyunları bayram kutlamaları horon açık hava sinemaları havuz katlanır masa sandalyeler komşuluk ilişkileri bağlılık güzel geleneksel günümüz güzel değil bize ait değil selamlaşmamak yok olmuşluk
Görüşmeci 7: ...Meydan Parkı şimdikinden daha gerideydi. Bugünkü haliyle biraz daha öne kaydı. Askeri geçit törenleri o güzergah üzerinde yapılırdı. Daha büyüktü. Meydan deyince aklıma Belediye'nin önünde idam edilen infaz sahneleri geliyor... arkadaşlarımızla toplanır ağaçların meyvelerinden yerdik. Oturma ve sohbet yeriydi Meydan. Sonraki yıllar havuz yapıldı. İskenderpaşa camiinin önünde yer alan Çınar ağacının üzerinde Sığırcık kuşları vardı.Bütün eğlenceler, Bayramlar özellikle de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları Meydan'da yapılırdı.	geçmiş askeri tören daha büyük infaz (ağaçlardan meyve yemek) oturma sohbet havuz çınar ağacı bayram kutlamaları

Tablo 12'nin devamı.

Horon ekipleri gelirdi...geçitler düzenlenirdi. Geçitlerin ardından Belediyenin balkonundan barutlu tüfek atarlardı...Her şehrin yerlisi asildir...Bize ait olan şeyleri muhafaza edemiyoruz, kayıp gidiyorlar...Şehir kültürüne alışamayanlar hala alışmadılar...yozlaştık...Kolay değil bana göre en az yedi göbek oturmalı bir şehirde...Geçmişte insanlık vardı, kardeşlik, komşuluk, arkadaşlık, paylaşım, sohbet vardı... Paylaşım hepsi ortadan kalktı...yabancılaştım...meydana gitmiyorum... <u>Görüşmeci 8:</u> ...Trabzon'un merkezi Meydan'dı. Sinema, tiyatro vb. bütün etkinlikler Meydan'da toplanmıştı. Sümer Sinemasında her hafta sonu Türk Sanat Müziği, Box ve güreş müsabakaları tertip edilirdi. Bugünkü İstikbal'in olduğu yer Kristal Kahvesiydi. Hemen arkasındaki boş araziye tiyatrolar gelirdi. Bugünkü Doktorlar İşhanı Açık Hava Yıldız Sinemasıydı. Bugünkü İpekyol İş merkezinin altında sinema vardı, tiyatro gösterileri verilirdi. Cumhuriyet Bayramları büyük bir coşkuyla Meydan'da kutlanır, horonlar oynanırdı. Askeri Fener Alayı Erdoğdu Sarıkışla'dan ve Kalepark'tan gelir yürüyüş yapardı. İtalyan, Alman, İran Konsolosluğu (günümüzde mevcut) 10-15 konsolosluk Meydan'da toplanmıştı. Maraş Caddesine çıkan köşe Şems oteli ve altı lokantaydı. Nargile kahvehaneleri oldukça fazlaydı .Şehirde Trabzon'un kentlisi bulunurdu. Bahçeli, bahçesinin içinde havuzu olan, mandalina, karayemiş,limon, nar ağaçlarıyla süslü eski taş binalar vardı. Meydan Parkı çakıl, çim, ağaçlarla ve teneke masalarla ahşaptan sandalyelerle doğal bir görünüm sunardı. Çay ocağı Sümer Sinemasının hemen altındaydı. Şems Otelinin arkasında ayakkabı boyacıları yer alırdı. Cumhuriyet Bayramları ağırlıkta olmak üzere Belediye binasının ve Sümer Sinemasının önü tamamen dolar, horon ekipleri gelir, kutlamalar düzenlenirdi...eski bayram etkinlikleri, spor, tiyatro, sinema hiç biri kalmadı...Meydan parkı daha büyüktü, küçülttüler, yeni düzenlemeyle biraz daha büyüdü...	horon geçit törenleri (insanlık,kardeşlik, komşuluk,arkadaşlık) paylaşım sohbet günümüz (bize ait olanı muhafaza edememek) yozlaşmak paylaşım yok yabancılaşma geçmiş merkez (bütün etkinliklerin toplandığı alan) müzik dinletisi (box ve güreş müsabakaları) tiyatrolar (açık hava yazlık sinema) bayram kutlamaları horon (askeri fener alayı yürüyüş merasimi) Şems Oteli nargile kahvehaneleri kentlisi şehirde (bahçeli, havuzlu, meyve ağaçları olan taş binalar) çakıl, çim, ağaçlar teneke masa ahşap sandalye doğal ağaç altı oturma saygı dolu sevgi dolu anlaşılır

Tablo 12'nin devamı.

Günümüzde meydan dolmuşların durak yeri oldu adeta...Eskiden ağaçların altında otururduk,şimdi ise farklı örtülerin altında oturur olduk...Sevgi doluydu, saygı doluydu...Saygı kalmadı, insanlar eskiden birbirine saygılıydı...Bir karmaşa var, eskiden daha anlaşılırdı şehir... Pek kullanmıyorum, geçiş güzergahı... Görüşmeci 9:...şimdikinden daha büyüktü...Türkiye'de ilk opera binası olan Sümer Sineması buradaydı...1958 yılında büyük bir talihsizlikle yıkıldı...eskiden daha yeşildi...çok güzeldi...Betonlaşmamıştı...çakıl taşları vardı zeminde...Bütün insanlar şık kıyafetleriyle Taksim meydanına gelir, oraya doldururdu...sahne kurulurdu...İstanbul'dan gelen heyetler konserler verirdi,bizler de dinlerdik...Bütün masalar dolardı, çağdaş görünümlü insanlar...Bir kültür şehriydi Trabzon.....eski günlerini bilenler, Trabzon'un bugünkü halini görünce şaşırıyor...Bizler o günleri gördüğümüz için, bugüne çok üzülüyoruz...Trabzon imara açıldıkça büyüdü, çok değişti, ama ben o eski Trabzon'u özlemle anıyorum...Bugün her yeri betonlaştırdık...ağaçları kurutur olduk...eskiden bambaşka bir havası vardı, evler iki ya da üç katlıydı, bahçe içerisindeydi, her evin bahçesinde meyve ağaçları vardı...Sosyal hayat bugünkünden çok ilerdeydi...sohbet vardı, birbirine insanlar kibar ve nazik davranırdı, herkes birbirine selam verirdi...Eskiden Trabzon ipekyolu ticaret merkeziydi, Erzurum'a demir yolu yapıldıktan sonra Trabzon kentinde bulunan insanlar, büyük firmalar daha büyük şehirlere göç ettiler...Göçün yerini kırsal kesimden gelenler doldurdu...Böylece şehir kültürü kayboldu...Gençleri yetiştiren, eğitim veren Halkevleri vardı...konser dinletileri yapılır, operetler yetiştirilir, tiyatro ve sanata büyük ilgi duyulurdu.Ancak bugün tiyatroya bile gidilmiyor...paylaşım vardı...Komşuluk vardı... şimdi kimse birbirini tanımıyor... Şimdiki nesil geçmişini bilmiyor, okumuyoruz da...Gençlere geçmişi, tarihi aktarmalıyız...Eskiden havuz başında arkadaşlarla oturup sohbet ettiğim bu yeri bugün geçiş amaçlı kullanıyorum...Şehirleri şehir yapan, onlara kimlik kazandıran içinde yaşayan insanlardır...Yurtdışı örneklerinde kültür her şeyin önünden gelir, eskiyi koruyup, muhafaza ediyorlar, aslına uygun restore ediyorlar.Bu bir kültür olayıdır işte!O günkü Trabzon'la bugünkü Trabzon çok değişti, çok farklı...Gönül isterdi ki bu değişiklik eski haliyle korunsaydı...Gelişme olurken korunarak büyüseydi...	günümüz	(bayram kutlamaları kalmadı) (spor, sinema, tiyatro kalmadı) dolmuşların durak yeri (farklı örtülerin altında oturma) saygı kalmadı karmaşa
	geçmiş	daha büyük ilk opera binası (Sümer Sineması) daha yeşil zeminde çakıl taşları şık kıyafetli insanlar konser dinletileri çağdaş görünüm kültür şehri
	günümüz	üzüntü geçmişe özlem betonlaştırdık
	geçmiş	iki, üç katlı bahçeli evler, meyve ağaçları sosyal hayat sohbet kibar ve nazik selamlaşmak
	günümüz	göç (kaybolan şehir kültürü)
	geçmiş	Halkevleri konser dinletileri operetler tiyatro ve sanata ilgi paylaşım komşuluk (havuz başında sohbet)
	günümüz	geçiş amaçlı çok farklı

Tablo 12’nin devamı.

	korunsaydı	
<u>Görüşmeci 10:</u> ...aylar öncesinden bayram kutlamalarına hazırlık yapılırdı...horonlar oynanırdı...günlerce kutlamalar sürerdi...Deve kervanları Yeşilyurt otelinin önünde dinlenirlerdi...Şimdiki Ulusoy binasının önünde Şems oteli ve şadırvan vardı...iki kapısı vardı meydan parkının, akşam kapanırdı, zemini çakıldı, Opera binası (Sümer sineması), çiçekler harikaydı...Şimdi daha yapay, betonun üstünde ağaçlar kuruyor...Ben yenilikten yanayım ama, bugünkü değişim de çok hızlı gerçekleşiyor...eskiden göç yoktu, Trabzon’da kentli vardı...Paylaşım vardı, komşuluk vardı...Ben hikayelerle büyüdüm...Paylaşımlar azaldı...Daha doğal, daha yeşildi...Her evin bahçesinde meyve ağaçları, mandalinalar...şimdi yoğunluk, kirlilik var...Sinemalar vardı, yazlık sinemalar vardı...Anadolu Hanı, Suluhan...Suluhan ortası açık biravluydu, etrafında dükkanlar bir, iki katlı...Paylaşım kalmadı...Eski Trabzonluların yerlisinin çoğu yok...büyük şehirlere göç oldu...Kırsal kesimden de kente göç oldu...civar şehirlerden, daha da yüksek köylerden kente göçler oluyor...12 sene dedem, 42 sene babam, 56 senedir de ben işletiyorum bu müesseyi...dolayısıyla işletmem burada olduğundan geçiş amaçlı kullanıyorum...idamlar olurdu...	geçmiş horon deve kervanları Şems Oteli çakıl zemin	bayram kutlamaları Yeşilyurt oteli Şadırvan iki kapısı Sümer Sineması çiçekler paylaşım komşuluk doğal yeşil bahçeli evler meyve ağaçları sinemalar Anadolu Hanı Suluhan
	günümüz	göç geçiş amaçlı paylaşım kalmadı yapay beton hızlı değişim
<u>Görüşmeci 11:</u>...meydan daha büyüktü...üstten ve alttan daralttılar... her yer açıktı, rüzgar sirkülasyonu vardı...şimdi her yer kapandı, sirkülasyon kalmadı...değişimden hiç memnun değilim... Metropol şehri dediğimiz yer, liman kenti, kültür kenti dediğimiz yer yok oldu... herkes geçmişini özlemle anar, ancak bizde her şey kayboldu, her şey değişti...hiç bir şey eskisi gibi kalmadı...Yurtdışında böyle değil, koruyarak gelişim oluyor... her evde insanlar ud, piyano çalardı...şimdi yok...değişimden hiç memnun değiliz...her yeri doldurduk, her yer yol oldu...şimdi meydan buluşma yeri oldu...eskiden ise şık kıyafetleriyle insanlar gider, oturur, müzik dinler, sohbet ederdi...eskiden çok özümserdik, daha bizden, daha bize ait gelirdi...şimdi çok yabancı geliyor her yer...bizden değil...	geçmiş	daha büyüktü her yer açıktı her evde ud, piyona şık kıyafetli insanlar müzik dinletisi sohbet daha bizden bize ait
	günümüz	daralttılar her yer kapandı yok oldu kayboldu eskisi gibi kalmadı

Tablo 12'nin devamı.

Görüşmeci 12:...üst ve alt yol daha genişti...üst ve alt yoldan daralttılar...eskiden daha büyüktü meydan...Şems oteli, şadırvan vardı...hemen arkasında ayakkabı boyacıları...Sümer sineması vardı, ilk opera binası...58'de yıkıldı... konser dinletileri olurdu...bayram törenleri, geçiş merasimleri, fener alayı...orası merkezdi...herşey orada başlar, orada biterdi...nargile içtiğimiz, çay içtiğimiz kahvehaneler vardı...yolun üst tarafında Güzelbahçeler...Türkiye'nin en güzel şehriydi...en rezalet şehri oldu...tabela kirliliği, yoğunluk var... 12-13 konsolosluk vardı Trabzon'da...Halkevlerinde bayanlar tenis oynardı...kentli büyük şehirlere göç etti...kırsaldan da kente göç oldu...artık şehirde yaşayanlar Trabzon'un yerlisi değil...yabancılaştık, kimse birbirini tanımıyor... meydana gider güzel takım elbiseli aileler oturur, sohbet ederdik...şimdi betonarme, şehrin dokusu bozuldu...çok kalabalık...	memnun değilim her yeri doldurduk yabancı bizden değil geçmiş daha geniş daha büyük Şems oteli Şadırvan ayakkabı boyacıları Sümer sineması konser bayram törenleri merkez en güzel takım elbiseli sohbet Halkevleri günümüz rezalet tabela kirliliği yoğunluk göç yabancılaştık betonarme şehrin dokusu bozuldu
Görüşmeci 13:...Şems otelini iyi anımsarım, bayram törenlerinde okul öğretmenleri onun etrafından dolandırır, yürüyüş yapardık...park daha büyüktü...alttan ve üstten daha daralttılar...cıvıl, cıvıldı o zamanlar...herkes şık kıyafetleriyle oraya giderdi... Opera binası (Sümer sineması) ordaydı...Bugünkü değişimden hiç memnun değilim...ah eski günler olsa da yaşasak!..bu medeniyet değil, rezalet!..Doğa yok oldu, yeşil yok oldu...küstürdüler...idamlar olurdu...	geçmiş Şems oteli bayram kutlamaları daha büyüktü şık kıyafetler Sümer Sineması günümüz memnun değilim rezalet doğa yok yeşil yok

Tablo 12'nin devamı.

Görüşmeci 14: ...Şems oteli, şadırvan... bayram törenlerinde geçiş merasimi, yürüyüş...park daha büyüktü o zamanlar...havuz başında oturur sohbet ederdik... aileler oraya giderdi...Opera binası (Sümer sineması) ordaydı...Bugünkü değişimden hiç memnun değilim...Doğal bulmuyorum, yeşil yok oldu... yeşille olan, doğallıkla olan bağımızı yok ettiler...	geçmiş	Şems oteli Şadırvan bayram törenleri daha büyüktü havuz başında sohbet Sümer sineması
	günümüz	memnun değilim doğal bulmuyorum yeşil yok bağımızı yok ettiler
Görüşmeci 15:Meydanda Suluhan ortası açık, geniş bir avlu, etrafında bir, iki katlı dükkanlar...bayram kutlamaları meydanda yapılırdı, horonlar oynanırdı, geçiş merasimleri düzenlenirdi...sinemaya giderdik...daha sadeydi o zamanlar...şimdi daha karmaşık...insanlar birbirine daha saygılıydı... paylaşım vardı...çok göç verdik, civar köylerden, şehirlerden göç aldık... eskilerden nerdeyse kimse kalmadı... yabancılaştık...	geçmiş	Suluhan bayram kutlamaları horon geçiş merasimleri sinemalar daha sade saygı paylaşım
	günümüz	daha karmaşık göç yabancılaştık
Görüşmeci 16:...binalar bugünkü gibi çok yüksek değildi...tek katlı binalar, seyrek ve bahçeli evler...bakınca her yeri rahatça görürdük...şimdi çok katlı binalar, görüş alanımızı kesti, hiç birşey göremez olduk...Meydanda Suluhan ortası açık, geniş bir avlu, etrafında bir, iki katlı dükkanlar...bayram kutlamaları meydanda yapılırdı, horonlar oynanırdı, geçiş merasimleri düzenlenirdi...sinemaya giderdik...at arabaları vardı, yaya ulaşımı vardı...daha sade, daha gelenekseldi o zamanlar...şimdi daha karmaşık, eskiden yapılaşma daha bize aitti, şimdi modern ama bize ait değil, estetik değil...insanlar birbirine daha saygılıydı, yardımseverdi...paylaşım vardı...yabancılaştık...çok yoğun ve kalabalık...tanıdık gelmiyor artık...	geçmiş	tek katlı binalar seyrek, bahçeli evler Suluhan bayram kutlamaları horonlar geçiş merasimi sinema daha sade daha geleneksel saygı yardımsever paylaşım bize ait

Tablo 12'nin devamı.

	günümüz daha karmaşık bize ait değil yabancılaştık yoğun kalabalık tanıdık değil
Sözlü anlatım 1: ...Meydandaki ünlü Yıldız Sinemasıyla belediye arasındaki aralıktan ağır yüklü kamyonların zar zor geçtiğini anımsıyorum...Meydan kentin gözdesiydi; kentti, kültür ve sanattı, tarihti, parktı, okaliptüs, manolya ve çınardı; sinemalardı, Suluhan'dı, fotoğraf stüdyolarıydı,otellerdi (Özer,2011)...meydan, Trabzon Lisesinde öğrenim gördüğümüz yılarda bütün okulların katıldığı ulusal bayram törenlerinin yapıldığı yerdi...60'lı yıllarda anımsadığım meydan bayramlarda binlerce insanla tıklım tıklım olurdu...29 Ekim Cumhuriyet Bayramı tatil süresi iki buçuk gün olurdu,başlarında öğretmenleriyle öğrenciler geçerdi, askeri araçların ardından esnaf ve zanaatkarların geçişi büyük bir alkışı da beraberinde getirirdi...Ulusal bayramların yanı sıra Trabzon'un kurtuluş günü olan 24 Şubat da görkemli bir şekilde meydanda kutlanırdı ...meydanın bir dönemki halini görmeyenler, orayı en güzel anlatan hiç şüphesiz Sümer sinemasıdır...Bugün kimi Avrupa kentlerinde görebileceğimiz mimari doku olan Sümer sinemasından, önüne kimi zaman atları, at arabalarını, yük taşıyanları, okul yolunda gençleri gösteren görüntüler kalmıştır bize... o sinemanın önünden kentin güneyine bakıldığında bir zamanlar Fatih parkı olarak nitelenen yerle birlikte hemen üst kesiminde yer alan Boztepe görünürdü...Şimdi bu noktaya gidin bakın ufkunuzun nasıl da yok edildiğini içiniz sızlayarak yaşayacaksınız...1920'li yıllarda Taksim meydanında Mehmet Lami Efendi Lokantası, Cihan Lokantası, Kırım Letafet Lokantası ve Ferah Lokantası bulunurdu.Ferah lokantasında piyona eşliğinde yemek yenirdi...yine o yıllarda Sümer sinemasında sessiz film gösteriminden önce piyona ve keman eşliğinde müzik dinletisi verilirdi...Trabzon Belediye binası ile Taksim Meydanı arasında yer alan özgün bir mimariye sahip bu bina 1958 yılında yıkılmıştır... Meydana anlam katan yerlerin başında park gelir...50'li yıllarda parkın zemini çakıl taşlarıyla döşenmişti...başlangıçta hasır koltukların, beyaz örtülü masaların yer aldığı parkta, sonraları açılır kapanır demirden sandalyelere yer verildi...Parkın her iki tarafında kapılar vardı.Gece kapanan bir yerdi burası...Girişte ve çıkışta büfeler parkın estetiğiyle uyum içindeydi...Oradaki sarmaşık gülleri parka ayrı bir güzellik katardı.	geçmiş kentin gözdesi Suluhan fotoğraf stüdyoları oteller bayram törenleri geçmiş kentin gözdesi sanatı tarihi Suluhan fotoğraf stüdyoları bayram törenleri Sümer sineması piyano eşliğinde yemek çakıl taşları hasır koltuklar beyaz örtülü masalar (açılır kapanır demir sandalyeler) iki tarafında kapılar büfeler uyum sarmaşık gülleri

Tablo 12'nin devamı.

Park çoğu aydının, öğrenci kesiminden pek çok gencin soluklandığı yerdi...Meydan zaman içinde sanat konulu sergilere de mekan olurdu...Atatürk heykelinin bulunduğu alanda her mevsim ışıl ışıl çiçekler yer alırdı...Bir zamanlar meydanda o yıllardaki Millet Bahçesinde yaz mevsiminde sahne gösterileri yapılırdı. Kısa bir sürede buraya bir sinema makinesi kurularak film gösterildiği bilinir.O yıllarda bahçenin orta bölümünün dört tarafı perdelerle çevrilir, bu bölüme kurulan sahnede gösteriler yapılır,konserler verilirdi (1930'lu yıllar)...Parkın giriş ve çıkışında demir işlemeli özgün kapılar vardı...50'li, 60'lı yıllarda parkın güney tarafında yer alan kocaman oval bir havuz ve içerisinde kırmızı balıklar vardı. Havuzun özgün bir fıskiyesi vardı, fıskiyeden püsküren sulara güvercinlerin kanat çırparak daldıklarını iyi anımsıyorum...Meydan her dönemde farklı kesimlerin soluklandığı yerdi.Bir grup kişi koca çınarın altında yıllar boyu politika üretmiştir...Atatürk heykeli 1950'de getirilmiş ve Taksim meydanına kurulmuştur...Kuzeyde Gazipaşa caddesi ile meydanın kesişme noktasındaydı Şems Oteli...Güneye bakan cephesinin önünde ayakkabı boyacıları yer alırdı...İçinde su çıktığı için adını buradan alan Suluhan Erzurum yoluna düşen deve kervanlarının, araba koşulu atların gerekli suyu aldıkları yerdi...Suluhan'ın Maraş caddesine bakan tarafında alttan merdivenlerle çıkılan bir bölümü vardı, burada müşterilere nargile verilirdi...Meydan parkındaki havuzda balıkları izlemek, çay içmek, o günlerden bilincimde kalmış birkaç siyah beyaz fotoğraf karesidir...Yeşilyurt oteli yapımı 1885 yılı olarak belirtiliyor...Yeşilyurt'un hemen hizasında Anadolu Hanı vardı. Suluhan ve Anadolu Hanı meydanda tarihle kucaklaştığı iki mekandı.Anadolu Hanı tarihe kaldırılan balyozla yıkıldı, ortasından Otel Kalfa fışkırdı...Düzgün kesme taştan yapılmış iki katlı Anadolu Hanın üst katına taş merdivenlerden ulaşılırdı...Bugün Yeşilyurt Otelinin de bulunduğu sıranın Kalepark'a uzanan kesiminde Cihan Oteli durur.Binanın sonradan eklenen en üst katının alt katlarla bir uyumsuzluğu olsa da Trabzon'un geçmişine tanıklık etmiş bir bina olarak rüzgarı üç yol ağzında estirmeyi sürdürüyor....Kalepark'a giden yolun kavşağında demir balkonlara sahip görkemli bir otel vardı: Şafak Oteli, çoğu oteller gibi onun da her katında günler geçirmiş iki yüzyılın nice insanından taşınan anılar, zamanın tozlarına karıştı.	sergi alanı sahne gösterileri film gösterimi konser dinletileri özgün kapılar oval havuz fıskiye çınar ağacı Atatürk heykeli Şems oteli ayakkabı boyacıları Suluhan nargile (havuzdaki balıkları izlemek) çay içmek Yeşilyurt oteli Anadolu hanı Cihan oteli

Tablo 12'nin devamı.

Bugün tümü yıkılıp gitmese de değişen her şey gibi o da suskunluğa gömüldü...Parkın Uzunsokağa bakan kesiminde dolmuş taksiler yer alırdı...Meydan'da Belediyenin hemen karşısında tarihi bir bina görürüz...1931'den 1971'e değin 40 yıl otel olarak işletilen bu bina, Trabzon'un yıkılmayan, ayakta kalan kent içi kültür varlıklarından biridir...Selamet oteli olarak işletildiğini iyi biliyorum...Meydanda mimarisiyle özgün bir görüntü oluşturan bir zamanların Halk Kütüphanesi, bugün Trabzon Gazeteciler Cemiyeti olarak kullanılmaktadır.1824 tarihinde yapıldığı vurgulanan binanın,kimi kaynaklarda 1927'de kütüphane olarak halka açıldığı belirtilir...Bir yanıyla önündeki koca çınara, bir yanıyla İskenderpaşa Camisine el veren belediye binası kimi kaynaklarda 1882 yılında İtfaiye ve posta binası olarak yapıldığı ifade edilmektedir...İskenderpaşa Camisi, Trabzon'da üç kez valilik yapmış olan İskenderpaşa tarafından 1529 yılında medresesi ile birlikte yaptırılmıştır.Medrese ile Caminin batısında bulunan mezarlık, yol geçirme çalışmaları sırasında yıkılmıştır...Zaman içerisinde caminin avlusunda bulunan medrese yıkılmış, batı yönündeki haziresi de kaldırılmıştır... Çocukluğunuza, onun süreği gençliğinize tanık mekanların zaman içinde bir bir yok olması, kentle aranızda kurulan duygu bağını koparıyor; sizi biçimleyen kente yabancılaşmanıza yol açıyor. Kentin kalbi olarak nitelenen alan, toplumsal değişimle başkalaşınca, oraya tanıklık eden kişilerin anıları da zamanın tozlarına karışıyor (Özer, 2011).	günümüz geçmiş günümüz	değişen her şey gibi Selamet oteli (Gazeteciler cemiyet binası) çınar ağacı İskenderpaşa cami medrese mezarlık duygu bağının kopması yabancılaşma toplumsal değişim başkalaşma
<u>Sözlü anlatım 2</u>: ...Trabzon'da ulu ağaçlarla süslenmiş bir meydanın kenarlarında kalabalık ve dumanlı kahveler vardı.Günümüzde Trabzon'u modernleştirmişler ve modern hal, eskisinden güzel olmamış (Özer, 2011).	geçmiş günümüz	ulu ağaçlar dumanlı kahveler modernleşme güzel değil
<u>Sözlü anlatım 3:</u>...kentin kültürlü insanı, çoğu kez ikinci, üçüncü dili alırdı yedeğine...Nar bahçeleri, zeytinlikler, incir ve karayemiş ağaçları kentin gerdanında birer mücevher gibiydi (Özer, 2011).	geçmiş	kültürlü insan meyve ağaçları
<u>Sözlü anlatım 4:</u> ...Milli mücadele dönemiyle ilgili anılarında bahsi geçen Şems Oteli, Çar sarayına mensup prenslerin, büyük küçük rütbede generaller, asilzadeler, fabrikatörlerin kaldıkları yer...Şems oteli, Taksim meydanı ve daha topluca oturduğumuz yerlerin her köşesi bugün dile gelse tarihi vesika olacak binbir şeyleri anlatırdı... (Aksoy,2008)	geçmiş	Şems oteli

Tablo 12'nin devamı.

Sözlü anlatım 5: ...Babam, Ahıska Türklerindendi.Onlar da göçmen olarak Trabzon'a yerleşmişler, mesleği ticaretti. Evimizden çıkardım, Taksim meydanına ulaşırdım.Taksim meydanının belleğimden hiç çıkmayan görünümü İran'dan gelen deve kervanlarının oluşturduğu durumlardır...fırınlardan yeni çıkmış Trabzon ekmeğinin iştah açıcı kokusunu soluyarak kentin tek sineması olan Sümer Sinemasının yanından parka girere, biraz çiçekler, ağaçlar arsından, bazen de parkın karşısındaki kent kitaplığının önünden geçerek Uzunsokağa girerdim... (Çapa;Çiçek, 2004)	geçmiş	deve kervanları fırınlar Sümer sineması çiçekler ağaçlar kent kitaplığı
Sözlü anlatım 6:...Taksim meydanı bütün caddelerin toplandığı yerdir...eğlencelerin en güzeli, en seviyelisi burada yapılırdı...sazlar, operetler...Trabzon'un en zarif hanımları, en centilmen beyleri buradan geçmiştir...Burası saygı telkin etmiştir...parkın güney kısmı gençlerin, kuzey kısmı hürmete layık yaşlıların yeriydi...çok geniş bir havuz vardı...insanlar etrafında oturur, sohbet ederdi...radyo, ajans haberleri buradan dinlenirdi...parkın alt kısmı Şems otelinin müşterilerine ayrılmış bir yerdi sanki...saygı ve medeniyet vardı...parkın güney kısmında, manolyanın altında liseliler tavla oynardı...parkın içine satıcı giremez, etrafından dolaşırdı...doğu kapısı ve batı kapısının arasında bir tek kişi sigara içmezdi... Belediyenin önünde gösteriler düzenlenirdi...dini ve resmi bayram kutlamaları yapılır, okullar yürüyüş merasimi düzenler, havai fişekler atılırdı...Kutlamalar gece devam ederdi...Geceyi renklendiren insanlar genelde mahalli kıyafetlerle mahalli oyunları oynayan kişilerdi...resmi geçitler olurdu...zevkle seyrettiğimiz gösterilerdi bunlar...Askeri birlikler bando eşliğinde geçiş yapardı (Bal, 2011).	geçmiş haberleri doğu kapısı	en güzel eğlence en seviyeli eğlence sazlar,operetler zarif hanımlar centilmen beyler saygı çok geniş havuz sohbet radyo, ajans Şems oteli saygı, medeniyet batı kapısı bayram kutlamaları yürüyüş merasimi havai fişekler askeri birliklerin geçişi
Sözlü anlatım 7: ...45'li yıllar...o yıllarda Meydan parkı şehirlinin öğleden sonra vakit geçirmek, akşam yemekten sonra soluklanmak için tercih ettiği bir mekandı.Hanımefendiler, beyefendiler orada soluklanır, ailece güzel zaman geçirirlerdi...açılır, kapanır demir sandalyeler ve demir masalar vardı. Yerler küçük çakıl taşlarıyla döşeliydi...yıkılan opera binası kışlık Sümer sinemasıydı...bugünkü gazeteciler cemiyet binasının olduğu cadde üzerinde gazeteci Kenan Abi'nin dükkanı vardı, gazeteleri, kitapları, dergileri	geçmiş ettiği Sümer sineması	şehirlinin tercih hanımefendiler beyefendiler (açılır kapanır demir sandalyeler) çakıl taşları

Tablo 12'nin devamı.

ondan alırdık...bana göre şehrin kültürüne yaptığı işle yön veren biriydi...aylar öncesinden bayram kutlamalarına hazırlıklar yapılırdı...gündüz süslenen alan, okulların geçiş merasimiyle renklenirken, gece askeri fener alayı ellerinde meşalelerle katkı sağlarlar, bandolar eşliğinde marşlarla halkı coştururlardı...horon saatlerce sürerdi...Şehirli hanımlar şık giyerlerdi...o yıllarda şehir bütün güzelliğiyle yaşıyordu, imar yozlaşması yoktu...Suluhan şimdi yerinde çok katlı bir işhanı...60 yılından sonra Trabzon'daki insan profilinin değişimi sonucu o en antik söylemlerin yerini daha kırsal, daha civar yerleşim birimlerinden gelen unsurların anlatılarının aldığını gözlemledim.Trabzon'un en eskilerinin çoğu bugün büyük şehirlerde, dağınık yaşıyorlar...gecelerde misafirler toplaşır, ikramlar yapılır, oyunlar oynanır, sohbetler edilirdi...keten helva saatlerce hazırlanır, yemesi ertesi güne kalırdı...Değişim rüzgarı o kadar hızlı estiki çok azımızın geçmişinde yer alan mekanlardan geriye birşeyler kaldı.Bu nedenle çoğu yerde, içim sızlayarak, nerede o eski günler serzenişinde bulunuyorum...bugün artık yerinde olmayan bir şehir, bu dünyadan silinip gidene dek benimle yaşayacak olan (Üçüncüoğlu, 2012).		bayram kutlamaları geçiş merasimleri askeri fener alayı bandolar horonlar şehirli hanımlar şık Suluhan paylaşım sohbet ikram
	günümüz	hızlı değişim içim sızlayarak yerinde olmayan
<u>Sözlü anlatım 8:</u> ...yok edilen mimarı dokusu, sığlaştırılmaya çalışılan sosyal yaşamı ile bir Trabzon...binlerce yıllık kültür tarihine sahip, nice bilim, sanat, edebiyat, düşün insanına kucak açmış, ticari, sosyal zenginliği ile ülke ve dünyada adını duyuran Trabzon...Trabzon'un kent olgusu bağlamında geçirdiği değişim ve bu değişimin yaşantı kültürüne etkileri oldu...beni ben yapan, yaşantılarım ve o yaşantıyı bölüştüğüm, paylaştığım insanlar ve mekanlardır...söz ettiğim aidiyet duygusu da budur...Trabzon kendine has özellikleri ile kimliği olan bir şehirdi, yazık ki bu kimlik giderek yok olmakta, şehir sıradanlaşmakta, hatta çirkinleşmektedir...60'lı yıllarda Taksim meydanında okul öğrencilerinin bayram kutlamalarında geçiş törenleri düzenlenirdi...Bugünün teknolojisi ile bakıldığında inanılmaz gibi geliyor ama, evlere henüz televizyonun girmediği o yıllarda, sinemalar büyük bir sosyal işlev görmekteydi...Sümer sineması...o güzelim yapıyı, tarihin el ve ayak izlerini taşıyan sinemayı yaşatmayı beceremedik.Trabzon'da insan eliyle yıkılan, yeniden yapılan, yapılırken de tüm yaşanmışlığını, doğallığını ve elbette estetik boyutunu yitiren pek çok yapı mekan gibi Sümer Sineması da o dönemi bilen insanların anılarında yaşıyor artık...	günümüz	(yok edilen mimari doku) (sığlaştırılan sosyal yaşam)
	geçmiş	sosyal zenginlik paylaştığım insanlar paylaştığım
	mekanlar	aidiyet duygusu kimliği olan
	günümüz	yok olan kimlik sıradanlaşan çirkinleşen
	geçmiş	bayram kutlamaları geçiş merasimleri sinemalar sosyal işlev Sümer Sineması

Tablo 12'nin devamı.

...insanların paylaşım alanlarının giderek azalmasının miladı gibidir, televizyonun evlerimize girmesi. Önce gazinolar, sinemalar, sonra piknikler çıktı hayatımızdan...Yazık ki biz, pek çok güzellik gibi, o incelikli sevme alışkanlıklarımızı da kaybettik...sahip olduğumuz değerlerin çoğunu yitirdik.Tabii anılarımızı da...Meydanda masaların etrafında açılır kapanır tahta sandalyelerin yerinde plastik sandalyeler var artık...oysa bir zamanlar deve kervanları geçermiş buradan, alışveriş, konaklama, hanlar...Trabzon'a gelen kervanlar, bu alanda konaklarmış o yıllarda...sonraları hemen her yeri olduğu gibi burayı da yapılarla doldurmuşuz (Sezer, 2010).	günümüz	yaşanmışlığı yitiren doğallığı yitiren (estetik boyutunu yitiren) paylaşım azalması (yitirilen alışkanlıklarımız) yitirilen anılarımız
	geçmiş	(katlanır masa sandalye) deve kervanları konaklama
Yazılı anlatım 1:Trabzon'un en tanınmış meydanları Taksim meydanı, Kavak meydanı, Zağanos meydanı, Güzelhisar meydanı ve Sakız meydanıydı. 1920'li yıllarda da Trabzon'un en meşhur meydanı durumunda olan Taksim meydanında eczane, kıraathane, han, fırın, otel ve lokanta gibi birçok ticari müessese bulunuyordu (Çapa;Çiçek,2004)... Ramazan geceleri diğer aylara göre daha farklıydı, eski Ramazan gecelerine büyük bir özlem duyulmakla birlikte, 1920'li yıllarda bu aya mahsus tiyatro gösterileri ve müzik konserleri verildiği bilinmektedir... 20'li yıllarda Millet Bahçesi olarak anılan Taksim meydanının ortasında bir kameriye yer almaktaydı...Halkın gidebileceği eğlence yerlerinden biri de sinemaydı...Sinema sahipleri piyanoya kemanla eşlik ederlerdi.Bu Trabzon için önemli bir gelişme olarak görülüyordu...(Çapa;Çiçek,2004)...	günümüz yapılarla dolu	(plastik masa sandalyeler)
	geçmiş	Ramazan geceleri tiyatro gösterileri müzik konserleri
	kameriye	sinema (piyano ve keman resitalleri)
Yazılı anlatım 2: Trabzon Belediyesi 1868 yılında kuruldu.Bina bir süre postane olarak kullanıldı. Belediye olarak 1914 yılında hizmet vermeye başladı (Özdemir, 2011).	geçmiş	Belediye binası

Tablo 13.Taksim meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	Kavrama Karşılık Gelen İfadeler	
YABANCILAŞMA (günümüz)	...toplumsal karakterin ve diyalogların erozyona uğradığı...	**Görüşmeci 1**
	...kent yabancılaşıyor...	**Görüşmeci 2**
	...insan dışlanarak koruma olmaz...	**Görüşmeci 3**
	...bize ait değil...	**Görüşmeci 6**
	...kimse birbirine selam bile vermiyor...	
	...yozlaştık...	**Görüşmeci 7**
	...paylaşım yok...	
	...yabancılaştım...	
	...saygı kalmadı...	**Görüşmeci 8**
	...üzüntü...	**Görüşmeci 9**
	...geçmişe özlem...	
	...kaybolan şehir kültürü...	
	...çok farklı...	
	...paylaşım kalmadı...	**Görüşmeci 10**
	...hızlı değişim...	
	...yok oldu...	**Görüşmeci 11**
	...kayboldu...	
	...eskisi gibi kalmadı...	
	...yabancı...	
	...bizden değil...	
	...yabancılaştık...	**Görüşmeci 12**
	...küstürdüler...	**Görüşmeci 13**
	...bağımızı yok ettiler...	**Görüşmeci 14**
	...yabancılaştık...	**Görüşmeci 15**
	...bize ait değil...	**Görüşmeci 16**
	...yabancılaştık...	
	...tanıdık değil...	
	...kente yabancılaşmanıza yol açıyor...	**Sözlü anlatım 1**
	...kentle aranızda kurulan duygu bağını koparıyor...	
	...toplumsal değişim...	
	...başkalaşım...	
	...paylaşımın azalması...	**Sözlü anlatım 8**
	...yitirilen alışkanlıklarımız...sığlaştırılan sosyal yaşam...	
	...yitirilen anılarımız...yok olan kimlik...	
	...yitirilen yaşanmışlıklar...yok edilen mimari doku...	
TOPLUMSALLAŞMA (geçmiş)	...birbirine saygılı...	**Görüşmeci 1**
	...herkesin birbiriyle selamlaştığı...	
	...her etnik grubun bulunduğu...	**Görüşmeci 3**
	...komşuluk ilişkileri çok güzeldi...	**Görüşmeci 6**
	...bağlılık vardı...	
	...insanlık, kardeşlik, komşuluk, arkadaşlık vardı...	**Görüşmeci 7**
	...paylaşım vardı...	
	...sohbet vardı...	
	...saygı doluydu, sevgi doluydu...	**Görüşmeci 8**

Tablo 13'ün devamı.

TOPLUMSALLAŞMA (geçmiş)	...sosyal hayat daha ilerdeydi...	**Görüşmeci 9**
	...insanlar birbirlerine kibar ve nazik davranırdı...	
	...selamlaşırdık...	
	...paylaşım vardı...	
	...komşuluk vardı...	
	...paylaşım vardı...	**Görüşmeci 10**
	...komşuluk vardı...	
	...saygı...	**Görüşmeci 15**
	...paylaşım...	
	...saygılıydı...	**Görüşmeci 16**
	...paylaşım vardı...	
	...yardımseverdi...	
	...saygı vardı...	**Sözlü anlatım 6**
	...saygı ve medeniyet vardı...	
	...paylaşım...	**Sözlü anlatım 7**
	...ikram...	
	...sosyal zenginlik...	**Sözlü anlatım 8**
	...paylaştığım insanlar...	
	...büyük bir sosyal işlev görmekteydi...	
AİDİYET VE GÜVEN (geçmiş)	...tanıdıktı...	**Görüşmeci 1**
	...bir anlamı vardı...	**Görüşmeci 2**
	...daha samimiydi...	
	...her noktası senindi...	**Görüşmeci 4**
	...rahat hissettiğin...	
	...güvende hissettiğin...	
	...özgürce kullandığın...	
	...daha bizdendi...	**Görüşmeci 11**
	...bize aitti...	
	...eskiden yapılaşma daha bize aitti...	**Görüşmeci 16**
	...aidiyet duygusu olan şehirdi...	**Sözlü anlatım 8**
	...kimliği olan bir şehirdi...	
POZİTİF MEKAN (geçmiş)	...karakter bütünlüğü...	**Görüşmeci 1**
	...uyum...	
	...tanıdık...	
	...karakterli...	
	...mutlu mekan...	**Görüşmeci 2**
	...huzurlu...	**Görüşmeci 4**
	...gidilesi...	
	...doğaldı...	**Görüşmeci 5**
	...anlaşılır...doğal...	**Görüşmeci 8**
	...daha yeşildi...	**Görüşmeci 9**
	...daha doğaldı...	**Görüşmeci 10**
	...daha yeşildi...	
	...en güzeldi...	**Görüşmeci 12**

Tablo 13'ün devamı.

POZİTİF MEKAN	...daha sadeydi...	**Görüşmeci 15**
	...daha sadeydi...	**Görüşmeci 16-6**
	...daha gelenekseldi...	
	...uyum içindeydi...	**Sözlü anlatım 1**
	...kentin gözdesiydi...	
NEGATİF MEKAN (günümüz)	...kötü örnekler...	**Görüşmeci 2**
	...yoğunluk...	
	...kirlilik...	
	...karaktersiz...	
	...yoğun yapılaşma...	
	...tarihi dokuya aykırı...	**Görüşmeci 3**
	...o kadar bölündük ki...	**Görüşmeci 4**
	...bu alanlar kısıtlandı...	
	...uğrak yeri oldu...	
	...gürültülü...	
	...zorunluluktan gidilen...	
	...bekleme salonuna dönüştü...	
	...o kadar bölündük ki...	
	...yok olmuşluk...	**Görüşmeci 5**
	...yapay...	
	...betonlaşmış...	
	...güzel değil...	**Görüşmeci 6**
	...yok olmuşluk...	
	...bir karmaşa var...	**Görüşmeci 8**
	...betonlaştırdık...	**Görüşmeci 9**
	...daha yapay...	**Görüşmeci 10**
	...beton...	
	...her yeri doldurduk...	
	...her yer kapandı...	
	...rezalet...	**Görüşmeci 12**
	...tabela kirliliği...	
	...yoğunluk...	
	...betonarme...	
	...şehrin dokusu bozuldu...	
	...rezalet...	**Görüşmeci 13**
	...doğa yok...	
	...yeşil yok...	
	...doğal bulmuyorum...	**Görüşmeci 14**
	...yeşil yok...	
	...daha karmaşık...	**Görüşmeci 15**
	...daha karmaşık...	**Görüşmeci 16**
	...yoğun...	
	...kalabalık...	
	...güzel değil...	**Sözlü anlatım 2**
	...sıradanlaşan...	**Sözlü anlatım 8**
	...çirkinleşen...	
	...doğallığını yitiren...	
	...estetik boyutunu yitiren...	
	...yapılarla dolu...	

3.2.2.5. Güzelhisar Meydana Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri

Güzelhisar meydanına ait 1930'lu yıllara kadar yapılan etkinlikler hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamakla birlikte, yapılan görüşmeler sonucu 30'lu yıllarda yakın çevresinde kayıkla gezinti, balık tutma, yüzme, bot yarışı düzenleme (Şekil 56)ve meydanda ise sohbet etme (Şekil 57), kırkpınar yağlı güreşlerini izleme, konser dinleme, balo düzenleme etkinlikleri yapılmaktadır. 40'lı yıllarda bu etkinliklere gemi karşılama ve uğurlama eklenmektedir. Tüm bu etkinlikler 50'li yıllarda da devam etmektedir. Ancak günümüzde bu etkinliklerden sadece sohbet etme devam etmektedir.

Şekil 56. Güzelhisar Meydanı (1947) (Özdemir,2011)

Şekil 57. Güzelhisar Meydanı(1962) (Özdemir,2011)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Güzelhisar Meydanına ait fiziksel değişim etkinlik ve mekan bağlamında değerlendirilmiş ve etkinlik değişimine ilişkin tanımlamalara Şekil 58 'de yer verilmiştir.

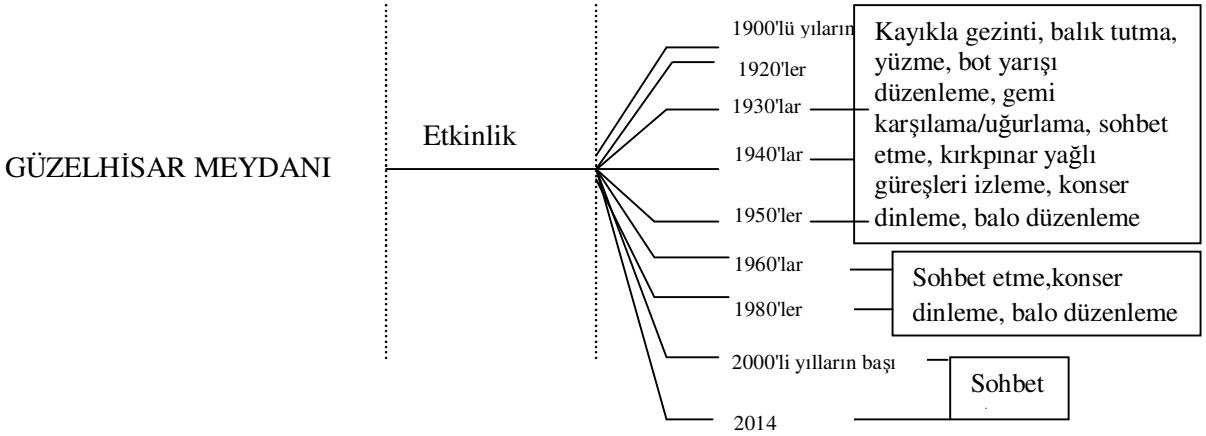

Şekil 58. Güzelhisar meydanına ait etkinlik değişim analizi

Güzelhisar Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Güzelhisar Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı

Güzelhisar Meydan'ına ait Etkinliğe bağlı özellikler	1900'lü yılların başı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların başı	2014
Kayıkla gezinti			✓	✓	✓	✓			
Balık tutma			✓	✓	✓	✓			
Yüzme			✓	✓	✓	✓			
Bot yarışı düzenleme			✓	✓	✓	✓			
Gemi karşılama/uğurlama			✓	✓	✓	✓			
Sohbet etme			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kırkpınar yağlı güreşleri izleme			✓	✓	✓	✓			
Konser dinleme			✓	✓	✓	✓	✓		
Balo düzenleme			✓	✓	✓	✓	✓		

1900'lü yılların başındaki mevcut durum, 1920'ler, 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler, 1980'ler, 2000'li yılların başı ve 2014 yıllarına ait mekansal değişim analizi, fonksiyonu, doğal ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldığına ilişkin bulgular doğrultusunda değerlendirilmiş ve Şekil 60, 61, 62, 63, 64, 65'deverilmiştir.

Şekil 59. Güzelhisar meydanı, Ganita (Özdemir, 2011)

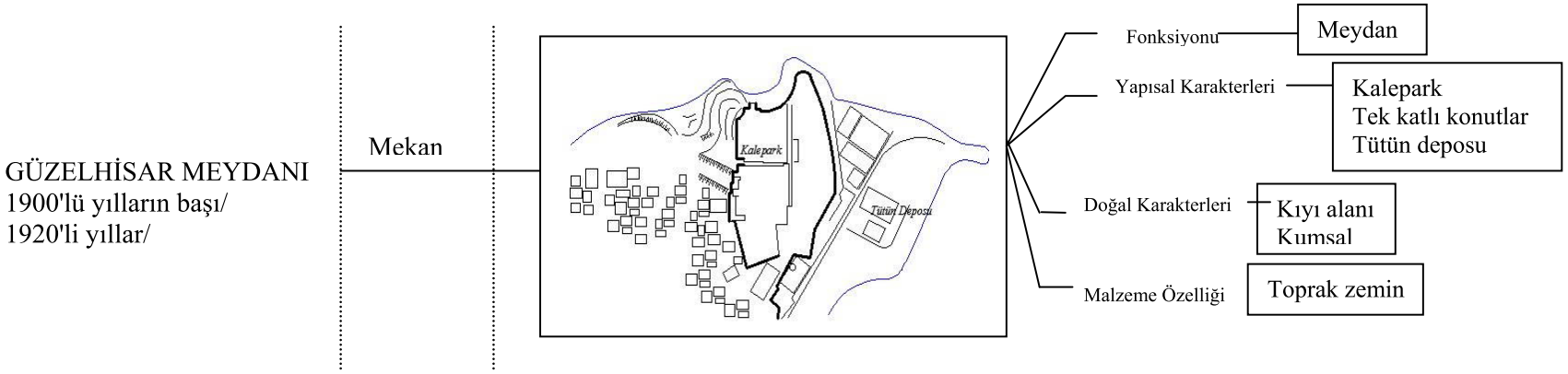

Şekil 60. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı, 1920'li yıllar)

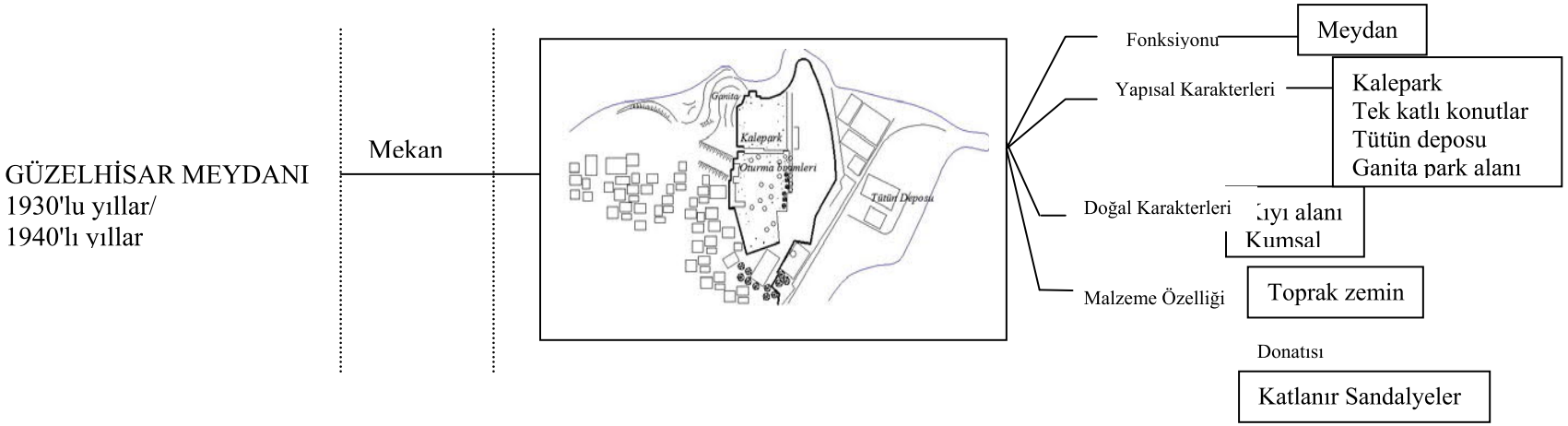

Şekil 61. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar, 1940'lı yıllar)

GÜZELHİSAR MEYDANI
1950'li yıllar

Mekan

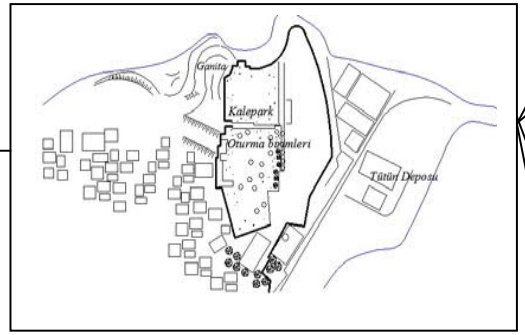

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri — Kalepark, Çok katlı konutlar, Tütün deposu, Ganita park alanı, Liman

Doğal Karakterleri — Kıyı alanı, Kıumsal

Malzeme Özelliği — Toprak/Çim zemin

Donatısı — Katlanır Sandalyeler

Şekil 62. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)

GÜZELHİSAR MEYDANI
1960'lı yıllar/
1980'li yıllar

Mekan

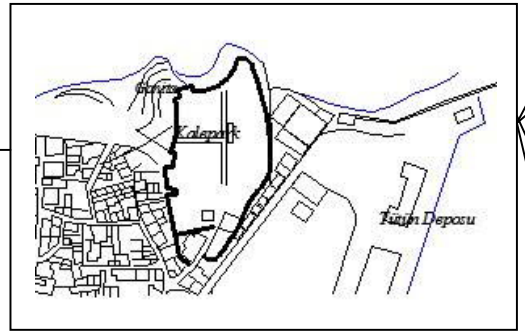

Fonksiyonu — Meydan

Yapısal Karakterleri — Kalepark, Çok katlı konutlar, Tütün deposu, Ganita park alanı, Liman, Tünel, Araç yolu, Dolgu alanı

Doğal Karakterleri — Bitkilendirme

Malzeme Özelliği — Beton zemin

Donatısı — Katlanır Sandalyeler

Şekil 63. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar, 1980'li yıllar)

GÜZELHİSAR MEYDANI
2000'li yılların başı

Mekan

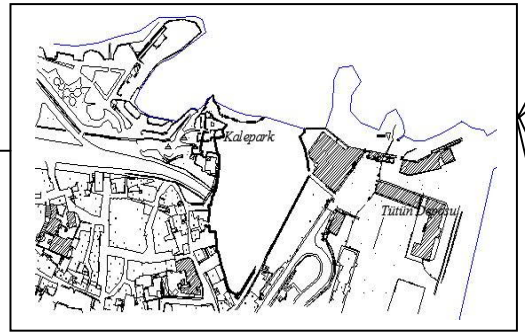

Fonksiyonu — Askeri ait alan

Yapısal Karakterleri — Kalepark, Çok katlı konutlar, Tütün deposu, Ganita park alanı, Liman, Tünel, Araç yolu, Dolgu alanı

Doğal Karakterleri — Bitkilendirme

Malzeme Özelliği — Beton zemin

Donatısı — Plastik Sandalyeler

Şekil 64. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

GÜZELHİSAR MEYDANI
2014 yılı

Mekan

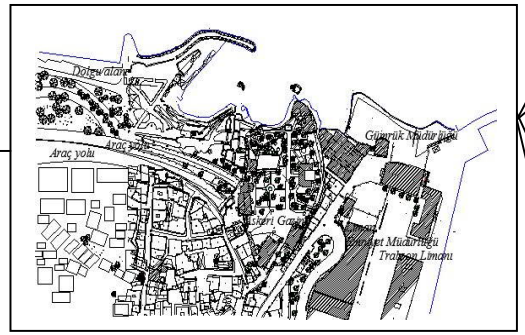

Fonksiyonu — Askeri...ait alan

Yapısal Karakterleri — Kalepark, Çok katlı konutlar, Tütün deposu, Ganita park alanı, Liman, Tünel, Araç yolu, Dolgu alanı

Doğal Karakterleri — Bitkilendirme

Malzeme Özelliği — Beton zemin

Donatısı — Plastik Sandalyeler

Şekil 65. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Güzelhisar Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 15'de verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 15). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı,sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavrama karşılık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 16).

Tablo 15. Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

Görüşmeci 1: ...Evimiz hemen denizin kıyısındaydı. Evden çıkınca kuma basardık... gündüz vakti erkekler akşam vakti bayanlar denize girer yüzerdi...gemi uğurlama, gemi karşılama büyük şölen havasında olurdu...özenilerek hazırlanılır Kalepark'a gidilirdi...balolar düzenlenir,müzik dinletileri olurdu...etkinliklerin hepsi topluca yapılırdı...insan ilişkileri...paylaşım...	geçmiş	yüzme gemi uğurlama gemi karşılama balolar müzik dinletileri Kalepark
Görüşmeci 3: Kılık-kıyafet çok özenilerek hazırlanılır, hanımlar baloya gider gibi giyimine dikkat ederdi. Kırkpınardan gelen pehlivanlar Kalepark'ta yağlı güreş gösterisi yaparlardı. Trabzon'un kültürel yaşamına bir şeyler katan bir mekandı. Caz konserleri, balolar verilirdi.Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...Liman rekreatif olarak kullanılırdı (gemi uğurlama, gemi karşılama, asker sevkiyatı vb.)...bu gibi paylaşımlar insanı insan yapan,sosyal hayatı zenginleştiren,kültürümüzü besleyen şeylerdi...hiçbiri kalmadı...	geçmiş	balolar yağlı güreşleri Kalepark ...kültürel yaşamına birşeyler katan ... konserler Ganita kayalar liman rekreatif kullanım
Görüşmeci 5: ...Bugünkü gibi değildi halka açıktı.Tiyatrolar gelirdi izlerdik...şimdi ise Kalepark halka açık değil...bana ait değil bu alan...	geçmiş	halka açık tiyatro seyir
Görüşmeci 7: ...Kalepark askeriye'ye aitti...Evimiz hemen denizin kıyısındaydı. Evden çıkınca kuma basardık. Sabah güneş, martılar, kayıklar muazzam bir manzara oluştururdu. Kayıkla balık avlamaya gidilir, gündüz vakti erkekler akşam vakti bayanlar denize girer yüzerdi. Karpuz motorları denizden kıyıya yanaşır, karpuz satardı...insan ilişkileri çok güzeldi...	geçmiş	Kalepark kayıkla balık avı muazzam manzara yüzme karpuz motorları
Görüşmeci 8: ...Kalepark'ta askeriyenin düzenlediği balolarda konser verirdik. Müzik dinletileri olur, açık alanda dinlerdik...sosyal aktiviteler bugünkünden çok daha ilerdeydi...	geçmiş	Kalepark konser müzik dinletileri açık alan

Tablo 15'in devamı.

Görüşmeci 9:...Güzelhisar meydanı daha doğaldı...Trabzon kenti 4000 yıllık bir tarihi geçmişe sahip olmasına rağmen geçmişi koruyamadık...eski şehir korunsaydı bugünkü estetikten uzak, betonarme yapılar olmazdı...Bizde olanı yok ettik...Çok az birşey kaldı...	geçmiş daha doğal günümüz koruyamadık estetikten uzak betonarme olanı yok ettik
Görüşmeci 11: Ganitada balık tutar, yüzerdik...çok doğaldı...oyun yerlerimiz doğanın bir parçasıydı...şehrin dokusu bozuldu...bizden değil...gündüz erkekler,akşam karanlık oldu mu kadınlar çocuklarını alır yüzmeye gelirdi...mahallenin delikanlıları gelen geçenlerin onları rahatsız etmesine engel olurduk...	geçmiş Ganita balık tutma yüzme doğal günümüz ...şehrin dokusu bozuldu... bizden değil
Görüşmeci 12: ...çok daha doğaldı...balık tutardık, yüzerdik...her yer doğaldı...bozulmamış...şimdi ise hiçbir şey eskisi gibi kalmadı...o güzelim şehri mahfettik...	geçmiş daha doğal balık tutma yüzme bozulmamış günümüz eskisi gibi kalmadı ...güzelim şehri mahvettik...
Görüşmeci 13: ...Kalepark askeriye'ye aitti...askeriyenin düzenlediği balolarda müzik dinletileri olurdu... Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...yüzerdik...balık tutardık...bayanlar akşam yüzerdi...	geçmiş Kalepark balolar müzik dinletisi Ganita kayalar anlam yüzme balık tutma
Görüşmeci 14: ...Kalepark askeriye'ye aitti...askeriyenin düzenlediği balolarda müzik dinletileri olurdu...herkes özenerek hazırlanır, balolara giderdi...Ganitada yüzerdik...balık tutardık...bayanlar akşam yüzerdi...	geçmiş Kalepark balolar müzik dinletisi Ganita kayalar anlam yüzme balık tutma

Tablo 15'in devamı.

Görüşmeci 16:...yüzerdik...bugünkü tünele kadar denizdi...araba yolu yapıldı, sonrasında tünel inşasına başlandı...tarihi doku kayboldu böylece...daha doğaldı... Yazılı anlatım 1:...Ganita'nın doğal strüktürüne son darbe (60'lı yıllar)...yol ve tünel yapım çalışmaları...(Özdemir ,2011) Yazılı anlatım 2: ...tombul kayayı anlatırlar bana...Ganita'nın hemen önünde plaj olduğunu...Trabzon lisesi öğrencilerinin dünya klasiklerini burada okuduklarını,Trabzon'un yetiştirdiği ne kadar ressam, şair, karikatürist varsa hemen hepsinin yolunun buradan geçtiğini,satranç,dama ve tavla partilerinin tertip edildiğini,şiir günlerini, dinlenen müzikleri, yapılan sohbetleri...bizatihi dinledim...(Yılmaz, 2011)	geçmiş yüzme daha doğal günümüz ...tarihi doku kayboldu... yol ve tünel çalışmaları

Tablo16. Güzelhisar Meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	Kavrama Karşılık Gelen İfadeler	
YABANCILAŞMA (günümüz)	...şimdi hiçbiri kalmadı...	**Görüşmeci 3**
	...Kalepark halka açık değil...	**Görüşmeci 5**
	...her isteyen bu alanı kullanamıyor...	
	...özgürce kullanamayacaksam bana ait değil...	
	...şimdi herşey, ilişkiler de yapay...	**Görüşmeci 7**
	...şimdi hepsi ortadan kalktı...	**Görüşmeci 8**
	...koruyamadık...	**Görüşmeci 9**
	...olanı yok ettik...	
	...bizden değil...	**Görüşmeci 11**
	...eskisi gibi kalmadı...	**Görüşmeci 12**
TOPLUMSALLAŞMA (geçmiş)	...bütün bu etkinlikler topluca yapılırdı..	**Görüşmeci 1**
	...insan ilişkileri,paylaşım çok güzeldi...	
	...bu gibi paylaşımlar insanı insan yapan...	**Görüşmeci 3**
	...toplumu toplum yapan...	
	...sosyal hayatı zenginleştiren...	
	...kültürümüzü besleyen...	
	...insan ilişkileri çok güzeldi...	**Görüşmeci 7**
	...eskiden sosyal aktiviteler bugünkünden ilerdeydi..	**Görüşmeci 8**
	...sohbet vardı...paylaşım vardı...	
	...gündüz erkekler, akşamları bayanlar yüzerdi... ...mahallenin delikanlıları onları korurdu...	**Görüşmeci 1** **Görüşmeci 11**
AİDİYET VE GÜVEN (geçmiş)	...Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...	**Görüşmeci 3**
	...kayaların her birinin bir anlamı vardı...	**Görüşmeci 13**
	...Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...	**Görüşmeci 14**
POZİTİF MEKAN (geçmiş)	...herşey çok doğaldı...	**Görüşmeci 7**
	...doğaldı...	**Görüşmeci 11**
	...daha doğaldı...	**Görüşmeci 12**
	...bozulmamış...	
	...daha doğaldı...	**Görüşmeci 16**
	...doğal...	**Yazılı anlatım 1**
NEGATİF MEKAN (günümüz)	...estetikten uzak...	**Görüşmeci 9**
	...betonarme...	
	...şehrin dokusu bozuldu...	**Görüşmeci 11**
	...güzelim şehri mahvettik...	**Görüşmeci 12**
	...tarihi doku kayboldu...	**Görüşmeci 16**

3.2.3. Restitüsyon Çalışmasına Altlık Oluşturan Verilere İlişkin Bulgular

Çalışma alanlarına ait fiziksel değişim bağlamında mekan analizleri elde edilen veriler doğrultusunda AutoCad 2014 ortamında çizilmiş, tarihi fotoğraflar, belediye verilerinden elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan 1900'lü yıllara ait mevcut durum restitüsyonu referans alınarak, bir önceki yıla göre korunmuş, korunmamış ve yeni eklenen mekanlar çizimde belirtilmiştir(Tablo 17,18,19,20,21). Lambert Trabzon İmar Planı (1939), Trabzon İl Etüt Projesi (1967), Trabzon İmar planı (1986), Trabzon İmar planı (2001), Trabzon İmar planı (2014) haritalarından yararlanılmıştır.

Tablo 17.Kavak meydanına ait korunan, korunmayan,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

KAVAK MEYDANI (1900'lü yılların başı)	KAVAK MEYDANI (1920'li yıllar)	KAVAK MEYDANI (1930'lu yıllar)
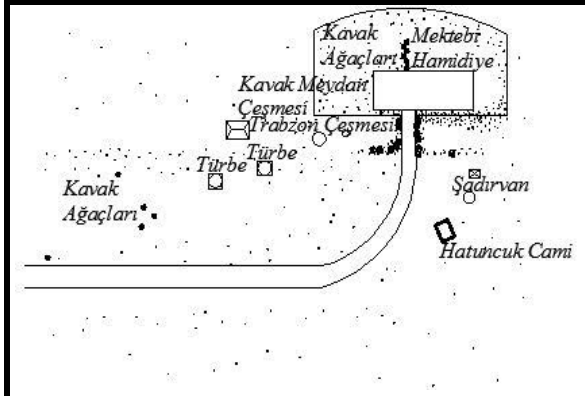	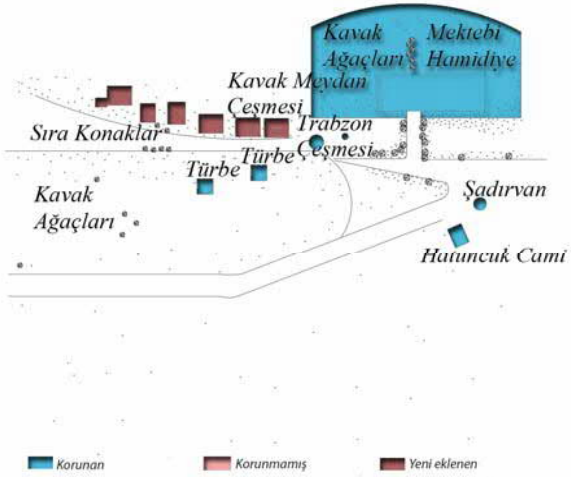	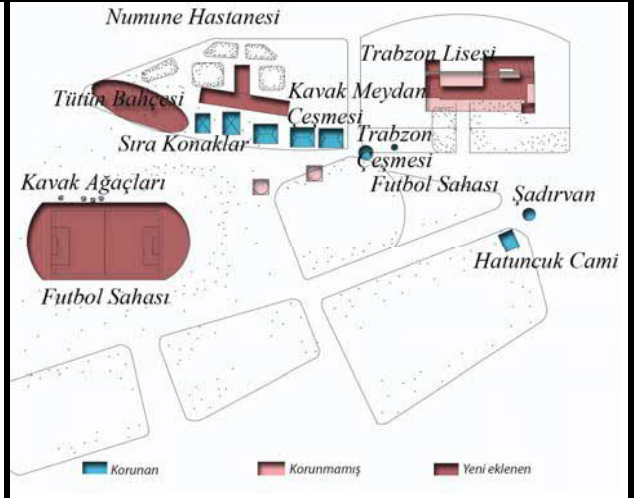
FONKSİYONU: Askeri birlik talim yeri	FONKSİYONU: Askeri birlik talim yeri	FONKSİYONU: Futbol

Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Mektebi Hamidiye (Trabzon Lisesi) Kavak Ağaçları Kavak Meydan Çeşmesi Trabzon Çeşmesi Türbe Şadırvan Hatuncuk cami Toprak zemin	Mektebi Hamidiye (Trabzon Lisesi)		Sıra Konaklar	Kavak Ağaçları	Mektebi Hamidiye	Trabzon Lisesi
				Kavak Meydan Çeşmesi	Türbe	Numune Hastanesi
	Kavak Ağaçları					Tütün Bahçesi
	Kavak Meydan Çeşmesi			Trabzon Çeşmesi		Futbol sahası/Toprak saha
				Şadırvan		
	Trabzon Çeşmesi			Hatuncuk cami		
	Türbe			Sıra Konaklar		
	Şadırvan			Toprak zemin		
	Hatuncuk cami					

Tablo 17’nin devamı.

KAVAK MEYDANI (1940'lı yıllar)			KAVAK MEYDANI (1950'li yıllar)			KAVAK MEYDANI (1960'lı yıllar)		
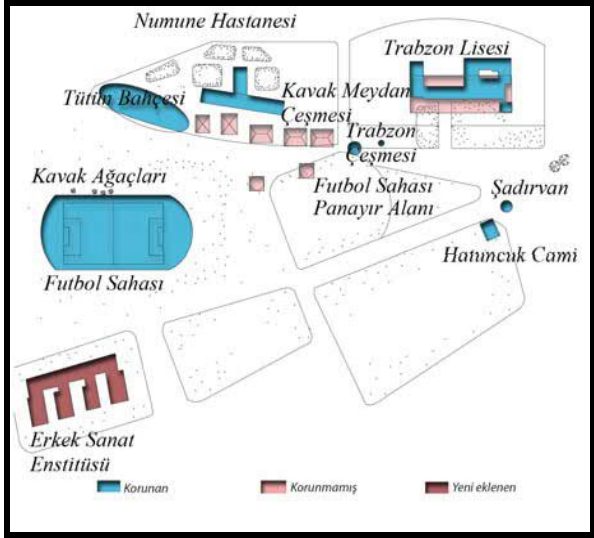			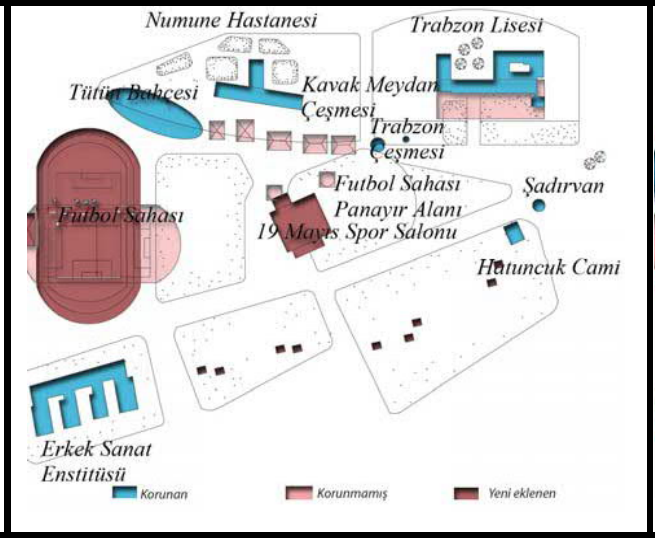			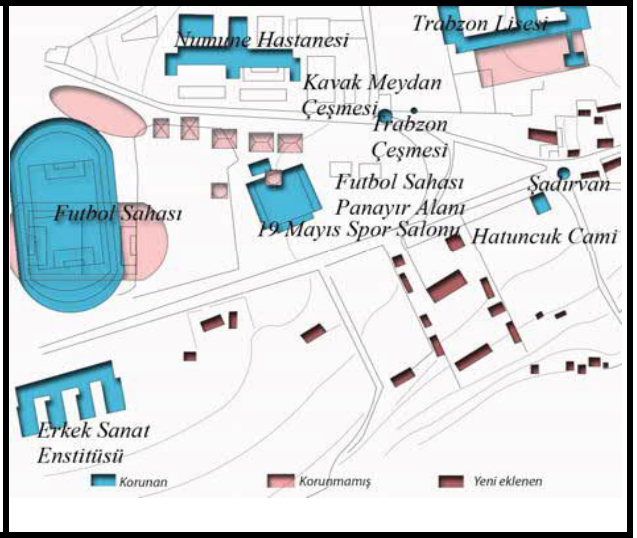		
FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı			FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı			FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Trabzon Lisesi	Sıra Konaklar	Panayır alanı	Trabzon Lisesi	Kavak Ağaçları	Futbol Sahası/Çim saha	Trabzon Lisesi	Tütün Bahçesi	Çok katlı konutlar
Numune Hastanesi		Erkek Sanat Enstitüsü	Numune Hastanesi	Toprak zemin	Kapalı Spor Salonu	Numune Hastanesi Erkek Sanat Enstitüsü	Toprak zemin	
Kavak Ağaçları			Kavak Meydan Çeşmesi	Futbol sahası/Toprak saha	Tek katlı evler	Kavak Meydan Çeşmesi	Kavak Ağaçları	
Kavak Meydan Çeşmesi			Trabzon Çeşmesi			Panayır alanı	Futbol sahası/Toprak saha	
Trabzon Çeşmesi			Şadırvan			Trabzon Çeşmesi		
Şadırvan			Hatuncuk cami			Şadırvan		
Hatuncuk cami			Tütün Bahçesi			Hatuncuk cami		
Toprak zemin			Panayır alanı			Futbol Sahası/Çim saha		
Tütün Bahçesi			Erkek Sanat Enstitüsü			Kapalı Spor Salonu		

Tablo 17'nin devamı.

KAVAK MEYDANI
(1980'li yıllar)

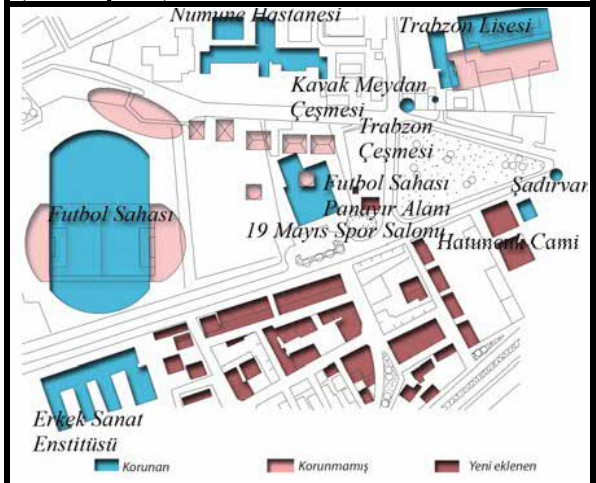

FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Trabzon Lisesi		Çok katlı konutlar
Numune Hastanesi		
Trabzon Çeşmesi		
Kavak Meydan Çeşmesi		
Şadırvan		
Futbol sahası		
Erkek Sanat Enstitüsü		
Panayır alanı		
Hatuncuk Cami		

KAVAK MEYDANI
(2000'li yılların başı)

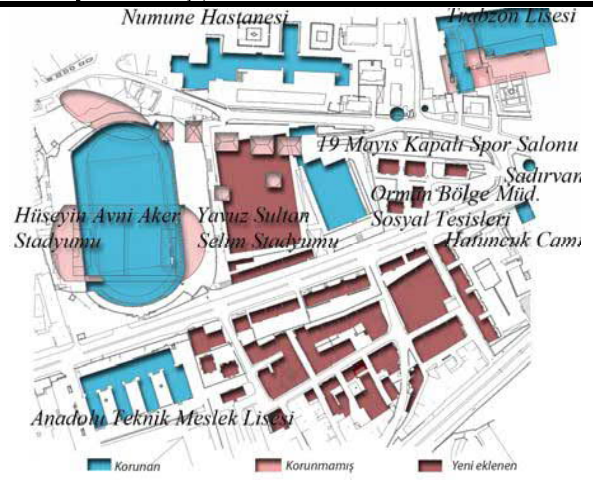

FONKSİYONU: Futbol

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Trabzon Lisesi	Panayır alanı	Orman Bölge Müd. Sosyal Tesisleri
Numune Hastanesi	Erkek Sanat Enstitüsü	
Kavak Meydan Çeşmesi		Anadolu Teknik Meslek Lisesi
Trabzon Çeşmesi		Çok Katlı konutlar
Şadırvan		
Hatuncuk Cami		
Futbol Sahası		
Kapalı Spor Salonu		

KAVAK MEYDANI
(2014)

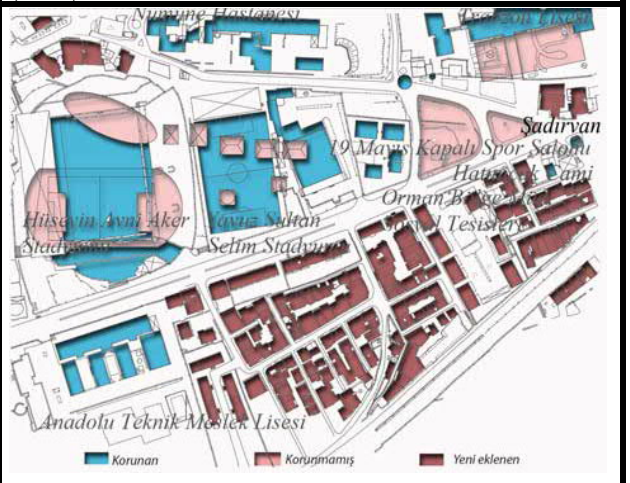

FONKSİYONU: Futbol

Korunmuş	Korunmamış	Yeni Eklenen
Trabzon Lisesi		Çok Katlı konutlar
Numune Hastanesi		
Kavak Meydan Çeşmesi		
Trabzon Çeşmesi		
Şadırvan		
Futbol Sahası		
Kapalı Spor Salonu		
Orman Bölge Lojmanları		
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi		
Hatuncuk Cami		

Tablo 18.Zağanos meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

ZAĞANOS MEYDANI (1900'lü yılların başı)	ZAĞANOS MEYDANI (1920'li yıllar)	ZAĞANOS MEYDANI (1930'lu yıllar)
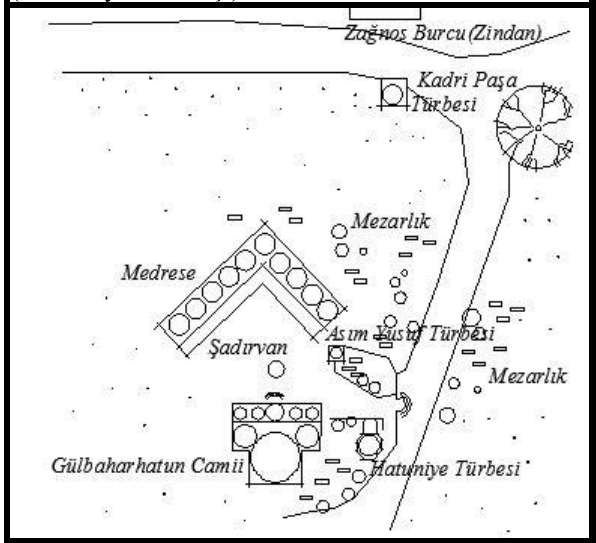	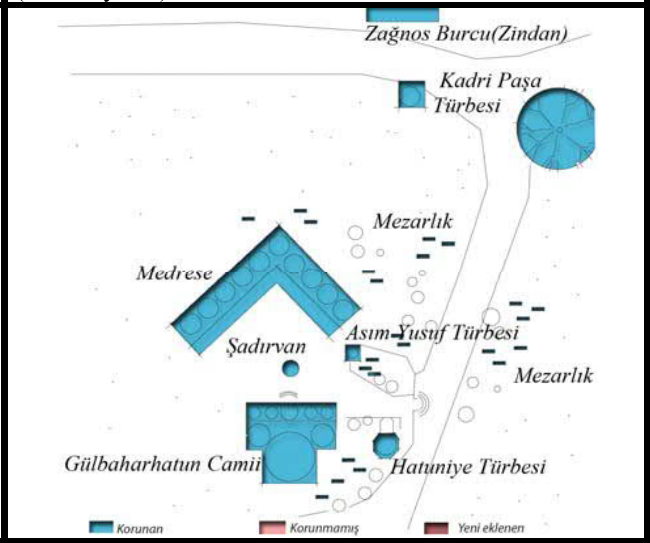	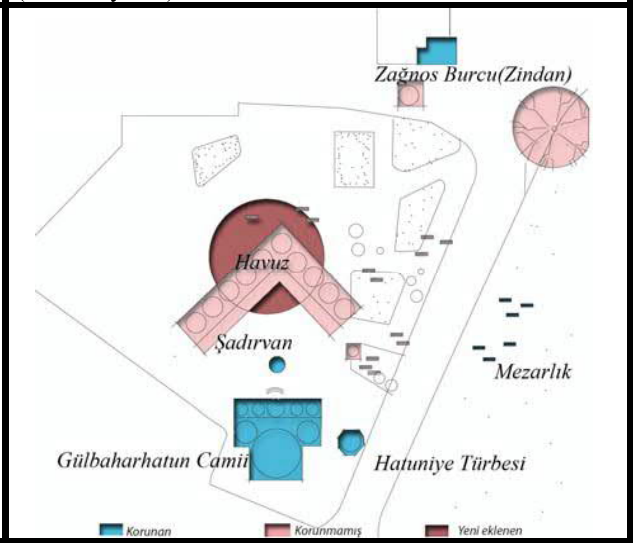

FONKSİYONU: Külliye	FONKSİYONU: Külliye			FONKSİYONU: Park		
Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Zağanos Burcu	Zağanos Burcu			Zağanos Burcu	Kadri Paşa Türbesi	Daire Havuz
Kadri Paşa Türbesi	Kadri Paşa Türbesi			Mezarlık	Mezarlık	Toprak/çim
Mezarlık	Mezarlık			Gülbaharhatun Camii	Medrese	Yeşil alan
Medrese	Medrese			Hatuniye Türbesi	Asım Yusuf Türbesi	
Asım Yusuf Türbesi	Asım Yusuf Türbesi			Şadırvan	Toprak zemin	
Gülbaharhatun Camii	Gülbaharhatun Camii					
Hatuniye Türbesi	Hatuniye Türbesi					
Şadırvan	Şadırvan					
Toprak zemin	Toprak zemin					

Tablo 18'nin devamı.

ZAĞANOS MEYDANI
(1940'lı yıllar)

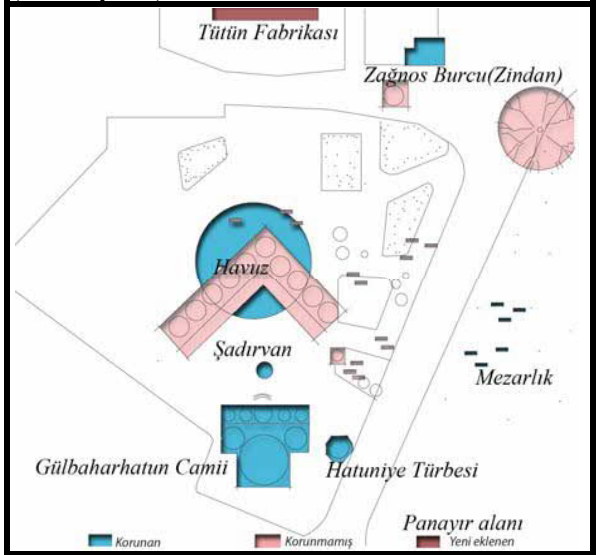

FONKSİYONU: Park

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Zağanos Burcu		Tütün Fabrikası
Mezarlık		
Gülbaharhatun Camii		
Hatuniye Türbesi		
Şadırvan		
Daire Havuz		
Toprak/çim		
Yeşil alan		

ZAĞANOS MEYDANI
(1950'li yıllar)

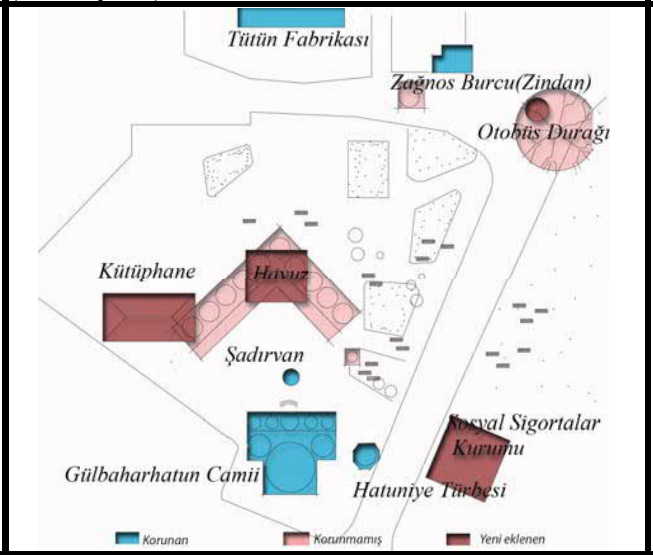

FONKSİYONU:Park

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Zağanos Burcu	Mezarlık	Sosyal Sigortalar Kurumu
Gülbaharhatun Camii	Daire Havuz	
Hatuniye Türbesi		Kütüphane
Şadırvan		Otobüs Durağı
Toprak/çim		Kare Havuz
Yeşil alan		
Tütün Fabrikası		

ZAĞANOS MEYDANI
(1960'lı yıllar)

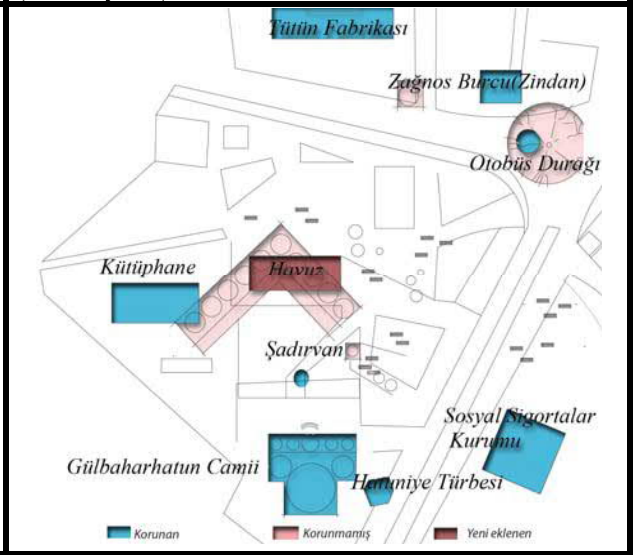

FONKSİYONU: Park

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Zağanos Burcu	Toprak/çim	Dikdörtgen Havuz
Gülbaharhatun Camii	Kare Havuz	
Hatuniye Türbesi		
Şadırvan		
Sosyal Sigortalar Kurumu		
Tütün Fabrikası		
Kütüphane		
Otobüs Durağı		

Tablo 18'nin devamı.

ZAĞANOS MEYDANI (1980'li yıllar)			ZAĞANOS MEYDANI (2000'li yılların başı)			ZAĞANOS MEYDANI (2014)		
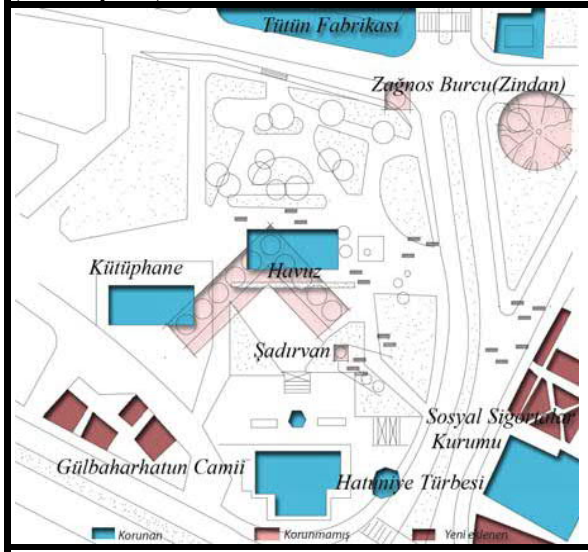			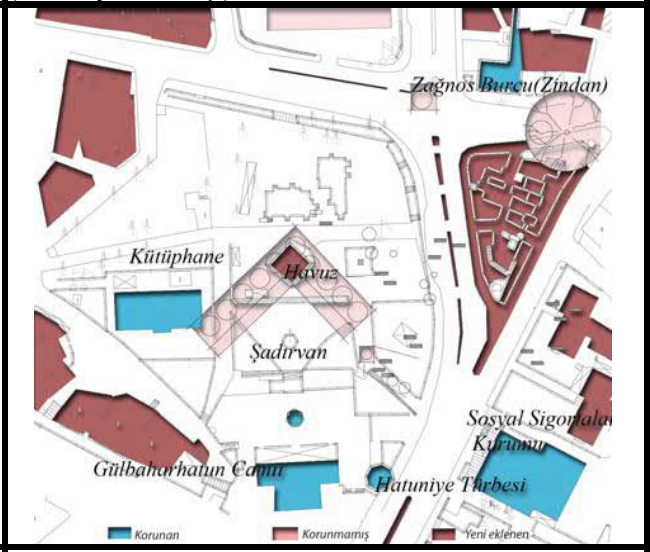			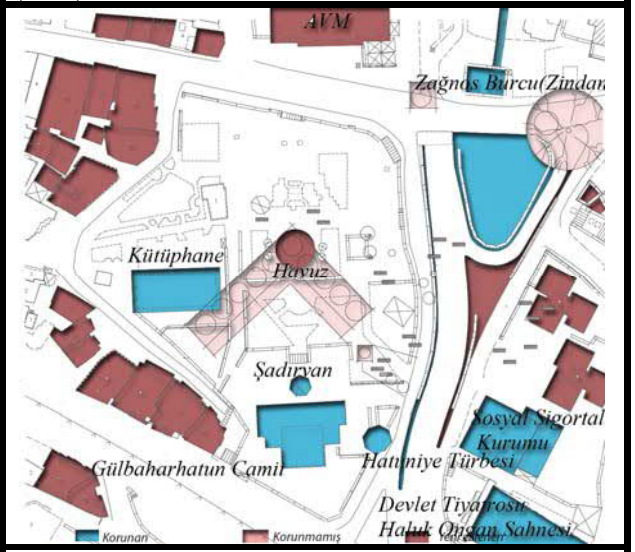		
FONKSİYONU: Park			FONKSİYONU: Park			FONKSİYONU: Park		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Zağanos Burcu	Otobüs Durağı	Konut alanı	Zağanos Burcu	Tütün Fabrikası	Çok Katlı Konutlar	Zağanos Burcu	Kare Havuz	AVM
Gülbaharhatun Camii		Tiyatro Binası	Gülbaharhatun Camii	Dikdörtgen Havuz	Kare Havuz	Gülbaharhatun Camii		Daire Havuz
Hatuniye Türbesi			Hatuniye Türbesi	Yeşil alan	Park alanı	Hatuniye Türbesi		Tiyatro Binası
Şadırvan			Şadırvan		Tanjant yolu	Şadırvan		Beton zemin
Dikdörtgen Havuz			Sosyal Sigortalar Kurumu			Sosyal Sigortalar Kurumu		Çok Katlı Konutlar
Sosyal Sigortalar Kurumu			Tiyatro Binası			Kütüphane		
Tütün Fabrikası						Tanjant yolu		
Yeşil alan						Tiyatro Binası		

Tablo 19.Taksim meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

TAKSİM MEYDANI (1900'lü yılların başı)	TAKSİM MEYDANI (1920'li yıllar)	TAKSİM MEYDANI (1930'lu yıllar)
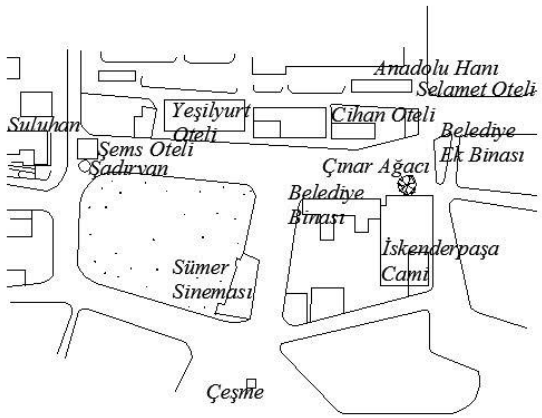	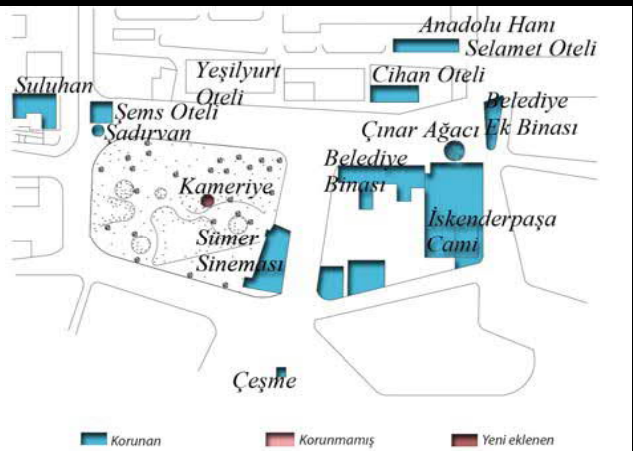	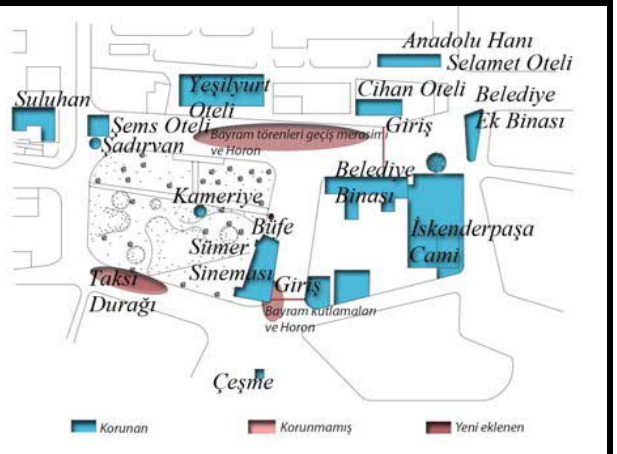
FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan

Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
ŞemsOteli	ŞemsOteli		Kameriye	ŞemsOteli		Taksi Durağı
Şadırvan	Şadırvan			Şadırvan		Kemerli alana giriş
Yeşilyurt Oteli	Yeşilyurt Oteli			Yeşilyurt Oteli		Sutünlü meydana giriş
Cihan Oteli	Anadolu Hanı			Anadolu Hanı		Büfe
Anadolu Hanı	Suluhan			Suluhan		
Suluhan	Selamet Oteli			Selamet Oteli		
Selamet Oteli	Cihan Oteli			Cihan Oteli		
Çınar Ağacı	Çınar Ağacı			Çınar Ağacı		
Belediye Binası	Belediye Binası			Belediye Binası		
Sümer Sineması	Sümer Sineması			Sümer Sineması		
Iskenderpaşa Camii	İskenderpaşa Camii			İskenderpaşa Camii		
Çeşme	Çeşme			Çeşme		
Toprak Zemin	Toprak Zemin/çim			Toprak Zemin/çim		
Belediye Ek Binası	Belediye Ek Binası			Kameriye		

Tablo 19'un devamı.

TAKSİM MEYDANI
(1940'lı yıllar)

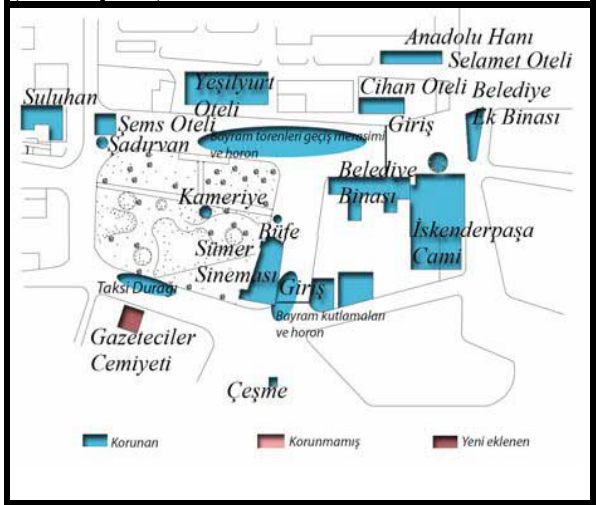

FONKSİYONU: Meydan

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Şems Oteli / Şadırvan	Çeşme	Gazeteciler Cemiyeti
Yeşilyurt Oteli Çeşme/Deve Ker.		
Anadolu Hanı		
Suluhan		
Selamet Oteli		
Belediye Binası		
Sümer Sineması		
İskenderpaşa Camii		
Kameriye/Büfe		
Çınar Ağacı		
Cihan Oteli		
Alana ve Meydana Gir		

TAKSİM MEYDANI
(1950'li yıllar)

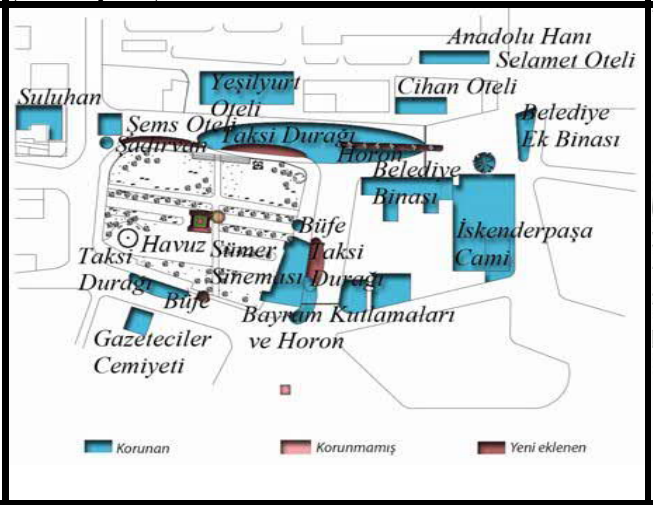

FONKSİYONU: Meydan

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Çınar Ağacı	Çeşme	Atatürk Heykeli
Belediye Binası /Ek Binası		Çakıl Zemin/çim-katlanır sandalyeler
İskenderpaşa Camii		Havuz
Atatürk Heykeli		Taksi Durağı
Suluhan		Büfe
Gazteciler Cemiyeti Büfe		
Şems Oteli / Şadırvan		
Yeşilyurt Oteli		
Selamet Oteli		
Anadolu Hanı		
Cihan Oteli		
Sümer Sineması		

TAKSİM MEYDANI
(1960'lı yıllar)

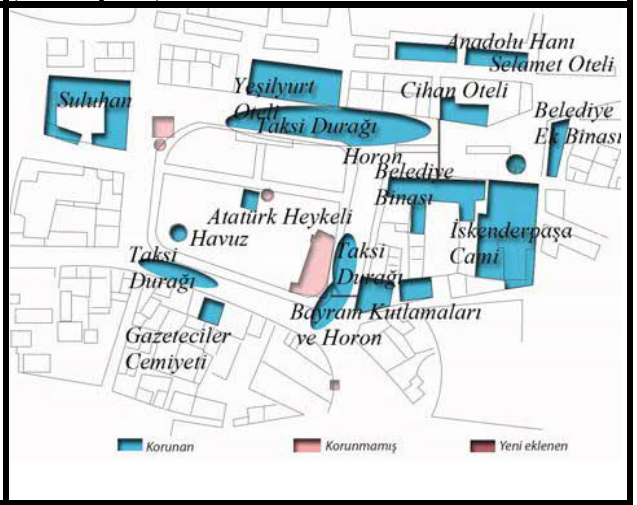

FONKSİYONU: Meydan

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Çınar Ağacı	Şems Oteli	Katlı konutlar
İskenderpaşa Camii	Şadırvan	
Atatürk Heykeli	Sümer Sineması	
Taksi durağı		
Gazteciler Cemiyeti		
Çakıl Zemin/katlanır sandalyeler		
Suluhan		
Anadolu Hanı		
Yeşilyurt Oteli		
Selamet Oteli		
Cihan Oteli		
Belediye B. /Ek Bina.		

Tablo 19'un devamı.

TAKSİM MEYDANI
(1980'li yıllar)

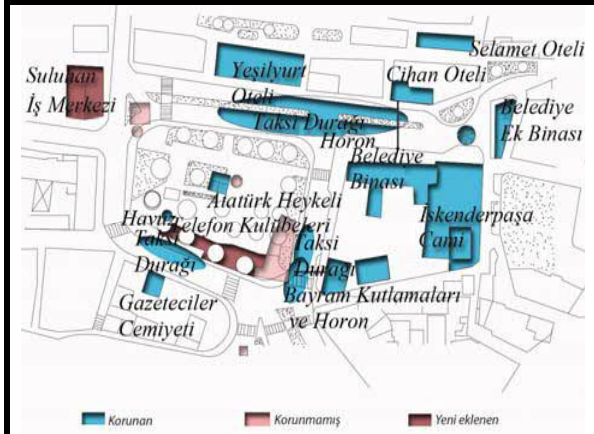

FONKSİYONU: Meydan

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Belediye B. /Ek Bina	Suluhan	Beton zemin/plastik masa-sandalye
İskenderpaşa Camii	Anadolu Hanı	Telefon Kulübeleri
Atatürk Heykeli		Ayakkabı boyacıları
Gazeteciler Cemiyeti		Posthane
Havuz		cafe
Taksi Durağı		Kuaför
Yeşilyurt Oteli		Hediyelik eşya dükkanı
Cihan Oteli		Suluhan İş Merkezi
Selamet Oteli		
Çınar Ağacı		

TAKSİM MEYDANI
(2000'li yılların başı)

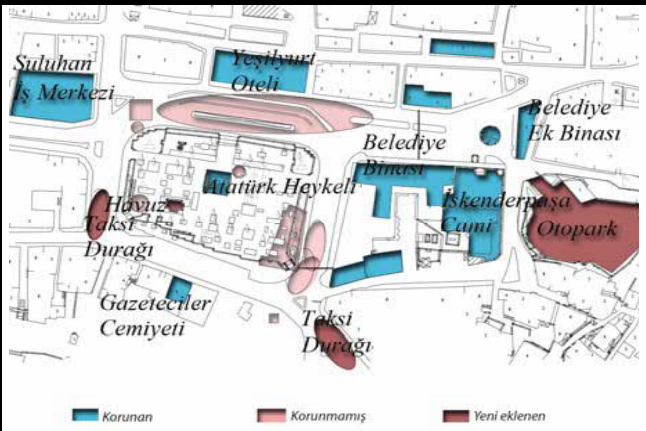

FONKSİYONU: Meydan

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Suluhan İş Merkezi Çınar Ağacı		Bilet Satış Birimi
Belediye B. /Ek Bina		Otopark
İskenderpaşa Camii		
Atatürk Heykeli		
Gazteciler Cemiyeti		
Ayakkabı boyacıları		
Beton zemin/plastik masa-sandalye		
Ptt/ cafe /Kuaför/ Büfe		
Hediyelik eşya dükkanı		
Cihan Oteli		
Selamet Oteli		

TAKSİM MEYDANI
(2014)

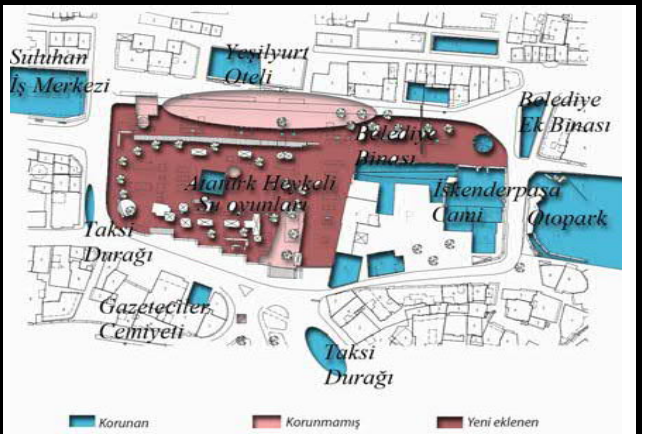

FONKSİYONU: Meydan

Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Atatürk Heykeli	Telefon Kulübeleri	Beton zemin/ahşap oturma birimleri
İskenderpaşa Camii	Bilet Satış Birimi	
Gazteciler Cemiyeti		Küçük Havuzlar
Suluhan İş Merkezi		Bisiklet park yeri
Ayakkabı boyacıları		Sergi alanı
Ptt/ cafe /Kuaför/ Büfe		Su oyunları
Otopark		
Belediye B. /Ek Bina		
Cihan Oteli		
Selamet Oteli		
Çınar Ağacı		

Tablo 20.Sakız meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

SAKIZ MEYDANI (1900'lü yılların başı)	SAKIZ MEYDANI (1920'li yıllar)	SAKIZ MEYDANI (1930'lu yıllar)
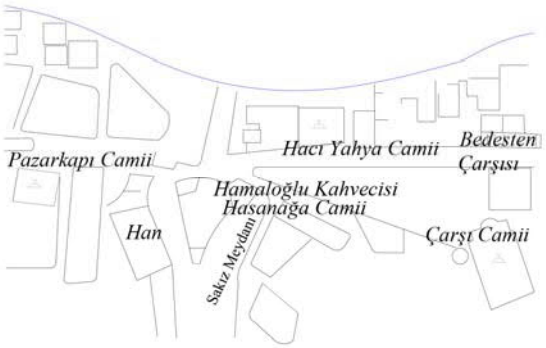	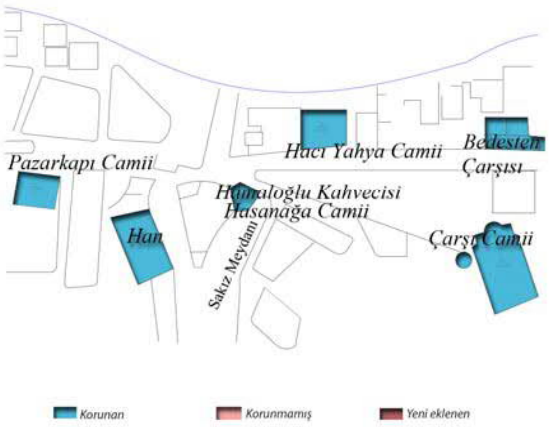	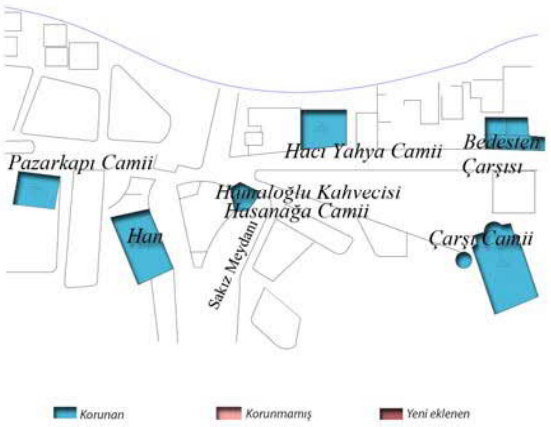

FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Pazarkapı Camii Han Hamaloğlu Kahvecisi Hasanağa Camii Hacı Yahya Camii Bedesten Çarşısı Çarşı Camii	Pazarkapı Camii			Pazarkapı Camii		
	Han			Han		
	Hamaloğlu Kahvecisi			Hamaloğlu Kahvecisi		
	Hasanağa Camii			Hasanağa Camii		
	Hacı Yahya Camii			Hacı Yahya Camii		
	Bedesten Çarşısı			Bedesten Çarşısı		
	Çarşı Camii			Çarşı Camii		
	Kıyı alanı			Kıyı alanı		

Tablo 20'nin devamı.

SAKIZ MEYDANI (1940'lı yıllar)			SAKIZ MEYDANI (1950'li yıllar)			SAKIZ MEYDANI (1960'lı yıllar)		
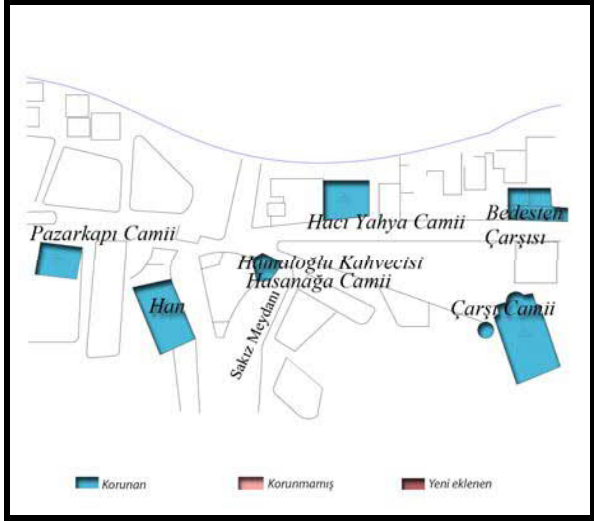			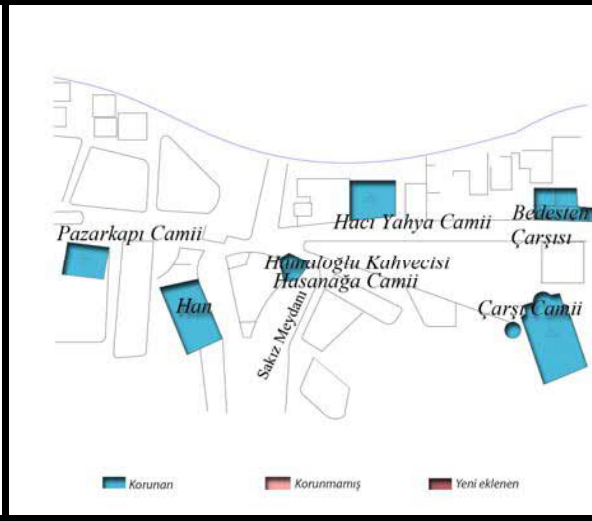					
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU:Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Pazarkapı Camii			Pazarkapı Camii			Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Pazar yeri (Han)
Han			Han			Hamaloğlu Kahvecisi		Züccaciye dükkanları
Hamaloğlu Kahvecisi			Hamaloğlu Kahvecisi			Hasanağa Camii		Çok Katlı Konutlar
Hasanağa Camii			Hasanağa Camii			Hacı Yahya Camii		
Hacı Yahya Camii			Hacı Yahya Camii			Bedesten Çarşısı		
Bedesten Çarşısı			Bedesten Çarşısı			Çarşı Camii		
Çarşı Camii			Çarşı Camii					
Kıyı alanı			Kıyı alanı					

Tablo 20'nin devamı.

SAKIZ MEYDANI (1980'li yıllar)			SAKIZ MEYDANI (2000'li yılların başı)			SAKIZ MEYDANI (2014)		
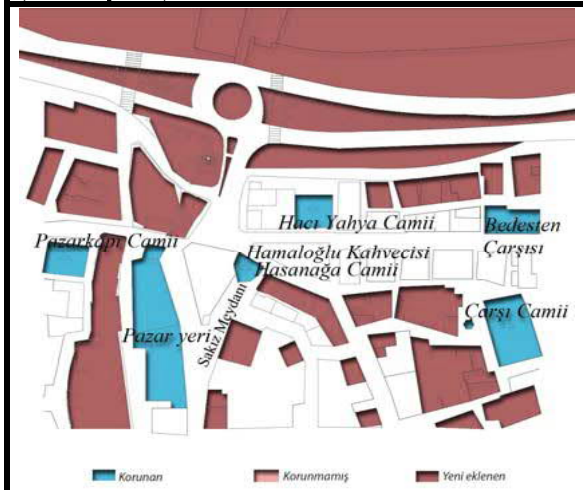			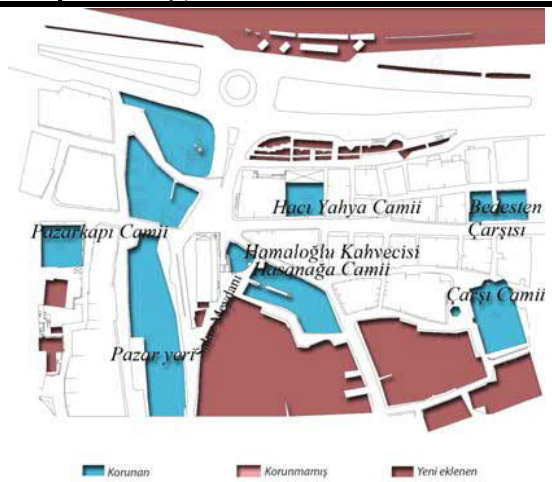			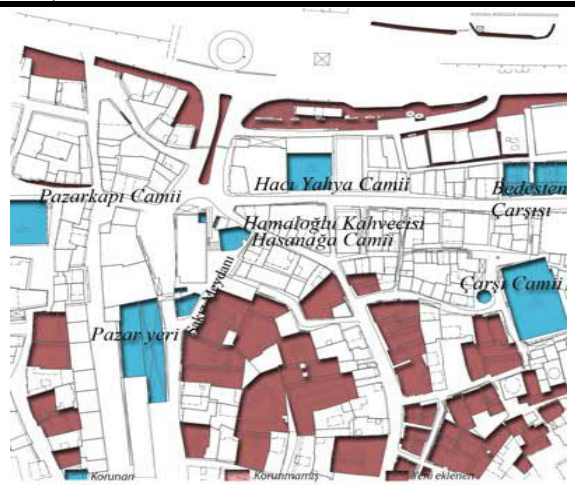		
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU:Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Sahil Yolu	Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Çok Katlı Konutlar	Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Çok Katlı Konutlar
Han (Pazar yeri)		Çok Katlı Konutlar	Pazar yeri (Han)			Pazar yeri (Han)		
Hamaloğlu Kahvecisi		Dolmuş Durağı	Hamaloğlu Kahvecisi			Hamaloğlu Kahvecisi		
Hasanpaşa Camii		Züccaciye dükkanları	Hasanpaşa Camii			Hasanpaşa Camii		
Hacı Yahya Camii			Hacı Yahya Camii			Hacı Yahya Camii		
Bedesten Çarşısı			Bedesten Çarşısı			Bedesten Çarşısı		
Çarşı Camii			Çarşı Camii			Çarşı Camii		
			Sahil Yolu			Sahil Yolu		
			Dolmuş Durağı			Dolmuş Durağı		

Tablo 21.Güzelhisar meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

GÜZELHİSAR MEYDANI (1900'lü yılların başı)	GÜZELHİSAR MEYDANI (1920'li yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (1930'lu yıllar)		
	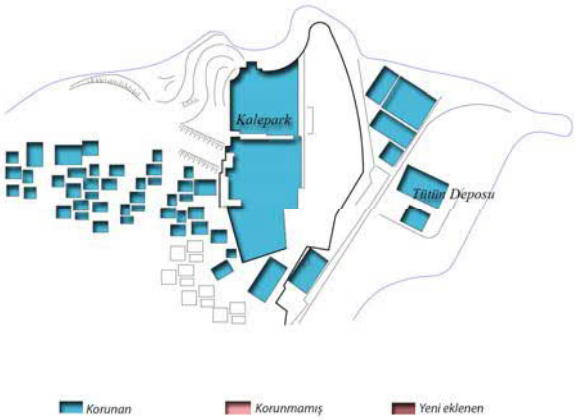			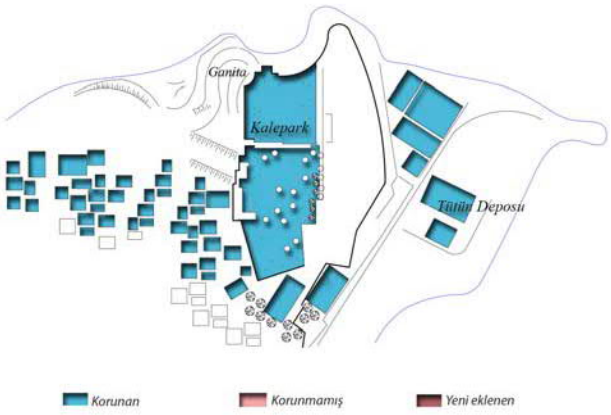		
FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Kalepark Tek katlı konutlar Tütün Deposu Kumsal/Kıyı alanı	Kalepark			Kalepark		Ganita
	Tek katlı konutlar			Tek katlı konutlar		katlanır sandalyeler
	Tütün Deposu			Tütün Deposu		
	Kumsal/Kıyı alanı			Kumsal/Kıyı alanı		

Tablo 21'in devamı.

GÜZELHİSAR MEYDANI (1940'lı yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (1950'li yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (1960'lı yıllar)		
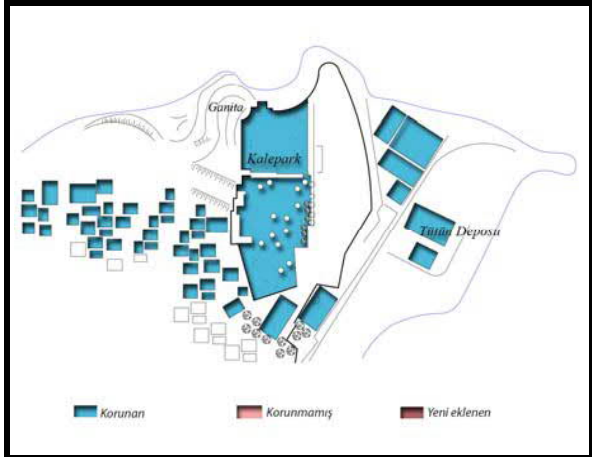			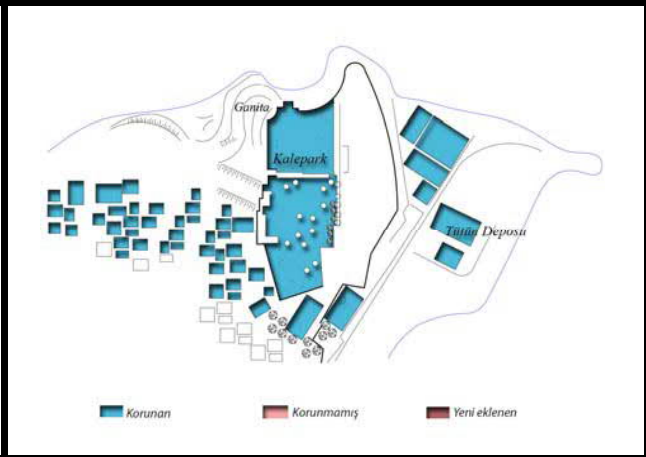			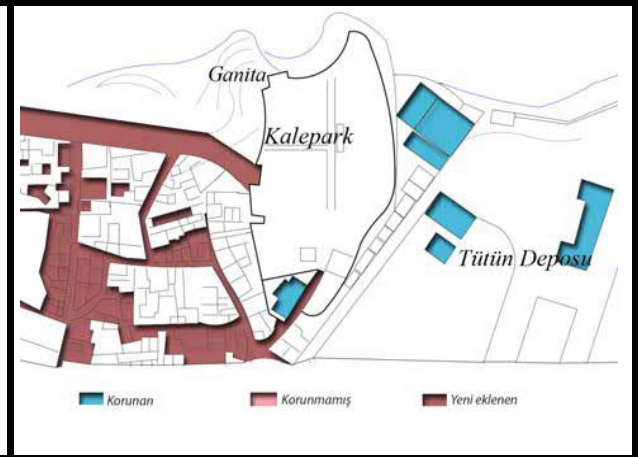		
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU:Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Kalepark			Kalepark		Çok Katlı Konutlar	Kalepark	Tek katlı konutlar	Çok Katlı Apartmanlar
Tek katlı konutlar			Tek katlı konutlar		Liman	Ganita Çay Bahçesi	Kumsal/Kıyı alanı	Liman
Tütün Deposu			Tütün Deposu			Tütün Deposu		Tünel
Kumsal/Kıyı alanı			Kumsal/Kıyı alanı				Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)	Araç yolu
Katlanır sandalyeler			Ganita Çay Bahçesi					Dolgu alanı
			Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)					

Tablo 21'in devamı.

GÜZELHİSAR MEYDANI (1980'li yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (2000'li yılların başı)			GÜZELHİSAR MEYDANI (2014)		
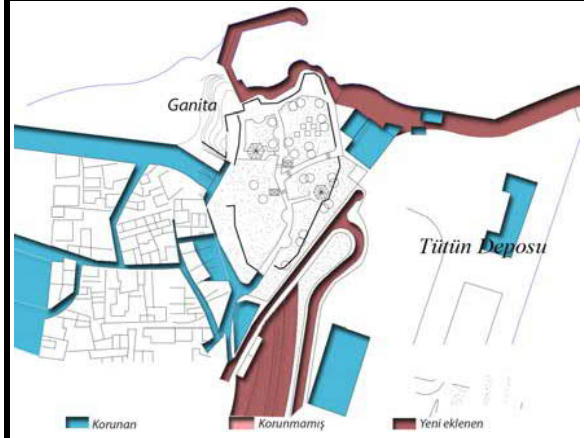			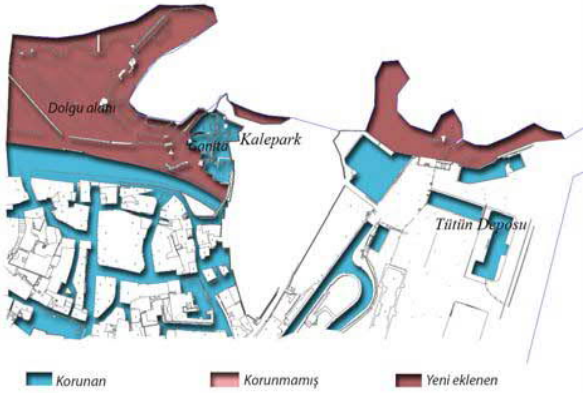			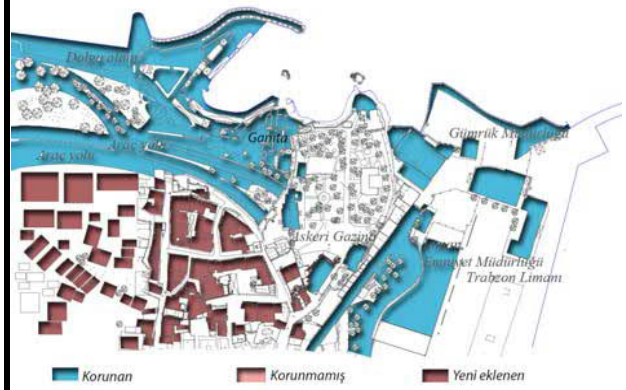		
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Askeri alan			FONKSİYONU:Askeri alan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Kalepark		Dolgu alanı	Kalepark	Kumsal/Kıyı alanı	Dolgu alanı	Kalepark	Tütün Deposu	Çok Katlı Apartmanlar
Tütün Deposu			Tütün Deposu	Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)	Çok Katlı Apartmanlar	Ganita Çay Bahçesi	Kumsal/Kıyı alanı	
Ganita Çay Bahçesi			Ganita Çay Bahçesi		Plastik masa/sandalye	Tünel		
Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)			Araç yolu			Plastik masa/sandalye		
Tünel			Tünel			Liman		
Liman			Liman			Araç yolu		
Araç yolu								

3.4. Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Kıyaslanması

Çalışma alanlarına ait, belirlenen etkinlik ve mekan tanımlarının toplam sıklığı (f) ve yüzde dağılımları ile literatürde tanımlanan yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan kavramlarına karşılık gelen ifadelerin tekrarlanabilirlik toplam sıklığı (f) ve yüzde dağılımları fiziksel ve algısal değişim analizleri doğrultusunda irdelenmiştir.

Kavak meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, Bayram kutlamaları (%33) ve futbol (%33) öne çıkmaktadır (Tablo 22).

Tablo 22. Kavak meydanı geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Etkinlik Tanımı**					
	Askeri talim yapma	Bayram kutlamaları	Futbol	Ok atma	Seyir	Diğer
G 1		x	x			
G 2	x	x	x	x		
G 3		x				
G 4		x	x			
G 5		x	x			
G 6			x			
G 7		x	x			
G 8					x	
G 10		x	x		x	
G 11		x	x		x	
G 12		x	x	x		x
G 13	x		x		x	
G 14	x		x		x	
G 16		x	x			
S.AN 1		x				x
S.AN 2		x				x
S.AN 3	x	x				
S.AN 4			x			x
S.AN 5		x	x			
S.AN 6		x				
Y.AN 2			x			
Toplam	4	15	15	2	5	4
Yüzde	%9	%33	%33	%4	%11	%9

Kavak meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında ise geniş,boş,düz alan tanımlaması (%15), Trabzon Lisesi (%13) ve panayır alanı (%11) öne çıkan tanımlamalar olmuştur (Tablo 23).

Tablo 23. Kavak meydanı geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Mekan Tanımı**													
	Panayır Alanı	Spor Aksı	Geniş, boş, düz alan	Orman Lojmanları	Stat (suni çim)	Kavak ağaçları	Tütün Bahçeleri	Numune Hastanesi	Şadırvan	Toprak saha	Sıra konaklar	Narenciye bahçeleri	Trabzon lisesi	Diğer
G 1	x	x	x	x										
G 2			x											
G 3	x													
G 4	x		x											
G 5	x					x								
G 6			x			x	x	x						
G 7	x		x				x							
G 8									x	x				
G 9				x					x	x	x	x		
G 10	x		x	x					x					
G 11	x		x	x			x						x	
G 12	x		x				x						x	
G 13			x		x	x			x	x	x		x	
G 14			x	x	x	x				x	x		x	
G 16			x	x	x	x	x	x					x	
S.AN 1	x	x		x	x	x		x		x		x	x	x
S.AN 2			x										x	x
S.AN 3											x		x	
S.AN 4								x						
S.AN 7			x					x	x			x	x	x
Y.AN 1													x	x
Y.AN 2													x	x
Toplam	9	2	13	7	4	6	5	5	5	5	4	3	11	5
Yüzde	%11	%2	%15	%8	%5	%7	%6	%6	%6	%6	%5	%4	%13	%6

Günümüz değerlendirildiğinde algısal değişim bağlamında Kavak meydanı yabancılaşma (%29) ve negatif mekan (%27) tanımları, geçmiş değerlendirildiğinde ise toplumsallaşma (%21), pozitif mekan (%16), aidiyet ve güven (%7) tanımları öne çıkan kavramlar olmuştur (Tablo 24).

Tablo 24. Kavak meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Kavram Tanımı				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1	1	1	1	1	1
G 2	1		1	1	1
G 3	1			1	1
G 4				1	1
G 5	1			1	1
G 6		1			2
G 7	1	2			1
G 8	1				
G 9	2	1		1	2
G 10		1		1	
G 11	1		1		
G 12	4			1	2
G 13	1				1
G 14				1	2
G 16	1	1			
S.AN 1	1				
Y.AN 2		5	1		
Toplam	16	12	4	9	15
Yüzde	%29	%21	%7	%16	%27

Zağanos meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, havuz etrafı oturma ve seyir (%60) oranında öne çıkan etkinlik olmuştur (Tablo 25).

Tablo 25. Zağanos meydanı geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Etkinlik Tanımı				
	Dinlenme	Oturma-seyir	Tiyatro gösterileri	Mitingler	Diğer
G 3	x				
G 4		x			x
G 7			x	x	
G 10		x			
G 11		x			
G 12		x			
G 13		x			
G 14		x			
Y.AN 2		x			
Toplam	1	6	1	1	1
Yüzde	%10	%60	%10	%10	%10

Zağanos meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında ise mezarlık (%13), havuz (%11) ve narenciye bahçeleri (%11) öne çıkan tanımlamalar olmuştur (Tablo 26).

Tablo 26. Zağanos meydanı geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Mekan Tanımı**														
	Külliye	Mezarlık	Atapark	Otobüs Durağı	Panayır Alanı	SSK-Tiyatro Binası	Havuz	Narenciye bahçeleri	Suat Oyman Parkı	Boş alan	Zağanos Zindanı	Gülbaharhatun Türbesi	Tarihi surlar	Daha Büyük	Diğer
G 1								x							
G 2	x	x	x												
G 3				x	x	x	x							x	x
G 4		x	x		x		x							x	
G 6							x	x	x						x
G 7		x						x							
G 8							x	x							
G 9									x						x
G 10		x	x	x	x	x	x	x	x	x					
G 11		x		x	x	x									
G 12		x			x					x					
G 13		x	x	x	x	x	x	x	x	x					
G 14		x	x	x	x	x	x	x	x	x					
G 16		x	x	x		x	x	x	x						
S.AN 1											x		x		
Y.AN 1												x			
Toplam	1	10	6	5	7	6	8	8	6	5	1	1	1	2	3
Yüzde	%1	%13	%8	%7	%9	%8	%11	%11	%8	%7	%1	%1	%1	%3	%4

Günümüz değerlendirildiğinde algısal değişim bağlamında Zağanos meydanı yabancılaşma (%31) ve negatif mekan (%11) tanımları, geçmiş değerlendirildiğinde ise toplumsallaşma (%17), pozitif mekan (%31), aidiyet ve güven (%11) tanımları öne çıkan kavramlar olmuştur (Tablo 27).

Tablo 27. Zağanos meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Kavram Tanımı**				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1	1	1	1	6	
G 2	1		2		
G 3	1			1	
G 6		1			
G 7	3	2			
G 8		1	1		
G 9	2	1		2	3
G 10	1			1	
G 11	1			1	
G 12	4				1
Y.AN 1	1				
Toplam	11	6	4	11	4
Yüzde	%31	%17	%11	%31	%11

Taksim meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre Bayram kutlamaları (%25) ve müzik dinletileri (%14) öne çıkmaktadır (Tablo 28).

Tablo 28. Taksim meydanı geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Etkinlik Tanımı**										
	Bayram kutlamaları	Müzik Dinletileri	Sohbet	Dinlenme-Konaklama	Kahve-çay içme	Tiyatro Seyir	İdam	Nargile içme	Sahne,film gösterileri	Haber (radyo) dinleme	Diğer
G 1	x	x			x	x					
G 2	x			x			x			x	x
G 4	x				x				x		
G 6	x			x		x					x
G 7	x		x				x				x
G 8	x	x				x					x
G 9		x	x								
G 10	x			x			x				
G 11		x	x								
G 12	x	x	x		x			x			
G 13	x										
G 14	x		x				x				
G 15	x										
G 16	x										
S.AN 1		x			x			x		x	x
S.AN 5				x							
S.AN 6	x	x	x						x		
S.AN 7	x										
S.AN 8	x			x							
Y.AN 1		x									x
Toplam	15	8	6	5	4	3	4	2	2	2	6
Yüzde	%26	%14	%11	%9	%7	%5	%7	%4	%4	%4	%10

Taksim meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında ise Sümer sineması (%11), Şems oteli (%10), meydan parkı içerisindeki katlanır sandalyeler (%10) ve sinemalar (%10) öne çıkan mekan tanımlamaları olmuştur (Tablo 29).

Tablo 29. Taksim meydanı geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Mekan Tanımı**														
	Sümer Sineması	Şems Oteli	Sinemalar	Katlanır Sandalyeler	Bahçeli evler	Çakıl taşları	Suluhan	İki kapılı	Havuz	Ayakkabı boyacıları	Çiçekler	Çınar ağacı	Anadolu Hanı	Daha Büyük	Şadırvan
G 1			x												
G 2				x						x					
G 5					x	x					x				
G 6			x	x					x			x	x		
G 7									x			x		x	
G 8		x	x	x	x	x									
G 9	x				x	x								x	
G 10	x	x			x	x	x	x			x		x		x
G 11														x	
G 12	x	x								x				x	x
G 13	x	x												x	
G 14	x	x												x	x
G 15			x				x								
G 16			x		x		x								
S.AN 1		x		x		x	x	x	x	x	x	x			
S.AN 4		x													
S.AN 5	x							x	x		x				
S.AN 7	x			x		x	x								
S.AN 8	x		x	x											
Y.AN 1			x	x											
Toplam	8	7	7	7	5	6	5	3	4	3	4	3	2	6	3
Yüzde	%11	%10	%10	%10	%7	%8	%7	%4	%5	%4	%5	%4	%3	%8	%4

Günümüz değerlendirildiğinde algısal değişim bağlamında Taksim meydanı yabancılaşma (%26) ve negatif mekan (%32) tanımları, geçmiş değerlendirildiğinde ise toplumsallaşma (%19), pozitif mekan (%14), aidiyet ve güven (%9) tanımları öne çıkan kavramlar olmuştur (Tablo30).

Tablo 30. Taksim meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Kavram Tanımı**				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1	1	2	1	4	
G 2	1		2	1	5
G 3	1	1			1
G 4			4	2	7
G 5				1	3
G 6	2	2		1	2
G 7	3	3			
G 8	1	1		1	1
G 9	4	5		1	1
G 10	2	2		2	4
G 11	5			1	5
G 12	1			1	2
G 13	1				3
G 14	1				2
G 15	1			1	1
G 16	3	3	1	2	3
S.AN 1	4			2	
S.AN 2					1
S.AN 6		2			
S.AN 7		2			
S.AN 8	4	3	2		5
Toplam	35	26	12	19	44
Yüzde	%26	%19	%9	%14	%32

Sakız meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, damla sakızı satma (%21) ve çay, kahve, nargile içme (%21) öne çıkmaktadır (Tablo 31).

Tablo 31.Sakız meydanına ait geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Etkinlik Tanımı**					
	Damla Sakızı Satma	Mangalda Kahve Çevirme	Duvara yaslanma	Sohbet etme	Çay,kahve,nar gile içme	Oturma
G 3	x	x				
G 4			x	x	x	
G 6					x	x
G 7	x			x	x	x
G 15						
Y.AN 1		x				
Y.AN 2	x		x			
Toplam	3	2	2	2	3	2
Yüzde	%21	%14	%14	%14	%21	%14

Sakız meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında ise küçük bir alan tanımlaması (%25) ve balıkhane (%25) öne çıkan tanımlamalar olmuştur (Tablo 32).

Tablo 32. Sakız meydanına ait geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Mekan Tanımı**					
	Küçük bir alan	Balıkhane	Han	Pazaryeri	Hasanağa Camii	Diğer
G 2	x					
G 3		x				
G 4	x					
G 15			x	x		x
Y.AN 1					x	
Y.AN 2		x				
Toplam	2	2	1	1	1	1
Yüzde	%25	%25	%10	%10	%10	%10

Günümüz değerlendirildiğinde algısal değişim bağlamında Sakız meydanı yabancılaşma (%31), geçmiş değerlendirildiğinde ise toplumsallaşma (%38) aidiyet ve güven (%31) tanımları öne çıkan kavramlar olmuştur (Tablo 33).

Tablo 33. Sakız meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Kavram Tanımı**				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 2	2		1		
G 4			1		
G 6		1	1		
G 7		2			
G 15	2	2	1		
Toplam	4	5	4		
Yüzde	%31	%38	%31		

Güzelhisar meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, denizde yüzme (%27), kayıkla balık avlamak (%19) ve müzik dinletileri (%19) oranında öne çıkan etkinlikler olmuştur (Tablo 34).

Tablo 34. Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Etkinlik Tanımı**						
	Yüzme	Gemi uğurlama-karşılama	Balolar düzenleme	Müzik dinletileri	Tiyatro seyir	Kayıkla Balık avlama	Diğer
G 1	x	x	x	x			
G 3		x	x	x			x
G 5					x		
G 7	x					x	x
G 8				x			
G 11	x					x	
G 12	x					x	
G 13	x		x	x		x	
G 14	x		x	x		x	
G 16	x						
Toplam	7	2	4	5	1	5	2
Yüzde	%27	%8	%15	%19	%4	%19	%8

Güzelhisar meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında ise Kalepark (%32), Ganita (%26) ve kayalar (%16) öne çıkan tanımlamalar olmuştur (Tablo 35).

Tablo 35.Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz mekan tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Mekan Tanımı**					
	Kalepark	Ganita	Kayalar	Halka açık	Güzel manzara	Diğer
G 1	x					
G 3	x	x	x			x
G 5				x		
G 7	x				x	
G 8	x			x		
G 11		x				
G 13	x	x	x			
G 14	x	x	x			
Y.AN 1		x				x
Toplam	6	5	3	2	1	2
Yüzde	%32	%26	%16	%11	%5	%11

Günümüz değerlendirildiğinde algısal değişim bağlamında Güzelhisar meydanı yabancılaşma(%30) ve negatif mekan (%15)tanımları, geçmiş değerlendirildiğinde ise toplumsallaşma (%30) ,pozitif mekan (%15), aidiyet ve güven (%10) tanımları öne çıkan kavramlar olmuştur (Tablo 36).

Tablo 36. Güzelhisar meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	**Kavram Tanımı**				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1		3			
G 3	1	4	1		
G 5	3				
G 7	1	1		1	
G 8	1	2			
G 9	2			1	2
G 11	1	1		1	1
G 12	1	1		1	1
G 13			1		
G 14			1		
G 16				1	1
Y.AN 1				1	
Toplam	10	11	3	6	5
Yüzde	%30	%30	%10	%15	%15

Kültürel değişimin fiziksel değişim bağlamında etkinlik-mekan ilişkisinin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Etkinlik-mekan ilişkisi frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve yarım standart sapma değerleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Etkinlik frekans dağılımı ve Mekan frekans dağılımı göstergelerine yönelik toplam etkinlik sayısı, korunan etkinlik sayısı ve toplam mekan sayısı, korunan mekan sayısına bağlı olarak Korunan Etkinlik ve Korunan Mekan sayısının (%) yüzde oranları belirlenerek kültürel değişimin fiziksel değişim bağlamında etkinlik-mekan ilişkisi elde edilen veriler doğrultusunda irdelenmiştir (Tablo 37,38).

Tablo 37. Etkinlik Frekans Dağılımı Göstergeleri

	Toplam Etkinlik Frekans Dağılımı	Korunan Etkinlik Frekans Dağılımı	Korunmamış Etkinlik Frekans Dağılımı
Kavak Meydanı	3	1	2
Zağanos Meydanı	6	2	4
Sakız Meydanı	6	5	1
Taksim Meydanı	11	5	6
Güzelhisar Meydanı	9	1	8

Tablo 38. Mekan Frekans Dağılımı Göstergeleri

	Toplam Mekan Frekans Dağılımı	Korunan Mekan Frekans Dağılımı	Korunmamış Mekan Frekans Dağılımı
Kavak Meydanı	21	10	11
Zağanos Meydanı	29	8	21
Sakız Meydanı	14	9	3
Taksim Meydanı	41	14	23
Güzelhisar Meydanı	12	6	6

Korunan etkinlik ve mekan dağılımının istatistiki olarak anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, yüzde dağılımları (Tablo 39) yarım standart sapma aralığından yararlanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 39. Etkinlik ve Mekan Korunma Yüzdeleri

	Korunan Etkinlik (%)	Korunan Mekan (%)
Kavak Meydanı	33	48
Zağanos Meydanı	33	28
Sakız Meydanı	83	64
Taksim Meydanı	45	34
Güzelhisar Meydanı	11	50

Çalışma alanları “Korunan (Etkinlik ve Mekan Korunmuş), Az Korunan (Etkinlik korunmuş-Mekan değişmiş ya da Mekan korunmuş-Etkinlik değişmiş), Korunmayan (Etkinlik ve Mekan değişmiş) “ başlıkları altında üç gruba ayrılmıştır. Aritmetik ortalama ve (+) (-) yarım standart sapma aralığından yararlanılarak, çıkan sonuca göre %44.3 aritmetik ortalama ve yarım standart sapma (+11,-11) ile %55.3 ve üzeri “Korunan”, %33.3 ve altı “Korunmayan” alan, %55.3 ve %33.3 aralığında kalan “Az Korunan” alan olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 64).

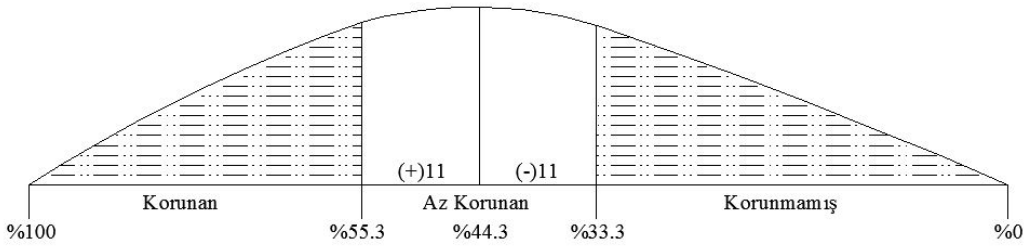

Şekil 66. Korunan, Az Korunan, Korunmayan alanlarına ilişkin (%) aralığı

% 100 - % 55.3 aralığı Korunan, % 55.3 - % 33.3 aralığı Az Korunan ve % 33.3 - 0 aralığı ise Korunmayan olarak tespit edilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre Kavak Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 41.5, Zağanos Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 33, Sakız Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 85, Taksim Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 40.5, Güzelhisar Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 22 olarak hesaplanmıştır (Tablo 40).

Tablo 40. Çalışma alanlarına ait korunmuşluk göstergeleri

	Korunan Etkinlik (%)	Korunan Mekan (%)	Aritmetik Ort.	
Kavak Meydanı	33	48	40.5	Az Korunan
Zağanos Meydanı	33	28	30.5	Korunmayan
Sakız Meydanı	83	64	73.5	Korunan
Taksim Meydanı	45	34	39.5	Az Korunan
Güzelhisar Meydanı	11	50	30.5	Korunmayan

Çalışma alanlarına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı (f) ve yüzde dağılımları incelenmiştir (Tablo 41). Elde edilen veriler doğrultusunda günümüz değerlendirildiğinde Taksim meydanı yabancılaşma ve negatif mekan kavramı tekrarlanabilirlik toplam sıklığına göre en yüksek değere sahiptir. *Yabancılaşma* kavramının tekrarlanabilirlik toplam sıklığına göre en düşük değeri ise Sakız meydanı almıştır ve Sakız meydanı için negatif mekan tanımlamasına yer verilmemiştir. Yabancılaşma kavramının tekrarlanabilirlik toplam sıklığına göre ikinci sırayı Kavak meydanı, üçüncü ve dördüncü sırayı Zağanos meydanı ve Güzelhisar meydanı almaktadır. Geçmiş değerlendirildiğinde ise toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan kavramlarının tekrarlanabilirlik toplam sıklığına göre en yüksek değere sahip meydan Taksim meydanıdır. Toplumsallaşma kavramının tekrarlanabilirlik toplam sıklığına göre ikinci ve üçüncü sırayı Kavak meydanı ve Güzelhisar meydanı almaktadır. Pozitif mekan kavramı değerlendirildiğinde Zağanos meydanı ikinci en yüksek değere sahip meydandır.

Tablo 41. Çalışma alanlarına ait kavramların tekrarlanabilirlik yüzde dağılımları

	Kavak M.	Zağanos M.	Taksim M.	Sakız M.	Güzelhisar M.
Yabancılaşma	%21	%14	%46	%5	%13
Toplumsallaşma	%20	%10	%43	%8	%18
Aidiyet ve Güven	%15	%15	%44	%15	%11
Pozitif Mekan	%20	%24	%42	-	%13
Negatif Mekan	%22	%6	%65	-	%7

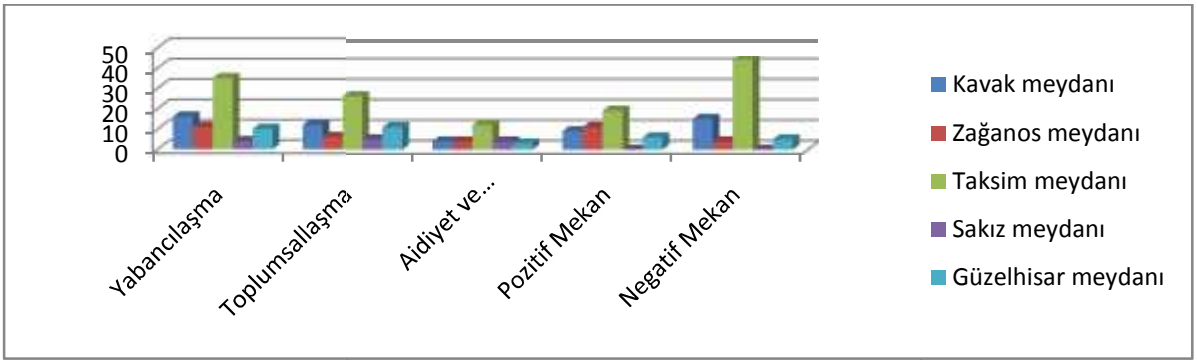

Şekil 67. Kavramların çalışma alanlarına göre dağılımı

Yapılan görüşmeler doğrultusunda kullanım durumu da sorgulanmış ve görüşmeye katılanların hiçbirinin bu alanları kullanmak istemedikleri ve kullanmadıkları da tespit edilmiştir. Güvenilirlik çalışması için Miles ve Hubermann (1994)'ın "Güvenilirlik = ((Görüş Birliği) : (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) x 100 formülü kullanılmıştır. Tanımlanan kavramlara karşılık gelen ifadelerin güvenilirlik analizinde uyuşum yüzdesi % 100 olarak hesaplanmıştır.

4. TARTIŞMA

Çevresindeki uzak ya da yakın öteki toplumlarla alışveriş içinde bulunan açık bir sistem olarak görülen kültür kavramı (Emery, 1972); fiziksel çevre ile bir bütün olarak ele alınır ve mekanın bir yansıması olarak kabul görür (Lang, 1987). İnsanların yaşadıkları fiziksel çevreyle anlamlar bulma ihtiyacı (Carr ve diğ., 1992), süreklilik ile sağlanır ve bu durum insanın mekana aidiyet ve güven duygusu oluşturmasına katkı sağlar. Bu araştırma kültürün mekana yansımasının somut bir şekilde değerlendirilebilmesi için etkinliğin, etkinliğe olanak sağlayan mekansal özelliklerin ve algısal boyutunun incelenmesi yönünde planlanmıştır. Tarihi süreç içerisinde değişimi inceleyen *Mekan-Bellek* ya da *Mekan-Kimlik* üzerine yapılmış birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar daha çok mimari boyutta olup, tarihi binaların değişimi irdelenmektedir. Değişimin sorgulandığı kentsel kamusal alanlarda ise yine çevresindeki tarihi binalar ve kamusal alanın fonksiyonuna bağlı olarak o alana yüklenen anlam sorgulanmaktadır. 2863 sayılı Yasa, "taşınmaz kültür varlıklarının korunması, görünümlerinin ve çevreleri ile uyumlarının muhafazası" ölçütlerini getirmektedir. Danacı; Atik (2013) yaptıkları çalışmada yapı ve çevre ilişkisi analizi için tasarım özelliklerinin sınıflandırılmasında Miccolina (1993), malzeme özelliklerinin sınıflandırılmasında ise Ahunbay (1996), Orbaşlı (2008) ve Insall (2008) 'ın çalışmalarını temel almış, yapının restorasyon öncesi fonksiyonu, yapı çevresinin bilinen doğal ve yapay unsurları, yapının orjinal konumu, ulaşım durumu ve o zamanlardaki kullanıcı sayısını değerlenmişlerdir. Sağsöz ve Kahya (2004) kentsel sit alanlarında yaptıkları çalışmada yapıları sağlamlık derecelerine göre yok olan yapılar, ağır tahripli yapılar, değerlendirilebilir yapılar olarak üç sınıfa ayırmış, koruma türü olarak da aktif korunan yapı ve pasif korunan yapı olarak sınıflandırmışlardır. Sağlamlık derecelerine göre sayılarını belirlemiş ve çıkan yüzde oranlarını en iyi korunan, en kötü korunan olmak üzere yorumlamışlardır. Bu tez çalışmasında, tarihi süreç içerisinde kültürel değişim fiziksel ve algısal değişim bağlamında sorgulanmış, elde edilen verilerin yorumlanabilmesi için bilimsel sistematik içinde kriterler elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın en önemli yanı kültürel değişimi fiziksel (etkinlik ve mekan) ve algısal tanımlama yaklaşımıdır. Bu yaklaşım içinde fiziksel ve algısal değişim kültürel değişimin tanımlanmasında yön belirleyici olmuştur.

Fiziksel değişim verilerinin sonuçlarına göre etkinlik değişimi, 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de değişim göstermektedir. Kavak meydanı 1900'lü yılların başında askeri talim amaçlı kullanılırken, 30'lu yıllardan itibaren futbol oynanan bir alan olmuştur. Yapılan görüşmeler ve incelenen sözlü anlatımlar doğrultusunda elde verilere göre; Kavak meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında Bayram kutlamaları ve futbol birinci sırada yer almaktadır. Kavak meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında ikinci sırada (futbol oynayanları) seyir yer almaktadır.

Fiziksel değişim verilerine göre mekan değişimi, Kavak meydanı 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte askeri talim iken, futbol işlevi göstermektedir. Kavak meydanında tarihi yapısal karakterlerin halen ayakta kalması birer kazançtır. Ancak 1900'lü yılların başındaki mevcut duruma göre iki türbe yıkılmış, Mekteb-i Hamidiye binası geriye çekilerek Trabzon Lisesi olarak işlev değiştirmektedir. Özellikle bugünkü Orman Bölge lojmanlarına tahsis edilen geniş, boş alan 2000'li yılların başına kadar futbol ve bayram kutlamaları olarak değerlendirilmektedir.Günümüzde meydanın alansal olarak büyüklüğünde ve malzeme özelliğinde değişiklik olmuştur.Malzeme özelliğine göre 1900'lü yıllardan50'li yıllara kadar toprak zemin olan futbol sahası (doğal malzeme), 50'li yıllardan itibaren çim saha olarak değişmiştir. O dönemlerde varlığını sürdüren Kavak ağaçları yok olmuştur.Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Kavak meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre az korunan alandır. O yıllardan günümüze kadar varlığını sürdüren yapısal karakterler Kavak meydan çeşmesi, Trabzon çeşmesi, Şadırvan ve Hatuncuk Camii'dir.Yapılan görüşmeler sonucu Kavak meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında geniş, boş, düz alan ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise meydanın geçmişte panayır alanı olarak kullanıldığı belirtilen görüş yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise bugün de alanda varlığını sürdüren Trabzon Lisesi yer almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları değerlendirildiğinde etkinlik ve mekan arasında mekan değiştikçe etkinliğin değişmesi bağlamında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.Kavak meydanı etkinlik tanımlamasında öne çıkan Bayram kutlamaları ve futbol, bu etkinliklerin yapıldığı mekan tanımlamalarında öne çıkan geniş,boş,düz alan ve panayır alanıyla ilişkilidir. Daha sonraki dönem verilerinin değerlendirilmesinde geniş,

boş, düz alanın doldurulması bu mekanda yapılan bayram kutlaması ve futbol etkinliklerinin kaybolması bu ilişkiyi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal değişim verilerine göre çalışma alanına ait geçmiş değerlendirildiğinde Kavak meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsallaşma kavramı ile ilişkili olduğu sınanmış, bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetiklediği ortaya konmuştur. Toplumsallaşma kavramı görüşmelerde özellikle "birbirine saygılı olmak, komşuluk ilişkileri ve bağlılık, paylaşım, sohbet, canlı sosyal hayat" gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların oluşturduğu etki pozitif mekanı "karakter bütünlüğü, mutlu-gidilesi mekan, doğal, yoğun yeşil, huzurlu, yeşil, güzel" kavramlarıyla ilişkilendirmiştir. Pozitif mekanın güçlendirdiği toplumsallaşma kavramı "tanıdık, anlamlı, samimi, bize ait, kimlikli" kavramlarıyla Kavak meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz değerlendirildiğinde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildiği ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancılaşma kavramı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Görüşme verilerine göre yabancılaşma "toplumsal karakterin bozulması, bize ait değil, kimse birbirine selam bile vermiyor, yok oldu/kayboldu/eskisi gibi kalmadı, özlemle anar olduk,tanıdık gelmiyor" kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların oluşturduğu etki negatif mekanı "yoğun yapılaşma, yoğunluk, karmaşa, çok çirkin, gürültülü, kısıtlanan alanlar, betonlaşmış, doğal bulmuyorum, yok olmuşluk, tarihi dokuya aykırı" kavramlarıyla ilişkilendirmiştir.

Fiziksel değişim verilerinin sonuçlarına göre etkinlik değişimi, 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de değişim göstermektedir. Zağanos meydanı 1900'lü yılların başında Külliye ve mezarlık olarak kullanılırken, 1930'lu yıllardan günümüze kadar dinlenme ve rekreasyon amaçlı değerlendirilen bir park alanı olmuştur. Yapılan görüşmeler ve incelenen sözlü anlatımlar doğrultusunda elde verilere göre; Zağanos meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında oturma ve seyir birinci sırada yer almaktadır.

Fiziksel değişim verilerine göre mekan değişimi,Zağanos meydanı 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte Külliye iken, 30'lu yıllardan itibaren park olarak işlev göstermektedir. Zağanos meydanında tarihi yapısal karakterlerinden Zağanos Burcu, Şadırvan, Hatuniye Türbesi ve Gülbaharhatun Camii halen ayakta kalması birer kazançtır.

Ancak 1930'lu yılların sonlarına kadar varlığını sürdüren medrese, mezarlıklar ve türbeler yıkılmış yerine park alanı yapılmıştır.Malzeme özelliğine göre 1900'lü yıllardan80'li yıllara kadar toprak zemin (doğal malzeme) yerini80'li yıllardan itibaren beton zemin kaplamasına (yapay malzeme) bırakmıştır. Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Zağanos meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre korunmayan alandır.1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte doğal yeşil doku yerini bitkilendirmeye bırakmıştır. 1950'li yıllarda meydanda yer alan otobüs durağı yine o yıllarda insanların toplanma ve dağılma mekanıdır. Yol çalışmaları nedeniyle 60'lı yıllarda yıkılmıştır. 40'lı yıllarda parkın içerisinde bulunan büyük daire formlu havuz, 50'li yıllardan itibaren küçültülerek kare ve dikdörtgen forma dönüştürülmüştür. Günümüzde ise yine daire formundadır.Yapılan görüşmeler sonucu Zağanos meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında mezarlık ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise parkın içinde yer alan ve geçmişte bugünkünden daha büyük olduğu belirtilen havuz yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise o günkü meydanın etrafındaki narenciye bahçeleri yer almaktadır. Yine o yıllarda parkın hemen önündeki panayır alanı dördüncü sırayı almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları değerlendirildiğinde etkinlik ve mekan arasında mekan değiştikçe etkinliğin değişmesi bağlamında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Zağanos meydanı etkinlik bakımından değerlendirildiğinde etkinlik tanımlamasında öne çıkan havuz etrafında oturma ve seyir, mekan tanımlamalarında öne çıkan havuz ile ilişkilidir.

Algısal değişim verilerine göre çalışma alanına ait geçmiş değerlendirildiğinde Zağanos meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsallaşma kavramı ile ilişkili olduğu sınanmış, bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetiklediği ortaya konmuştur. Toplumsallaşma kavramı görüşmelerde özellikle "birbirine saygılı olmak, komşuluk ilişkileri ve bağlılık, paylaşım, sohbet, uyum" gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların oluşturduğu etki pozitif mekanı "karakter bütünlüğü, daha net, daha doğal, az müdahale edilmiş, geleneksel, yeşil, surlarla özdeşleşen mimari" kavramlarıyla ilişkilendirmiştir. Pozitif mekanın güçlendirdiği toplumsallaşma kavramı "tanıdık, anlamlı, samimi" kavramlarıyla Zağanos meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz değerlendirildiğinde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildiği ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancılaşma kavramı ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Görüşme verilerine göre yabancılaşma “toplumsal karakterin ve diyalogların erozyona uğraması, bize ait değil, yok ettik, paylaşım kalmadı, yabancılaştık, yaşanmışlıklarımızı yok ettik” kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların oluşturduğu etki negatif mekanı “betonlaştırdık, estetikten uzak, beton yığını, karaktersiz, bu alanlar kısıtlandı, gürültülü., zorunluluktan gidilen, yok olmuşluk, tarihi dokuya aykırı yapılaşma” kavramlarıyla ilişkilendirmiştir.

Fiziksel değişim verilerinin sonuçlarına göre etkinlik değişimi, 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de değişim göstermektedir. Sakız meydanı 1900'lü yılların başından itibaren damla sakızı satma, oturma, sohbet etme, mangalda kahve çevirme olarak kullanılırken, günümüzde bütün bu etkinliklerden sadece mangalda kahve çevirmenin yapılmadığı ama diğer etkinliklerin halen yapıldığı bir meydandır.Yapılan görüşmeler ve incelenen sözlü anlatımlar doğrultusunda elde verilere göre;Sakız meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında damla sakızı satma ve çay, kahve, nargile içme birinci sırada yer almaktadır. Malzeme özelliğine göre 1900'lü yıllardan 60'lı yıllara kadar toprak zemin (doğal malzeme)yerini beton zemin kaplamasına bırakmıştır. Sakız meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre korunan alandır.Yine o yıllarda meydanın köşesinde yer alan Hasanağa Camii halen alanda varlığını sürdürmektedir. Tarihi süreç içerisinde fiziki müdahaleye fazla maruz kalmayan meydanda o yıllarda han olarak kullanılan mekan zamanla pazar yeri olarak işlev değiştirmiştir. Doğal karakterler değerlendirildiğinde özellikle kıyı alanı zaman içerisinde yerini dolgu alanı ve araç yoluna bırakmıştır.Yapılan görüşmeler sonucu Sakız meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında küçük bir alan ve balıkhane ilk sırayı almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları değerlendirildiğinde etkinlik ve mekan arasında mekan değiştikçe etkinliğin değişmesi bağlamında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sakız meydanı etkinlik bakımından değerlendirildiğinde Sakız meydanı etkinlik tanımlamasında öne çıkan çay,kahve,nargile içmek, mekan tanımlamalarında öne çıkan küçük alan ile ilişkilidir. Mekanın korunması bu etkinliklerin devam etmesi bu ilişkiyi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal değişim verilerine göre çalışma alanına ait geçmiş değerlendirildiğinde Sakız meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsallaşma kavramı ile ilişkili olduğu sınanmış, bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetiklediği ortaya konmuştur. Toplumsallaşma kavramı görüşmelerde özellikle "herkes birbirini tanırdı, paylaşım, sohbet" gibi kavramlarla tanımlanmaktadır.Bu kavramların oluşturduğu etki pozitif mekanın güçlendirdiği "bu meydan aynı kaldı diyebilirim, çok da değişmedi, değişmedi" kavramlarıyla Sakız meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz değerlendirildiğinde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verilmemiştir. Görüşme verilerine göre yabancılaşma "eskilerden pek fazla kişi kalmadı, insanlar değişti, insanların çoğu yabancı" kavramlarıyla tanımlanmaktadır.

Fiziksel değişim verilerinin sonuçlarına göre etkinlik değişimi, 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de değişim göstermektedir. Taksim meydanı 1900'lü yılların başında sirkülasyon ve deve kervanlarının dinlenme amaçlı olarak kullanılırken, 1930'lu yıllardan 2000'li yıllara kadar bayram törenlerinin geçiş merasimleriyle yapıldığı, horonlarla kutlandığı bir alan olmuştur. 2000'li yıllardan günümüze kadar geçen süreçte ise sirkülasyon, dinlenme, rekreasyon, buluşma, sohbet etme olarak değerlendirilmektedir. Yapılan görüşmeler ve incelenen sözlü anlatımlar doğrultusunda elde verilere göre; Taksim meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında Bayram kutlamaları birinci sırada yer almaktadır. Aylar öncesinden dini ve resmi bayram törenlerine hazırlıkların başlandığı, okulların ellerinde bayrak taşıyan öğrencilerle yürüyüş yaptığı, akşam olduğunda askeri fener alayının meşaleler ve bando eşliğinde geçiş törenine katıldığı, sadece kentlinin değil kırsal kesimden de insanların kutlamalar için tören alanına geldiği ve horonlar oynayarak günlerce kutlandığı verileri elde edilmiştir. Taksim meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında ikinci sırada Müzik dinletileri ve konserler yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise havuz başında yapılan sohbetler, dördüncü sırayı ise Taksim meydanında kahve içmek, tiyatro gösterilerini izlemek etkinlikleri yer almaktadır.

Fiziksel değişim verilerine göre mekan değişimi, Taksim meydanı 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte meydan işlevi göstermektedir. Taksim meydanında tarihi yapısal karakterlerin halen ayakta kalması birer kazançtır. 1950'li yıllarda meydanda yer alan Atatürk anıtı günümüzde de meydanda yer almaktadır. 50'li yıllardan itibaren

meydanda yer alan daire formundaki havuz ve etrafında oturup sohbet eden insanların yerini günümüzde küçük, dikdörtgen formlu havuzlara ve çocukların ilgisini çeken su oyunlarına bırakmıştır. Günümüzde meydanın alansal olarak büyüklüğünde ve malzeme özelliğinde değişiklik olmuştur. Malzeme özelliğine göre 1900'lü yıllardan 50'li yıllara kadar toprak zemin (doğal malzeme), 50'li yıllarda çakıl zemin ve katlanır sandalyeler (donatısı), 80'li yıllardan itibaren beton zemin (yapay malzeme) ve plastik masa ve sandalyeler günümüzde yerini beton zemine (yapay malzeme) ve ahşap oturma elemanlarına (donatısı) bırakmıştır. Görüşmelerde elde edilen verilere göre görüşmeciler için katlanır sandalye ve masalar günümüzde uygulanan donatılardan daha samimi bulunmaktadır. Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Taksim meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre az korunan alandır.Yine o yıllarda meydanın kuzeybatı köşesinde yer alan kent merkezinin en iyi otellerinden birisi olan Şems oteli ve otelin hemen önündeki şadırvan ve meydanın kuzeydoğu köşesinde yer alan Sümer sineması 50'li yılların sonundan itibaren alanda varlığını sürdürmemektedir. Bu yapıların yıkımı Taksim meydanı ve yakın çevresinin tarihi sürekliliğini zedelemiştir. Anadolu Hanı, atlı ve deve kervanlarının konakladığı iki katlı, toprak zemin tarihi yapı günümüzde işlev değiştirmiş ve yapılan müdahaleler sonucu cephe bağlamında bozulmuş ve yok olmaya terk edilmiştir. Suluhan ise 1980'li yıllara kadar yarı kapalı bir handır. 80'li yılların sonunda yıkılmış ve kapalı iş merkezi halini almıştır. 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte Çınar ağacı varlığını halen sürdürmektedir. Belediye binası ve ek binası günümüzde işlev değiştirmiştir, ancak yapısal karakter olarak alanda yer almaktadır. İskenderpaşa camii 1900'lü yıllardan günümüze kadar varlığını sürdürmektedir.1920'li yıllarda meydanda yer alan kameriye 50'li yıllardan itibaren meydanda yer almamaktadır. 1930'lu yıllarda yer alan kemerli alana giriş ve sütunlu, demir kapılı meydana girişler 80'li yıllardan itibaren kaldırılmıştır. 1940'lı yıllarda meydanın güneyinde yer alan Gazeteciler cemiyet binası günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Yapılan görüşmeler sonucu Taksim meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında Sümer Sineması (Türkiye'de yapılan ilk opera binası), Şems Oteli, Yazlık sinemalar ve sinema, park içerisinde yer alan katlanır masa, sandalyeler ile Taksim meydanında yer alan iki katlı, bahçeli, bahçesinde meyve ağaçları olan evler ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise meydanın geçmişte bugünkünden daha büyük olduğu belirtilen görüş yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise parkın o günkü zemininin çakıl taşlarıyla döşeli olduğu ve bugünkü katlı iş merkezinin yerinde o yıllarda iki katlı, ortasında geniş, açık bir

avlusu olan Suluhan yer almaktadır. Parkın doğu, batı kapısı (o yıllarda akşamları kapanan bir yerdir burası), parkın içerisinde yer alan oval havuz, çiçekler ve alanda günümüzde de varlığını sürdüren çınar ağacı dördüncü sırayı almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları değerlendirildiğinde etkinlik ve mekan arasında mekan değiştikçe etkinliğin değişmesi bağlamında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Taksim meydanı etkinlik bakımından değerlendirildiğinde Bayram kutlamaları ve müzik dinletileri etkinlikleri, bu etkinliğin yapıldığı mekan olarak Sümer Sineması (Opera binası)'nın önü ön plana çıkmaktadır. Daha sonraki dönem verilerinin değerlendirilmesinde Sümer Sinemasının yıkılmasıyla bu mekanın önünde yapılan bayram kutlaması ve müzik dinletisi etkinliklerinin kaybolması bu ilişkiyi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal değişim verilerine göre çalışma alanına ait geçmiş değerlendirildiğinde Taksim meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsallaşma kavramı ile ilişkili olduğu sınanmış, bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetiklediği ortaya konmuştur. Toplumsallaşma kavramı görüşmelerde özellikle "birbirine saygılı olmak, selamlaşmak, komşuluk ilişkileri ve bağlılık, paylaşım, sohbet, zengin ve güçlü sosyal hayat" gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların oluşturduğu etki pozitif mekanı "karakter bütünlüğü, mutlu-huzurlu mekan, doğal, sade, anlaşılır, geleneksel, yeşil, güzel" kavramlarıyla ilişkilendirmiştir. Pozitif mekanın güçlendirdiği toplumsallaşma kavramı "tanıdık, anlam, samimi, rahat, güven, bize ait, kimlikli" kavramlarıyla Taksim meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz değerlendirildiğinde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildiği ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancılaşma kavramı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Görüşme verilerine göre yabancılaşma "toplumsal karakterin ve diyalogların erozyona uğraması, bize ait değil, kimse birbirine selam bile vermiyor, yozlaştık, paylaşım yok, yok oldu/kayboldu/eskisi gibi kalmadı**, y**oğun yapılaşma, bağımızı yok ettiler, başkalaşım, paylaşımın azalması, yitirilen alışkanlıklarımız/anılarımız, sığlaştırılan sosyal yaşam, yok olan kimlik, yitirilen yaşanmışlıklar, yok edilen mimari doku" kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların oluşturduğu etki negatif mekanı "kötü örnekler, yoğunluk, kirlilik, karaktersiz, bu alanlar kısıtlandı, gürültülü., zorunluluktan gidilen, yok olmuşluk, yapay, betonlaşmış, bir karmaşa var, her yer kapandı, şehrin dokusu bozuldu, doğa yok, yeşil yok,

yoğun, kalabalık, sıradanlaşan, çirkinleşen, estetik boyutunu yitiren" kavramlarıyla ilişkilendirmiştir.

Fiziksel değişim verilerinin sonuçlarına göre etkinlik değişimi, 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de değişim göstermektedir. Güzelhisarmeydanı ve çevresi 1930'lu, 40'lı, 50'li ve 60'lı yıllarda kayıkla gezinti, balık tutma, yüzme, bot yarışı düzenleme, gemi karşılama/uğurlama, sohbet etme, kırkpınar yağlı güreşleri izleme, konser dinleme, balo düzenleme etkinliklerinin yapıldığı bir alan olmuştur. 1980'li yıllardan günümüze kadar geçen süreçte ise bu etkinliklerin çoğu varlığını sürdürmemektedir.Yapılan görüşmeler ve incelenen sözlü anlatımlar doğrultusunda elde verilere göre; Güzelhisar meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında yüzme birinci sırada yer almaktadır. Güzelhisar meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında ikinci sırada kayıkla balık avlamak ve müzik dinletileri yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise meydanının içinde düzenlenen balolar yer almaktadır.

Fiziksel değişim verilerine göre mekan değişimi, Güzelhisar meydanı 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte halka açık meydan iken, günümüzde askeriyeye ait alan olarak işlev göstermektedir. 1960'lı yıllarda tünel inşaası ile doğal yapının bozulduğu belirlenmiştir. Kıyı alanı denizle olan bağlantısı yapılan müdahaleler sonucu kaybolmuştur.Malzeme özelliğine göre 1900'lü yıllardan60'lı yıllara kadar toprak zemin kaplaması (doğal malzeme),60'lı yıllardan itibaren beton zemin kaplaması (yapay malzeme) olarak değişmiş ve 30'lu yıllardan 80'li yıllara kadar katlanır masa ve sandalyeler 2000'li yıllardan itibaren yerini plastik masa ve sandalyelere(donatısı) bırakmıştır. Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Güzelhisar meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre korunmayan alandır.Yapılan görüşmeler sonucu Güzelhisar meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında Kalepark ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise Ganita yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise kıyı alanındaki kayalar almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları değerlendirildiğinde etkinlik ve mekan arasında mekan değiştikçe etkinliğin değişmesi bağlamında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Güzelhisar meydanı etkinlik bakımından değerlendirildiğinde Güzelhisar meydanı etkinlik tanımlamasında öne çıkan yüzme ve müzik dinletileri, mekan tanımlamalarında öne çıkan Ganita ve Kalepark ile örtüşmektedir. Daha sonraki dönem verilerinin değerlendirilmesinde kıyı ile deniz bağlantısının kesilmesi, dolgu alanı ve araç

yolu ve meydanın halka açık olmaması bu mekanda yapılan yüzme etkinliğinin kaybolması bu ilişkiyi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal değişim verilerine göre çalışma alanına ait geçmiş değerlendirildiğinde Güzelhisar meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsallaşma kavramı ile ilişkili olduğu sınanmış, bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetiklediği ortaya konmuştur. Toplumsallaşma kavramı görüşmelerde özellikle "insan ilişkileri ve paylaşım çok güzeldi, bugünkünden ilerde sosyal aktivite, paylaşım, sohbet, zengin ve güçlü sosyal hayat" gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların oluşturduğu etki pozitif mekanı "çok doğal, bozulmamış" kavramlarıyla ilişkilendirmiştir. Pozitif mekanın güçlendirdiği toplumsallaşma kavramı "anlamlı" kavramıyla Güzelhisar meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz değerlendirildiğinde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildiği ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancılaşma kavramı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Görüşme verilerine göre yabancılaşma "herşey, ilişkiler de yapay, bize ait değil, eskisi gibi kalmadı, yok ettik, koruyamadık, her isteyen bu alanı kullanamıyor" kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların oluşturduğu etki negatif mekanı "estetikten uzak, betonarme, tarihi doku kayboldu, şehrin dokusu bozuldu" kavramlarıyla ilişkilendirmiştir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, alan çalışmasına yönelik bir araştırma yürütülmüş ve buna ek olarak tarihi fotoğraflar, tarihi haritalar,planlar, araştırma alanına ilişkin fotoğraflar, yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu araştırmanın en önemli yönlerinden biri, kültür kavramının peyzaj alanında mekanla ilişkilendirilmesidir. Araştırmanın başında kültürel değişimin kullanım ve etkinlik boyutu ile fiziksel boyutu arasında doğrusal bir ilişki olduğu kabul edilmiş ve korunan, az korunan, korunmayan ölçütleri belirlenmiş ve literatürde tanımlanan kavramlarla görüşmeler ile sözlü ve yazılı anlatımlardan elde edilen veriler doğrultusunda kavramlara karşılık gelen ifadeler sınanmıştır.

- Bu doğrultuda çalışmanın uygulamaya en önemli katkısı; daha önce yapılan çalışmalardan farklı olarak fiziksel ve algısal değişimin kültürel değişime yönelik tanımlamasıdır.
- Birinci adımda belge taraması yapılarak meydanlar ile ilgili 1900'lü yıllardan günümüze etkinlik ve mekan özellikleri belirlenmiştir. Bu özellikleri belirlerken Meydanların 1900'lü yılların başından günümüze kadar etkinlik ve mekansal özelliklerini yansıtan, geçmiş ve günümüze ait tanımlamaları içeren yazılı ve sözlü anlatımlardan, geçmiş dönemlere ait fotoğraflardan, tarihi haritalardan, belediye verilerinden yararlanılmış, yüz yüze görüşme yapılarak bütüncül bir araştırma yaklaşımı belirlenmiştir. Daha sonra elde edilen bu veriler doğrultusunda 1900'lü yılların başına ait mevcut durumu gösteren restitüsyon haritası oluşturulmuştur.
- 1900'lü yıllara ait mevcut durumu gösteren ilk restitüsyon haritası referans alınarak bir önceki yıla göre korunan, korunmayan ve yeni eklenen mekanlar AutoCAD 2014 ortamında çizilerek meydanların fiziksel değişimi geçmişten günümüze adım adım haritalandırılmıştır.
- Araştırmanın kültürel değişimin algısal boyutunu belirleyen ikinci adımında meydanlara ait daha detaylı bilgi elde edebilmek ve elde edilen verilerin eksik yönlerini tamamlayabilmek amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra bu görüşmeler içerik analizi yöntemi kullanılarak literatürden daha önce kültürel değişimle ilgili olarak belirlenen kavramlar ve bu kavramlara karşılık gelen ifadeler

biçiminde temalara ayrılarak analiz edilmiştir. Böylece meydanlara ait algısal değişim kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti üzerinden değerlendirilmiştir.

Görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre özellikle belirli yaşın üzerindeki insanların mekanlara yapılan müdahaleler sonucunda geçmiş kullanım kültürünün günümüze taşınmayıp kaybolduğundan şikayet ettikleri ve bu nedenle gençlik dönemlerinde kullandıkları bu alanları günümüzde kullanmadıkları belirlenmiştir. Bu durum kentsel mekana dair fiziksel değişimin kültürel değişimle uyumsuzluğunu ve insan-mekan arasında yaşanan yabancılaşmayı doğrular niteliktedir. Araştırmanın başında tanımlanan yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan ve negatif mekan kavramları yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda sınanmış ve belirli bir yaş grubundaki insanların günümüzü tanımlarken negatif mekan tanımlarını ifade ettiklerini ve hem birbirlerine hem de mekana yabancılaştıklarını belirlemiştir. Geçmişi tanımlarken ise insanlar toplumsallaşmaya yönelik tanımlamalara öncelik vermiş, pozitif mekan tanımlarını kullanmış ve bu durumu aidiyet, güven duygusuyla ilişkilendirmişlerdir.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlardan biri kentsel mekanlar için kültürel değişim etkinlik değişimi ve beraberinde fiziksel değişim de gerçekleştirdiğinde ancak kullanıcının mekana uyum sağlayabileceği ve buna bağlı olarak mekansal algılanabilirliğin artabileceğidir. Çünkü değişim özellikle mekanların geçmişine tanıklık etmiş, belirli bir yaş grubundaki insanların ve mekanla arasındaki bağı azaltmakta ve böylece mekansal süreklilikteki kopukluk negatif mekanları üretmektedir. Fiziksel sürekliliğin sağlanmaması durumunda insanın mekana ve paralelinde birbirlerine yabancılaşması beklenir. Bu durum da kaçınılmaz olarak bireyin uyum ve aidiyet duygusunda azalmaya neden olacaktır. Dolayısıyla insanların yabancılaştığı mekanlar yerine yeni tasarımlarda kültürel ve fiziksel sürekliliği sağlanan mekanlara ve geçmişte o mekanlarda yapılan etkinliklere yer verilmelidir. Ayrıca kentsel açık mekanlar tasarlanırken geçmiş dönemlerde o alanda yer alan mekansal özellikler ve etkinlik verileri öncelikli olarak değerlendirilmeli ve tasarıma yansıtılmalıdır.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlar şunlardır:

- Kültürel değişimin fiziksel boyutu ile algısal boyutu arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- Kültürel değişimin etkinlik değişimi ve beraberinde mekansal değişimi de gerçekleştirdiğinde uyumun sağlanabileceği ve buna bağlı olarak algılanabilirliğin artabileceği ortaya konmuştur.
- Değişimin,özellikle mekanların geçmişine tanıklık etmiş, belirli bir yaş grubunun üzerindeki insanlar ile mekan arasındaki bağı azalttığı ve böylece mekansal süreklilikteki kopukluğun negatif mekanlar ürettiği tespit edilmiştir.
- Fiziksel sürekliliğin sağlanmaması durumunda belirli bir yaş grubunun üzerindeki insanların mekana ve paralelinde birbirlerine yabancılaştığı saptanmıştır.
- Bu durumun bireyin uyum ve aidiyet duygusundaki azalmaya sebep olduğu tespit edilmiştir.
- Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan meydanlar elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre Kavak Meydanı ve Taksim Meydanı "Az Korunan", Sakız Meydanı "Korunan", Zağanos Meydanı ve Güzelhisar Meydanı "Korunmayan" alan olarak belirlenmiştir.
- Görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda özellikle belirli yaşın üzerindeki insanların mekanlara yapılan müdahaleler sonucu gençlik dönemlerinde kullandıkları bu alanları günümüz kullanımları bakımından olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu durum insan mekan arasında yaşanan yabancılaşmayı doğrular niteliktedir.
- Günümüzde meydanların büyüklüğünde ve malzeme özelliğinde değişiklik olmuştur. Malzeme özelliğine göre doğal malzemeler yerini yapay malzemelere bırakmıştır.
- Görüşmelerde elde edilen verilere göre görüşmeciler için katlanır sandalye ve masalar günümüzde uygulanan donatılardan daha samimi bulunmaktadır.

Bu bulgular doğrultusunda insanların beklentilerini daha iyi karşılayabilmek amacıyla;

- İnsanların yabancılaştığı mekanlar yerine sürekliliği sağlanan mekanlara ve geçmişte o mekanlarda yapılan etkinliklere yer verilmeli, kentsel açık mekan tasarlanırken geçmiş dönemlerde o alanda yer alan mekansal özellikler ve etkinlik verileri öncelikli olarak değerlendirilmeli ve tasarıma yansıtılmalıdır.
- Böylece tasarımda iyi kurgulanmış pozitif mekanların üretilmesinde başarı sağlanmış olur.
- Kültürel ve mekansal sürekliliğin gelecek kuşaklara aktarılması desteklenmelidir.

Çalışmada elde edilen sonuçların yapılabilecek başka çalışmalarla bütünleşmesine ilişkin öneriler şu şekilde sıralanabilir;

- Çalışmada elde edilen veriler çalışma alanlarının geçmişini bilen, çocukluk ve gençlik dönemlerini bu alanlarda yaşamış olan kişilerin görüşlerinden oluşmaktadır. Bu çalışma, günümüzde bu alanların geçmişini bilmeyen gençlerle de yapılabilir ve elde edilen veriler bir arada sınanabilir.
- Bu araştırma değişimin hızlı bir şekilde gerçekleştiği Trabzon kentinde uygulanmıştır. Koruma yaklaşımıyla sürekliliğin sağlandığı kentlerde bu çalışma uygulanabilir ve elde edilen veriler sınanabilir.

6. KAYNAKLAR

Aalto, A., 1996. A Gentler Structure For Life. Rakennustieto, Helsinki,17.

Adams, R.L.A., 1974. Uncertainty in Nature, Cognitive Dissonance and the Perceptual Distortion of Environmental Information: Weather Forecasts and New England Beach Trip Decisions, J.H. Sims ve D.D., Baumann (der.), Human Behavior and Environment, Chicago, 162-172.

Ahunbay, Z.,1996. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, İstanbul: YEM yayın, ISBN: 975-74-38-38-3, 188.

Ahunbay, Z., 2014. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı- Endüstri Merkezi Yayınları, 7.Baskı, İstanbul.

Aksoy, E., 1975.Mimarlıkta tasarım iletim denetim, gün matbaası, İstanbul.

Aksoy, H., 2008. Bir Ömür Bir Şehir, Trabzonlu Gazeteci Cevdet Alap'ın Anıları, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Trabzon.

Alexander, C., Silverstein, M. ve Ishikawa, S. ,1977. A Pattern Language. New York: Oxford University Press.

Altınçekiç, Ç., S. ve Kart, N., 2000. Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, 50, 2.

Altunışık, R.,Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S., 2002. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı,Sakarya Üniversitesi, İ.İ.B.F.,Sakarya Kitabevi,İkinci Baskı,Adapazarı.

Alver, K., 2007. Siteril Hayatlar, Hece Yayınları, Ankara.

Ataç, B., 2006. Mekanın Ruhu, Trakya Üniversitesi, 233 s., Edirne.

Artun, E., 2008. Halk Kültürü Araştırmaları,Halk Kültürlerinin Gelecek Kuşaklara Taşınması,İstanbul,Kitabevi Yayınları.

Ashihara, Y., 1981. Exterior Design in Architecture, Von Nostrand Reinhold, NewYork.

Aşut, A., 2009. Trabzon'u Anlamak, Trabzon'un Kültürel Yaşamından Kesitler, İletişim Yayınları, İstanbul, 281.

Atik, M. ve Danacı, H.,M., 2013. Tarihsel Çevre Peyzajlarında Yapı ve Çevre İlişkisi, Akdeniz Sanat Dergisi, 6, 11.

Bal, A.,M.,2011.Trabzon'a Işık Tutan Anılar, Mustafa Kemal Sayıl'ın Trabzon Anıları I, (1900-1950), Trabzon Kitaplığı V, İstanbul.

Batur, C., 1975.Identification and self-adaptive control,University of Leicester.

Berry, J.W., 1981. Cultural Ecology and Individual Behavior, Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Reserch, I. Altman, A. Rapoport, J.F. Wohwill, (der.), 4, 83-105.

Bostancı, F. 1989. Korunması Gerekli Tarihî Kentsel Dokulardaki Bozulma Nedenleri ve İskilip ÇarşıMahallesinde Örneklenmesi, Yüksek LisansTezi (basılmamış), Gazi Üniversitesi FenBilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Ankara.

Carr ve diğ., 1992.*Public Space*, Cambridge University Press, New York, NY, USA.

Crang, M.,1998 .Cultural Geography, Routledge, New York.

Çelik, D. ve Yazgan, M., E., 2007. "Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa ve Yönetmeliklerin İrdelenmesi", Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 9, 11.

Cohen, Y., 1968.Man in adaptation.Chicago:Aldine.

Cowte. A. M. ve Asher, C. J., 1974. "Grain sorghum--high yield, satisfactory protein content or both." Proc. Agron. Soc. NZ. 4.

Çakmaklı, D., 1992. Bina Kentsel Çevre İlişkisi, İTÜ Yayınları, İstanbul.

Çapa, M.,Çiçek,R., 2004 ."Yirminci Yüzyıl Başlarında Trabzon'da Yaşam",Serander Yayınları, Trabzon Araştırmaları Dizisi:8, I. Baskı, Trabzon.

Çetin, İ.,2010. "Gecekondunun Kentle Bütünleşme Sürecinde Alan-Mekan Faktörü", Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çevik,S., 1991. Mekan-Kimlik-Kimliklendirme Trabzon Sokakları Örneği, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Çınar, Z., 1996**.** "Kentsel Çevrede Mekan-Kentsel Mekan Kavramının İrdelenmesi ve Boğaziçi Mekanı". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü,İstanbul.

Emery, F., E.,1972. Systems Thinking. Harmondsworth:Penguin.

Erdönmez, M., E. ve Akı, A. 2005.Açık Kamusal Mekânlar,"Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri", Megaron, YTÜ Dergisi, 1, 67–87.

Erim, M.,2007.Türkiye'de Restorasyon Çalışmaları ve Restorasyon İşletmelerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çağ üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Mersin, 193.

Eyüce, Ö., 2000. *Meydanlar*, Ege Mimarlık Dergisi, 34,2,11.

Frey, F., 1965. The Turkish Political Elit (Türkiye'de Siyasal Seçkinler) Cambridge, Mass.

Gençel, Z., 2000. Geleneksel Türk Kentlerinde Meydan Kavramı, Ege Mimarlık Dergisi,2,34.

Giedion, S., 1967. Space, Time and Architecture:Growth of a New Tradition,Camb. Mass. Harvard U. Press.

Gökgür, P., 2008.Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri. Bağlam Yayıncılık.

Güngör, İ., H.,1972.Temel Tasarı, Yapı Endüstri Merkezi, 110,İstanbul.

Gür,Ö.Ş., 1996. Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon.

Gürel, S., 1978. Kent Planlama Kuramına Doğru, E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi,İzmir.

Güvenç, B., 2008. Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları, Boyut Matbaacılık A.Ş., İstanbul.

Güvenç, B., 1979. İnsan ve Kültür,Remzi Kitabevi Yayınları,İstanbul.

Herskvotis, M., 1948. Man and His Works, New York:Knopf.

İçli, G.,2001."Küreselleşme ve Kültür", CumhuriyetÜniversitesi,Sosyal Bilimler Dergisi, 25.

Insall, D., 2008.Living Buildings, Architectural Conservation: Philosophy, Principle and Practise, Australia, Mulgrave Vic:Images Publishing Group.

Itellson, W., H.,1960. "Some Factors Influencing the Design and Function of Psychiatric Facilities", Brooklyn College, Psychology Dept. Bulletin.

İnceoğlu, M., 2007. Kentsel Açık Mekanların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının İncelenmesi, Doktora Tezi,Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A., 2009 . *Kentsel mekânda kalite kavramı.*Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi 4,3, 131-146.

Kağıtçıbaşı, Ç.,1979. İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş, Cem Ofset Matbaacılık,İstanbul.

Kahya, C.,N. ve Sağsöz, A., 2004. "Kentsel Sitlerde Değişim: Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri", Planlama Dergisi, 4.

Kalın,A., 2004. Çevre Tercih ve Değerlendirmesinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi ve Geliştirilmesi:Trabzon Sahil Bandı Örneği,Doktora Tezi, K.T.Ü.,Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Kantarcı, H.,2011. Babamın Veresiye Defteri, Moloz. Trabzon'dur yolumuz, Heyamola Yayınları, İstanbul.

Karasar,N.2005. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd.Şti.

Kartal, K.,1992.Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentlileşme, Adım Yayıncılık, Ankara.

Kongar, E., 2002. Küresel Terör ve Türkiye, Remzi Kitabevi, 5. Basım, İstanbul.

Kongar, E., 2008. 21. Yüzyılda Türkiye,2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı. Remzi Kitabevi, 42. Basım, İstanbul.

Keleş, R., 2000.Yerel Yönetim ve Siyaset, Cem/Kültür Yayını, 4.Basım, İstanbul.

Krier,L., 1984. Avrupa Kentinin İnşası, Mimarlık.

Krier, R.,1979.Urban Space, Academy Editions, London,.

Koffka, K., 1935. Principles of Gestalt Psychology,Londra Kegan Paul Pub.

Konuk, G., 1979. Türkiye'de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi. TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları,Ankara,175.

Kuş, E., 2009. Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Küçükerbaş. E.B.,1994.Bir Meydan Tasarım Sürecinin Germencik Örneğinde Ortaya Konulması. E.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Bilim Ofset, Bornova. İzmir.

Lang, J.,1987. Creating architectural theory: The role of behavioral sciences in environmental design, Van Nostrand Reinhold,NY, 177.

Lang, J.,1994.Urban Design: The American Experience, John Wiley & Sons, Inc. USA.

Lawrence,M., 1990."Behavioral decisions made under the risk of predation: a review and prospectus." Canadian Journal of Zoology, 68,4, 619-640.

Lawton, M., P., 1970. "Ecology and Aging" Spatial Behavior of Older People, L.A. Pastalan ve D.H. Carson, Ann Arbor, Michingan U.

Lewin, K., 1951. "Field Theory and Learning", Field Theory in Social Science:Selected Theoretical Papers by Kurt Lewin, D. Cartwright, Harper and Row.

Linton, R., 1945. The Cultural Background of Personality. New York: Appleton-Century-Crofts.

Low, S., Taplin, D. ve Scheld, S., 2005. Rethinking Urban Parks: Public Space andCultural Diversity, University of Texas Press.

Lownsbrough, H. ve Beunderman, J., 2007. Equally Spaced? Public space and interaction between diverse communities.

Lynch, K., 1960. The Image of the City, Camb., Mass., The MIT Press.

Lynch, K.,1981. Good City Form, 142, MIT Pres, Massachusetts.

Lynch,K.,1992. The image of the city,MIT Press, Cambrige, London, 47-90.

M.Low,Chambers, 1989.Housing, culture, and design: a comparative perspective. University of Pennsylvania Press.

Maki, F., 1992. Inventions: The Reality of the Ideal. Rizzoli International, 203p. Newyork.

Marcus C. ve Francis C.,1998.*People Places Design Guidelines for Urban Open Space* Van Nostrand Reinhold Company, New York, 82.

Mardin, Ş., 2009. Türk Modernleşmesi, Makaleler 4, İletişim Yayıncılık A.Ş.,İstanbul.

Marquet, K., J., 1949. Lesfouilles de CAy (et-Tell)

Marx, E.,1967.Bedouin of the Negev. Manchester University Press.

Micoulina, E.,1993.*The History of Gardens and the Evaluation of the Environment*, ICOMOS, Historic Gardens and Sites, 71-79.

Miles,M.,B. ve Hubermann,A.,M., 1994. An expanded sourcebook qualitative data analysis, London. Sage Publications

Montgomery, J., 2003. Cultural Quarters as Mechanisms for Urban Regeneration. Part 1: Conceptualising Cultural Quarters, Planning, Practice & Research,293-306.

Moore, S.,1963. "On the determination of cystine as cysteic acid," 9.

Morval, J.,1985.Çevre Psikolojisine Giriş, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir.

Moughtin, C.,1992.*Urban Design* Jordan Hill, Butterworth Architecture, Oxford, 93.

Nimkoff, M.F. ve Middleton, R.,1960. Types of Family and Types of Economy, American Journal of Sociology, 215-225.

Orbaşlı, A. 2008.*Architectural Conservation, Principle and Practise*, Oxford, UK, Blackwell Publishing, ISBN: 978-0-632-04025-4, 227.

Öksüz, A.M., 1999. Kentsel Alanların Planlanmasıve Tasarımı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Ders Notları,54,340-345

Özden, E.; Görgülü, Z., 2006.Planlama-Koruma İlişkisi Üzerine Bir Sistem Önerisi,Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, e-dergisi, 1, 4.

Özdemir,Y.B.,2011. Trabzon Şehrengizi, Birinci Kitap, Yaşar BedriÖzdemir, Mor Taka Kitaplığı.

Özen,H. ve Sürül, A., 2002. "Kimlik ve Mekan; Trabzon Taksim Meydanı" Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Mimarlar Odası Adana Şubesi, Adana, Bildiriler Kitabı 2:124-144

Özer, A., 2011.Trabzon'dur Yolumuz-2 "Trabzon'un Kalbi Meydan", Heyamola Yayınları, Birinci Basım, İstanbul.

Özer, M. N., Ayten M. A. ve Kuntay O., 2005.Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları, Planlama Dergisi 33, 96-103.

Pelto, P., 1968.The Deffrence Between Tight and Loose Societies, Transaction, 37-40.

Piaget, J. ve Inhelder, B., 1967. The Child's Conception f Space, N.Y., The Norton Library.

Punch,W.,2005. "Clustering ensembles: Models of consensus and weak partitions." Pattern Analysis and Machine Intelligence, IEEE Transactions 1866-1881.

Rapoport, A., 1978. Culture and Subjective Effects of Stress, Urban Ecology, 3, 241-261.

Rapoport,A., 2004. Kültür Mimarlık Tasarım, Çeviri:Selçuk Batur, Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.

Relph, E., C., 1987. The Modern Urban Landscape. John Hopkins University Press, 279. S., Baltimore.

Rowe, P.,J.,1993. "WHO manual for the standardized investigation and diagnosis of the infertile couple." Press Syndicate of the University of Cambridge, Cambridge.

Sarı, K., 2008. Kentsel Dış Mekan Tasarımına Kullanıcı Merkezli Bir Yaklaşım, Süleyman Demirel Üniversitesi,Y. Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Bölge Planlama, Isparta.

Sezer,Ç.,2010.Kalbimin Kuzey Kapısı Trabzon,Türkiye'nin Kentleri,Heyamola Yayınları,Maltepe,İstanbul.

Schulz,N.,C.,1971. Existence,space and architecture, Praeger, New York, 9-36.

Schulz, N., C., 1980. Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture Academy Editions, 213 , London.

Sonnenfeld, J., 1972.Social Interaction and Environmental Relationship, Environment and Behavior, September.

Sjoberg, G., 1967. "Crities in Developing and Industrial Societies", D.Hauser, L.Schore (Edit). The Study of Urbanization, John Wileyard&Sons, New York.

Stea,D.,1969. The measurement of mental maps: An experimental model for studying, Cox,KR ve Golledge,RG (editörler),Behavioral Problems in Geography,Northwestwrn Univ. Studies in Geography,Evanston,17,228-253.

Steward, J., 1948. A Functional Developmental Classification of American High Cultures. A Reappraisal of Peruvian Archeology. Memories of The Society for American Archeology.

Strauss, A. ve Corbin, J.,1990. Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques.Newbury Park, CA:Sage.

Sumner, W.G. ve Keller, A., 1927. The Science of Society. New Haven: Yale University Press.

Suher, H., 1998: Kent Planlama Sürecinde Kent Meydanlarının Yeri ve İşlevi. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 4, 5-6, İstanbul.

Sümerkan, M., R., 2011. Trabzon'dur Yolumuz - 17." Trabzon'un Yaşlı Bakkalı Mumhane önü", Heyamola Yayınları, İstanbul.

Şahin, B.E., 2006. Meydanların Kentsel Yaşama Katkısı Üzerine Bursa'da Bir İnceleme,Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa

Şahinler, O.,1964.Merkezi İtalya'da Ortaçağ Şehirlerinin ve Çevre Mahallerine ait Etüd. İstanbul, 176.

Şentürer, A.,1995.Mimaride estetik olgusu, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.

Tekeli, İ., 2001.Modernite Aşılırken Kent Planlaması, imge Yayını, Ankara.

Tipple,A., G.,2000.Extending themselves: User-initiated transformations of government-built housing in developing countries. Liverpool University Press.

Trabzon, 2009. İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi.

Trancik, R.,1986.Finding Lost Space, Theories of Urban Design, N. Y., Van Nostrand Reinhold.

Turnbull, C. M., 1972. The Mountain People, N.Y., Simon and Schuster.

Tuluk, Ö.,İ. ve Düzenli, H., İ., 2010. Trabzon Kent Mirası, Yer-Yapı-Hafıza,Denizatı Ofset, İstanbul.

Türnüklü,A.,2000. Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 24, PegemA Yayıncılık,Ankara.

Uzun, İ., 2006. Kamusal Açık Alan: Kavram ve Tarihine Genel Bakış

Üçüncüoğlu,E., 2012.Adım Sende Trabzon, Türkiye'nin kentleri, Heyamola Yayınları, Maltepe, İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2005. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara:Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Yılmaz,E.,2011.Ganita, Akşama Doğruyum Ben, Trabzon'dur yolumuz, Heyamola yayınları,İstanbul.

Yürekli, F.,1977."Çevre Görsel Degerlendirmesine iliskin Bir Yöntem Arastırması", Doktora Tezi, İTÜ. Mimarlık Fakültesi, İstanbul

White, L., 1949. The Science of Culture. New York: Grove Press Inc.

Winston, S., 1933. Culture and Human Behavior. New York.

Zucker, P.,1959, Town and Square From Agora to the Village Green, Colombia University Press, New York

URL-1, https://eksisozluk.com. 11.05.2015

URL-2,http://www.kentlob.net/index.php?option=meydan. 16.09.2015

URL-3,http://www.avrupakonseyi.org.tr/tur/antlaşma. (CE,2006) Council of Europe, Avrupa Konseyi Türkiye Antlaşması. 25.01.2007

Trabzon Belediyesi arşivi ,1939, Lambert Trabzon İmar Planı

Trabzon Belediyesi arşivi ,1967, Trabzon İl Etüt Projesi

Trabzon Belediyesi arşivi ,1986, Trabzon İmar planı

Trabzon Belediyesi arşivi ,2001, Trabzon İmar planı

Trabzon Belediyesi arşivi ,2014, Trabzon İmar planı

7. EKLER

BU GÖRÜŞME KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ BÜNYESİNDE YÜRÜTÜLMEKTE OLAN BİR ARAŞTIRMA DOĞRULTUSUNDA YAPILMAKTADIR. BU GÖRÜŞMEDE AMACIM, BELİRLEMİŞ OLDUĞUMUZ ÇALIŞMA ALANLARININ GEÇMİŞ VE GÜNÜMÜZ KULLANIMLARININ, GEÇMİŞTE VE GÜNÜMÜZDE MEKANSAL ÖZELLİKLERİNİN NASIL OLDUĞUNUN BELİRLENMESİDİR. KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

ADIM FİLİZ DOĞAN VE KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜNDE ARAŞTIRMA GÖREVLİSİYİM.

Bana görüşme sürecinde söylediğiniz bilgilerden gizli kalmasını istediğiniz varsa, bu bilgiler gizli kalacaktır. Gizli kalmasını istediğiniz bilgileri araştırmacıların dışında herhangi birinin görmesi mümkün değildir.

Başlamadan önce, belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum.

- Adınız?
- Yaşınız?
- Kaç yıldır Trabzon'da oturuyorsunuz? Nerede?

1.Grup Sorular:

Tarif/Tanıtma
(FİZİKSEL DEĞİŞİM)

Uygulama alanının geçmişini bilenler, orada yaşayan ve etkin kullananlar tarafından ifadesi ve anlatımındaki öğeler-vurgulu öğeler, tanımlayıcı-ilişkilendirici öğeler

Sorular: Trabzon'un meydanları olarak bilinen Kavak Meydanı, Zağanos Meydanı, Sakız Meydanı, Taksim Meydanı ve Güzelhisar Meydanı geçmişte (çocukluğunuzda) nasıldı? Anlatır mısınız?
Meydanların en belirgin özellikleri nelerdi?
Nasıl bir yerdi?
Özel yerler ve yapılar var mıydı?
(Geçmişe ait mekan tanımı)
Günümüzde nasıl değerlendirir misiniz? (Günümüze ait mekan tanımı)

2.Grup Sorular:

Geçmiş ve Günümüz Yaşantı
(KÜLTÜREL VE ALGISAL DEĞİŞİM)

Geçmişten günümüze oradaki yaşantı, yaşanan özel olaylar, anısı olan şeyler.Duygusal bağlar, bağ oluşturan şeyler

Sorular: Geçmişte meydanları nasıl kullanıyordunuz? Neler yapıyordunuz? (Etkinlik tanımı)
Meydanlarla ilgili hatırladığınız özel kullanımlar, mekanlar,olaylar var mı?
Günümüzde meydanları nasıl kullanıyorsunuz? Neler yapıyorsunuz? (Etkinlik tanımı)

Geçmişle bugünü kıyasladığınızda neler söylemek istersiniz?

Geçmişe göre bu alanlar;

-daha mı doğal, daha mı yapay?

-daha mı sade, daha mı karmaşık?

-daha mı anlamlı ve tanıdık daha mı yabancı?

-daha mı güzel ve geleneksel daha mı çirkin ve bize ait olmayan?

Toplumsal olarak nasıl değiştik sizce? Geçmişte insanlar nasıldı? Günümüzde nasıl, anlatır mısınız?

Değişimden memnun musunuz? (memnuniyet durumu)

Bu alanları kullanıyor musunuz? (kullanım durumu)

Bu değişimin sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Trabzon'da yaptı. 2001 yılında başladığı K.T.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümündeki öğrenimini 2005 yılında tamamladı. Aynı yıl K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimini 2009 yılında "Trabzon Kenti Ana Ulaşım Akslarında Kullanılan Kaplama Materyalleri ve Uygulama Örneklerinin İncelenmesi" adlı tez çalışmasıyla tamamladı. 2009 yılında başladığı doktora ile öğrenimine devam etti. 2009-2015 tarihleri arasında K.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü araştırma görevlisi olarak görev yaptı. Evli ve iki çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir.